

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

539. plenární zasedání EHSV, 12. 12. 2018–13. 12. 2018

2019/C 110/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Náklady neexistence imigrace a neprováděné integrace (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2019/C 110/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Udržitelné biohospodářství podporující začlenění – nové příležitosti pro evropské hospodářství (stanovisko z vlastní iniciativy) .	9
2019/C 110/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Usnadnění přístupu nestátních subjektů k financování opatření v oblasti klimatu (stanovisko z vlastní iniciativy)	14
2019/C 110/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Situace romských žen (průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu)	20
2019/C 110/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rovnost žen a mužů na evropských trzích práce (průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu)	26
2019/C 110/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Provádění právních předpisů EU v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady (průzkumné stanovisko)	33

III Přípravné akty

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

539. plenární zasedání EHSV, 12. 12. 2018–13. 12. 2018

2019/C 110/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropské maloobchodní odvětví pro 21. století [COM(2018) 219 final]	41
---------------	--	----

2019/C 110/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zpráva o politice hospodářské soutěže v roce 2017 [COM(2018) 482 <i>final</i>]	46
2019/C 110/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie horizontální státní podpory [COM(2018) 398 <i>final</i> – 2018/0222 (NLE)]	52
2019/C 110/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označení [COM(2018) 365 <i>final</i> – 2018/0189 (COD)]	55
2019/C 110/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1093/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví), nařízení (EU) č. 1094/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění), nařízení (EU) č. 1095/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy), nařízení (EU) č. 345/2013 o evropských fondech rizikového kapitálu, nařízení (EU) č. 346/2013 o evropských fondech sociálního podnikání, nařízení (EU) č. 600/2014 o trzích finančních nástrojů, nařízení (EU) 2015/760 o evropských fondech dlouhodobých investic, nařízení (EU) 2016/1011 o indexech, které jsou používány jako referenční hodnoty ve finančních nástrojích a finančních smlouvách nebo k měření výkonnosti investičních fondů, nařízení (EU) 2017/1129 o prospektu, který má být uveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování na regulovaném trhu, a směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu [COM(2018) 646 <i>final</i> – 2017/0230 (COD)]	58
2019/C 110/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropské pohraniční a pobřežní stráž a o zrušení společné akce Rady 98/700/SVV, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1052/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624 Příspěvek Evropské komise k zasedání vedoucích představitelů v Salcburku ve dnech 19.–20. září 2018 (COM(2018) 631 <i>final</i> – 2018/0330 (COD))	62
2019/C 110/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o prevenci šíření teroristického obsahu online — Příspěvek Evropské komise k zasedání vedoucích představitelů v Salcburku ve dnech 19.–20. září 2018 [COM(2018) 640 <i>final</i> – 2018/0331 (COD)]	67
2019/C 110/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU, Euratom) č. 1141/2014, pokud jde o postup ověřování v případě porušení pravidel ochrany osobních údajů v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu [COM(2018) 636 <i>final</i> – 2018/0328 (COD)]	72
2019/C 110/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský obranný fond (COM(2018) 476 <i>final</i>)	75
2019/C 110/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) (COM(2018) 380 <i>final</i>)	82
2019/C 110/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program Kreativní Evropa (2021–2027) a zrušuje nařízení (EU) č. 1295/2013 (COM(2018) 366 <i>final</i>)	87

2019/C 110/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody (průběžný program) [COM(2018) 337 <i>final</i>]	94
2019/C 110/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského Parlamentu a Rady o sladění povinností podávání zpráv v oblasti politiky životního prostředí a o změně směrnice 86/278/EHS, 2002/49/ES, 2004/35/ES, 2007/2/ES, 2009/147/ES a 2010/63/EU, nařízení (ES) č. 166/2006 a (EU) č. 995/2010 a nařízení Rady (ES) č. 338/97 a (ES) č. 2173/2005 [COM(2018) 381 <i>final</i> – 2018/0205 (COD)]	99
2019/C 110/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském námořním a rybářském fondu a zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 508/2014 (COM(2018) 390 <i>final</i> – 2018/0210 (COD))	104
2019/C 110/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropa, která chrání: Čistý vzduch pro všechny (COM(2018) 330 <i>final</i>)	112
2019/C 110/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1224/2009, nařízení Rady (ES) č. 768/2005, nařízení Rady (ES) č. 1967/2006, nařízení Rady (ES) č. 1005/2008 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1139, pokud jde o kontrolu rybolovu (COM(2018) 368 <i>final</i> – 2018/0193 (COD))	118
2019/C 110/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2008/106/ES o minimální úrovni výcviku námořníků a zrušuje směrnice 2005/45/ES (COM(2018) 315 <i>final</i> – 2018/0162 (COD))	125
2019/C 110/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Rady, kterým se zavádí program Evropského společenství pro atomovou energii pro výzkum a odbornou přípravu na období 2021–2025, kterým se doplňuje rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa (COM(2018) 437 <i>final</i> – 2018/0226)	132
2019/C 110/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se mění rozhodnutí 2007/198/Euratom o založení společného evropského podniku pro ITER a rozvoj energie z jaderné syntézy a o poskytnutí výhod tomuto podniku [COM(2018) 445 <i>final</i> – 2018/0235 (NLE)]	136
2019/C 110/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se zavádí program pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu týkající se jaderné elektrárny Ignalina v Litvě (program Ignalina) a zrušuje nařízení Rady (EU) č. 1369/2013 [COM(2018) 466 <i>final</i> – 2018/0251 (NLE)], k návrhu nařízení Rady, kterým se zavádí specifický finanční program pro vyřazování jaderných zařízení z provozu a nakládání s radioaktivním odpadem a kterým se zrušuje nařízení Rady (Euratom) č. 1368/2013 [COM(2018) 467 <i>final</i> – 2018/0252 (NLE)], a ke zprávě Komise Evropskému parlamentu a Radě o hodnocení a provádění programů pomoci EU pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, na Slovensku a v Litvě [COM(2018) 468 <i>final</i>]	141
2019/C 110/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Doporučení pro rozhodnutí Rady o zmocnění k zahájení jednání o úmluvě o zřízení mnohostranného soudu pro urovnávání sporů z investic (COM(2017) 493 <i>final</i>)	145
2019/C 110/28	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj předvstupní pomoci (NPP III) [COM(2018) 465 <i>final</i> – 2018/0247 (COD)]	156
2019/C 110/29	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci a nástroj pro spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti (COM(2018) 460 <i>final</i>)	163

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

539. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 12. 12. 2018–13. 12. 2018

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Náklady neexistence imigrace a neprováděné integrace

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 110/01)

Zpravodaj: **Pavel TRANTINA**

Spoluzpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	15. 2. 2018
Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12.12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	149/09/13

1. Shrnutí, závěry a doporučení

1.1 EHSV zastává názor, že imigrace má kladný vliv na růst populace a pracovní síly. Pokud nastane přirozený úbytek obyvatelstva, může imigrace přispět k udržení celkové populace a pracovní síly na konstantní úrovni. Imigrace sice nemůže bezezbytku vyřešit stárnutí obyvatelstva v Evropě. Může však pomoci nahradit nedostatek pracovních sil a dovedností, který nesouvisí s demografickým vývojem.

1.2 Scénář neexistence imigrace v Evropě by znamenal následující:

- Ekonomiky členských států by značně utrpěly. Trhy práce by se dostaly pod možná nevládnutelný tlak, celá odvětví by začala kolabovat, zemědělská výroba by se propadla, stavebnictví by nebylo schopno držet krok s poptávkou.
- Demografické problémy by se prohloubily. Důchodové systémy by se mohly stát neudržitelnými, odvětví zdravotnictví a pečovatelské by se mohla zhroutit, vylidňování některých oblastí by pokračovalo rychlým tempem, a v důsledku by byla ohrožena sociální soudržnost.

- Úplný zákaz legální migrace by nevyhnutelně vedl k nárůstu pokusů o migraci nelegální. To by zase vedlo k nadměrným bezpečnostním a represivním opatřením a neúměrné aktivitě policejních složek, to vše za enormních nákladů. Podnítilo by to černé trhy práce, vykořisťování a moderní otroctví a docházelo by k zoufalým pokusům o sloučení rodin.
- Rasismus a xenofobie by vzkvétaly ještě více než v současnosti. Již dříve usazení lidé přistěhovaleckého původu, včetně druhé a třetí generace, by se stali terčem všeobecné nedůvěry a hněvu.

1.3 V hostitelských zemích byl naopak identifikován následující potenciál migrace: je možné obsadit volná pracovní místa a doplnit pracovníky chybějících kvalifikací, udržet hospodářský růst a zachovat služby pro stárnoucí obyvatelstvo v místech, kde je nedostatek mladých lidí. Díky příspěvkům nových mladých pracovníků z řad migrantů může být napravena nerovnováha penzijního systému. Přistěhovalci přinášejí energii a inovace. Hostitelské země mají prospěch z kulturní a etnické rozmanitosti. Je možné oživit vyliďňující se oblasti, a to včetně škol, jež je možné transformovat. Země původu mají prospěch z remitencí (plateb, které migranti posílají domů), jež často převyšují zahraniční pomoc. Migranti vracející se domů přinášejí úspory, dovednosti a mezinárodní kontakty.

1.4 Plné využití potenciálu migrace vyžaduje přístup, který mimo jiné umožní lepší využívání dovedností migrantů. EHSV je přesvědčen, že je třeba podpořit patřičné politiky a mechanismy uznávání kvalifikací, a vyzývá EU a členské státy, aby pomohly jejich urychlenému rozvoji. Řádné uskutečňování partnerství se zeměmi mimo EU zaměřených na dovednosti by navíc bylo vzájemně přínosné jak pro EU, tak pro země původu migrantů.

1.5 EU by měla přijmout politiky a opatření, jež zajistí bezpečnou, řízenou a legální migraci a rovněž posílí začlenění a sociální soudržnost.

1.6 Neprováděná integrace přináší hospodářská, sociálně-kulturní a politická rizika a náklady. Investice do integrace migrantů je proto nejlepší pojistkou proti případným budoucím nákladům, problémům a napětím. Veřejné politiky by měly řešit strach, obavy a pochybnosti různých skupin obyvatel ve společnostech EU, a zabránit tak protiunijním a xenofobním projevům. Součástí příslušných politik by proto měl být jasný, konzistentní a odůvodněný soubor povinností samotných migrantů, ale také důsledné odmítnutí protimigrační rétoriky a chování.

1.7 EHSV vyzdvihuje skutečnost, že podpora integrace je klíčem k posílení základních hodnot a zásad EU, mezi nimiž jsou zásadní rozmanitost, rovnost a nediskriminace. Integrace se týká celé společnosti, a to i migrantů usazujících se v hostitelské zemi, bez ohledu na jejich status či původ. Jsou však potřebné zvláštní politiky pro mimořádně zranitelné osoby (jako jsou např. uprchlíci), přičemž nejlepší výsledky může přinášet komunitně založený přístup a individuálně uzpůsobená a zacílená podpora. Je proto naprosto nezbytné, aby se členské státy EU od sebe navzájem učily a poctivě usilovaly o vytvoření prostředí umožňujícího integraci migrantů při minimalizaci rizik.

2. Důvody pro předložení stanoviska a jeho cíle

2.1 Největší počty migrujících lidí v Evropě od druhé světové války vyvolaly obavy občanů ohledně dalších nekontrolovaných migračních toků a podtrhly význam společného postupu v boji proti nelegální migraci a při zajišťování schopnosti EU jednat. Členské státy EU byly postaveny před výzvy týkající se zvládnání a financování migrace a informování o ní, ale i souvisejících obav občanů. Někteří politici dokázali této situaci zneužít, EHSV je však přesvědčen, že je nezbytné nutné změnit způsob, jakým je migrace prezentována, a vrátit se k racionální diskusi založené na faktech. Uprchlíci a migranti by neměli být vnímáni jako hrozba, nýbrž jako příležitost pro evropský hospodářský a sociální model.

2.2 Současné politiky, které činí z omezování migrace nejvyšší prioritu zahraniční agendy, podkopávají pozici EU v oblasti zahraničních vztahů, neboť ji činí náchylnou k vydírání a ztrátě důvěryhodnosti v otázkách lidských práv. EHSV je přesvědčen, že EU a členské státy musí stávající model překonat a zajistit, že budou podporovány legální způsoby vstupu, jež usnadní řízenou migraci a úspěšné začlenění. Bezpečné a legální cesty mohou zmírnit tlak na azylový systém EU.

2.3 Zároveň, dokud budou mít trhy EU poptávku po pracovních silách, bude existovat i migrace – legální, či jiná. Přinejmenším u určitých povolání poptávka poroste (pečovatelsví, domácí práce, sociální služby, stavebnictví atd.)⁽¹⁾.

2.4 Vysoká představitelka Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Federica Mogherini přednesla v červnu na Dnech občanské společnosti 2017 hlavní projev na téma „Globální Evropa a její role při zajišťování míru a stability“⁽²⁾. Uvedla v něm, že Evropa potřebuje migraci z ekonomických a kulturních důvodů. Navrhla, aby EHSV připravil studii nebo zprávu o nákladech neexistence migrace, neboť podle jejího názoru by se celá odvětví evropského hospodářství zhroutila, pokud by všichni migranti ze dne na den zmizeli. Zpráva by měla tlumočit názory hospodářských a sociálních subjektů na to, jak by Evropa bez migrantů vypadala. Toto stanovisko z vlastní iniciativy navazuje na její návrh.

2.5 Migrace má mnoho podob – může být legální, nelegální nebo, jak tomu bylo v posledních třech letech v důsledku války v Sýrii a v dalších částech světa, humanitární. Mírační toky jsou rovněž smíšené a migrace za prací může mít podobu pracovních sil sezónních, manuálních nebo vysoce kvalifikovaných. Tento dokument se soustředí především na bezpečnou, legální a Evropskou unií podporovanou migraci za prací (a na související slučování rodin). Bere však na vědomí i jiné formy imigrace do EU a potenciální přínos migrantů přicházejících (dočasně) z humanitárních důvodů (žadatelů o azyl), a nelegální migraci.

3. Obecné připomínky

3.1 Demografický vývoj – stárnutí obyvatel a snižování jejich počtu v EU

3.1.1 Na počátku 21. století čelí Evropa stárnutí obyvatelstva, stagnujícímu nebo dokonce snižujícímu se počtu místních obyvatel, vysoké nezaměstnanosti a – v případě některých klíčových členských států – rovněž pomalému hospodářskému růstu. Evropa zároveň zůstává jednou z hlavních cílových oblastí migrace⁽³⁾.

3.1.2 Změny ve velikosti pracovní síly představují pro Evropskou unii jeden z hlavních problémů. Nabídka pracovních sil se nevyvíjí nezávisle na poptávce po pracovních silách. Její budoucí trajektorie lze odhadnout kombinací různých scénářů účasti pracovních sil na trhu práce s demografickými prognózami, jak uvádějí autoři Evropské demografické ročenky (European Demographic Data Sheet) 2018⁽⁴⁾. Současnou pracovní sílu v Evropské unii představuje přibližně 245 milionů pracovníků. Autoři ročenky předkládají tři scénáře účasti pracovní síly, které umožňují odhadnout budoucí nabídku pracovních sil do roku 2060, a které se pohybují v rozmezí 214, 227 nebo 245 milionů pracovníků.

3.1.3 Jiné předpovědi, jako např. ta uvedená v informačním přehledu Evropské komise pro sociální summit v Göteborgu v roce 2017, uvádějí, že v roce 2060 budou na každou starší osobu připadat dva lidé v produktivním věku. V současnosti to jsou čtyři. To představuje závažná rizika pro zachování evropského sociálního modelu, jak jej známe dnes.

3.1.4 Na druhé straně, imigrace má kladný vliv na růst populace a pracovní síly. Pokud přirozený přírůstek obyvatelstva dosáhne záporných hodnot, může imigrace přispět k udržení celkové populace a pracovní síly na konstantní úrovni. Imigrace by rovněž mohla být řešením nedostatku pracovních sil a dovedností, který nesouvisí s demografickým vývojem. Institut pro mezinárodní ekonomii v Hamburku (HWWI) však ve své zprávě The Costs and Benefits of European Immigration (Náklady a výhody související s evropskou imigrací)⁽⁵⁾ uvádí, že imigrace nemůže beze zbytku vyřešit stárnutí obyvatelstva v Evropě (neboť i migranti stárnou).

⁽¹⁾ Například mezi 4,3 milionu přistěhovalců v EU v roce 2016 byly přibližně 2 miliony občanů ze zemí mimo EU, 1,3 milionu osob se státním občanstvím jiného členského státu EU než toho, do něhož se přistěhovali, přibližně 929 000 osob, které se přistěhovaly do členského státu EU, jehož státní občanství již měli (například navracející se státní příslušníci nebo státní příslušníci narození v zahraničí), a asi 16 000 osob bez státní příslušnosti.

⁽²⁾ Federica Mogherini, hlavní projev na Dnech občanské společnosti 2017.

⁽³⁾ Migration data portal.

⁽⁴⁾ European Demographic Data Sheet 2018.

⁽⁵⁾ The costs and benefits of European immigration (Náklady a výhody související s evropskou imigrací), Econstor.

3.2 Potenciál migrace za prací ze třetích zemí

Byly identifikovány následující dopady ⁽⁶⁾:

3.2.1 V hostitelských zemích:

- Je možné obsadit volná pracovní místa a doplnit pracovníky chybějících kvalifikací.
- Je možné udržet hospodářský růst.
- Je možné zachovat služby pro stárnoucí obyvatelstvo v místech, kde je nedostatek mladých lidí.
- Díky příspěvkům nových mladých pracovníků z řad migrantů, kteří také platí daně, může být napravena nerovnováha penzijního systému.
- Přistěhovalci přinášejí energii a inovace.
- Hostitelské země mají prospěch z kulturní a etnické rozmanitosti.
- Je možné oživit vyklidňující se oblasti, a to včetně škol s klesajícím počtem žáků.

3.2.2 V zemích původu:

- Rozvojové země mají prospěch z remitencí (plateb, které migranti posílají domů), jež nyní často převyšují zahraniční pomoc ⁽⁷⁾, ale i z kulturní výměny.
- Snižuje se nezaměstnanost a zlepšují se životní vyhlídky mladých migrantů.
- Vracející se migranti přinášejí úspory, dovednosti a mezinárodní kontakty.

4. Náklady neexistence imigrace

4.1 Udržení hospodářského růstu a naplňování potřeb trhu práce

4.1.1 Imigrace ze zemí mimo EU má přímý i nepřímý dopad na hospodářský růst: zdá se, že existuje jasná souvislost mezi růstem pracovní síly prostřednictvím imigrace a růstem souhrnného HDP. Například Švédsko v posledních letech udělilo tisíce pracovních povolení IT vývojářům, sběračům plodů a kuchařům. Imigrace za účelem zaměstnání tvoří významný příspěvek švédského hospodářství: společnosti provádějící nábor zaměstnanců přistěhovaleckého původu rostou rychleji než ostatní srovnatelné společnosti. Zaměstnanci přistěhovaleckého původu ze zemí mimo EU/EHP každoročně přispívají švédskému HDP více než 1 000 milionů EUR a více než 400 milionů EUR na daňových příjmech ⁽⁸⁾.

4.1.2 Přistěhovalci mezi lety 2004 a 2014 byli zodpovědní za 70 % celkového nárůstu pracovní síly ⁽⁹⁾. Je obtížné určit, jaký dopad by měl nedostatek pracovních sil takového rozsahu na evropské hospodářství a na jednotlivé členské státy. Obyvatelstvo narozené v zahraničí se kromě toho obvykle integruje do tržních nik (segmentace), které buď rychle rostou, nebo naopak upadají, což umožňuje větší flexibilitu reakcí na požadavky trhu práce v EU.

4.1.3 Obdobně se migranti podílejí na situaci v oblasti zaměstnanosti každé země tím, že přispívají ke spotřebě a vytváření nových pracovních míst. Podnikatelé z řad přistěhovalců přispívají k hospodářskému růstu a zaměstnanosti často tím, že oživují opomíjená řemesla a živnosti, a stále více se zapojují do vytváření zboží a poskytování služeb s přidanou hodnotou ⁽¹⁰⁾. EHSV se proto domnívá, že pokud mají být posíleny „tvořivé a inovační schopnosti“ podnikatelů z řad přistěhovalců, musí být na úrovni EU a členských států a na místní úrovni přijata konkrétní opatření. Cílem je vymýtit diskriminaci a nastolit rovné podmínky pro všechny tak, aby mohli přispívat k inkluzivnímu růstu a kvalitním pracovním místům ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Použitý inspirační zdroj: „The pros and cons of Migration“ (Výhody a nevýhody migrace), Embrace.

⁽⁷⁾ Perspectives on Global Development 2017 (Pohledy na globální vývoj v roce 2017), OECD.

⁽⁸⁾ DAMVAD Analytics (2016): Labour immigration contributes to Swedish economic development (DAMVAD Analytics (2016): Imigrace za účelem zaměstnání přispívá k hospodářskému rozvoji Švédska).

⁽⁹⁾ OECD (2014): „Is migration good for the economy?“ („Je migrace pro hospodářství dobrá?“) Politické diskuse o migraci.

⁽¹⁰⁾ Rath, J., Eurofound (2011), „Promoting ethnic entrepreneurship in European cities“ („Podpora podnikání příslušníků etnických skupin v evropských městech“), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 351, 15.11.2012, s. 16.

4.1.4 Výbor se rovněž domnívá, že by podniky sociální ekonomiky vzhledem k tomu, že často působí v oblasti péče a ve sdílené ekonomice a oběhovém hospodářství, mohly podporovat kromě tvorby nových pracovních míst také podnikání migrantů mimo EU a jejich přístup k ekonomickým aktivitám⁽¹²⁾.

4.1.5 Měření fiskálního dopadu imigrace je složitou otázkou. OECD nicméně tvrdí⁽¹³⁾, že v celkové bilanci měli migranti za posledních padesát let neutrální finanční dopad. To znamená, že veškeré náklady, které s nimi mohly být spojeny, byly pokryty z příjmů získaných výběrem daní a poplatků.

4.1.6 Výzkumná studie Oxford Economics⁽¹⁴⁾ dospěla k závěru, že zaměstnaní migranti pomohli zachovat odpovídající nabídku pracovní síly nutnou k hospodářskému vzestupu v letech 2004–2008. Zdá se, že dostupnost pracovních sil z řad migrantů umožnila některým podnikům přežít nebo zabránila přemístění výroby do zahraničí (autoři citují průzkum provedený v 600 podnicích, kde 31 % respondentů uvedlo, že migranti měli pro přežití jejich organizace zásadní význam, přičemž tento podíl dosahuje až 50 % v oblastech zdravotní a sociální péče a zemědělství).

4.1.7 Je jasné, že imigrace může být ekonomicky výhodná jak pro země původu, tak pro hostitelské země. Při současných hospodářských a obchodních strukturách z ní však mají největší prospěch bohaté a mocné země. Migrace může rovněž kulturně sblížit národy a napomáhat porozumění. Pokud však nebudeme usilovat o rozptýlení nedorozumění, předsudků a mýtů kolujících mezi místními lidmi, ale i v migračních komunitách, nezbavíme se třecích ploch.

4.2 Překonání nedostatku dovedností

4.2.1 Podle studie Institutu pro tržní hospodářství (IME)⁽¹⁵⁾, kterou zadal a 24. července 2018 zveřejnil EHSV, ztrácí evropská ekonomika každoročně celkově více než 5 % produktivity v důsledku nesouladu mezi dovednostmi pracovníků a potřebami trhu práce. Studie dále uvádí, že to představuje ztrátu ve výši 80 eurocentů za každou odpracovanou hodinu. K nejhůře postiženým povoláním patří informační technologie a komunikace, lékaři a obecněji oblasti vědy, technologie a inženýrství. Tento jev se dotýká i učitelů, zdravotních sester a porodních asistentek. Podle autorů se tento trend zhoršuje v důsledku demografického poklesu a vývoje v oblasti technologií. Tyto chybějící dovednosti by bylo možné zčásti řešit pracovní migrací.

4.2.2 Plné využití potenciálu migrace v této oblasti však vyžaduje přístup, který mimo jiné umožní lepší využívání dovedností a kvalifikací migrantů. Přistěhovalci mají obvykle vyšší kvalifikaci, než jaká je pro nabízené pozice vyžadována⁽¹⁶⁾.

4.2.3 Nedostatek dovedností lze překonat jen tehdy, budou-li přistěhovalcům jejich dovednosti a kvalifikace uznávány. Mechanismy uznávání kvalifikací v EU se však teprve rozvíjejí, a závisí proto na členských státech. Členské státy a místní aktéři dostatečně nevyužívají nástroj EU pro vytvoření dovednostního profilu. Existují však také nevládní iniciativy, jako jsou průkazy dovedností nadace Bertelsmann Stiftung či on-line sebehodnocení vlastních odborných dovedností⁽¹⁷⁾.

4.2.4 Řádné uskutečňování partnerství se zeměmi mimo EU zaměřených na dovednosti by bylo vzájemně přínosné jak pro EU, tak pro země původu migrantů.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 1.

⁽¹³⁾ International Migration Outlook 2013 (Přehled mezinárodní migrace 2013), OECD.

⁽¹⁴⁾ Ministerstvo zaměstnanosti a vzdělávání, Spojené království: The Economic, Labour Market and Skills Impacts of Migrant Workers in Northern Ireland (Dopad zaměstnaných migrantů na hospodářství, trh práce a dovednosti v Severním Irsku).

⁽¹⁵⁾ EHSV (2018): Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses (Nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi – překážka konkurenceschopnosti podniků EU) (ISBN: 978-92-830-4159-7).

⁽¹⁶⁾ LABOUR-INT: „Integration of migrants and refugees in the labour market through a multi-stakeholder approach“ („Integrace migrantů a uprchlíků do trhu práce prostřednictvím přístupu se zapojením více zúčastněných stran“).

⁽¹⁷⁾ Meine Berufserfahrung zählt.

4.3 Zachování odvětví pečovatelství

4.3.1 Nedostatek pracovních sil na trhu práce v odvětví zdravotnictví je „časovanou bombou“. Jde o trvalou krizi⁽¹⁸⁾, kde se nedostatečná nabídka pracovních sil ještě prohloubí, nebudou-li přijata odpovídající politická řešení. Evropská komise již v roce 1994 označila poskytování péče za strategický sektor. V roce 2010 varovala, že nebudou-li podniknuty okamžité kroky k nápravě nedostatku pracovních sil, vzroste do roku 2020 počet chybějících pracovníků ve zdravotnictví na dva miliony, z nichž 1 milion bude chybět v oblasti dlouhodobé péče⁽¹⁹⁾.

4.3.2 V pečovatelských profesích chybí pracovníci v mnoha členských státech. Přijímání legálních pečovatelů i pečovatelů bez dokladů tyto nedostatky zmírňuje. Při poskytování péče spoléhají výraznou měrou na domácí pečovatele zejména jihoevropské systémy. Například v Itálii představují domácí pečovatelé z řad migrantů přibližně tři čtvrtiny ze všech pracovníků v této oblasti⁽²⁰⁾.

4.3.3 Také země střední a východní Evropy jsou zasaženy nedostatkem pracovních sil v pečovatelských službách, stejně jako rostoucí poptávkou po poskytování péče v západní Evropě. Mnoho pečovatelů v jiných zemích například pochází z Polska, třebaže se tam vlastních pracovních sil v pečovatelských službách nedostává. Tuto chybějící pracovní sílu kompenzují pracovníci z Ukrajiny a dalších zemí mimo EU přicházející do Polska⁽²¹⁾.

4.3.4 Je rovněž důležité připomenout, že ženy-migrantky významně ekonomicky přispívají rodinám a komunitám prostřednictvím placené práce, a že je nutné řešit nerovnosti mezi ženami a muži na pracovních trzích⁽²²⁾. Výzkumy ukazují, že většina pracujících migrantek je zaměstnána v odvětví služeb (např. stravování, domácí práce, zdravotnictví). Příčinou znevýhodnění, jemuž migrantky na trzích práce EU čelí, by mohla být nelegální práce, podzaměstnanost a zaměstnávání na základě dočasných smluv. Proto by měla být dále rozvíjena opatření, jež zajistí rovné zacházení a poskytnou ochranu ohroženým osobám.

4.4 Řešení vyliďňování venkovských a odlehlých oblastí

4.4.1 Venkovské, horské a ostrovní oblasti se vyliďňují, což vytváří sestupnou hospodářskou a sociální spirálu, která s odchodem dalších lidí do měst nabírá na obrátkách. Úbytek obyvatelstva snižuje množství peněz v oběhu v dané komunitě, což následně ovlivňuje životaschopnost místních podniků, obchodů a dopravních spojů, jakož i dostupnost základního zařízení a služeb.

4.4.2 V některých oblastech EU, například v Irsku nebo Braniborsku, se vyliďňování řeší usazováním migrantů. V případě zemědělství byl například v Severním Irsku příspěvek pracovních sil z řad migrantů zásadní pro přežití odvětví, jež čelí vážným problémům s dostatkem pracovníků a stárnutím pracovní síly. Migranté jsou ochotni přijímat pracovní místa s platem a za podmíněk, jež místní obyvatelstvo odmítá, a žít ve vesnicích s vysokým rizikem vyliďnění, a to navzdory skutečnosti, že může jít o značně neregulované odvětví s rizikem pracovního vykořisťování⁽²³⁾.

4.4.3 V rámci politiky rozvoje venkova Evropské unie existují možnosti podpory místních venkovských komunit příchodem migrantů. Řada organizací pro rozvoj venkova poukázala na případnou pomoc, kterou mohou venkovské oblasti nabídnout migrantům, kteří by svým příchodem mohli napomoci při ožívování oblastí trpících nedostatkem obyvatel a/nebo hospodářským úpadkem. Evropský parlament ve své studii z roku 2017 zdůraznil, že je důležité poskytovat podporu pro sociální začleňování migrantů a jejich integraci na trhu práce⁽²⁴⁾.

⁽¹⁸⁾ UNI Europa UNICARE (2016).

⁽¹⁹⁾ Evropská komise (2013).

⁽²⁰⁾ Výzkumná služba Evropského parlamentu (2016).

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽²²⁾ Zpráva „Migrant women in the EU labour force. Summary of findings“ („Migrantky mezi pracovními silami EU – souhrn zjištění“), Evropská komise.

⁽²³⁾ Nori, M. (2017). „The shades of green: migrants' contribution to EU agriculture: context, trends, opportunities, challenges“ („Stinná stránka zeleného přínosu migrantů pro zemědělství EU: kontext, trendy, příležitosti a výzvy“).

⁽²⁴⁾ „EU rural development policy and the integration of migrants“ (Politika rozvoje venkova EU a integrace migrantů), Evropský parlament.

4.5 Řešení kulturní rozmanitosti

4.5.1 Absence migrující populace by znamenala ztrátu rozmanitosti v zemích EU, jež by vedla ke xenofobnímu a nekritickému diskurzu, který je v rozporu se zásadami EU. Kromě toho bychom přišli o přínos pro šíření hodnot, jako jsou rovné zacházení a nediskriminace, kde viditelnost obyvatelstva přistěhovaleckého původu pomohla v posledních letech dosáhnout pokroku.

4.6 Z důvodu všeho výše uvedeného musí být myšlenka absence imigrace do EU opuštěna jako nerealistický, neproveditelný a velmi škodlivý scénář.

5. Náklady neprováděné integrace (a jak se jim vyhnout)

5.1 Aby se mohl plně využít potenciál migrace do Evropy, který je popsán výše, a zároveň se minimalizovala související a dlouhodobá rizika a socioekonomické náklady, kterým lze předejít, je naprosto nezbytné vytvořit podmínky pro úspěšnou integraci migrantů.

5.2 Hlavní body vztahující se k chápání tohoto pojmu Evropskou unií jsou uvedeny ve Společných základních zásadách pro politiku v oblasti integrace přistěhovalců v EU, které Rada přijala v roce 2004⁽²⁵⁾. Integrace je v nich chápána jako „dynamický, oboustranný proces vzájemného přizpůsobování jak všech přistěhovalců, tak obyvatel členských států“. To je v rozporu s široce sdílenou představou o integraci formou asimilace, kde se jedná o jednosměrný proces, v němž jednotlivci opouští své národní a kulturní atributy a nahradí je atributy země, ve které se usídlil⁽²⁶⁾. Nicméně, jak připomněl Akční plán pro integraci státních příslušníků třetích zemí z roku 2016, základním prvkem života a integrace v EU je pochopení a přijetí jejich základních hodnot⁽²⁷⁾.

5.3 Je třeba zdůraznit, že integrace se týká všech migrantů usazujících se v hostitelské zemi, bez ohledu na jejich status či původ. Je však nutné přijmout zvláštní politiky pro zranitelné osoby (jako jsou např. uprchlíci), přičemž nejlepší výsledky může přinášet spíše komunitně založený přístup než přístup univerzální.

5.4 Zaměstnání je klíčovou součástí integračního procesu. Členské státy a hospodářští a sociální partneři proto vnímají začlenění migrantů na trh práce jako prioritu. Právě poptávka po pracovnících z řad migrantů zaujímá i nadále čelné místo mezi hlavními hybnými silami imigrace.

5.5 K dalším základním proměnným, jež jsou pro integraci migrantů na straně přijímajícího státu určující, patří: jistota a předvídatelnost pobytového statusu, možnost získat občanství a s tím související překážky, možnost sloučení rodiny, dostupnost jazykových kurzů, požadavky na jazykové a kulturní znalosti, politická práva a celková otevřenost dané společnosti, její ochota přijmout nově příchozí, pomáhat jim a interagovat s nimi (a zároveň otevřenost samotných migrantů).

5.6 Kromě toho je integrace migrantů úzce spojena s celou řadou politik, které se týkají mj. ochrany na pracovišti, bydlení, zdravotní péče, vzdělávání, práv žen, rovnosti a nediskriminace.

5.7 S cílem kvantifikovat používané politiky a zajistit srovnatelné údaje o členských státech EU a několika dalších zemích vznikl MIPEX (index politiky integrace migrantů)⁽²⁸⁾. Jeho výsledky poukazují na existující rozdíly mezi členskými státy, včetně přetrvávajícího rozdělení na východ a západ.

5.8 Ze scénáře „neprováděné integrace migrantů“ vyplývají následující rizika a/nebo náklady:

5.8.1 Hospodářské

— Vyloučení migrantů z trhu práce (a prudký nárůst práce „načerno“),

⁽²⁵⁾ Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU (Společné základní zásady pro politiku v oblasti integrace přistěhovalců v EU).

⁽²⁶⁾ Rozdíl v koncepci je více popsán např. v dokumentu Assimilation vs integration (Asimilace versus integrace), zdroje pro učitele Střediska pro studium islámu ve Spojeném království.

⁽²⁷⁾ Akční plán pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

⁽²⁸⁾ Migrant Integration Policy Index 2015: How countries are promoting integration of immigrants (Index politiky integrace migrantů 2015: Jak země podporují integraci přistěhovalců?).

- zvýšené náklady na zvládání sociálních problémů poté, co se objeví, namísto jejich prevence,
- nemožnost migrantů plně rozvinout svůj potenciál (což se často přenáší i na následující generace).

5.8.2 Sociálně-kulturní

- Nedostatečné ztotožnění se s hodnotami a normami hostitelské země a jejich přijetí,
- vyostření sociálně-kulturních rozdílů mezi migranty a hostitelskými komunitami,
- strukturální diskriminace migrantů včetně nedostatečného přístupu ke službám,
- šíření xenofobie a vzájemné nedůvěry,
- replikace jazykových bariér,
- územní segregace vedoucí až ke vzniku ghett,
- narušení celkové sociální soudržnosti.

5.8.3 Bezpečnost

- Nárůst počtu nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti,
- zhoršení vymahatelnosti práva a případné zvýšení kriminality, zejména v sociálně vyloučených lokalitách,
- potenciální radikalizace a zvýšená podpora extremistických ideologií (jak ze strany migrantů, tak ze strany hostitelské společnosti).

5.9 Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je investice do integrace migrantů nejlepší pojistkou proti případným budoucím nákladům, problémům a napětím.

5.10 Součástí příslušných politik by měl být jasný, konzistentní a odůvodněný soubor povinností samotných migrantů, ale také důsledné odmítnutí protimigrační rétoriky a chování.

5.11 Je proto naprosto nezbytné, aby se členské státy EU od sebe navzájem učily a poctivě usilovaly o vytvoření prostředí, v němž bude integrace migrantů možná, a přitom budou vyloučena rizika uvedená výše.

5.12 Je třeba zcela otevřeně říci, že vládami podporovaná snaha kriminalizovat či jinak marginalizovat migranty, podněcování etnického nacionalismu a škrty ve financování integračních opatření (včetně nerozdělování prostředků poskytnutých Evropskou unií) – s nimiž se v poslední době setkáváme v některých členských státech – jsou v přímém rozporu s těmito cíli a v dlouhodobém horizontu působí nenapravitelnou újmu.

5.13 V neposlední řadě je podpora integrace klíčem k posílení základních hodnot a zásad EU, mezi nimiž mají rozmanitost, rovnost a nediskriminace klíčovou roli.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Udržitelné biohospodářství podporující začlenění – nové příležitosti pro evropské hospodářství**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2019/C 110/02)

Zpravodaj: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**Spoluzpravodajka: **Estelle BRETNALL**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	15. 2. 2018
Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	25. 9. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	205/3/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Zavést dlouhodobý, ucelený a transparentní politický a pobídkový rámec pro podporu biohospodářství. V zájmu řešení mnohých průřezových společenských výzev je zapotřebí politické zapojení na vysoké úrovni a politické prostředí EU by mohlo být vstřícnější vůči inovativním výrobkům z biologického materiálu a surovinám, které se v EU vyrábějí udržitelným způsobem. Finanční či daňové pobídky by mohly pomoci podnítit nezbytné investice, jelikož v těchto oblastech mají pravomoc spíše členské státy a regiony než EU. Zásadní úlohu při vytváření vztahů mezi subjekty v dodavatelském řetězci mají klastrové organizace, v nichž se sdružují malé a střední podniky a také prvovýrobci udržitelné biomasy. K určení stávajících klastrů, které působí v oblasti výrobků z biologického materiálu, by mohlo sloužit trvale probíhající a aktualizované mapování⁽¹⁾ spolu s měřením dopadů biohospodářství a měla by být přijata opatření, jež umožní vytvoření nových klastrů na evropské, regionální a vnitrostátní úrovni tam, kde existují mezery.

1.2. Úloha zemědělců, vlastníků lesů a jejich družstev má zásadní význam pro zajištění účinného využívání přírodních zdrojů a přispívá k oběhovému biohospodářství. Na podporu poradenských služeb, odborné přípravy a výměny znalostí je zapotřebí silný víceletý finanční rámec, společná zemědělská politika a strategie EU v oblasti lesnictví, aby bylo možno lépe reagovat na potřeby zemědělců a zemědělských družstev. Je třeba propagovat konkrétní příklady, které zvýší informovanost a prokážou přínos biohospodářství pro celý hodnotový řetězec. To vzbudí zájem mladých zemědělců a nových podnikatelů o zakládání nových podniků v této oblasti. Měly být rovněž podporovány organizace výrobců a družstva jako důležitý nástroj, který umožňuje zvýšit produkci a přidanou hodnotu stávající biomasy v EU. Podpora EU v oblasti zemědělství a lesnictví má proto rozhodující význam pro další investice a inovace do udržitelné výroby biomasy.

1.3. Podporovat vytváření trhu a pomáhat spotřebitelům a veřejnosti činit informovaná rozhodnutí ohledně výrobků a odvětví, jež podporují svými každodenními nákupy. Má-li Evropská unie zlepšit nedostatečné povědomí spotřebitelů a šířit srozumitelná a správná sdělení o výrobcích z biologického materiálu, musí vypracovat komunikační strategii, která zapojí všechny partnery v hodnotovém řetězci a veškeré další zúčastněné strany. Důležitým prvním krokem bylo zavedení jasných norem pro výrobky z biologického materiálu platných pro celou EU, která mohou usnadnit cestu pro zavádění opatření určených k vytváření trhu, jež u spotřebitelů a zadavatelů veřejných zakázek dále zvýší využívání výrobků z biologického materiálu vyrobených v EU.

⁽¹⁾ <https://biconsortium.eu/news/mapping-european-biorefineries>.

1.4. **Zajistit udržitelnou finanční návratnost investic prostřednictvím jediného fondu.** V zájmu odstranění překážek a snížení administrativní zátěže, jakož i zajištění udržitelnosti by v celé EU měly být prioritou inteligentní regulace a důsledné víceúrovňové provádění. S určením dostupných finančních prostředků a také toho, zda uchazeč splňuje kritéria způsobilosti pro tento mechanismus, by mohl například pomoci internetový nástroj. Tento systém by rovněž poskytoval vazby a zdroje potřebné k přímé žádosti o mechanismus financování. Také by mohl sloužit jako tržní místo, zajišťoval by dostupnost informací o financování a zprostředkoval by kontakty mezi žadateli o financování a potenciálními investory (např. jako internetová stránka věnovaná skupinovému financování). Pro podporu nových a stávajících hodnotových řetězců výrobků z biologického materiálu, pro posílení konkurenceschopnosti existujících výrobních zařízení a za účelem příspěvků k rozvoji venkova, vytváření pracovních míst a podpory podnikání je dále klíčové, aby se pokračovalo ve společném podniku pro průmysl založený na biotechnologiích (společný podnik BBI 2.0) i po současném víceletém finančním rámci.

1.5. **Politika regionálního rozvoje EU po roce 2020 by měla poskytovat dostatečné prostředky na další rozvoj venkovských oblastí.** Pozornost by se měla soustředit především na podporu investic do infrastruktury a služeb nezbytných pro účinné a udržitelné podnikání v oblasti biohospodářství.

1.6. **Využívat vědecké příležitosti a podporovat využívání inovací prostřednictvím flexibilního, přiměřeného a silného právního rámce.** Výzkum je rozhodující pro podporu, zavádění a hodnocení inovací v biohospodářství. Obchodní využití závisí nejen na vynikajícím výzkumu, ale i na vhodném strategickém, právním a společenském rámci, který zajistí rychlé využití poznatků v průmyslu. Průkopníci by měli dostat prostor a podporu potřebné k inovacím a urychlení v mezích regulace. V situacích, kdy by regulace mohla lépe podporovat rozvoj biohospodářství jako celku a kdy jsou zapotřebí kreativní řešení, by se zúčastněnými stranami měly být sjednány dohody v oblasti inovací a ekologické dohody. Při zvyšování udržitelnosti produkce biomasy v EU hrají kromě toho také klíčovou roli inovace.

1.7. **Zlepšit vzdělávací programy, programy odborné přípravy a programy zaměřené na dovednosti pro nové talenty a stávající zaměstnance.** Rozvinutí potenciálu biohospodářství by mohlo vést k tvorbě nových pracovních míst. Zavádění nových technologií však představuje pro organizaci práce a pro dovednosti požadované od pracovníků velkou výzvu. Proto je nanejvýš důležité zajistit trvalý rozvoj a přizpůsobování dovedností jednotlivců v průběhu jejich života. Mimořádný význam pro snížení nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi pomocí dalšího posílení vazeb mezi vzdělávacími systémy a trhy práce má závazek všech příslušných zúčastněných stran – výrobců biomasy, poskytovatelů vzdělávání, společností, odborových organizací, veřejných služeb zaměstnanosti a vlád – zlepšit kvalitu a reakceschopnost nabídky vzdělávání a odborné přípravy. Celkový rozvoj dovedností a politiky určené ke sladování poptávky a dovedností by však měly být nedílnou součástí širšího souboru opatření, kam spadají politiky zaměřené na zaměstnávání, průmysl, investice, inovace a životní prostředí.

1.8. **Zkoumání využití biomasy. Prioritou musí být účinnější využívání stávající nabídky biomasy, aby se uspokojila rostoucí poptávka po vstupních surovinách.** Je rovněž třeba zlepšit kvalitu a rozlohu úrodné půdy v zemědělství a vytvářet pobídky k využívání opuštěné, nevyužívané nebo nedostatečně využívané půdy. V rozvoji biohospodářství hrají zásadní úlohu výrobci vstupních surovin, zejména zemědělci a vlastníci lesů. Je třeba zvyšovat povědomí o potenciálních příležitostech (pro využití jednotlivých plodin) a rozvíjet infrastrukturu pro sběr, skladování a přepravu biomasy. Klíčovou roli může hrát i zjednodušení systémů podávání zpráv a zlepšení výroby víceúčelové biomasy a její zpracovatelské kapacity. Jako příležitosti pro biohospodářství a bioenergii se jeví odpad a zbytky coby alternativní zdroje biomasy a udržitelné obhospodařování evropských lesů. Je třeba zhodnotit udržitelné toky odpadu a dále investovat do využívání dřeva a zbytků. Kromě toho je nutné vyvinout technologie, které by řešily zákonitou variabilitu těchto výrobků. V některých případech může být nutné přizpůsobit vnitrostátní politiky, aby zohlednily využití odpadů ve výrobcích z biologického materiálu.

2. Obecné připomínky

2.1. Biohospodářství zahrnuje produkci obnovitelných biologických zdrojů a jejich přeměnu na potraviny, krmivo, výrobky z biologického materiálu a bioenergii. Patří sem zemědělství, lesnictví, rybolov, potravinářství, výroba celulózy a papíru a také částečně chemický, biotechnologický a energetický průmysl. V tomto stanovisku se nevěnuje specifická pozornost výzkumu genomů, buněčným procesům ani bioinformatice. Cílem biohospodářské strategie EU z roku 2012 je „(...) připravit cestu pro inovativnější a konkurenceschopnější společnost, jež bude účinněji využívat zdroje a zajistí rovnováhu mezi zajišťováním potravin a udržitelným využíváním obnovitelných zdrojů k průmyslovým účelům a zároveň

bude dbát na ochranu životního prostředí“. V roce 2017 Komise provedla přezkum své biohospodářské strategie EU z roku 2012, z něhož vyplývá, že se prokázalo, že cíle této strategie jsou důležité, a že v Evropě i mimo ni je stále více uznáván význam příležitostí, které biohospodářství nabízí.

2.2. Přestože jsou cíle biohospodářské strategie EU z roku 2012 pro řešení problémů spojených se zajišťováním potravin a výživy i nadále relevantní a doprovodný akční plán plní své navržené cíle, je s ohledem na poslední vývoj politik, včetně cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje a Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (závazky přijaté na konferenci COP21), považováno za nezbytné změnit zaměření opatření a posoudit rozsah působnosti strategie. Předpokládá se, že do roku 2050 vzroste světová populace na téměř 10 miliard, a je tedy třeba účinněji využívat biologické zdroje, aby byly k dispozici bezpečné, výživné, vysoce kvalitní a dostupné potraviny pro více lidí s menším dopadem na životní prostředí a klima na vyrobenou jednotku a dostatek obnovitelného biologického materiálu k výrobě značného objemu toho, co v současné době získáváme z fosilní ropy spolu s větrnou a solární energií a dalšími druhy energie z obnovitelných zdrojů.

2.3. V této souvislosti je udržitelné biohospodářství průřezovým odvětvím, které je základem udržitelných hospodářských strategií po celém světě. Biohospodářství může sehrát klíčovou úlohu v konkurenceschopnosti Evropy a nyní je důležité určit a využít jeho příležitosti, a to na úrovni EU i členských států a na regionální úrovni. Jiné třetí země, jako například Spojené státy, vyzkoušely při rozvoji biohospodářství přístup shora dolů, což vyneslo téměř 400 miliard USD a podpořilo přes čtyři miliony pracovních míst prostřednictvím přímých, nepřímých a souvisejících příspěvků⁽²⁾.

2.4. Biohospodářství poskytuje možnosti, které pomáhají snižovat emise CO₂ i závislost na dovážených fosilních zdrojích. Například lesy v EU zachycují množství uhlíku odpovídající 10 % ročních emisí EU a zároveň zajišťují udržitelnou a stálou zásobu biomasy pro energii z obnovitelných zdrojů. Odhady také ukazují, že všech 100 000 chemických látek, které se v současné době vyrábějí, může teoreticky pocházet z obnovitelných surovin. To neznámá, že by tomu tak mělo být u všech těchto látek, ale teoreticky to možné je. Vznikne tak nejen možnost vyrábět předměty každodenní potřeby lokálně a z obnovitelných zdrojů, ale rovněž to napomůže tvorbě pracovních míst a růstu v Evropě, která má stále silný technologický náskok.

2.5. Na cestě k větším inovacím v rámci biohospodářství EU však nadále přetrvává řada velkých překážek. Jednou z nich je nákladová konkurenceschopnost výrobků, a to v porovnání jak s fosilními alternativami, tak i s rovnocennými produkty z jiných částí světa. Nákladovou konkurenceschopnost ovlivňuje řada faktorů, mimo jiné míra technologické připravenosti, náklady práce, dotace na fosilní paliva, amortizace a míra podpory trhu pro výrobky z biologického materiálu. Problém konkurenceschopnosti je umocněn obtížným přístupem k financím pro inovativní projekty a výrobní zařízení a často přetrvávající nízkou informovaností koncových uživatelů o výrobcích z biologického materiálu, jakož i nedostatkem dovedností a provozních vztahů, které by toto odvětví rozvíjely. Kromě toho začíná být povolování nových projektů týkajících se biotechnologií zdoluhavé a zatěžující a vede k velké právní nejistotě a finančním rizikům pro hospodářské subjekty.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Odhaduje se, že odvětví biohospodářství v EU má roční obrat přibližně 2 biliony EUR a zaměstnává okolo 19,5 milionu lidí⁽³⁾, z nichž většina se nachází ve venkovských a pobřežních oblastech a představuje 8,5 % pracovní síly EU-28. Očekává se, že zemědělství, odvětví založené na lesnictví a venkovské komunity v celé EU budou mít z rozvoje odvětví založeného na biotechnologiích prospěch, co se týče zaměstnanosti a vytváření příjmů. Zpracování biomasy a výroba produktů z biologického materiálu nabízejí nové obchodní příležitosti ve formě pěstování rozmanitých plodin a jejich uvádění na trh. Ve venkovských a pobřežních oblastech jsou za potenciální původce budoucích příjmů vedle konvenčních plodin, jako jsou obiloviny, olejniny, brambory a cukrová řepa, považovány i nové plodiny, jako je tráva, lesní plodiny, mořské řasy a mikrořasy.

⁽²⁾ Viz informativní přehled Ministerstva zemědělství USA: An Economic Impact Analysis of the U.S. Biobased Products Industry: 2016 Update (Analýza hospodářského dopadu odvětví výrobků z biologického materiálu, aktualizace z r. 2016): <https://www.biopreferred.gov/BPResources/files/BiobasedProductsEconomicAnalysis2016FS.pdf>.

⁽³⁾ Všechny uvedené číselné údaje pocházejí ze „Zprávy Společného výzkumného střediska z oblasti vědy a politiky: Zpráva o biohospodářství za rok 2016“, která je k dispozici zde: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103138/kjna28468enn.pdf>.

3.2. Stávající biorafinerie již nyní poskytují živobytí a lepší ekonomické postavení venkovským rodinám a komunitám. Biorafinerie – továrny, které využívají obnovitelné suroviny (tj. biomasu, vedlejší produkty a druhotné produkty a také odpad) namísto fosilních zdrojů – jsou základem biohospodářství: nacházejí se ve venkovských a pobřežních oblastech, blízko obnovitelných surovin, které zpracovávají, v centru výroby potravin a krmiv a průmyslové a energetické výroby a produkce dřeva.

3.3. Biorafinerie využívají každou součást rostliny, kterou zpracovávají, a produkují minimální odpad. Prostřednictvím účinných a/nebo inovativních technologií vyrábějí biorafinerie se sídlem v EU širokou škálu produktů, jako jsou potraviny, krmiva, chemické látky, vlákna a paliva, jež kombinují prvky obnovitelnosti, opětovné použitelnosti, recyklovatelnosti, kompostovatelnosti či biologické rozložitelnosti. Výrobky a přísady z biologického materiálu jsou natolik univerzální, že mohou být využívány pro celou řadu účelů, jako jsou například krmiva pro ryby, stavebnictví, kosmetika, lepenky, čisticí prostředky, paliva, maziva, barvy, papír, léčiva, plasty a jiné průmyslové produkty, čímž se nahrazují přísady z fosilních surovin obnovitelnými surovinami.

3.4. Zřizování nových biorafinerií a rozvoj a rozšiřování stávajících biorafinerií představuje investici do továren, které budou první svého druhu. Biorafinerie jsou kapitálově náročné, mají dlouhou dobu návratnosti a jsou vystaveny technologickým a tržním rizikům. Proto je důležitý jasný, stabilní a podpůrný regulační a finanční rámec, který tyto investice v Evropě posílí. Dnes lze získat přístup k řadě různých nástrojů, mezi něž patří mimo jiné Horizont 2020 (nově navržené právní předpisy programu Horizont Evropa představují vítaný a ambiciózní inovační a výzkumný program) a společný podnik pro průmysl založený na biotechnologiích, evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy), Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), InnovFin a Evropský fond pro strategické investice (EFIS) a v neposlední řadě Evropská investiční banka (EIB) za účelem úvěrů a záruk. Získat k nim přístup však může být složité. Tyto překážky by mohlo vyřešit jednotné kontaktní místo, kde by se podniky dostaly k podrobným a konkrétním informacím, které by odpovídaly jejich potřebám.

3.5. V této souvislosti je nutně zapotřebí spolupracovat s občanskou společností, se zemědělci, vlastníky lesů a průmyslem, s cílem povzbudit diskusi o utváření konkurenceschopnějšího biohospodářství pro Evropu, které bude ku prospěchu všem. Pro dosažení této systémové změny směrem k nízkouhlíkovému hospodářství založenému na obnovitelných zdrojích je zásadní přispívat k informování o výhodách biohospodářství. V této souvislosti by mohly být důležitými nástroji k dosažení udržitelného a spolehlivého odvětví biohospodářství důvěryhodné systémy certifikace a označování, které dávají jistotu průmyslovým zákazníkům, zadavatelům veřejných zakázek a spotřebitelům.

3.6. EU, členské státy a regionální orgány mohou zásadním způsobem napomoci růstu biohospodářství tím, že budou stimulovat poptávku trhu po obnovitelných a inteligentních produktech a službách účinně využívajících zdroje. Členské státy by měly zařadit do budoucích strategických plánů pro SZP konkrétní opatření na rozvoj investic nebo na jejich další podporu a na šíření udržitelných řešení pro evropské zemědělce, vlastníky lesů a jejich družstva, aby se zvýšila jejich konkurenceschopnost a efektivnost. Pokud mají výrobky z biologického materiálu potenciál udržitelně nahrazovat alternativy z fosilních zdrojů s emisemi uhlíku, lze to umožnit vytvořením nových právních předpisů, jako je balíček opatření týkajících se oběhového hospodářství, a možnou revizí jiných stávajících příslušných právních předpisů s cílem podpořit nahrazení tradičních produktů z fosilních zdrojů s emisemi uhlíku alternativními biologickými materiály z místní produkce. Dále lze využívat stávající normalizační činnosti, jako například TC411 a stávající systémy certifikace nebo nové systémy dobrovolného označování, jako je „biobased“.

3.7. Na tyto důvěryhodné certifikace a označení týkající se biologického obsahu by měli více upozorňovat zadavatelé veřejných zakázek na vnitrostátní a regionální úrovni. Např. v roce 2016 zahájil nizozemský orgán pro standardizaci NEN nový systém certifikace biologických materiálů Biobased% (<http://www.biobasedcontent.eu/>). Určuje množství biomasy obsažené v daném výrobku a pomáhá společně poskytovat transparentní a důvěryhodné informace o biologickém obsahu výrobku, a to v komunikaci mezi podniky i mezi podnikem a spotřebitelem. Je založen na evropské normě EN 16785-1:2015 (jež poskytuje metodu pro určení biologického obsahu pevných, kapalných a plyných produktů za použití radiouhlíkové analýzy a elementárních analýz). Posouzení shody vypracovávají certifikační orgány, které uzavřely s orgánem NEN dohodu. Když se nyní tento systém certifikace uplatňuje, je důležité zvyšovat informovanost a v současných a budoucích právních předpisech EU vytvářet pobídky k využívání obnovitelných surovin.

3.8. Systémy certifikace hrají důležitou roli v lesnictví, kde zaručují udržitelné využívání biomasy. Například 60 % lesů v EU je certifikováno v rámci Programu pro uznávání certifikace lesů (Programme for the Endorsement of Forest Certification – PEFC) nebo v rámci režimu Rady pro správu lesů (Forest Stewardship Council – FSC). Lesnictví EU také stanovuje nejpřísnější environmentální normy na světě, které vycházejí z právních předpisů, jako je nařízení EU o dřevu, pravidla pro využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF), směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích a balíček opatření týkajících se oběhového hospodářství.

3.9. Zásadní význam proto má komunikace mezi podniky a mezi podniky a spotřebiteli. Aby byl zajištěn rozvoj inteligentního, udržitelného a inkluzivního biohospodářství, byl vytvořen trh pro udržitelné výrobky z biologického materiálu a byla podporována udržitelnější výroba a spotřeba, je nezbytné zvyšovat povědomí veřejnosti na základě správných, relevantních a dostupných informací. Informační kampaně zaměřené na veřejnost jsou potřeba zejména na regionální a místní úrovni, včetně cen nebo odměn a také výstav věnovaných úloze technologií a vědy v biohospodářství.

3.10. Je tedy velice důležité sestavit jasné a přesné zprávy pro veřejnost. Vzhledem k tomu, že biohospodářství nabízí řadu příležitostí pro řešení společenských výzev, je nutné je měřit prostřednictvím komplexního ekonomického posouzení. To poskytne informace o rozsahu biohospodářství napříč odvětvími i o jeho přínosu k hospodářskému růstu a o souvisejících dopadech v oblasti pracovního trhu. V tomto ohledu plní klíčovou úlohu vědecká obec. To je také důvodem, proč je nezbytné zachovat investice do interdisciplinárního a základního výzkumu v EU, aby plně přispíval k výzkumu a inovacím v celosvětovém měřítku v oblasti zajišťování potravin a výživy, konkurenceschopnosti a biohospodářství založeného na znalostech. Je zásadně důležité, aby legislativní postoj EU vycházel z důkladných informací čerpaných z vyvíjejících se celosvětových vědeckých důkazů a zkušeností a aby byly postupy pro rozhodování o regulatorním dohledu transparentní.

3.11. Pro vychování generace, která bude tyto problémy chápat a chopí se příležitostí, jež biohospodářství nabízí, je zásadní vzdělávat žáky základních škol a středoškolské studenty. Například vyučování zásad oběhovosti a zásad jednání, které je zároveň globální i lokální („glokální“), a zvyšování zájmu o zkoumání pomůže novou generaci připravit na hledání vlastní cesty. Na univerzitách již byly navrženy nové učební osnovy, které spojují například vědy o živé přírodě, strojírenství a marketing. Tato provázanost mezi disciplínami a vytvoření příznivějšího prostředí pro začínající podniky mohou studentům pomoci, aby se stali podnikateli v oblasti biohospodářství. Musí se vyvíjet odborná příprava, aby vyhovovala požadavkům na dovednosti v prvovýrobě, výrobě, dopravě a dalších příslušných odvětvích. Rovněž je třeba, aby pracovníci v průběhu života své dovednosti a kompetence aktualizovali. V tom jim mohou pomoci programy celoživotního vzdělávání, které zprostředkovávají kontakty mezi poskytovateli vzdělávání a výrobci, zaměstnavateli a pracovníky, výzkumníky a inovátory.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Usnadnění přístupu nestátních subjektů k financování opatření v oblasti klimatu

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2019/C 110/03)

Zpravodaj: **Cillian LOHAN (IE-III)**

Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Rozhodnutí plenárního shromáždění	15. 2. 2018
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	114/6/7

1. Závěry a doporučení

1.1 Ačkoli byly v paktech o financování opatření v oblasti klimatu přislíbeny velké prostředky, EHSV si přeje poukázat na to, že malé nestátní subjekty působící v oblasti klimatu mají problémy s přístupem k financování, které by umožnilo zajistit podporu a provádění iniciativ s transformačním potenciálem.

1.2 V Evropské unii je třeba naléhavě zmapovat a monitorovat toky financování opatření v oblasti klimatu. To usnadní malým nestátním subjektům působícím v oblasti klimatu měřit dopady a zajistí to, že bude možné posoudit pokrok týkajícího se rozsáhlejšího přechodu hospodářství k nízkouhlíkovému modelu.

1.3 Zdroje financování jsou různorodé stejně jako iniciativy vycházející zdola, k nimž je nutné zajistit přístup. Neexistují mechanismy, které by tento problém řešily. Měl by se řešit pomocí zřízení inkluzivního fóra pro financování opatření v oblasti klimatu na úrovni EU.

1.4 EHSV navrhuje, aby se **Fórum pro financování opatření v oblasti klimatu zabývalo klíčovými otázkami** a zapojilo společně důležité subjekty, které by identifikovaly překážky, koncipovaly řešení a stanovily nejúčinnější mechanismy pro lepší rozdělování finančních prostředků. Fórum by rovněž poskytovalo specifickou službu, jejímž prostřednictvím by se propojovaly projekty s vhodnými zdroji pro financování opatření v oblasti klimatu.

1.5 Je třeba vytvořit mechanismus pro důležité iniciativy, na něž jsou potřeba menší částky (o nichž se efektivně informuje), jehož součástí bude:

- zjednodušení procesu podávání žádostí,
- zjednodušení požadavků na podávání zpráv,
- párovací financování,
- podpora projektů ve fázi koncepce před podáním žádosti o financování,
- podpora budování kapacit, vytváření sítí, výměn a rozvoje platform na místní, regionální, vnitrostátní a evropské úrovni.

1.6 Zaměření na financování opatření v oblasti klimatu by nemělo znamenat, že do jiných oblastí nebude směřovat odpovědné financování. Veškeré financování by mělo zohledňovat změnu klimatu, aby se zajistilo, že všechny finanční prostředky a financování určené pro jiné účely, než jsou opatření v oblasti klimatu, nebude v rozporu se závazky a cíli v oblasti klimatu. To je třeba dodržet v rámci čl. 2.1 písm. c) Pařížské dohody, aby stávající finanční toky důsledně směřovaly k nízkým emisím skleníkových plynů a k rozvoji odolnému vůči změně klimatu.

1.7 Je třeba vytvořit soubor nástrojů s jasnou komunikační strategií, který posílí postavení nestátních subjektů na všech úrovních, aby zvládaly získat přístup k financování opatření v oblasti klimatu. Tento soubor nástrojů by měl usnadnit tvůrcům projektů vypracování projektů, které přispějí k nízkouhlíkovému hospodářství odolnému vůči změně klimatu.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko vychází z dřívějších stanovisek EHSV k tématům „Vytvoření koalice mezi občanskou společností a orgány na nižší než celostátní úrovni správy s cílem splnit závazky Pařížské dohody“⁽¹⁾ a „Zintenzivnění opatření nestátních subjektů v oblasti klimatu“⁽²⁾, jakož i z nedávno vypracované studie EHSV⁽³⁾, v níž byly zdůrazněny překážky bránící většímu zapojení nestátních subjektů do opatření v oblasti klimatu.

2.2 EHSV v roce 2018 vyzýval, aby byl zahájen „evropský dialog o nestátních opatřeních v oblasti klimatu“ za účelem posílení, rozšíření a zintenzivnění činnosti evropských nestátních subjektů v oblasti klimatu. Konstatoval, že by účelem dialogu mělo být nejen vyzdvihovat a prezentovat jednotlivá opatření, ale také reagovat na potřeby nestátních subjektů a podněcovat za tímto účelem vytváření nových partnerství mezi státními a nestátními subjekty, usnadňovat vzájemné učení, odbornou přípravu a vzájemné poradenství mezi nestátními subjekty, zvyšovat dostupné finanční prostředky a **usnadňovat k nim přístup**.

2.2.1 „Nestátními subjekty“ se rozumí subjekty, které nejsou stranami Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC). Takto široce pojatá definice zahrnuje nejrozličnější typy podniků, včetně malých a středních podniků a mikropodniků, investory, družstva, města a regiony, odborové svazy, komunity a občanská sdružení, náboženská sdružení, mládežnické organizace a jiné nevládní organizace.

2.2.2 Navrhovaný evropský dialog o nestátních opatřeních v oblasti klimatu by měl podporovat přístup k financování pro opatření nestátních subjektů v oblasti klimatu. To by mělo zahrnovat:

- mapování možností financování,
- poradenství zaměřené na financovatelné plány,
- zjišťování, jak stávající finanční hodnotové řetězce (veřejné i soukromé) poskytují finanční prostředky pro investice v oblasti klimatu, které nestátní subjekty hodlají vynaložit;
- analyzování možností účinného financování / rozdělování finančních prostředků pro menší projekty s transformačním potenciálem,
- analyzování současného dialogu a konzultačních postupů s nestátními subjekty s cílem zavést nové metody a osvědčené postupy, jejichž účelem by bylo rozsáhlejší využívání stávajících evropských a mezinárodních fondů,
- snaha o to, aby příští víceletý finanční rámec EU sloužil vyšším ambicím nestátních subjektů v oblasti klimatu a stimuloval jejich činnost,
- zjišťování možností inovativního financování (vzájemné financování, skupinové financování, mikrofinancování, zelené dluhopisy atd.).

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV *Koalice pro splnění závazků Pařížské dohody* (Úř. věst. C 389, 21.10.2016, s. 20).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV *Zintenzivnění opatření nestátních subjektů v oblasti klimatu* (Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽³⁾ Studie EHSV s názvem „Toolbox for multi-stakeholder climate partnerships – A policy framework to stimulate bottom-up climate actions“ (Nástroje pro mnohostranná partnerství v oblasti klimatu – politický rámec na podporu zdola vycházející ochrany klimatu).

2.3 Financování opatření v oblasti klimatu lze vykládat mnoha způsoby, ale Stálý výbor pro finance Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC) je definuje jako financování, jež se zaměřuje na snižování emisí a na posilování propadu skleníkových plynů a usiluje o snížení zranitelnosti společnosti a ekosystémů vůči negativním dopadům změny klimatu i o zachování a zvyšování jejich odolnosti.

2.4 Toto stanovisko se zaměřuje na financování opatření v oblasti klimatu s ohledem na členské státy EU a na strany, které se v těchto zemích nepodílejí na UNFCCC, což umožňuje organizacím občanské společnosti, obcím a místním samosprávám přístup k finančním nástrojům, které jsou potřebné pro to, aby přispěly ke koncipování a provádění projektů, iniciativ a činností, jež napomáhají snižování emisí, a k vytváření komunit odolných vůči změně klimatu.

2.5 Je důležité vnímat toto stanovisko v rámci klimatické spravedlnosti⁽⁴⁾ jako způsob, jímž se zajistí, aby náklady na opatření v oblasti klimatu nepřiměřeně nezatežovaly ty nejchudší a nejzranitelnější členy společnosti.

2.6 Financování prvních opatření v rámci přechodu k nízkouhlíkovému hospodářství a za účelem přizpůsobení změně klimatu i jejího zmírňování má zásadní význam pro zajištění spravedlivého přechodu a urychlení činnosti na místní úrovni.

2.7 Pro mikroprojekty a malé projekty mohou být částky od 2 000 EUR do 250 000 EUR obtížně přístupné. Nezbytné jsou účinné mechanismy, které by zajistily, aby komunitně vedená opatření menšího rozsahu nebyla vyloučena z transformačního potenciálu financování opatření v oblasti změny klimatu.

2.8 EU v průběhu posledního desetiletí úspěšně vytvořila řadu finančních mechanismů přizpůsobených těmto potřebám – program pro demokracii a lidská práva EIDHR (Evropského nástroje pro demokracii a lidská práva), globální alianci pro boj proti změně klimatu (GCCA), finanční nástroje pro spolufinancování nevládních organizací a decentralizovanou spolupráci, které by mohly podnítit rozvoj vhodných nástrojů v oblasti změny klimatu.

3. Zjištěné problémy

Souvislosti

3.1 EHSV důrazně podporuje Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 Organizace spojených národů a Pařížskou dohodu. V současnosti nastavený trend by nám však v nejlepším případě umožnil omezit nárůst teplot na 3 °C či více, což značně přesahuje mez vytyčenou v Pařížské dohodě. Přechod k udržitelnosti vyžaduje velké úsilí a významné investice. Podle zvláštní zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC) o dopadech nárůstu globálního oteplení o 1,5 °C ve srovnání s úrovní před průmyslovou revolucí se celkové průměrné roční investice do energetiky za účelem zmírnění změny klimatu do opatření umožňujících omezit oteplení na 1,5 °C v období 2015 až 2050 odhadují přibližně na 900 miliard USD.

3.2 I když jsou investice nezbytné pro boj proti změně klimatu rozsáhlé, nejsou tak vysoké jako investice, jež byly v posledních letech zapotřebí pro záchranu hroutícího se finančního sektoru. Na tento účel byly uvolněny investice ve výši 2,5 bilionu EUR. Případný kolaps ekosystémů, v nichž žijeme, si zasluhuje přinejmenším stejnou reakci.

3.3 Příliš často se diskuse o financování opatření v oblasti klimatu soustředí na vytváření nových explicitních finančních položek, ačkoli Pařížská dohoda vyzývá k tomu, aby všechny finanční toky důsledně přispívaly k nízkým emisím skleníkových plynů a k rozvoji odolnému vůči změně klimatu.

3.4 Marrákešské partnerství a globální akční plán v oblasti klimatu jsou příležitosti pro zapojení nestátních subjektů do oficiálního procesu v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC). Při navrhování balíčků financování není nutné se zaměřit na identifikaci opatření v EU a financování opatření za účelem maximalizace jejich potenciálních dopadů.

3.5 I když bylo dosaženo pokroku v oblasti financování boje proti globálnímu oteplení a jeho dopadům, tento pokrok není dostačující. V poslední zprávě Mezivládního panelu pro změnu klimatu⁽⁵⁾ se jasně uvádí, že se nacházíme v kritickém období a že v příštím desetiletí budou nutná radikální opatření, aby bylo možné omezit dopady na zvládnutelnou míru. Politickou prioritou by mělo být dosažení udržitelného financování a udržitelného hospodářství zejména prostřednictvím jasných, stabilních a motivačních právních předpisů.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV *Klimatická spravedlnost* (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 22).

⁽⁵⁾ Zvláštní zpráva IPCC o dopadech nárůstu globálního oteplení o 1,5 °C ve srovnání s úrovní před průmyslovou revolucí (říjen 2018).

3.6 Není postačující, aby byl vyčleněn určitý procentní podíl z rozpočtu na financování opatření v oblasti klimatu, pokud je jiná část rozpočtu vynaložena na činnosti, které klimatu škodí. Na souhrn jakýchkoli výdajů je třeba nahlížet z hlediska dopadu na klima. Pracovní dokument Mezinárodního měnového fondu vyčísluje celkové přímé i nepřímé dotace, které se celosvětově udílejí na fosilní zdroje energie, ročně na 5,3 bilionu USD, což znamená více než 15 mld. USD každý den. Negativní dopad, který tyto dotace mají, nemůže vyrovnat dokonce ani zamýšlený Zelený klimatický fond ve výši 100 mld. USD/rok.

3.7 Pokud bude v politice opomíjen problém energetické chudoby, transformace energetiky nebude včas úspěšně realizována a nebude v souladu s evropskými závazky v rámci Pařížské dohody. Je zapotřebí spravedlivé rozdělování finančních a sociálních nákladů a zisků souvisejících s udržitelnou transformací energetiky v Evropě mezi všechny vládní úrovně a tržní subjekty i občany. Ve vědecké studii projektu Heat Roadmap Europe⁽⁶⁾ se tvrdí, že Evropa je schopna snížit emise skleníkových plynů do roku 2050 o 86 % oproti roku 1990 za pomoci stávajících technologií, a to dostupným a nákladově efektivním způsobem.

3.8 V podkladech, z nichž toto stanovisko čerpá, se upozorňuje na nedostatek informací o mapování toků financování opatření v oblasti klimatu v členských státech. Je těžké posoudit, zda jsou finanční prostředky rozdělovány na menší dostupné částky peněz či jaký je transformační účinek tohoto financování. Kvůli nedostatečnému monitorování a podávání zpráv existují ohledně tohoto problému ještě větší nejasnosti, což brání nalezení nejúčinnějších řešení.

Přístup pro podniky a malé a střední podniky

3.9 Přístup k financování nadále představuje hlavní problém pro všechny druhy nestátních subjektů, včetně různých výzev, jimž čelí malé a střední podniky a větší podniky. Tento problém zahrnuje nejen dostupnost většího objemu a dodatečných finančních prostředků, ale také přehlednost stávajících mechanismů financování.

3.10 Kromě toho je rovněž obtížné definovat to, co znamená „zelená investice“. Investory v první řadě zajímá riziko a návratnost a je pro ně obtížné posoudit potenciální dopad navrhovaného projektu na klima a odhadnout jeho šance na úspěch. Soukromí investoři nebudou ochotni financovat projekt, aniž by jasně chápali investiční rizika i mechanismy zmírnění rizika – tedy bez záruk.

Přístup pro místní a regionální orgány

3.11 Mezi faktory omezujícími přístup orgánů na nižší než celostátní úrovni k financování patří nízké úvěrové hodnocení, omezená schopnost získat soukromé finanční prostředky z důvodu nedostatečné velikosti trhu s investicemi do nízkouhlíkových infrastruktur, neatraktivní poměry rizika a výnosů a státní omezení stanovená národními vládami ohledně toho, zda a kolik si mohou orgány na nižší než celostátní úrovni vypůjčit od soukromého sektoru.

Přístup pro místní iniciativy

3.12 V současné době existují tisíce iniciativ na místní úrovni zaměřených na změnu klimatu a udržitelnost v Evropě. Tyto iniciativy mohou významným způsobem přispět k dosažení cílů EU v oblasti klimatu, energetiky a udržitelnosti, ale jsou do značné míry závislé na dobrovolnících a nedostatek finančních prostředků a profesionální podpory představuje velkou překážku bránící jejich rozvoji a posilování. Často jsou požadovány velmi skromné zdroje, bez nichž mají iniciativy potíže s dosahováním pokroku a zahajováním projektů. Transformační potenciál těchto iniciativ není využíván.

3.13 V mnoha případech je pro místní iniciativy obtížné získat přístup ke konvenčním zdrojům financování. Často je minimální výše finančních prostředků, o něž lze požádat, také příliš vysoká a výrazně přesahuje potřeby místních iniciativ malého rozsahu nebo jejich schopnost tyto prostředky spravovat. Další překážky vytvářejí požadavky na spolufinancování.

3.14 Mezi problémy, jež menší skupiny uvedly v souvislosti s přístupem k financování, patří splnění požadavků na financování, nadměrné množství dokumentace a složité postupy. Přestože jsou jednotlivé projekty/iniciativy tohoto druhu malé, jejich kumulativní účinek může být velký. S odpovídající finanční podporou malých komunitních programů je spojeno také mnoho dalších řetězových přínosů a výhod na místní úrovni.

⁽⁶⁾ Program pro výzkum a inovace Horizont 2020 v rámci grantové dohody č. 695989 – Heat Roadmap Europe.

3.15 Většina a možná všechny finanční prostředky jsou orientované na projekty a neřeší potřebu prostředků, které jsou nutné k podpoře činností na různých úrovních, od místních činností a budování kapacit na místní úrovni po vytváření sítí, výměny a rozvoje platforem na regionální, vnitrostátní a evropské úrovni. Poskytování finanční podpory v této oblasti by mohlo významně přispět k rychlejšímu zapojení občanů a komunit do opatření v oblasti klimatu a rovněž pomoci zajistit dostatečnou organizaci a spolupráci na podporu jejich rozšíření a přispět k rozvoji politiky.

Přístup k financování inovací

3.16 Začínající podnikatelé se také potýkají s několika problémy v přístupu k financování, s nedostatkem znalostí a zkušeností, s přístupem na trhy a s rozšiřováním po ukončení počáteční fáze. Důležitou součástí řešení klimatické krize je financování inovací, ale je nutné být stejným způsobem inovativní v rámci mechanismů financování i co se týče jejich poskytování. Iniciativy, jako je např. EIT Climate-KIC, mají za cíl tyto problémy řešit prostřednictvím začleňování otázek klimatu do finančních trhů, prováděním osvěty o klimatických rizicích a podporou investic do začínajících inovativních podniků.

4. Navrhovaná řešení

4.1 EHSV navrhuje, aby byl na úrovni EU zřízen určitý druh fóra pro financování opatření v oblasti klimatu s decentralizovanou sítí. To by sdružovalo všechny příslušné strany a usnadnilo by koordinovanou reakci na problémy, které jsou zde uvedeny. Bylo by to prostředek, jak rozvíjet potřebné mechanismy, které jsou vyjmenovány v tomto stanovisku.

4.2 Fórum pro financování opatření v oblasti klimatu musí fungovat jako platforma pro dialog, jež bude přispívat k propojení mezi obzvláště slibnými a efektivními nevládními řešeními a soukromými a institucionálními investory. Aby se maximalizoval dopad, je v členských státech EU i mimo ně nutné se důrazně zaměřit na rozšiřování a potenciál opětovného využití. EHSV má se svou sítí skupin organizované občanské společnosti v celé Evropě ideální postavení pro to, aby se zapojil do fóra pro financování opatření v oblasti klimatu jako prostředník, který může tlumočit místní problémy s přístupem k financování.

4.3 Zásadní součástí každé úspěšné strategie pro řešení problémů v rámci financování opatření v oblasti klimatu bude efektivní komunikace. Komunikace musí probíhat všemi směry, musí jasně identifikovat cílové skupiny a informovat efektivním, přesným a vhodným způsobem o příležitostech a dostupnosti možností financování.

4.4 Evropská komise a další instituce EU musí vypracovat pokyny pro nestátní subjekty, aby byly schopné využívat stávajících mechanismů financování. Je zapotřebí zavést systém, v rámci něhož by se zjišťovaly, analyzovaly, syntetizovaly a šířily informace ohledně různých dostupných zdrojů finančních prostředků na opatření nestátních subjektů v oblasti klimatu. Při tom lze vycházet z činnosti Evropského výboru regionů, který stanoví kroky k vytvoření souboru nástrojů, jenž by obsahoval snadno srozumitelné informace pro místní a regionální orgány v oblasti finančních prostředků a financování dostupných pro opatření v oblasti klimatu.

4.5 Je nutný mechanismus monitorování, který by jasně zmapoval toky financování opatření v oblasti klimatu, pomohl by zjistit překážky a zaměřil by se na praktická řešení k jejich odstranění. Toto je první naléhavě nutný krok. Proces mapování by byl také klíčový krok při snaze porozumět překážkám bránícím přístupu malých nestátních subjektů. Mapování financování také pomůže zjistit mezery v identifikaci pozitivních opatření v oblasti klimatu, která by měla být součástí procesu globálního akčního plánu v oblasti klimatu.

4.6 EHSV vyzývá EU, aby zaujala vedoucí postavení tím, že by sloužila jako vzor pro identifikaci přínosu nestátních subjektů k dosažení cílů v oblasti klimatu. Evropské nestátní subjekty působící v oblasti klimatu – zvláště ty menší – očekávají pomoc ze strany evropských orgánů ve formě uvolnění finančních prostředků vyčleněných na opatření v oblasti klimatu a zajištění lepšího přístupu k financování díky jednodušším postupům a podávání zpráv. To by usnadnilo identifikování mnoha opatření, která při boji proti změně klimatu zůstávají nepovšimnuta. Například pro projekty do určité prahové hodnoty, jako je 50 000 EUR, by mohla existovat zjednodušená jednostránková žádost a jednostránkový formulář pro podávání zpráv.

4.7 Je nezbytné další financování v podobě malých grantů, s nimiž jsou spojeny zjednodušené postupy podávání žádostí a zpráv, zacílené konkrétně na místní opatření v oblasti klimatu a udržitelnosti, které by nezahrnovaly příliš vysokou míru spolufinancování. Mechanismy, které umožňují seskupovat projekty, by mohly být navrženy tak, aby se zlepšil dopad financování a usnadnil přístup k němu. Tyto nástroje je třeba urychleně vytvořit.

4.8 Měl by být vyvinut podpůrný mechanismus, který by umožnil, aby projekty mohly využít odborné poradenství ve fázi před podáním žádosti o financování, a byly tak efektivně koncipovány a odpovídajícím způsobem sestaveny.

4.9 Na úrovni EU je třeba rozvinout obecné úvahy o inovativních mechanismech financování. Do této diskuse by od samého začátku měly být zapojeny nestátní subjekty, aby byla zajištěna jednoduchost a jasnost kritérií pro přidělování.

4.10 Celkově vzato by měla být zavedena užší spolupráce mezi zavedenými fondy pro udržitelnost a boj proti změně klimatu a finančními programy na jedné straně a sítěmi nestátních subjektů na straně druhé. Jedná se o otázku sdílení znalostí, komunikace a dialogu. To může umožnit fórum pro financování opatření v oblasti klimatu.

4.11 Finanční opatření by rovněž mohla stimulovat nestátní opatření nebo chování nestátních subjektů šetrná ke klimatu. Daňové odpočty na vnitrostátní úrovni by například mohly podpořit nízkouhlíkovou výrobu a stimulovat zapojení nestátních subjektů do opatření v oblasti klimatu.

4.12 Při vypracovávání nového víceletého finančního rámce EU by mohly vzniknout příležitosti k tomu, aby zdola vycházející nestátní opatření v oblasti klimatu mohla účinně plnit závazky EU v oblasti klimatu podle Pařížské dohody. EHSV v této souvislosti žádá o alespoň 40 % navýšení výdajů EU na klimatické cíle⁽⁷⁾. Za druhé EHSV vyzývá k rychlému postupnému rušení dotací na fosilní paliva a k tomu, aby nebylo poskytováno žádné přímé ani nepřímé (spolu)financování fosilní energie prostřednictvím evropských fondů.

4.13 Je třeba vytvořit nástroj měřící odolnost vůči klimatu, který by zajistil, že žádné veřejné výdaje nepodporují činnosti, jež by prohloubily klimatickou krizi. To by se mělo vztahovat i na soukromé programy financování. Vyčlenění zvláštních prostředků na financování opatření v oblasti klimatu by nemělo znamenat, že by se ostatní části rozpočtu nebo financování přidělovaly na činnosti, které by byly v rozporu s cíli v oblasti klimatu. Je třeba splnit cíl stanovený v čl. 2.1 písm. c) Pařížské dohody.

4.14 Hlavní finanční nástroj EU na podporu zdola vycházejícího místního rozvoje je přístup komunitně vedeného místního rozvoje. Je vhodně uzpůsoben k tomu, aby tyto zdola vycházející iniciativy podporoval, a nabízí možnost poskytování grantů a podpory přizpůsobených místním okolnostem. EHSV v prosinci 2017 přijal stanovisko nazvané „Výhody komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) pro integrovaný místní rozvoj a integrovaný rozvoj venkova“⁽⁸⁾, v němž naléhal na Evropskou komisi, aby prozkoumala a detailně analyzovala možnosti zřízení rezervního fondu pro komunitně vedený místní rozvoj na úrovni EU. Doporučil v něm, aby Evropská komise bez ohledu na to zajistila, že každý členský stát bude mít národní fond pro komunitně vedený místní rozvoj, do něž by přispívaly všechny čtyři ESI fondy (EZFRV, EFRR, ESF a ENRF). Tato struktura pro komunitně vedený místní rozvoj by mohla být jednou z možností, jak podporovat mikropodniky a malé projekty uvedené v odstavci 2.7.

4.15 V zájmu toho, aby se celý finanční hodnotový řetězec stal udržitelnějším, EHSV podporuje plán Komise pro financování udržitelného růstu⁽⁹⁾ přijatý v březnu 2018. EHSV ve svých příslušných stanoviscích⁽¹⁰⁾ uvedl konkrétní doporučení týkající se tohoto akčního plánu.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV *Evropský pakt o financování opatření v oblasti klimatu* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 8.).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV *Výhody komunitně vedeného místního rozvoje* (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 36).

⁽⁹⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů *Akční plán: Financování udržitelného růstu*.

⁽¹⁰⁾ Stanoviska EHSV *Akční plán udržitelného financování* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 73), *Udržitelné finance: taxonomie a referenční kritéria* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 103), *Povinnosti institucionálních investorů a správců aktiv v souvislosti s udržitelností* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 97).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Situace romských žen
(průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu)**

(2019/C 110/04)

Zpravodaj: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Konzultace	Evropský parlament, 30. 5. 2018
Právní základ	čl. 304 první pododstavec Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	196/2/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Velká část romských žen (a dívek) je vystavena vícenásobné a průřezové diskriminaci, v důsledku čehož jsou soustavně omezována jejich práva. Romské ženy jsou nejzranitelnější menšinovou skupinou v EU. Je prvořadým úkolem a povinností evropských demokracií, aby této situaci učinily přítrž.

1.2 EHSV děkuje za prokázanou odhodlanost velkému množství romských žen, které odvážně v minulosti vystupovaly nebo v současnosti vystupují proti diskriminačním strukturám a institucionálnímu násilí v zájmu svobodného evropského soužití bez diskriminace.

1.3 Je nutné neprodleně zrušit oddělené vzdělávání s nízkou úrovní – kterou lze přičíst právě diskriminaci, jíž se vyznačuje – a zároveň je třeba romským dívkám rovněž zajistit přístup ke všem prvkům kvalitního veřejného vzdělávání. Je také nutné co nejdříve důkladně přezkoumat fungování zvláštních škol a postupy výběru zaměření.

1.4 EHSV od členských států očekává, že se přednostně zaměří na odstranění takových postupů v oblasti zdraví, které porušují profesní normy odpovídající přiměřeným etickým požadavkům a příslušným právním předpisům, a že budou trestně stíhat nezákonné praktiky, jako je nucená sterilizace, odmítnutí poskytnutí zdravotnických služeb na základě etnického původu nebo poskytnutí méně kvalitních služeb.

1.5 Členské státy by měly okamžitě zrušit diskriminační formy a způsoby zaměstnávání a zároveň by měly zavést komplexní politiky s cílem zvýšit šanci romských žen získat zaměstnání.

1.6 Je nutné vymezit, zavést a coby základní právo prosazovat minimální přijatelné normy v oblasti bydlení a veřejných služeb, popřípadě jejich zakotvením v ústavách členských států.

1.7 Je nutno rozhodně a nediskriminačně bojovat proti všem formám obchodování s lidmi a trestných činů z nenávisti, kterým jsou Romové a konkrétně ženy této komunity vystavováni.

1.8 Romské ženy mají velmi málo příležitostí podílet se na koncipování a vyhodnocování politik, které mohou ovlivnit jejich budoucí život. Je nutné zajistit, aby se těchto programů mohly v odpovídající míře účastnit.

1.9 V rámci evropských a vnitrostátních strategií odstraňování nedostatků po roce 2020 je třeba věnovat zvláštní pozornost problémům a potřebám romských žen, což se v současnosti ve většině členských států neděje.

2. Situace romských žen v Evropské unii

2.1 Velká část romských žen (a dívek) je vystavena vícenásobné a průřezové diskriminaci, v důsledku čehož jsou soustavně omezována jejich práva. Romské ženy jsou nejzranitelnější menšinovou skupinou v EU. Tuto situaci lze považovat za systémové porušování zásad demokracie, právního státu a základních práv, což zásadním způsobem oslabuje evropskou myšlenku, která je založena na hodnotách uvedených v článku 2 Smlouvy o Evropské unii⁽¹⁾ a v Listině základních práv Evropské unie⁽²⁾. V uplynulých letech v této oblasti nedošlo k téměř žádné změně.

2.2 Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) poskytuje přesný obrázek znevýhodnění romských žen (zejména v rámci průzkumu EU MIDIS II⁽³⁾), přestože ve většině členských států nejsou údaje rozdělené podle etnického původu a pohlaví k dispozici. Co se týče romských žen, je patrné, že jsou ve všech oblastech společnosti znevýhodněné nejenom ve srovnání s celkovou populací, ale také ve srovnání s romskými muži.

2.3 EHSV je přesvědčen, že síla evropské myšlenky, o které byla řeč výše, odráží to, do jaké míry z ní mají užitek nejslabší občané EU. Proto je přijetí opatření nezbytných pro zlepšení situace romských žen a dívek a posilování jejich postavení nejenom povinností evropských orgánů a členských států EU, ale je zároveň testem kvality jejich demokratických struktur a zralosti jejich právního státu.

3. Obecné připomínky

3.1 Článek 2 Smlouvy o Evropské unii řadí mezi nejdůležitější hodnoty, o něž se opírá evropská myšlenka, mimo jiné rovnost a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. O **účinném** uplatňování práv můžeme hovořit pouze tehdy, pokud zaručuje konkrétní změny nejmarginalizovanějším a nejdiskriminovanějším sociálním skupinám, neboť diskriminace, segregace a protiromské postoje znamenají jednoznačné odmítnutí těchto hodnot.

3.2 Zajištění rovných práv mezi romskými muži a ženami je pro romské ženy podmínkou pro zlepšení jejich ekonomické situace a pro uplatňování lidských práv a základních svobod v politické, ekonomické, sociální, kulturní a občanské oblasti, které musí být ústavně zaručeny.

3.3 S ohledem na to EHSV, jak již uvedl ve svých předchozích stanoviscích⁽⁴⁾, podporuje cíle rámcové strategie EU, ale zároveň upozorňuje na potřebu jejich důsledného plnění a také na nedostatečnost dosaženého pokroku.

3.4 Upozorňuje také na to, že protiromské smýšlení postupuje téměř všemi úrovněmi fungování členských států, ať už na úrovni správních orgánů či institucí, což Romům upírá rovný přístup k veřejným službám a brání jim v tom, aby mohli uplatnit svou rovnoprávnost a svůj nárok na rovné zacházení, aby se mohli dle svého poměrného zastoupení v celkové populaci podílet na přijímání politických rozhodnutí v otázkách, které se jich dotýkají, a aby se mohli bránit před důsledky diskriminačních postupů. To vše platí ve zvýšené míře i o romských ženách.

3.5 Výbor žádá, aby byly v zájmu zmapování systematického porušování práv romských žen vypracovány „bílé knihy“ se zapojením nezávislých a důvěryhodných organizací romské komunity, které by měly být konzultovány a oficiálně uznány, aby byl položen základ pro historické usmíření.

3.6 EHSV děkuje za prokázanou odhodlanost velkému množství romských žen, které odvážně v minulosti vystupovaly nebo v současnosti vystupují proti diskriminačním strukturám a institucionálnímu násilí v zájmu svobodného evropského soužití bez diskriminace.

4. Konkrétní oblasti veřejné politiky⁽⁵⁾

4.1 Vzdělávání

4.1.1 Oddělené vzdělávání je vždy nezákonné a nese s sebou nutně nepříznivé výsledky. Negativní důsledky odděleného vzdělávání mají kumulativní dopad na romské dívky a uzavírají jim cestu k sociální mobilitě. Proto je nutné využít veškerých právních prostředků a cílené podpory ze strany veřejné politiky a zajistit nezbytné dodatečné výdaje s cílem

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=cs>.

⁽³⁾ K dispozici pouze v angličtině: <http://fra.europa.eu/en/project/2015/eu-midis-ii-european-union-minorities-and-discrimination-survey/publications>.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 248, 25.8.2011, s. 16, Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 110, Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 21.

⁽⁵⁾ Z řady návrhů, které doposud přednesli příslušníci romské komunity, organizace občanské společnosti zasazující se o práva Romů, představitelé vědecké obce, mezinárodní organizace a EHSV, jsou v tomto stanovisku uvedeny pouze ty, které mají zvláštní význam pro uplatňování práv romských žen.

odstranit v souladu s očekáváními EU nízkou úroveň odděleného vzdělávání, která je zapříčiněna diskriminací. Zároveň je třeba romským dívkám rovněž zajistit přístup ke všem prvkům kvalitního veřejného vzdělávání. Vlády musí zajistit, aby byly k dispozici odpovídající lidské zdroje, odborná příprava a pedagogické programy.

4.1.2 Neopodstatněné označení romských dětí jako mentálně postižených a jejich zařazení do oddělených škol je nutné považovat za jedno z nejzávažnějších porušení jejich práv, které jim kazí jejich budoucnost. Proto je nezbytné, aby tyto diagnózy pravidelně ověřovala nezávislá odborná pracoviště. Je nutné zajistit, aby mohl být tento postup ověření bezproblémově zahájen na žádost kterékoli zainteresované strany, zejména rodičů, opatrovníků nebo také školy.

4.1.3 V případě podezření na opakované, a zejména systematicky probíhající chybné diagnostikování, jehož účelem či výsledkem je segregace, musí být členské státy povinny co nejdříve provést důkladné prošetření důvodů, zveřejnit výsledky tohoto šetření, posoudit je v rámci vnitrostátních mechanismů pro boj proti segregaci a učinit nezbytná legislativní a prováděcí opatření.

4.1.4 Do té doby je nutné zajistit, aby se úroveň vzdělávání ve zvláštních třídách přiblížila úrovni vzdělávání v běžných školách tak, aby se z těchto tříd nestávala pouze pedagogická „odkladniště“.

4.1.5 EHSV vyzývá k tomu, aby byl ve vztahu k těm zemím, kde se míra segregace ve vzdělávání nesníží, nebo dokonce dojde k jejímu zvýšení, omezen, pozastaven či v případě systematických problémů zcela přerušena přísun evropských prostředků. EHSV očekává, že budou v těchto situacích rychle a účinně uplatněny mechanismy právní ochrany Evropské unie (článek 7 a mechanismus prosazování právního státu).

4.1.6 Pro romské ženy je třeba vytvořit soubor programů vzdělávání a dalšího vzdělávání „druhé šance“ s cílem zvýšit jejich příležitosti v oblasti vzdělávání a omezit riziko předčasného ukončení školní docházky, aby pro ně nezůstala k dispozici pouze pracovní místa subvencovaná veřejnými orgány nebo druhořadé, částečně hlášené či nestandardní formy zaměstnání, což je zbavuje možností v rámci sociální mobility.

4.2 Zdravotnictví

4.2.1 Romské ženy, které mnohdy žijí v segregovaných nebo v těžko přístupných oblastech, se při poskytování zdravotnických služeb často setkávají s odmítavým či ponižujícím zacházením nebo dokonce s fyzickým a psychickým násilím. Pokud jde o reprodukční zdraví, mají obvykle jen omezený přístup ke svým právům. EHSV naléhavě vyzývá členské státy, aby pro obyvatele žijící v segregaci vytvořily a provozovaly mobilní jednotky s odpovídajícím vybavením a s odpovídající kapacitou. Vybízí rovněž k tomu, aby bylo přezkoumáno fungování gynekologicko-porodnické péče a aby byla provedena nezbytná vylepšení.

4.2.2 EHSV od členských států očekává, že se přednostně zaměří na odstranění takových postupů v oblasti zdraví, které porušují přiměřené etické normy a příslušné právní předpisy, a že je budou popřípadě systematicky trestně stíhat. Je třeba zaručit bezplatnou a snadno dostupnou možnost domáhat se práv v oblasti zdraví, jakož i zavést speciální služby, které budou odrazet skutečné potřeby dotčených osob. Patří sem například vytvoření informačních středisek pro otázky týkající se zdraví, jmenování a vzdělávání ochránců práv pro otázky týkající se zdraví a realizace iniciativ v oblasti veřejného zdraví, které se dostanou i k osobám žijícím v segregaci.

4.2.3 Je naléhavě nutné, aby se vlády jednoznačně a veřejně zavázaly prosazovat zásadu rovného přístupu ke zdravotní péči a její konkrétní uplatňování a také podnikat kroky proti praktikám, které tuto zásadu porušují, a aby zavedly informační programy určené všem dotčeným osobám. Je nutné přijmout nezbytná legislativní opatření s cílem zajistit, aby romské ženy a děti bez základního zdravotního pojištění takového pojištění získaly.

4.3 Nucená sterilizace

4.3.1 V mnoha zemích, kde v dřívějšku docházelo k systematickému porušování reprodukčních práv žen a kde byly pod nátlakem v masovém měřítku prováděny nucené sterilizace, jež byly využívány jako nástroj státní politiky, se politické orgány dosud neomluvily a nepřijaly za tyto činy zodpovědnost. Tam, kde se tak dělo, nebyla zjednána právní náprava ani nebylo poskytnuto finanční odškodnění. Výbor navrhuje, aby se evropský normotvůrce všemožně zasadil o to, aby v rámci harmonizace evropských trestněprávních předpisů členské státy pro tyto trestné činy – které lze na základě jejich povahy přirovnat k trestným činům proti lidskosti – značně prodloužily jejich promlčecí dobu nebo u nich možnost promlčení trestní odpovědnosti vyloučily a aby přijaly speciální právní předpisy, díky nimž budou moci oběti dosáhnout skutečné nápravy a finanční kompenzace.

4.3.2 Je třeba v dobré víře celkově vyjasnit tuto situaci a zajistit naprostou transparentnost, aby došlo ke smíření a do budoucna se znemožnilo páčání těchto trestných činů ze strany veřejných orgánů. Proto EHSV doporučuje, aby byly v dotčených členských státech zřízeny nezávislé komise složené z historiků, které budou ve spolupráci s oběťmi a jejich zástupci odhalovat zločiny, jež byly v tomto ohledu v minulosti spáchány, a budou o výsledcích informovat v rámci procesu společenského smíření, jak tomu bylo ve Švédsku v případě takzvané bílé knihy.

4.4 Zaměstnanost

4.4.1 Romské ženy jsou na trhu práce v ještě horším postavení než romští muži a všechny jejich ukazatele v oblasti zaměstnanosti jsou extrémně nízké.

4.4.2 EHSV vyzývá členské státy, aby přijaly nezbytná cílená a komplexní opatření s cílem zlepšit ekonomickou situaci romských žen a poskytnout jim v tomto směru potřebné kompetence. V boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení je mimořádně důležité podporovat podniky sociální ekonomiky, zavést programy pro poskytování mikroúvěrů a zajistit volný a nediskriminační přístup k dávkám trhu práce.

4.4.3 Podnikatelé nyní hrají ještě zásadnější úlohu coby poskytovatelé pracovních příležitostí a hlavní činitelé při zajišťování dobrých životních podmínek místních a regionálních komunit. Tento aspekt je zvláště důležitý pro romské komunity. Je třeba přijmout v rámci politik týkajících se potřeb romských podnikatelek a malých a středních podniků zvláštní opatření nejen v zájmu posílení postavení romských žen, ale také na podporu jejich iniciativ v souvislosti s komunitními projekty a zakládáním podniků. Vzhledem k tomu, že speciální politika vypracovaná na pomoc romským ženám prozatím ve většině členských států zcela chybí, EHSV žádá, aby se usilovalo o prozkoumání možností, které by mohla nabídnout.

4.4.4 Výbor vybízí veřejné orgány na všech úrovních společnosti, aby pořádaly školení týkající se trhu práce a v dostatečné míře vytvářely pracovní místa a subvencované formy zaměstnání. Je nutné, aby poskytovaly náhrady cestovních výdajů a pomoc na další vzdělávání a odborné vzdělávání a aby prostřednictvím cílených nástrojů veřejné politiky umožnily zranitelným romským ženám docílit rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem.

4.4.5 Členské státy by měly vyvinout veškeré úsilí v zájmu vymanění romských žen ze zranitelného postavení na trhu práce a vymýcení takových forem zaměstnání, jako je (téměř) nucená, šedá či nelegální práce.

4.4.6 Za tímto účelem a s ohledem na důležitost začlenění romských žen na trhu práce je nutné zavést programy v oblasti zaměstnanosti „druhé šance“ a zajistit jim pomoc ze strany ochránců práv a finanční příspěvky na cestovní výdaje a na vzdělávání. Kromě toho je třeba vyvinout veškeré úsilí s cílem odstranit diskriminaci na pracovištích a zvýšit informovanost vedoucích pracovníků podniků o těchto otázkách.

4.5 Bydlení a veřejné služby

4.5.1 Neblahé důsledky segregace v každodenním životě mají největší dopad právě na ženy a děti. Proto EHSV zdůrazňuje, že i pro tyto oblasti je nutné stanovit minimální přijatelné normy týkající se bydlení, veřejných služeb a infrastruktury, uplatňovat je jakožto základní právo a pokud možno je zakotvit v ústavách členských států.

4.5.2 EHSV doporučuje, aby uspokojení těchto potřeb (například dodávky pitné vody a elektrické energie, odvádění a čištění odpadních vod, vyasfaltování povrchu vozovek, odvoz odpadků, dostupnost veřejných služeb atd.) bylo podmínkou pro další investice do městského rozvoje a pro získání a využívání subvencí.

4.5.3 Je nutné skoncovat s bezdůvodnými a nezákonnými postupy nuceného vystěhování a romským ženám, které se v takové situaci ocitnou, je třeba poskytnout dostupnou a dosažitelnou speciální právní ochranu. Je nutné zajistit, aby ženy, jež jsou tímto nuceným vystěhováním traumatizovány, mohly získat odškodnění.

4.6 Odstranění struktur násilí

4.6.1 Romské ženy a dívky jsou mimořádně ohrožené situacemi diskriminace a segregace a snadno se mohou stát obětí násilného trestného činu. Mohou se stát v neúměrně vysoké míře obětí veškerých známých forem vykořisťování a obchodování s lidmi.

4.6.2 Výbor souhlasí s tím, že všechny formy obchodování s lidmi a násilí páchaného na romských ženách představují hrubé porušování základních lidských práv, což Listina základních svobod EU výslovně zakazuje, a že členské státy musí na základě toho jednat ⁽⁶⁾. Jedná se o závažné trestné činy, které se řídí poptávkou a ve svých mnoha různých podobách jsou mimořádně lukrativní pro mezinárodní organizovaný zločin, přičemž jejich oběti se v neúměrně vysoké míře stávají romské ženy a děti.

4.6.3 EHSV očekává, že členské státy do svých vnitrostátních systémů trestního práva neprodleně zapracují trestnost těchto nových a neustále se měnících forem trestné činnosti a že proti nim podniknou koordinovaná a cílená soudní opatření a přeruší nebo dokonce pokud možno zcela zastaví toky výnosů získaných nátlakem. Je třeba prozkoumat širší socioekonomický kontext, v němž jsou tyto trestné činy páčány, identifikovat situace chudoby, diskriminace a zranitelnosti a důsledně používat nástroje sociální politiky (strategické, legislativní, finanční, vzdělávací, výzkumné a další), které umožní je napravit.

4.6.4 Násilí, které je páčáno na romských ženách, může vycházet jak z většinové společnosti, tak i z jejich vlastní komunity. V každém případě je třeba odhodlaně postupovat proti veškerým ojedinělým i organizovaným formám násilí v rámci genderově specifického přístupu zaměřeného na oběti, který zohledňuje mimořádnou zranitelnost žen a dětí a zvláštní ochranu, jež jim musí být poskytnuta, a klade důraz na lidská práva.

4.6.5 EHSV vítá, že po připojení podpisu Evropské komise se EU stala smluvní stranou Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, která je všeobecně známá pod názvem Istanbulská úmluva. EHSV naléhavě žádá, aby všechny členské státy EU tuto úmluvu ratifikovaly a začaly ji bez výhrad a odhodlaně provádět, a to s přihlédnutím k mimořádné míře ohroženosti romských žen v této oblasti.

4.6.6 Romské ženy a dívky jsou mimoto v neúměrně vysoké míře terčem a obětí trestných činů z nenávisti a zejména nenávistných výroků. Je třeba přijmout opatření s cílem usnadnit dotčeným osobám přístup ke spravedlnosti a s pomocí organizací občanské společnosti zavést nástroje, které umožní zvýšit povědomí o tom, jak tyto druhy trestných činů odhalovat.

4.6.7 EHSV podporuje zeměpisné rozšíření oblasti působnosti a provádění společného programu Rady Evropy a Evropské komise JUSTROM za účelem zajištění přístupu romských žen ke spravedlnosti.

4.6.8 Výbor upozorňuje na to, že veškeré institucionální formy protiromských postojů a segregace lze rovněž považovat za násilné trestné činy. Zdůrazňuje, že je nutné zajistit ochranu proti těmto trestným činům při poskytování institucionálních služeb financovaných státem (zařízení pro ochranu dětí, sociální služby a zdravotní péče) a také v rámci státních orgánů pro prosazování práva (policie, trestní soudnictví a vězeňská služba), což jsou všechno situace, ve kterých je zranitelnost romských žen mimořádně vysoká. Výbor upozorňuje na to, že je důležité zaručit v těchto případech snadný a bezplatný přístup k právní ochraně.

4.6.9 Ve vnitrostátním a mezinárodním právu musí být pojem nuceného sňatku v raném věku postaven na roveň obchodování s lidmi a musí se podle toho jednat. Pro oběti nucených sňatků v raném věku je třeba zpřístupnit všechny preventivní a ochranné nástroje a programy používané v rámci boje proti obchodování s lidmi.

4.7 Začlenění a zapojení

4.7.1 Romské ženy mají velmi málo příležitostí podílet se na koncipování a vyhodnocování politik, které mohou ovlivnit jejich budoucí život. Proto EHSV zdůrazňuje, že na základě zásady „nic o nás bez nás“ je naprosto nezbytné zapojit romské ženy v odpovídajícím poměru do vytváření, plánování, provádění a hodnocení všech programů, které se týkají jich samotných nebo jejich komunit. EHSV navrhuje, aby se romské ženy aktivně podílely na programech zaměřených speciálně na romské ženy alespoň ve většinové míře a na programech zaměřených na romskou komunitu minimálně v poměru 30 %. Je nutné zavést hodnotící systém, který umožní tento poměr spolehlivě měřit.

4.7.2 EHSV navrhuje, aby tyto poměry účasti byly ověřitelným způsobem prosazovány i v orgánech zodpovědných za celostátní a regionální politiku začleňování (celostátní, regionální a okresní koordinační výbory, výbory pro boj proti segregaci, atd.).

⁽⁶⁾ Čl. 5 odst. 3 Listiny základních práv Evropské unie.

4.7.3 Vyzývá vlády a orgány, aby vedly skutečný a věcný politický dialog se zástupci romských žen na všech úrovních organizace společnosti a aby pro takový dialog vytvořili institucionální struktury. Výbor doporučuje, aby byly za tímto účelem zřízeny zvláštní právní instituce, například ženské výbory v rámci vnitrostátních romských platforem, v jejichž rámci by romské ženy mohly zajistit své cílené zastoupení, nebo aby byl jmenován nezávislý ochránce práv pro romské ženy.

4.7.4 Výbor upozorňuje na to, že jak ve stávající evropské rámcové strategii, tak ve vnitrostátních strategiích integrace Romů chybí hledisko romských žen, nebo je tam zastoupeno pouze v malé míře. Je třeba věnovat mnohem větší pozornost názorům zástupců romských žen, a to nejen v procesech v období po roce 2020, ale i při vytváření budoucích strategií sociálního začleňování.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rovnost žen a mužů na evropských trzích práce

(průzkumné stanovisko na žádost Evropského parlamentu)

(2019/C 110/05)

Zpravodajka: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Konzultace	Evropský parlament, 03/05/2018
Právní základ	čl. 29 odst. 1 jednacího řádu
Rozhodnutí plenárního shromáždění	DD/MM/YYYY
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	151/2/4

1. Závěry a doporučení

1.1. V zájmu větší rovnosti žen a mužů na trzích práce považuje EHSV za nezbytné vypracovat **integrovanou a ambiciózní evropskou strategii** pro řešení systémových a strukturálních překážek, která povede k přijetí vhodných politik, opatření a programů financování EU zaměřených na zlepšování rovnosti žen a mužů a podporujících „rovnější ekonomickou nezávislost žen a mužů“. To by rovněž přispělo k provádění evropského pilíře sociálních práv.

1.2. V tomto stanovisku se opakuje nutnost **dále řešit některé přesně určené výzvy**, např. rozdíly v odměňování žen a mužů a rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem, k nimž EHSV již vypracoval stanoviska ⁽¹⁾.

1.3. EHSV se domnívá, že je třeba vyvinout další úsilí zaměřené na řešení přetrvávajících rozdílů v odměňování žen a mužů. Plně podporuje cíle mezinárodní koalice pro rovné odměňování, které jsou zaměřeny na odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů do roku 2030. Vyjadřuje politování nad nízkou mírou provádění doporučení Evropské komise z roku 2014 o transparentnosti odměňování a naléhavě vyzývá členské státy a EU, aby přijaly vhodná opatření ke zvýšení jeho provádění.

1.4. EHSV připomíná, že transparentnost odměňování má významnou úlohu v boji proti rozdílům v odměňování žen a mužů ⁽²⁾. Doporučuje genderově neutrální systémy odměňování jako prostředek na podporu objektivního přístupu k odměňování a náboru.

1.5. EHSV souhlasí s tím, že je zapotřebí posílit opatření, která by zmírnila horizontální genderovou segregaci v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a trhu práce. Je třeba realizovat osvětové kampaně a další opatření, aby bylo možné odstranit genderové stereotypy a segregaci ve vzdělávání, odborné přípravě a při volbě povolání, a to s maximálním využitím nových technologií. Zlepšení podmínek odměňování a pracovních podmínek v převážně ženských odvětvích by mohlo motivovat více mužů, aby začali tato povolání vykonávat.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2017, s. 44, Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 101.

⁽²⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 44.

1.6. Mělo by být věnováno větší úsilí na začleňování do trhu práce a posilování postavení žen náležejících ke zranitelným skupinám, a to s přihlédnutím k intersekcionalnímu přístupu⁽³⁾.

1.7. EHSV oceňuje úsilí Komise o důslednější sledování péče o děti a dlouhodobé péče v rámci evropského semestru. Ve střednědobém a dlouhodobém výhledu by mělo být i nadále prioritou. EHSV souhlasí s tím, že by spolu s členskými státy měla být znovu zahájena reflexe ohledně barcelonských cílů v oblasti péče o děti z roku 2002 s cílem učinit tyto cíle ambicióznějšími a rozšířit přístup tak, aby zahrnoval i péči o jiné vyživované osoby.

1.8. EHSV vyzývá Parlament a Radu, aby v budoucích evropských strukturálních fondech zavedly **nové, vhodné ukazatele**, které umožní lépe sledovat finanční příspěvek EU na různé pečovatelské služby a na rovnost žen a mužů.

1.9. EHSV vítá návrh zřídit v rámci víceletého finančního rámce na období 2021–2027 nový fond ESF+, který bude zaměřen na podporu rovnosti žen a mužů a na podporu zapojení žen do trhu práce pomocí opatření, jejichž účelem je zlepšit rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a přístup k péči o děti. Zároveň se však také domnívá, že finanční prostředky EU by měly být přidělovány genderově citlivějším způsobem, a že rovnost žen a mužů by měla být vytčena spíše jako samostatný cíl, než být slučována s cíli boje proti diskriminaci a boje proti rasismu.

1.10. EHSV rovněž vítá program InvestEU na období 2021–2027, který podporuje investice do sociální infrastruktury. EHSV vyzývá Parlament a Radu, aby důrazně podpořily tuto novou příležitost, jak uvolnit nezbytné investice do péče o děti (i péče o děti po vyučování).

1.11. Zaostává podnikání žen, které je třeba podpořit, aby se využil obrovský potenciál digitální ekonomiky a technologických inovací. Je nezbytné zlepšit přístup k finančním prostředkům a usnadnit přechod z jednoho pracovního statusu do jiného.

2. Souvislosti a výzvy

2.1. Toto stanovisko EHSV bylo vypracováno v reakci na žádost Evropského parlamentu o vypracování průzkumného stanoviska o „rovnosti žen a mužů na evropských trzích práce“. Na žádost Evropského parlamentu se toto stanovisko zabývá dopadem opatření stanovených v doporučení Komise týkajícím se posílení zásady rovného odměňování mužů a žen prostřednictvím transparentnosti a potřebou dalších opatření k řešení rozdílů v odměňování žen a mužů.

2.2. Článek 2 a čl. 3 odst. 3 SEU a Listina základních práv Evropské unie uznávají, že právo na rovnost žen a mužů je jednou ze základních hodnot Unie a že jako takové představuje významný úkol. Evropský pilíř sociálních práv zahrnuje rovnost žen a mužů a právo na stejnou odměnu za rovnocennou práci mezi 20 zásad, které jsou nepostradatelné pro spravedlivé a řádně fungující trhy práce a systémy sociálního zabezpečení.

2.3. Evropská unie a členské státy podporují rovnost žen a mužů na trhu práce prostřednictvím nejrůznějších legislativních a jiných než legislativních nástrojů, doporučení, politických pokynů a finanční podpory. Evropská komise ve svém Strategickém závazku ohledně rovnosti žen a mužů v letech 2016–2019 potvrdila priority, kterých je třeba dosáhnout: stejné ekonomické nezávislosti žen a mužů, stejné odměny za stejnou práci a rovnosti v rozhodování, důstojnosti, nedotknutelnosti a odstranění násilí na základě pohlaví, a je třeba podporovat rovnost žen a mužů i mimo EU.

2.4. Míra zaměstnanosti žen v roce 2017 i nadále rostla sice pomalým, ale stálým tempem, stejně jako míra zaměstnanosti mužů, a dosáhla rekordní výše 66,5 % oproti 78,1 % zaměstnanosti mužů. Avšak rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen zůstal v porovnání s rokem 2013 nezměněn (11,5 procentních bodů). Kromě toho cíle EU pro rok 2020, a sice 75 % zaměstnanosti žen a mužů, nebude pravděpodobně dosaženo. Hodnota indexu rovnosti žen a mužů vzrostla z 62 bodů v roce 2005 na 65 bodů v roce 2012, ale poté pouze na 66,2 bodu v roce 2015, a to částečně z důvodu krize. V řadě členských států nezohledňovala opatření na překonání krize v dostatečné míře dopad na rovnost žen a mužů.

⁽³⁾ Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 20.

2.5. I když obecně dochází v rovnosti žen a mužů k pokroku, na evropských trzích práce nerovnosti mezi ženami a muži přetrvávají. Důležitými faktory, které přispívají k „neочиštěnému“ rozdílu v hrubém hodinovém výděлку žen a mužů, jenž v současnosti činí 16 %, jsou horizontální a vertikální segregace. Tento rozdíl dále prohlubuje skutečnost, že ženy častěji pracují na částečný úvazek a v méně placených odvětvích, a že vyšší podíl žen si bere rodičovskou dovolenou, což vede k přerušení kariéry, pomalejšímu profesnímu postupu a pomalejší kumulaci důchodových nároků.

2.6. Současné rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů představují významnou ekonomickou a sociální ztrátu pro EU, jejíž výše se odhaduje na 370 miliard EUR ročně. Kvůli demografickým výzvám a klesajícímu počtu obyvatel v produktivním věku musí Evropa plně využívat potenciál všech žen na trhu práce za zohlednění průsečíku rasy, etnického původu, společenské třídy, věku, sexuální orientace, státní příslušnosti, náboženského vyznání, pohlaví, zdravotního postižení, postavení uprchlíka nebo migranta, jež mohou představovat konkrétní překážky v jejich účasti na trhu práce.

2.7. Zatímco ženy mají převážně hůře placená pracovní místa vyžadující nižší kvalifikaci a působí v takových odvětvích, jako je zdravotnictví, sociální služby, vzdělávání, veřejná správa a maloobchod, muži jsou více zastoupeni v inženýrství, stavebnictví a dopravě. Nedostatek mužů v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a sociálních služeb se prohlubuje a posilují ho chybějící vzory a často méně atraktivní pracovní a platové podmínky. Totéž platí o ženách v oborech STEM (přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika), v nichž jsou nedostatečně zastoupeny. V roce 2016 tvořily ženy pouze 17 % odborníků v oblasti IKT v EU.

2.8. Zatímco se v Radě EU projednávají nové právní předpisy EU (směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem), jsou ženy na pracovišti i nadále postihovány „sankcí za mateřství“, a to i během těhotenství a po porodu, což je i nadále problémem v mnoha členských státech. Rozdíl v zaměstnanosti je zvláště vysoký u matek a žen s pečovatelskými povinnostmi. V roce 2016 bylo více než 19 % pracovně neaktivních žen neaktivních z toho důvodu, že musely pečovat o děti či dospělé osoby. Míra zaměstnanosti žen s dítětem ve věku do 6 let je v průměru o 9 % nižší než žen bez dětí, přičemž v některých zemích tento rozdíl dosahuje až 30 %.

2.9. EHSV je vážně znepokojen rozsahem sexuálního obtěžování, kterému jsou ženy vystaveny na pracovišti, a tím, že se značně se šíří kybernetické obtěžování žen. Výbor připomíná nutnost lepšího prosazování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES⁽⁴⁾ zakazující obtěžování a diskriminaci na pracovišti⁽⁵⁾.

2.10. EHSV rovněž vyzývá k přijetí obecných a konkrétních opatření zaměřených na ženy náležející ke zranitelným skupinám, které se často potýkají s většími obtížemi při vstupu na trh práce. Zdůrazňuje rovněž potřebu intersekcionalního přístupu, aby se ženám, jež čelí vícenásobným formám diskriminace, zajistilo více příležitostí na trhu práce.

2.11. Podnikání žen je stále nedostatečně rozvinuté. Ženy tvoří 52 % evropského obyvatelstva, ale pouze 34,4 % osob samostatně výdělečně činných v EU a 30 % začínajících podnikatelů. Ženy samostatně výdělečně činné nejsou tak dobře zajištěny jako samostatně výdělečně činní muži. 76,3 % těchto žen v EU-28 pracuje samostatně bez zaměstnanců, zatímco podíl těchto mužů činí 69 %. Muži tudíž častěji vlastní podniky se zaměstnanci, zatímco ženy jsou častěji samostatně výdělečně činnými bez zaměstnanců, a proto jsou více vystaveny riziku nízkého příjmu. Tvůrčí a podnikatelský potenciál žen je nedostatečně využívaným zdrojem hospodářského růstu a pracovních míst, který je třeba více rozvíjet za účelem zakládání úspěšných podniků.

2.12. Hodnotným nástrojem pro posílení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem žen a mužů může být práce na částečný úvazek. Nicméně ženy pracují na částečný úvazek častěji než muži (a tvoří více než 70 % zaměstnanců na částečný pracovní úvazek) a byl zaznamenán nárůst počtu žen na hůře placených místech (maloobchod, úklidové a pomocné služby). Míra nedobrovolné práce na částečný úvazek u žen i mužů je i nadále důvodem k obavám. Cíle 75 %

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 23.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 351, 15.11.2012, s. 12, Úř. věst. C 242, 23.7.2015, s. 9, Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 20.

zaměstnanosti, uvedeného ve strategii Evropa 2020, lze dosáhnout pouze prostřednictvím integrované strategie, kterou bude tvořit soudržný soubor politik a opatření na podporu účasti na trhu práce a kvalitních pracovních míst a pro zajištění rovného zacházení v zaměstnání a prosazování lépe vyvážených pečovatelských povinností rodičů a pečovateli o další závislé rodinné příslušníky.

3. Oblasti další činnosti v zájmu zajištění rovnosti žen a mužů na evropských trzích práce

3.1. Řešení transparentnosti odměňování za účelem odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů

3.1.1. Rozdíl v odměňování žen a mužů je jednou z nejdéle přetrvávajících překážek bránících rovnosti žen a mužů na trhu práce a ve společnosti a hospodářskému růstu. EHSV plně podporuje mezinárodní koalici pro rovné odměňování (EPIC), globální iniciativu pod vedením MOP, UN Women a OECD, na níž se podílejí i vlády, zaměstnavatelé, odbory a občanská společnost a jejímž cílem je odstranit rozdíly v odměňování žen a mužů do roku 2030. EHSV vyzývá EU, aby zvýšila své úsilí s cílem zajistit, aby rozdíly v odměňování žen a mužů byly v EU do roku 2030 odstraněny.

3.1.2. EHSV opakuje svá doporučení týkající se Akčního plánu EU pro boj proti rozdílům v odměňování žen a mužů⁽⁶⁾. EHSV rovněž uznává, že směrnice 2006/54/ES o rovnosti žen a mužů v přepracovaném znění a doporučení Komise členským státům 2014/124/EU o posílení zásady rovného odměňování mužů a žen pomohly řešit rozdíly v odměňování žen a mužů a zůstávají v platnosti. Je však zapotřebí více úsilí. Zpráva Komise o uplatňování směrnice 2006/104/ES z roku 2013 dospěla k závěru, že praktické uplatňování ustanovení o stejném odměňování v členských státech je jednou z nejproblematičtějších oblastí směrnice.

3.1.3. Mezinárodní koalice pro rovné odměňování (EPIC) uvedla, že nedostatečná transparentnost odměňování hraje podstatnou roli v rozdílech v odměňování žen a mužů a že posílením transparentnosti v tomto ohledu by se tyto rozdíly daly snížit. Transparentnost odměňování má velký význam v boji proti možné platové diskriminaci. EHSV je znepokojen nízkou mírou provádění doporučení Komise o transparentnosti odměňování z roku 2014. Ačkoli většina členských států má nějaká opatření zaměřená na zvýšení transparentnosti odměňování, v třetině členských států taková opatření zcela chybí. EHSV vyzývá členské státy, aby zvýšily míru provádění doporučení, např. aby podporovaly možnost jednotlivců vyžádat si informace o úrovni odměňování nebo možnost, aby zaměstnavatelé ve společnostech o velikosti, jež bude určena, vykazovali odměny či provádění auditů odměňování, neboť by to podpořilo spravedlivý přístup k náboru pracovníků a odměňování. Je třeba rovněž zohlednit plnou ochranu soukromí (údajů) zaměstnanců a obecné pracovní právní vztahy.

3.1.4. V zájmu uplatňování zásady stejné odměny a odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů je třeba lepší synergie mezi různými dostupnými opatřeními. Mezi nimi se důrazně doporučují genderově neutrální systémy odměňování, neboť podporují objektivní přístup k náboru a odměňování.

3.1.5. Sociální partneři mohou nejlépe znovu posoudit hodnotu dovedností a profesí. Při naplňování tohoto cíle a řešení rozdílů v odměňování žen a mužů je zásadní sociální dialog a kolektivní vyjednávání.

3.1.6. Na evropské úrovni jsou rozdíly v odměňování řešeny také prostřednictvím evropského semestru. V roce 2017 bylo na rozdíly v odměňování žen a mužů poukázáno ve zprávách o jednotlivých zemích devíti členských států. 12 členským státům byla předložena doporučení pro jednotlivé země zaměřená na investice do zařízení péče o děti a na daňové překážky, jakož i na další opatření zaměřená na řešení rozdílů v odměňování žen a mužů.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 101.

3.1.7. Zvláštní pozornost je třeba věnovat zvyšování informovanosti o podvědomých předsudcích a zvýšení rozdílů v odměňování při náboru pracovníků nebo jejich služebním postupu. Důležitým faktorem pro snižování rozdílů v odměňování žen a mužů je také podpora ze strany organizací podniků a spolupráce sociálních partnerů, orgánů a orgánů pro rovné zacházení při hledání vhodných řešení.

3.2. *Vzdělávání, segregace a stereotypy*

3.2.1. Trvalá horizontální segregace ve vzdělávání, odborné přípravě a na trhu práce, ovlivněná stereotypy a překážkami na trhu práce, musí **být řešena** již od raného dětství. Mezi touto segregací a rozdíly v odměňování žen a mužů existuje silná vazba. Je třeba srozumitelněji upozornit na sklon podceňovat určitá povolání, mimo jiné ve vedoucích pozicích. Lepší odměňování a pracovní podmínky v převážně ženských odvětvích by mohly působit jako pobídka pro větší počet mužů, aby začali vykonávat tato povolání, což by rovněž přispělo k řešení problému rozdělení trhu práce podle pohlaví.

3.2.2. Přestože ženy dosahují lepších výsledků ve vzdělání, čelí v určitých odvětvích, v nichž převažují muži, např. IKT, četným překážkám bránícím jim v kariéře. I když si některé dívky zvolí pro studium obor STEM, pouze 10 % žen se v takovém oboru později věnuje kariéře. Proto je třeba, aby byl kladen větší důraz na odstranění segregace a stereotypů ve vzdělávání a aby byly u žen více podporovány tyto obory.

3.2.3. Nedostatek mužů na poli vzdělávání, zdravotnictví a sociálních služeb nabývá znepokojujících rozměrů. EHSV žádá, aby byly na evropské a vnitrostátní úrovni vedeny osvětové kampaně a podporovány vzory s cílem podpořit mezi ženami povolání v oblasti IKT a oborech STEM a mezi muži povolání na poli vzdělávání, zdravotnictví a sociálních služeb.

3.3. *Pečovatelské služby v zájmu lepší rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem*

3.3.1. Sladění pracovního, soukromého a rodinného života je jedním z hlavních problémů, který musí rodiče a další osoby s pečovatelskými povinnostmi řešit. Ženy jsou neúměrně dotčeny, neboť obecně nesou odpovědnost za péči o děti a další závislé rodinné příslušníky. Obzvláště problematické je dosažení lepší rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem pro jednočlenné domácnosti a osoby náležející ke zranitelným skupinám. EHSV uvítal iniciativu Komise, jejímž cílem je zvýšit účast rodičů s dětmi na trhu práce a pomoci jim dosáhnout větší rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem.

3.3.2. Důležitým cílem přispívajícím k rovné účasti žen a mužů na trhu práce sdílení rodičovské odpovědnosti a dalších pečovatelských odpovědností⁽⁷⁾. Míra využívání otcovské či rodičovské dovolené ze strany otců je zpravidla nízká, přičemž o ni obvykle požádají, pouze je-li hrazena. Je nezbytné přijmout opatření, která budou muže motivovat k většímu zapojení do rodinného života, přičemž je třeba řešit možné náklady a organizační náročnost pro podniky, zejména malé podniky a mikropodniky.

3.3.3. Vzhledem k tomu, že jsou pečovatelské povinnosti jedním z hlavních důvodů malé účasti žen na trhu práce, mají zásadní význam barcelonské cíle, nebyly však naplněny v dostatečné míře. Důkazy prokazují, že mezi zařízeními péče o děti a mírou zaměstnanosti žen existuje pozitivní vzájemná souvislost. EHSV lituje, že barcelonských cílů dosáhlo více než 15 let od jejich přijetí jen velmi málo zemí. Vyzývá k jejich případné revizi, jež by stanovila ambicióznější cíle, které by stimulovaly podporu rovnosti žen a mužů.

Problematická zůstává cenová dostupnost a přístupnost péče o děti a dalších pečovatelských služeb, především pak pro rodiny s nižším příjmem. Proto je důležité disponovat dobrou smíšenou nabídkou kvalitních veřejných a soukromých pečovatelských zařízení. Kromě toho představuje pro pracující rodiče i nadále skutečnou překážku provozní doba zařízení péče o děti.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 44.

3.3.4. EHSV rovněž upozorňuje na potřebu zařízení mimoškolní péče pro děti pracujících rodičů. Tato zařízení by měla být dostupná v zemích, v nichž školní výuka končí brzy, a rodiče proto volí práci na částečný úvazek, aby volný časový prostor pokryli. Mělo by být k dispozici více informací, jež by umožnily pochopit rozsah tohoto strukturálního problému a jeho důsledky pro rovnost žen a mužů na trhu práce.

3.3.5. Nárůst pečovatelského odvětví, které má významný nevyužitý potenciál pro vytváření pracovních míst, vyžaduje kvůli přetrvávající genderové segregaci a v mnoha případech kvůli nízkým platům a špatným pracovním podmínkám zvláštní pozornost. EHSV již upozornil, že je zapotřebí shromažďovat přiměřené údaje o různých aspektech systémů hrazené péče a o preferencích v Evropě. To by mělo zahrnovat rychle se rozšiřující domácí pečovatelské služby a zvláštní případ stálých domácích pečovatelů⁽⁸⁾, z nichž mnozí využívají mobility uvnitř EU či se jedná o migranty ze třetích zemí a ohlašují špatné pracovní a platové podmínky. EHSV vyzývá Komisi, aby přijala integrovanou strategii pro pečovatelské odvětví.

3.3.6. EHSV oceňuje úsilí Komise o důslednější sledování péče o děti a dlouhodobé péče v rámci evropského semestru a doporučení pro jednotlivé země určených členskými státy.

3.4. *Financování rovnosti žen a mužů: víceletý finanční rámec*

3.4.1. EHSV vítá návrh zřídit v rámci víceletého finančního rámce na období 2021–2027 nový fond ESF+, který bude zaměřen na podporu rovnosti žen a mužů, rovných příležitostí a zákazu diskriminace a na prosazování zapojení žen do trhu práce pomocí opatření ke zlepšení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem a přístupem k péči o děti. EHSV vybízí orgány EU a členské státy, aby provedly jeho doporučení podporovat z fondu ESF rovnost žen a mužů⁽⁹⁾.

3.4.2. EHSV zastává názor, že finanční prostředky EU by měly být přidělovány genderově citlivějším způsobem. Obává se, že sloučení cílů rovnosti žen a mužů, boje proti diskriminaci a boje proti rasismu do jediného cíle ohrožuje jejich viditelnost a srozumitelnost částky přidělené na každý z nich. Je třeba zvážit nejlepší způsob, jak tuto situaci řešit.

3.4.3. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí investovat do vysoce kvalitních, cenově přijatelných a dostupných pečovatelských služeb a zařízení pro všechny. Návrh Komise na zřízení fondu ESF+ je krokem správným směrem k větším investicím do péče o děti. Toto financování je třeba dále podporovat, přičemž je vhodné vycházet z osvědčených postupů, které Komise shromáždí.

3.4.4. EHSV rovněž vítá program InvestEU jakožto součást víceletého finančního rámce na období 2021–2027 a jeho prioritu stimulovat investice do sociální infrastruktury, což by mohlo mít pozitivní dopad na rovnost žen a mužů.

3.4.5. EHSV je znepokojen tím, že v současné době neexistuje posouzení toho, jak byly fondy EU využity členskými státy na podporu poskytování pečovatelských služeb. To je třeba v budoucích programech financování řešit tak, že v budoucích strukturálních fondech, včetně fondu ESF+, budou pro členské státy zavedeny náležité ukazatele, které umožní lépe sledovat finanční příspěvek EU na různé pečovatelské služby a rovnost žen a mužů.

3.5. *Systémy daní a dávek*

3.5.1. Dostupné podklady naznačují, že se ženy při vstupu na trh práce nebo zájmu o větší úvazek často potýkají s výraznými odrazujícími ekonomickými faktory: způsob uspořádání systémů daní a dávek může na druhou výdělečně činnou osobu v domácnosti, což jsou nejčastěji ženy, působit jako odrazující činitel. Přímými dopady takových faktorů jsou nižší nebo žádné příspěvky odváděné do důchodových systémů, což následně vyústí v nižší důchody, a dokonce i chudobu.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽⁹⁾ Viz stanovisko EHSV Evropský sociální fond + (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 165).

3.5.2. Evropský semestr již zdůraznil, že je nutné upravit systémy daní a dávek, aby bylo možné předcházet výrazným demotivačním faktorům působícím na druhé výdělečně činné osoby v domácnosti, které mají zájem o zaměstnání nebo o větší pracovní úvazek. Bude nezbytné pečlivě sledovat vývoj v členských státech.

3.6. Podnikání žen

3.6.1. Podnikání může být pro ženy možností stát se ekonomicky nezávislými a disponovat kvalitními pracovními místy a úspěšnou kariérou, může je pozvednout z chudoby a sociálního vyloučení a přispět k lépe vyváženému zastoupení žen a mužů v procesu rozhodování. Podnikání žen se musí podporovat prostřednictvím zlepšení dostupnosti a kvality opatření sociální ochrany⁽¹⁰⁾ a začlenění podnikatelského vzdělávání do všeobecného vzdělávání a odborné přípravy.

3.6.2. Pokud jde o samostatně výdělečnou činnost, pracují ženy častěji samostatně bez zaměstnanců a jsou více ohroženy chudobou pracujících, zatímco muži jsou častěji vlastníky podniků se zaměstnanci. Ženy rovněž čelí většímu počtu strukturálních překážek, pokud jde o přístup k finančním prostředkům, stereotypy a nedostatek důvěry. Tyto překážky musí být odstraněny. K překonání překážek může být užitečné poradenství obchodních andělů a nové formy financování. Stávající sítě organizací podniků je třeba aktivněji podporovat a rozšiřovat.

3.7. Digitální ekonomika

3.7.1. Změny na trhu práce způsobené globalizací, technologickým vývojem a demografickými změnami nabízejí zaměstnancům i podnikatelům nové perspektivy. Vznikající a rostoucí odvětví (např. IKT, zelená ekonomika, průmysl 4.0, elektronický obchod) mohou ženám nabízet mnoho příležitostí v dobře placeném zaměstnání. EHSV rovněž zdůraznil, že problém propasti v digitálních dovednostech žen a mužů představuje řadu výzev, které je třeba řešit. Výbor rovněž poskytl doporučení k odstranění nerovnováhy ve vzdělávacím systému a na trhu práce⁽¹¹⁾.

3.7.2. Aby ženy a muži mohli s důvěrou pracovat v digitální ekonomice, je nezbytné v pracovních smlouvách i smlouvách mezi podniky lépe vyjasnit situaci ohledně práv a nároků na sociální zabezpečení a závazků v této oblasti na vnitrostátní úrovni. Základním stavebním kamenem strategií na podporu kariér žen v oblasti IKT, oborech STEM a na „zelených“ pracovních místech je vzdělávání a odborná příprava a hledisko rovnosti žen a mužů musí být zahrnuto do strategie pro jednotný digitální trh.

3.8. Posílená spolupráce všech subjektů

3.8.1. Úloha sociálních partnerů při vyjednávání kolektivních smluv je důležitým nástrojem pro řešení rozličných rozměrů rovnosti žen a mužů a rovného odměňování na evropských trzích práce. Na úrovni EU přijali sociální partneři v roce 2005 rámec opatření pro rovnost žen a mužů, po němž následovala společná opatření na vnitrostátní úrovni, která mají řešit genderové role, podporovat ženy v rozhodování, jakož i rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a odstraňovat rozdíly v odměňování žen a mužů. V roce 2008 revidovali svou dohodu z roku 1996 o rodičovské dovolené (směrnice Rady 2010/18/ES⁽¹²⁾) a v roce 2012 vytvořili soubor nástrojů pro posílení rovnosti žen a mužů v praxi.

3.8.2. K prosazování rovnosti žen a mužů na trhu práce, zejména pokud jde o zranitelné skupiny, mohou rovněž užitečně přispívat organizace občanské společnosti.

3.8.3. EHSV žádá, aby byla na úrovni EU přijata obnovená a ambiciózní strategie pro dosažení rovnosti žen a mužů na evropských trzích práce, která bude důsledně zasazena do jakékoli budoucí evropské strategie zaměstnanosti, evropského pilíře sociálních práv a evropského rozměru Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 173, 31.5.12.2017, s. 45.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 37.

⁽¹²⁾ Úř. věst. L 68, 18.3.2010, s. 13.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Provádění právních předpisů EU v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady

(průzkumné stanovisko)

(2019/C 110/06)

Zpravodaj: **Arnaud SCHWARTZ**

Konzultace	Evropský parlament, 03/05/2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Rozhodnutí předsednictva	17. 4. 2018 (v očekávání žádosti o vypracování stanoviska)
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	117/2/6
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá cíl přezkumu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (Environmental Implementation Review), jímž je poskytnout informovaný přehled o situaci v každém členském státě s důrazem na hlavní nedostatky při provádění právních předpisů EU v oblasti ochrany životního prostředí. Dále vítá, že cílem je doporučit nápravná opatření a poskytnout podporu členským státům, které mají v provádění těchto právních předpisů zpoždění, a to zejména prostřednictvím nového nástroje pro vzájemnou technickou pomoc.

1.2. EHSV však ve svém stanovisku na toto téma⁽¹⁾ uvádí, že z přezkumu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí vyplývá, že v mnoha členských státech EU je závažným problémem nedostatečné, roztržité a nerovnoměrné provádění těchto právních předpisů. V současnosti stejně jako v minulosti jsou základními příčinami tohoto nedostatečného provádění, na které přezkum poukázal, zjevně stále chybějící politická vůle vlád mnoha členských států stanovit jako politickou prioritu zásadní zlepšení tohoto provádění a poskytnout k tomuto účelu dostatečné zdroje (např. prostřednictvím víceletého finančního rámce – VFR). EHSV tedy připomíná, že řádné provádění acquis EU v oblasti životního prostředí je v zájmu evropských občanů a má skutečný hospodářský a sociální přínos.

1.3. EVHS rovněž opakuje svůj názor uvedený ve výše uvedeném stanovisku⁽²⁾, že účinné provádění opatření na ochranu životního prostředí závisí zčásti na tom, že se občanské společnosti (zaměstnavatelům, zaměstnancům a dalším zástupcům společnosti) dostane aktivní úlohy. EHSV proto také opakuje svou výzvu k intenzivnějšímu a strukturovanému zapojení občanské společnosti, jež by měla tyto přezkumy posílit. Podle názoru EVHS musí mít organizace občanské společnosti na celostátní úrovni možnost přispět svými znalostmi a kompetencemi ke zprávám o jednotlivých zemích i k strukturovaným dialogům na vnitrostátní úrovni a k jejich monitorování. EHSV je proto připraven usnadnit dialog s občanskou společností na úrovni EU v rámci skutečně udržitelného a oběhového hospodářství.

1.4. EHSV ve svém stanovisku Opatření EU ke zlepšení dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí a správy věcí veřejných v této oblasti⁽³⁾ opět zdůrazňuje, že současné nedostatky snižují důvěru občanů, pokud jde o účinnost legislativy EU, a po členských státech a Komisi požaduje, aby uvolnily značné finanční prostředky, díky nimž by

⁽¹⁾ Stanovisko Přezkum provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 114).

⁽²⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽³⁾ Stanovisko Opatření EU ke zlepšení dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí a správy věcí veřejných v této oblasti (Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 83).

bylo možné zaměstnat další pracovníky, kteří by kontrolovali provádění správy a právních předpisů v oblasti životního prostředí.

1.5. EHSV zdůrazňuje, že v některých případech jsou nutné rovněž investice do životního prostředí, zvyšování povědomí veřejnosti nebo silné donucovací řetězce a že i když inspektoři ochrany životního prostředí již existují, potřebuje Evropa a její členské státy také specializované soudce a státní zástupce.

1.6. EHSV rovněž připomíná svůj názor uvedený ve stanovisku ⁽⁴⁾, že vedle opatření zaměřených na informování o pravidlech, které je nutné dodržovat, a zvyšování povědomí v členských státech a u příslušných cílových skupin v této věci, je nutné přijmout opatření týkající se monitorování nebo kontroly provádění na úrovni EU ze strany Komise coby „strážkyně Smluv“. Akční plán ⁽⁵⁾ neřeší důvody nedodržování právních předpisů, jako je například oportunistus a nedostatečná politická vůle. Podpora členských států je sice nezbytná, ale EHSV znovu připomíná, že nezávazná opatření navrhovaného akčního plánu nemohou být jedinou strategií, jak zlepšit dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí.

1.7. Přezkum provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí i uvedený akční plán vycházejí z dvouletého cyklu. EHSV proto zdůrazňuje, že by měl plnit aktivní úlohu při monitorování a pravidelných změnách jejich obsahu, aby v tomto procesu neustálého zlepšování politik v oblasti životního prostředí Evropské unie prosadil názory občanské společnosti.

1.8. Kromě toho různé činnosti Evropské komise ukazují, že mnoho nedostatků vyplývá z nedostatečné spolupráce mezi různými úrovněmi správy (vnitrostátní, regionální a místní) odpovědnými za provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí. EHSV proto vyzývá EU, aby do průběžného monitorování a hodnocení tohoto provádění zapojila občanskou společnost.

1.9. Občané Unie považují ochranu životního prostředí za nesmírně důležitou. Většina Evropanů se však domnívá, že EU a vlády jednotlivých států toho pro ochranu životního prostředí nedělají dost. Rada, Parlament a Komise by proto měly za podpory EHSV více spolupracovat na naplňování očekávání občanů. Tato snaha by mohla vést k tomu, že EHSV bude požádán o vypracování průzkumného stanoviska k otázce, jak by mohla občanská společnost více přispívat k přípravě a uplatňování právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.

1.10. EHSV nyní vyzývá Komisi, aby zveřejnila seznam všech nedostatků zjištěných v jednotlivých členských státech při provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady. Tento seznam by měl zčásti vycházet z informací, které byly Komisi předloženy, jakož i z konzultace s organizovanou občanskou společností. Dále Komisi vyzývá, aby definovala a poté uplatnila opatření k nápravě těchto nedostatků. EHSV je, v rámci svých prostředků a odbornosti, připraven k této definici přispět a podílet se na hodnocení budoucího provádění těchto nápravných opatření.

1.11. EHSV se domnívá, že by Komise měla nejen navrhopvat právní předpisy, ale také usnadňovat a podporovat jejich provádění a současně více sladit stávající předpisy navzájem a také je lépe přizpůsobit vědeckému pokroku a mezinárodním závazkům, jejichž cílem je ochrana obyvatel a obnova funkčních ekosystémů. Bez těchto ekosystémů není možný hospodářský rozvoj ani sociální spravedlnost. Provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí má zejména zásadní význam pro plnění cílů udržitelného rozvoje OSN a pro praktickou realizaci dohod o změně klimatu. EHSV proto upozorňuje příslušné orgány na různé příklady zlepšení právních předpisů v oblasti životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady v tomto stanovisku.

1.12. A konečně je zřejmé, že vysoká míra přijetí navrhovaných opatření je stejně jako v případě nedávného návrhu směrnice o plastových výrobcích na jedno použití výsledkem informačních a mediálních kampaní zaměřených na zamoření oceánů plasty, které zvýšily povědomí o tomto problému mezi občany. EHSV se domnívá, že tomu tak je i v případě mnoha dalších opatření, která mohou lidem v Unii nabídnout zdravé životní prostředí, přizpůsobení se změně klimatu a zastavení prudkého úbytku biologické rozmanitosti. EHSV v tomto smyslu znovu zdůrazňuje, že je nutné, aby se občanská společnost aktivně zapojila do vzdělávání veřejnosti a aby došlo k očekávanému zintenzívnění úsilí v oblasti zvyšování povědomí občanů i veřejných a soukromých činitelů s rozhodovací pravomocí (zejména v malých a středních podnicích) o těchto nesmírně důležitých otázkách 21. století ze strany evropských, vnitrostátních a místních orgánů.

2. Obecné připomínky

2.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá ochotu spolupracovat, již Evropský parlament (EP) vyjádřil zasláním žádosti o vypracování tohoto průzkumného stanoviska, jež se týká provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady.

⁽⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 3.

⁽⁵⁾ COM(2018) 10 final.

2.2. Provádění evropských právních předpisů v oblasti životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady, se dotýká oblastí, jež souvisejí zejména s ochranou ekosystémů, ale vede i k novým ekonomickým příležitostem a vývoji příznivému pro zdraví evropských občanek a občanů. Toto provádění není jen otázkou provedení směrnic do vnitrostátního práva – což je jen první krok, ale znamená také nutnost zřídit potřebné veřejné orgány nebo uvolnit stávající prostředky v oblasti lidských zdrojů, dovedností a odpovědnosti, know-how a finančních prostředků. V mnoha případech jsou zapotřebí veřejné nebo soukromé environmentální investice (například na zařízení pro úpravu vody a zpracování odpadů), v jiných případech je třeba regulovat činnosti s negativním dopadem na životní prostředí (například za účelem zachování kvality ovzduší).

2.3. Lepší provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí by se mělo stát ve všech členských státech prioritou a veřejné orgány odpovědné za tyto otázky by měly být posíleny. EHSV již v minulosti vydal řadu stanovisek s doporučeními v tomto ohledu a obecněji s doporučeními týkajícími se provádění stávajících právních předpisů Unie v oblasti životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší, vodu a odpady. EHSV vyzývá, aby byl na tyto dokumenty brán zřetel, a to ať se jedná o stanovisko týkající se ovzduší⁽⁶⁾, vody⁽⁷⁾ či odpadů⁽⁸⁾.

2.4. Je třeba připomenout, že kromě těchto tematických stanovisek obsahují stanoviska EHSV s obecnějším zaměřením také doporučení, jež by mohla vyhovět současné žádosti, a to například stanoviska týkající se přístupu k právní ochraně⁽⁹⁾ či aktuálního provádění právních předpisů a správy⁽¹⁰⁾ a ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů⁽¹¹⁾, stanoviska strategické povahy⁽¹²⁾ a stanoviska zaměřená na geografický rámec přesahující hranice Evropské unie týkající se zejména cílů udržitelného rozvoje⁽¹³⁾, dohod o volném obchodu⁽¹⁴⁾ či klimatu⁽¹⁵⁾.

2.5. Zároveň s prováděním stávajícího práva, které usnadňuje vytvoření jednotného trhu, jenž přispívá k volné a nenarušené hospodářské soutěži a zaslouží si právem důvěru občanů, ať již výrobců, či spotřebitelů – tedy práva, které může prosazovat vysoké standardy kvality a bezpečnosti v oblasti ochrany obyvatel a životního prostředí, se zdá nezbytné odstranit nedostatky ve stávajících právních předpisech a současně zajistit, aby Evropská unie v rámci bilaterálních i multilaterálních obchodních jednání systematicky dojednávala rovnocenné sociální i environmentální předpisy pro dovážené výrobky.

2.6. V tomto ohledu je tedy třeba všechny komentáře, doporučení a závěry uvedené v tomto průzkumném stanovisku chápat nikoli jako riziko, nýbrž jako příležitost zaměřit naše úsilí tak, abychom z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska vytěžili smysluplné výhody orientované na budoucnost, ať již v oblasti hospodářské soutěže či spolupráce.

2.7. Ať již hovoříme o ovzduší, vodě či odpadech, je třeba na závěr připomenout, že je třeba zabránit odlišnému provádění evropských právních předpisů v členských státech, aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže, k sociálním a environmentálním rozdílům či k vytváření umělých hranic, které budou překážkou pro využívání společných zdrojů, které ze své podstaty přesahují hranice. Stávající a budoucí opatření je tudíž třeba posilovat prostřednictvím harmonizace v oblasti daně ze znečištění a z využívání přírodních zdrojů a také tím, že se bude řešit potřeba lepšího nastavení nástrojů

⁽⁶⁾ Stanovisko Program Čisté ovzduší pro Evropu (Úř. věst. C 451, 16.12.2014, s. 134) a stanovisko Zbavení EU azbestu (Úř. věst. C 251, 31.7.2015, s. 13).

⁽⁷⁾ Stanovisko Akční plán pro přírodu, lidi a hospodářství (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 90); stanovisko Mezinárodní správa oceánů: příspěvek EU k odpovědné správě oceánů (Úř. věst. C 209, 30.6.2017, s. 60) a stanovisko Jakost vody určené k lidské spotřebě (Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 107).

⁽⁸⁾ Stanovisko Omezení používání některých nebezpečných látek (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 110); stanovisko Možnosti, jak řešit otázky na pomezí právních předpisů týkajících se chemických látek, výrobků a odpadů (Úř. věst. C 283, 10.08.2018, s. 56); stanovisko Strategie pro plasty v oběhovém hospodářství (včetně zpracování odpadu z lodí) (Úř. věst. C 283, 10.08.2018, s. 61); stanovisko Úloha výroby energie z odpadů v oběhovém hospodářství (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 102); stanovisko Balíček opatření týkajících se oběhového hospodářství (Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽⁹⁾ Stanovisko Přístup k právní ochraně v oblasti životního prostředí (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 65).

⁽¹⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 1 a 3.

⁽¹¹⁾ Stanovisko Nová politika pro spotřebitele (Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 66).

⁽¹²⁾ Stanovisko Přechod k udržitelnější budoucnosti Evropy – strategie pro rok 2050 (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 44) a stanovisko Nové udržitelné hospodářské modely (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 57).

⁽¹³⁾ Stanovisko Agenda 2030 – Odhodlání Evropské unie globálně podporovat udržitelný rozvoj, přijaté dne 20. října 2016 (Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 58) a stanovisko Klíčová úloha obchodu a investic při plnění a provádění cílů udržitelného rozvoje (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 27).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko Kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji v dohodách EU o volném obchodu (Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 27).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko Pařížský protokol – plán boje proti celosvětové změně klimatu po roce 2020 (Úř. věst. C 383, 17.11.2015, s. 74) a stanovisko Klimatická spravedlnost (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 22).

sloužících k pokrytí externalit. Environmentální politiky by tak již neměly být pouhými proměnnými, ale měly by se stát důležitým podnětem pro strategickou reorientaci v oblasti lidské, řemeslné, zemědělské a průmyslové činnosti v Unii a příznivě ovlivňovat i další regiony, kde se nacházejí obchodní a političtí partneři EU.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Provádění právních předpisů Unie v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o kvalitu ovzduší

Kvalita ovzduší je spolu s vodou, přírodou a odpady jednou z oblastí, v níž probíhá nejvíce řízení o nesplnění povinnosti. Komise v květnu roku 2018 zintenzivnila vymáhání předpisů vůči šesti členským státům, které porušily pravidla EU o kvalitě ovzduší, a postoupila věc Soudnímu dvoru⁽¹⁶⁾. EHSV bere na vědomí, že Komise v současné době provádí kontrolu účelnosti směrnice o kvalitě ovzduší, při níž hodnotí provádění směrnic o kvalitě vnějšího ovzduší v období let 2008–2018. Zejména úsilí o lepší provádění právních předpisů týkajících se kvality vnějšího ovzduší by přispělo k cíli č. 11 týkajícímu se udržitelných měst.

Hovoříme-li o kvalitě ovzduší, je třeba také připomenout, že znečištění ovzduší má vliv na tři oblasti:

- 1) na zdraví, a to do takové míry, že znečištění vnitřního i vnějšího ovzduší stále představuje závažné riziko v rámci Evropské unie⁽¹⁷⁾ i mimo ni. S 6,5 miliony předčasných úmrtí ročně a s vysokými náklady pro společnost, pro zdravotnické systémy, pro hospodářství a pro všechny, jejichž zdraví je tímto znečištěním ohroženo, představuje dokonce hlavní environmentální a zdravotní riziko ve světě⁽¹⁸⁾. Počet předčasných úmrtí v Evropě se odhaduje na 400 000 ročně, a to podle nedávné zprávy Evropského účetního dvora o znečištění ovzduší, v níž se uvádí, že zdraví evropských občanů stále není dostatečně chráněno a že opatření EU zatím nepřinesla požadované účinky;
- 2) na biologickou rozmanitost (vliv na zemědělské plodiny, lesy atd.);
- 3) na současné a samozřejmě také na historické stavby, které přímo souvisejí s činnostmi v oblasti cestovního ruchu.

3.1.1. Vnitřní ovzduší

- a) Ke zlepšení kvality vnitřního ovzduší by bylo vhodné prostřednictvím označování výrobků informovat spotřebitele o tom, jaké jsou emise zakoupeného výrobku, ať se jedná například o stavební materiály, výrobky bytového zařízení či dekorace nebo potřeby pro domácnost. Po porovnání právních předpisů jednotlivých členských států by měla Evropská unie za tímto účelem vypracovat ucelený rámec založený na současných osvědčených postupech.
- b) Po dokončení a předání stavby by dále měla být uložena povinnost údržby a pravidelného dohledu nad kvalitou ventilace. Takovýto dlouhodobý dohled nad stavbami by měl samozřejmě mít pozitivní vliv na zdraví i na oblast energetiky.
- c) V rámci ochrany zranitelných skupin, tedy osob s oslabeným či vyvíjejícím se dýchacím systémem, které potřebují vyšší kvalitu ovzduší, by bylo také zapotřebí provádět příslušné akční plány pro budovy určené pro veřejnost a zejména pro malé děti.
- d) Bylo by také vhodné harmonizovat postupy v oblasti čištění vzduchu. Evropská unie by měla definovat kritéria sloužící k měření účinnosti a neškodnosti systémů čištění vzduchu, aby předcházela nekalým komerčním praktikám či praktikám majícím neblahý vliv na zdraví, umožněným relativní absencí daných pravidel v současné době.

3.1.2. Vnější ovzduší

- a) Pro zajištění lepší kvality vnějšího ovzduší a větší důvěry občanů v evropské orgány by bylo třeba nejenom důkladněji provádět současné právní předpisy a přísněji postihovat jejich nedodržování. Bylo by rovněž vhodné, aby normy stanovené v evropských směrniciích konečně zohlednily chybějící doporučení Mezinárodní zdravotnické organizace (WHO), pokud tato lépe chrání lidské zdraví.

⁽¹⁶⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3450_cs.htm.

⁽¹⁷⁾ Podle Evropské agentury pro životní prostředí.

⁽¹⁸⁾ Podle Světové zdravotnické organizace.

- b) V současnosti jsou monitorovány pouze částice PM₁₀ a PM_{2,5} (v řádu mikrometrů). Z lékařského hlediska však mají některé ultrajemné částice (v řádu nanometrů) daleko větší vliv na lidské zdraví, jelikož pronikají hlouběji do těla a mohou se hromadit v životně důležitých orgánech. Evropské právní předpisy by proto měly tuto skutečnost reflektovat a zajistit monitorování těchto částic, aby taktéž docházelo k postupnému snižování jejich koncentrace v ovzduší.
- c) Stejně tak je třeba postupovat u polycyklických aromatických uhlovodíků (PAU) a dalších znečišťujících látek, které ještě nejsou monitorovány, pocházejících zejména ze spaloven, lodní dopravy, pozemní dopravy, stavebních zařízení atd., tím spíše, že by neustálý pokrok vědeckých poznatků a technických možností již v současnosti umožnil zajistit lepší ochranu zdraví a ekosystémů.
- d) V tomto směru má zásadní význam směrnice o národních emisních stropích⁽¹⁹⁾, aby členské státy snižovaly emise látek znečišťujících ovzduší. Ta však v souladu se zásadou subsidiarity obsahuje pouze orientační opatření, tak aby mohly členské státy plnit své závazky ke snížení emisí. Směrnice umožňuje flexibilní provádění těchto opatření, a je tak velmi slabým nástrojem regulace.
- e) Další oblast pro zlepšení nabízí fakt, že dotčená směrnice neobsahuje cíl týkající se snížení emisí methanu, který je zásadní látkou znečišťující ovzduší, jelikož je prekurzorem ozonu a rovněž velice silným skleníkovým plynem.
- f) Aby byla zajištěna harmonizace mezi různými evropskými právními systémy, společná zemědělská politika (SZP) by se měla zabývat znečištěním ovzduší způsobeným zemědělským odvětvím. Ze zemědělství například pochází 95 % emisí amoniaku, tedy znečišťující látky, na niž se vztahuje směrnice o národních emisních stropích. SZP by měla poskytnout vhodné nástroje k tomu, aby členské státy mohly snížit emise na požadovanou hodnotu.
- g) Na závěr připomínáme, že ke stanovení emisí znečišťujících látek dochází v současné době na základě jejich hmotnosti (v µg/m³), přestože toxikologové na vědeckých zasedáních již mnoho let doporučují jejich stanovení na základě množství částic. Tento přístup se jeví o to více smysluplný, že se zaměřujeme na velmi jemné částice, které jsou vdechovány⁽²⁰⁾.

3.2. Provádění právních předpisů Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o kvalitu vody

Co se týče vody, upozorníme hned na začátku, že rámcová směrnice je v této oblasti obecně dostačující, ale její provádění je i nadále nedostatečné a většina členských států nedokázala docílit dobrý stav prostředí, jak se očekávalo do roku 2015. Stejně tomu tak je i u sítě Natura 2000, jelikož smluvní nástroj naprosto neuspěl. Do dané oblasti je možné vnést řadu zlepšení a novinek, které souvisejí zejména s vědeckým pokrokem a týkají se funkčnosti půdy na straně jedné a na straně druhé rozptylování a společné působení některých znečišťujících látek. To bude prozkoumáno níže. Pokrok v provádění právních předpisů EU týkajících se vody by umožnil dosáhnout několika cílů souvisejících s cílem udržitelného rozvoje č. 6, který se týká čisté vody a sanitačních zařízení.

Jednou z nejkritičtějších oblastí souvisejících s vodou je provedení směrnice o čištění městských odpadních vod, kde mezi členskými státy existují obrovské rozdíly v dodržování předpisů v důsledku kombinace problémů se správou a s financováním. Přestože Komise v současném funkčním období vynaložila velké úsilí, v této oblasti stále existují značné finanční potřeby a současně problémy spojené s řízením, které je třeba řešit. Na základě prokazatelných zkušeností s nakládáním s pevnými odpady by měly být vyvíjeny nové způsoby ukládání povinností výrobcům v oblasti financování dodatečného čištění odpadních vod, jehož cílem by bylo zachycovat nově se objevující znečišťující látky, např. léky a mikroplasty.

3.2.1. Povrchové vody

- a) Aby se zlepšila kvalita povrchových vod a zabránilo se zhoršení situace v oblasti environmentálních právních předpisů a správy, bylo by vhodnější definovat některé pojmy, jakými jsou například „ekologická kontinuita“, „vodní tok“ a „mokřady“. Je například nezbytné, aby byla pravidla pro stanovení mokřadů upřesněna na evropské úrovni, jelikož přístup vycházející pouze z účelu ochrany je příliš složitý na to, aby byl účinně proveden do vnitrostátního práva, alespoň v některých členských státech.
- b) Stejně tak by bylo užitečné vytvořit jednotný rámec, který by umožnil provádět jasná posouzení, která budou společná pro všechny subjekty, jichž se týká provádění právních předpisů v této oblasti.

⁽¹⁹⁾ Směrnice o národních emisních stropích.

⁽²⁰⁾ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969711005730?via%3Dihub>.

- c) U nanočástic, například z textilního a zemědělsko-potravinářského průmyslu, či u endokrinních disruptorů například z farmaceutického průmyslu a zemědělství by bylo vhodné snížit jejich šíření do prostředí u zdroje a stanovit limity pro povrchové a podzemní vody v závislosti na jejich dopadu na ekosystémy, a to zejména na potravní řetězce zahrnující i člověka. V tomto ohledu by se mělo konečně usilovat o to, aby byly stanoveny prahy v závislosti na koktejlovém efektu těchto látek, již sledovaných látek a vedlejších produktů způsobených jejich rozpadem.

3.2.2. Podzemní vody

- a) V oblasti právních předpisů o vodě nejsou ustanovení týkající se úhrady nákladů vzniklých ze strany různých kategorií uživatelů, internalizace vnějších nákladů a stanovení cen v souladu s náklady – tak, jak je definuje směrnice, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky⁽²¹⁾ – ani dost závazná, ani dost přesná, aby dosáhla kýženého efektu.
- b) V souvislosti se změnou klimatu se podzemní vody mohou obnovovat o to obtížněji, že v určitých oblastech vedou městské či zemědělské praktiky k nežádoucímu přerušení koloběhu vody tím, že je půda nepropustná či má nízkou biologickou aktivitu, a tak místo pronikání, čištění a přirozeného ukládání podzemní vody dochází k odtoku, erozi půdy a sesuvům bahna. Aby nedošlo ke zhoršování tohoto jevu, Evropská unie by měla konečně přijmout právní předpisy ve prospěch zdravé půdy, které budou mít rovněž tu výhodu, že budou současně řešit problémy kvality a množství vody, která je k dispozici pro ekosystémy a lidskou spotřebu i pro zemědělskou a průmyslovou činnost.
- c) Dále bychom měli věnovat pozornost lesům a živým plotům a v menším měřítku i trvalým travním porostům a dlouhodobě obdělávaným neoraným zemědělským půdám, které díky evapotranspiraci způsobují dešť, napomáhají filtraci, očišťování a uchování vody v půdě a v podzemních úložištích. Zároveň bychom se měli snažit, aby byly co nejvíce přítomny a rozmístěny na území EU, jelikož představují nezanedbatelnou pomoc pro další živé tvory, včetně řady druhů likvidujících škůdce, při velmi vysokých teplotách a dalších extrémních klimatických jevech, k nimž dochází stále častěji.

3.2.3. Směrnice, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

K lepšímu provádění rámcové směrnice o vodě by bylo třeba pozměnit její znění ohledně výše uvedených aspektů, a to v následujících bodech:

- a) V preambuli by bylo třeba nahradit status vody „voda není běžný obchodní produkt“ za „voda není obchodní produkt“.
- b) Uplatňování zásad prevence a předběžné opatrnosti vyžadují, aby byly s ohledem na stav vod v Evropě odstraněny všechny výjimky, například ty uvedené v čl. 4 odst. 5 či v čl. 7 odst. 4.
- c) S ohledem na stav vod by pro všechny projekty, které mohou negativně ovlivnit vody a vodní prostředí, mělo být vyžadováno posouzení vlivů na životní prostředí. Je tedy třeba odstranit „zjednodušený postup hodnocení“ (článek 16).
- d) Je třeba revidovat zásadu „znečišťovatel platí“, a to zejména její prováděcí pravidla:
- je třeba přeformulovat článek 9: „Členské státy vezmou v úvahu zásadu návratnosti nákladů na vodohospodářské služby, včetně environmentálních nákladů a nákladů na využívané zdroje, s ohledem na ekonomickou analýzu provedenou podle přílohy III, a zejména v souladu se zásadou, že znečišťovatel platí.“ je třeba nahradit: „Členské státy uplatňují návratnost přímých a nepřímých nákladů na vodohospodářské služby v souladu se zásadou znečišťovatel platí“;
 - odstranit výjimky v čl. 9 odst. 4;
 - doplnit o všechna odvětví s upřesněním tří oblastí (průmysl, zemědělství, domácnosti), pro něž členské státy stanoví pravidla za účelem zrušení externalizace nákladů. Pro každé odvětví by byla vypracována roční zpráva, v níž by byla upřesněna prováděcí pravidla.
- e) Dále by bylo třeba nahradit veškeré formulace typu „zajistí, aby“ skutečnou povinností (například čl. 11 odst. 5 či čl. 14 první pododstavec).
- f) Stejně se zdá nezbytné snížit prahy znečišťujících látek, včetně souladu s ostatními směrnicemi (např. o dusičnanech, chemických látkách apod.), a aktualizovat prioritní látky (například zahrnutím perfluorovaných sloučenin, nanotechnologií apod.).

⁽²¹⁾ Rámcová směrnice o vodě.

- g) Je nutné zlepšit účast veřejnosti (článek 14), zejména co se týče časového plánu. Zapojení veřejnosti se musí vztahovat i na programy základních a doplňujících opatření i na veškeré předběžné správní kontroly.
- h) Pokud jde o spory (článek 23), bylo by třeba doplnit, že v souladu s Aarhuskou úmluvou musejí členské státy stanovit pravidla a postupy, které umožňují účast veřejnosti na sporných řízeních.

3.3. Provádění právních předpisů Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí, pokud jde o odpady

V rámci posouzení dopadů, které je základem nedávno přijatých právních předpisů o odpadech, bylo poukázáno na několik problémů při jejich provádění: jde o právní/regulační problémy a o otázky týkající se správy a zvyšování povědomí. Nedostatky v provádění rámcové směrnice o odpadech jsou často způsobeny nedostatkem ekonomických nástrojů, například nástrojů, díky nimž je recyklace atraktivnější než ukládání na skládky. Vytvoření takových ekonomických nástrojů však může být pro obce obtížné. Místní orgány často nemají možnost uplatňovat opatření a nástroje EU na místní úrovni, což poukazuje na problém správy. V některých členských státech je také závažným problémem prosazování práva. EHSV uznává, že Komise v posledních letech pracuje s členskými státy na řešení těchto nedostatků při provádění, například v letech 2012 a 2015 uspořádala dvě praktická cvičení, na nichž poskytovala technickou podporu a konkrétní pokyny k tomu, co je třeba změnit.

Nově přijaté legislativní návrhy týkající se odpadů by měly vyřešit některé problémy s prováděním a přispět k dosažení cíle udržitelného rozvoje č. 12 týkajícího se udržitelné spotřeby a výroby, ale otázky týkající se správy a prosazování se stále musí řešit na vnitrostátní úrovni. EHSV společně s Komisí zřídil Evropskou platformu zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, která již dosáhla významných výsledků a která usnadňuje shromažďování, výměnu a šíření odborných znalostí a osvědčených postupů mezi jednotlivými zainteresovanými stranami. Tato platforma je klíčovým nástrojem, jenž by měl být ve větší míře využíván na podporu provádění právních předpisů EU v této oblasti.

3.3.1. Předcházení vzniku odpadů

- a) Nedávný přezkum politiky o odpadech⁽²²⁾ je příležitostí k vyjádření důrazné podpory opatřením zajišťujícím omezování našich potřeb u zdroje (včetně potřeb v oblasti surovin a druhotných surovin), jakož i vzniku budoucích odpadů, zejména těch, které jsou nebezpečné pro ekosystémy a lidské zdraví. To znamená, že musíme přehodnotit naše potřeby a výrobu, způsob, jakým je pojmáme, prodloužení životnosti výrobků, dále jejich přeměnu s co nejmenšími ztrátami na materiálu, jelikož tyto ztráty mají obecně negativní dopad na životní prostředí, energetickou soběstačnost a hospodářskou udržitelnost.
- b) Abychom mohli hovořit o „udržitelných materiálech“ spíše než o „odpadech“ a o oběhovém hospodářství, je třeba již od vývoje výrobků eliminovat složky, které jsou toxické či jsou nebezpečné, takže mohou být následně obtížně recyklovatelné.
- c) Při výrobě obalů by měla být upřednostňována střídmost a další vývoj by měl být co nejrozsáhlejší, postupný a závazný, aby se předešlo jakémukoli narušení hospodářské soutěže v souvislosti s rozdílnými existujícími a budoucími systémy zpětného odběru a opětovného použití.
- d) Předcházení vzniku odpadů také závisí na schopnosti společnosti výrobky opětovně použít či opravit. K tomuto by bylo třeba ustanovit ambiciózní evropské právní předpisy, které by stanovily závazné cíle a nespolehaly by se pouze na dobrovolné přijetí opatření.
- e) K oddělení hospodářského rozvoje od spotřeby přírodních zdrojů a od dopadů na životní prostředí, které z něj vyplývají, je nutné, aby si Unie stanovila ambicióznější cíle, aby byla zvýšena účinnost využívání zdrojů ve výrobních procesech.

3.3.2. Nakládání s odpady

- a) Abychom si získali a udrželi důvěru občanů, a to výrobců i spotřebitelů, je zapotřebí, aby oběhové hospodářství pravidelně zohledňovalo nejaktuálnější vědecké poznatky a přijalo veškerá opatření zabráňující budoucímu skandálu, zejména v oblasti zdraví, který by se týkal koncentrace či rozptylu znečišťujících látek v recyklovaných materiálech (například bromu nebo endokrinních disruptorů) či v životním prostředí (nanomateriály či mikroplasty).

⁽²²⁾ http://ec.europa.eu/environment/waste/target_review.htm.

- b) Tento postup bude o to důvěryhodnější a účinnější, že pro zlepšení míry recyklace všech druhů materiálů bude zavedena výsledovatelnost jejich složek již od fáze výroby a bude zajištěna co nejvyšší transparentnost až do té chvíle, kdy se dostanou ke spotřebiteli.
- c) Zároveň se musí na úrovni Evropské unie uplatňovat stejná míra ochrany lidského zdraví a životního prostředí, ať již jde o recyklované, či surové materiály. Recyklovatelné materiály by neměly prodlužovat používání nebezpečných chemických látek ve vyšších koncentracích. Evropská agentura pro chemické látky by při omezování a stanovení limitů pro chemické výrobky v rámci nařízení REACH⁽²³⁾ měla stanovit stejné limity pro recyklované materiály. Materiály, které nebudou splňovat tyto limity, budou zpracovány tak, že daná látka bude odstraněna, či vyloučena z opětovného použití recyklace.
- d) Kromě toho, že by se měla na chytré telefony a další elektrické výrobky a elektroniku vztahovat povinnost ekodesignu, je třeba, aby Evropská unie na svém území rozvinula a zajistila skutečnou politiku nakládání s odpady a nevyvážela odpad do zahraničí.
- e) Posuzování životního cyklu jasně prokazuje, že veškeré formy recyklace jsou příznivější než spalování (zejména z důvodu svázané energie např. v plastech). Výjimkou je v určitých zvláštních případech dřevo a rovněž některé nebezpečné odpadní produkty či materiály. Spalování a zakopávání odpadu by mělo postupně vymizet a za tímto účelem je nutné stanovit ambiciózní cíle.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²³⁾ Nařízení REACH – nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Úř. věst. L 336, 29.5.2007, s. 3).

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

539. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 12. 12. 2018–13. 12. 2018

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropské maloobchodní odvětví pro 21. století

[COM(2018) 219 final]

(2019/C 110/07)

Zpravodaj: **Ronny LANNOO**Spoluzpravodaj: **Gerardo LARGHI**

Konzultace	Evropská komise, 18. 6. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	171/3/2
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá sdělení Komise týkající se modernizace maloobchodního odvětví. Výbor opětovně vyzdvihuje hospodářský a sociální význam maloobchodního odvětví pro všechny zúčastněné subjekty i pro společnost jako celek⁽¹⁾. EHSV zdůrazňuje, že již ve svých předchozích stanoviscích doporučoval, aby bylo za účelem zajištění spravedlivé hospodářské soutěže vytvořeno otevřené hospodářské prostředí, které by vytvořilo vhodné podmínky pro příznivou koexistenci a spolupráci velkých, středních a malých maloobchodníků a mikropodniků.

1.2. Pro uspokojení potřeb spotřebitelů a pro ochranu a podporu evropského výrobního systému je nezbytná ochrana a podpora rozmanitosti v maloobchodním odvětví. EHSV se tudíž domnívá, že je třeba dosáhnout rovnováhy mezi opatřeními ve prospěch velkých maloobchodníků, která jsou jasně stanovena ve sdělení, a odpovídajícími opatřeními, která by naplňovala potřeby mikropodniků a malých podniků.

1.3. EHSV poznamenává, že návrh Komise se příliš zaměřuje na „cenu“ coby nejzajímavější prvek pro spotřebitele na úkor jiných klíčových aspektů, jako jsou informace, kvalita výrobku a personalizace, blízkost, mobilita, oběhové hospodářství a udržitelnost, ekonomická výhodnost a servis poskytovaný před nákupem nebo po něm. Komise by v zájmu všech stran měla rozmanitost výrobků náležitě chránit.

⁽¹⁾ Obrat v roce 2016: 9 864 468,4 milionu EUR; počet podniků (v roce 2015): 6 205 080; hodnota produkce (v roce 2015): 2 687 115 milionů EUR. V roce 2016 bylo v tomto odvětví zaměstnáno 33 399 447 osob, z čehož bylo 27 892 082 zaměstnanců.

1.4. Výbor se domnívá, že by se svoboda usazování měla řešit v souladu se zásadou subsidiarity a že nejlepším způsobem, jak uspokojit potřeby všech zúčastněných stran, je dosažení dohody na celostátní, regionální a místní úrovni.

1.5. EHSV se zejména domnívá, že některé překážky svobody usazování a provozní omezení, jež v současné době existují v některých členských státech, působí jako překážka zakládání nových podniků, avšak plná liberalizace nezajistí potřebnou rovnováhu mezi velkými společnostmi a malými a rodinnými podniky.

1.6. EHSV zastává názor, že vnitrostátní předpisy týkající se otevírací doby obchodů a pracovní doby mají zásadní význam pro zajištění rovných podmínek u podniků různé velikosti, a především pro zaručení přiměřené sociální ochrany jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné, přičemž je také třeba zohlednit změny spotřebitelských návyků.

1.7. EHSV znovu opakuje, že dosažení dohody na celostátní nebo nižší úrovni je nejlepší způsob, jak stanovit otevírací dobu a zavírací dny tak, aby potřeba přístupu spotřebitelů k určitým výrobkům a službám byla sladěna s přáním některých podniků mít otevřeno i v neděli a o svátcích a aby zároveň zůstala zajištěna rovnováha mezi pracovním a rodinným životem podnikatelů a zaměstnanců a byl vyhrazen čas na odborné vzdělávání.

1.8. EHSV dále v souladu se sociálním pilířem poukazuje na nutnost zajistit spravedlivé odměňování a kvalitu práce pro všechny pracovníky v tomto odvětví, ať už online nebo offline. Upozorňuje zejména na případ pracovních smluv tisíců osob pracujících pro internetové podniky, které ještě stále nejsou předmětem kolektivního vyjednávání, a na smlouvy velkých maloobchodníků, jejichž jediným smyslem je obsloužit větší počet zákazníků o víkendu (z čehož vyplývá zvýšení počtu smluv o příležitostné činnosti) nebo v nichž se víkendy či noci nepočítají jako práce přesčas. V neposlední řadě pak EHSV zastává názor, že by vytvoření účinného mechanismu sociálního dialogu, do nějž by byly zapojeny i malé podniky a mikropodniky, poskytlo podnikům lepší příležitosti k rozvoji a pracovníkům lepší systém záruk.

1.9. Výbor souhlasí s Komisí, že je nutné dlouhodobě podporovat a stimulovat inovace v maloobchodním odvětví, celoživotní učení zaměstnavatelů i pracovníků a propagaci výrobků. Domnívá se však, že by kromě návrhu Komise měl být v souvislosti s přechodem na digitalizaci vytvořen plán pro tento proces s odpovídajícím financováním a zvláštním důrazem na malé podniky a mikropodniky, a to ve spolupráci s organizacemi zastupujícími malé a střední podniky.

1.10. EHSV vyzývá orgány na všech úrovních, aby navázaly úzkou spolupráci se všemi zúčastněnými stranami za účelem vypracování konkrétního akčního plánu týkajícího se budoucnosti evropského maloobchodu ve 21. století (tj. zaměřeného na informování, odbornou přípravu, financování, osvědčené postupy atd.).

2. Shrnutí dokumentu Komise

2.1. Cílem sdělení je přispět k uvolnění potenciálu maloobchodního odvětví pro hospodářství EU určením osvědčených postupů. Orgány a členské státy EU se proto musí vynasnažit, aby podpořily konkurenceschopnost tohoto odvětví v době, kdy prochází transformací vlivem rychlého růstu elektronického obchodu a změny spotřebitelských návyků.

2.2. Pro dosažení jednotného trhu musí být přijata vhodná opatření na všech úrovních. Produktivita maloobchodního odvětví EU zaostává za ostatními odvětvími. Příčinou je velké množství daňových předpisů na všech úrovních a zpoždění při přechodu na digitální trh.

2.3. Maloobchodníci čelí množství omezení, co se týče zřizování provozoven a provozu. Řadu těchto omezení lze zdůvodnit legitimními cíli veřejné politiky. Tato omezení mohou také vytvářet překážky pro začínající podniky a produktivitu.

2.4. Otevírání nových prodejen je klíčovým prvkem k zajištění životaschopnosti tohoto odvětví. Důležitá je schopnost uplatňovat strategie přístupu na trh, které spojují dostupnost online i offline. Jednoduché, transparentní a účinné postupy pro usazení nabízejí maloobchodnímu odvětví příležitosti ke zlepšení jeho produktivity.

2.5. Komise doporučuje, aby členské státy posoudily a případně zmodernizovaly své regulační rámce a aby se v příslušných případech inspirovaly osvědčenými postupy, které byly vyvinuty v jiných členských státech.

2.6. Provozní omezení mají zpravidla dopad hlavně na maloobchodníky v kamenných obchodech. Veřejné orgány by měly posoudit vyváženost, přiměřenost a účinnost takových omezení, aby zajistily rovné podmínky s elektronickým obchodováním.

2.7. Náklady na dodržování předpisů činí 0,4 až 6 % ročního obrátu maloobchodníků. O obzvláště velkou zátěž se jedná v případě mikropodniků. Podpora rozvoje maloobchodního odvětví ke konečnému prospěchu spotřebitele vyžaduje širší přístup: zjednodušit regulační rámce, zajistit, že jsou vhodné pro prostředí s více distribučními kanály, a také omezit nadměrné zatěžující a nákladná opatření a postupy, které jsou uloženy maloobchodníkům s cílem zajistit soulad s těmito pravidly.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá snahu Komise modernizovat maloobchodní odvětví s cílem řešit nové výzvy související s digitalizací a elektronickým obchodem.

3.2. Ve svých předchozích stanoviscích, zvláště ve stanovisku INT/682 Evropský akční plán pro obchod⁽²⁾, již Výbor doporučil vytvoření otevřeného hospodářského prostředí, v němž by byla zaručena spravedlivá hospodářská soutěž mezi subjekty stejné velikosti. EU by zejména měla vytvářet vhodné podmínky pro rozmanitost, příznivou koexistenci a spolupráci velkých, středních a malých podniků a mikropodniků online i offline. Podpora rozmanitosti v maloobchodním odvětví EU je skvělý způsob, jak reagovat na různé potřeby spotřebitelů, ale také chránit a podporovat evropský výrobní systém.

3.3. EHSV poznamenává, že Komise se příliš zaměřuje na „cenu“ coby nejzajímavější prvek pro spotřebitele, zatímco hlavním cílem by mělo být poskytování přesných informací pro spotřebitele (informovanost spotřebitelů). Spotřebitelé by při nákupu určitého výrobku měli mít možnost zohlednit i další aspekty, jako je kvalita, personalizace, udržitelnost, mobilita spotřebitelů, blízkost, ekonomická výhodnost, servis poskytovaný v průběhu nákupu či po něm, dopad na oběhové hospodářství a environmentální kritéria. Rozmanitost výrobků představuje přidanou hodnotu výrobního a maloobchodního odvětví EU a Komise by ji měla odpovídajícím způsobem chránit⁽³⁾.

3.4. EHSV zastává názor, že přístup Komise je příliš nakloněn velkým maloobchodníkům, a domnívá se, že je důležité vyvážit jej s potřebami malých podniků a mikropodniků. Výbor se zejména domnívá, že je nutné zaručit koexistenci velkých společností a mikropodniků a rodinných podniků.

3.5. EHSV souhlasí, že by některá omezení vztahující se na svobodu usazování a provoz zavedená v některých členských státech mohla působit jako překážka zakládání nových podniků a jejich rozšiřování. Domnívá se však, že plná liberalizace svobody usazování není řešením. Dále by v této souvislosti měla být dodržována zásada subsidiarity a mělo by se dosáhnout dohod na celostátní, regionální a místní úrovni zaměřených na nalezení vhodných opatření, která by reagovala na místní potřeby a potřeby všech zúčastněných subjektů.

3.6. EHSV nesouhlasí s negativním výkladem rozsudku ve věci Visser. Z pohledu EHSV tento případ potvrzuje záměr normotvůrce, pokud jde o směrnici o službách: směrnice kodifikuje judikaturu Soudního dvora Evropské unie týkající se svobody usazování a zakazuje jen určité požadavky, např. testy ekonomické potřebnosti, a zároveň uznává, že „cíl ochrany městského prostředí [může] představovat naléhavý důvod obecného zájmu, jímž lze odůvodnit takové územní omezení“. Je důležité tyto potřeby sladit podle zásady proporcionality a subsidiarity.

3.7. V této souvislosti toho lze v procesu vytváření jednotného evropského trhu udělat mnoho pro zjednodušení postupů pro zakládání podniků a pro zajištění transparentnosti a jednotnosti těchto postupů při současném respektování stávajících legitímních omezení týkajících se územního rozsahu zavedených v souladu se zásadou subsidiarity.

3.8. EHSV považuje za nanejvýš důležité, aby byla zachována a chráněna některá konkrétní hospodářská prostředí, zvláště pokud souvisejí se zachováním národního historického a uměleckého dědictví a s cíli sociální a kulturní politiky. Jiný přístup by mohl mít rušivý dopad na místní komunity a spotřebitele⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 20.

⁽³⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 165.

⁽⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 2..

3.9. Celkově vzato se EHSV domnívá, že by přeshraniční rozšiřování, rozvoj a elektronický obchod měly být považovány za reálnou možnost a podniky by v koordinaci se svými organizacemi v tomto procesu měly být podporovány, avšak v souladu s hlavním zájmem spotřebitelů (více distribučních kanálů a služby poskytované různými způsoby) to nelze považovat za povinnost ani za jediný způsob růstu všech podniků. Proto je nutné dlouhodobě podporovat a udržovat procesy inovací, odborné vzdělávání a propagaci výrobků a také poskytovat přiměřenou finanční podporu malým podnikům a mikropodnikům a organizacím, které je zastupují.

3.10. Efektivní maloobchodní politika musí s ohledem na umístění usilovat o dosažení rovnováhy mezi výnosností a efektivitou. Je třeba zohlednit střednědobé/dlouhodobé aspekty, zejména pokud jde o podniky provozující kamenné obchody a jejich vztah ke stávajícímu a možnému budoucímu vývoji (bydlení, dostupné služby atd., a tudíž ke stávajícím centřům měst a jiným čtvrtím). EHSV zastává názor, že by Komise měla svůj návrh ve spolupráci s příslušnými celostátními a regionálními organizacemi doplnit zavedením strukturálních opatření zaměřených na začlenění aspektů územního rozvoje v místních komunitách a centrech měst (turistické oblasti, místní územní plánování, stavební předpisy, podmínky atd.).

3.11. EHSV se domnívá, že vnitrostátní předpisy týkající se otevírací doby obchodů a pracovní doby hrají v souladu s novými technologickými řešeními zásadní úlohu při zajišťování rovných podmínek pro podniky různé velikosti a při zaručování přiměřené sociální ochrany jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné, a především jsou klíčovým nástrojem sociální ochrany osob samostatně výdělečně činných a osob v zaměstnaneckém poměru.

3.12. EHSV znovu opakuje, že dosažení dohody s příslušnými organizacemi na celostátní nebo nižší úrovni je nejlepší způsob, jak stanovit otevírací dobu a zavírací dny. Ve skutečnosti je velmi důležité sladit potřebu přístupu spotřebitelů k určitým výrobkům a službám a přání některých podniků mít otevřeno i o svátcích nebo večer, chránit potřebu odpočinku majitelů mikropodniků a jejich zaměstnanců a zároveň zajistit rovnováhu mezi pracovním a rodinným životem zaměstnanců a vyhradit čas na odborné vzdělávání.

3.13. EHSV dále v souladu se sociálním pilířem poukazuje na nutnost zajistit spravedlivé odměňování a kvalitu práce pro všechny pracovníky v tomto odvětví, ať už online nebo offline. Upozorňuje zejména na případ pracovních smluv tisíců osob pracujících pro internetové podniky, které ještě stále nejsou předmětem kolektivního vyjednávání, a na smlouvy velkých maloobchodníků, jejichž jediným smyslem je obsloužit větší počet zákazníků o víkendu (z čehož vyplývá zvýšení počtu smluv o příležitostné činnosti) nebo v nichž se víkendy či noci nepočítají jako práce přesčas. V neposlední řadě pak EHSV zastává názor, že by vytvoření účinného mechanismu sociálního dialogu, do nějž by byly zapojeny i malé podniky a mikropodniky, poskytlo podnikům lepší příležitosti k rozvoji a pracovníkům lepší systém záruk.

3.14. EHSV vítá doporučení, aby veřejné orgány malým podnikům usnadnily zavádění digitálních technologií. Toto ovšem nemůže být jediná možnost. Tradiční obchody jsou i nadále klíčovým prvkem nejen růstu v EU, ale také v souvislosti se sociální soudržností zejména v místních komunitách a pro ty spotřebitele, kteří nepatří do digitální generace. Z toho důvodu by internetový a klasický obchod měly existovat vedle sebe. V této souvislosti EHSV zastává názor, že Komise podceňuje potíže, jimž malé podniky a mikropodniky čelí, chtějí-li se zapojit do elektronického obchodu a mít z něj zisk.

3.15. EHSV souhlasí s Komisí, že je zapotřebí kvalitní odborná příprava pro zaměstnavatele, kteří se do elektronického obchodu chtějí zapojit. Výbor se nicméně domnívá, že situace je složitější a malé a střední podniky, zejména malé podniky a mikropodniky, čelí řadě výzev, mezi něž patří: a) změna a přizpůsobení jejich vnitřní organizační struktury b) znalost cizích jazyků c) získávání právních a administrativních informací a porozumění těmto informacím d) zřízení účinného a konkurenceschopného systému doručování e) překonání daňového a sociálního dumpingu na úrovni EU (podvody v oblasti DPH, padělky atd.). EHSV proto Komisi a členské státy naléhavě vyzývá, aby podporovaly malé a střední podniky a jejich organizace při přechodu k elektronickému obchodu, a to na základě širokého přístupu, který by zohlednil veškeré podmínky nutné pro zakládání úspěšných podniků online.

3.16. EHSV se domnívá, že by elektronický obchod mohl být pro řadu malých a středních podniků velkou možností. Kromě toho Výbor poukazuje na skutečnost, že Komise teprve nedávno zveřejnila první návrh mající za cíl úpravu vztahů mezi platformami a podniky na digitálním trhu. Toto opatření je zaměřeno na transparentnost, ale neřeší některé časté

zneužívající praktiky, které narušují spravedlivou hospodářskou soutěž (např. doložky týkající se paritních cen, daňový dumping, rozdílné zdanění atd.) mezi komerčními uživateli a velkými online platformami⁽⁵⁾). Z toho důvodu Výbor doporučuje, aby Komise vytvořila rovné podmínky pro spravedlivou hospodářskou soutěž na digitálním trhu.

3.17. Podle názoru EHSV jsou zapotřebí různá opatření, která by zajistila nezbytné podmínky pro maloobchodní odvětví, zejména pro malé a střední podniky a mikropodniky coby hlavní poskytovatele čistých pracovních míst, aby dokázaly řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi: lepší zjišťování a předvídání potřeb v oblasti dovedností včetně pokynů, zlepšení výsledků ve vzdělávání a odborné přípravě v souladu s potřebami na trhu práce včetně podpory odborného vzdělávání a přípravy, zlepšení rámcových podmínek, aby nabídka lépe odpovídala poptávce, a poskytování lepší podpory pro malé a střední podniky a mikropodniky, pokud jde o jejich potřeby v oblasti odborného vzdělávání.

3.18. EHSV vítá zaměření Komise na náklady na dodržování předpisů zejména v malých podnicích i to, že zdůrazňuje nedostatečné povědomí o specifikách tohoto odvětví.

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV vyzývá Komisi, aby řešila rostoucí problém vyliďňování městských center a související sociální a environmentální důsledky. Obyvatelnost velkých a malých měst závisí především na přežití mnoha malých podniků a mikropodniků (místních obchodů), které uspokojují potřeby řady spotřebitelů, ale hrozí jim, že je zničí narůstající koncentrace velkých distribučních skupin.

4.2. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že chybí zmínky o udržitelném maloobchodním odvětví a úloze, kterou v tomto procesu mohou sehrát malí maloobchodníci a mikropodniky. Nicméně je nezbytný příznivější rámec, aby si tyto podniky uvědomily spojitost mezi udržitelnými rozhodnutími a konkurenceschopností a měly k dispozici individuálně přizpůsobené informace a technickou asistenci i potřebné režimy úvěrů, aby mohly zavádět zlepšení. Vzhledem k jejich nevýhodnému postavení, co se týče vlivu na spotřebitele a výrobce, by malým maloobchodníkům a mikropodnikům neměla být vnučována žádná rozhodnutí.

4.3. Sdělení se nezabývá tím, že ve smluvních vztazích mezi podniky existují neshody, např. co se týče nevyvážených franšízových dohod, zpožděných plateb a nekalých obchodních praktik. Vážný problém představuje zejména rostoucí soustředění moci v rukou velkých distribučních skupin v Evropě⁽⁶⁾. Za účelem řešení narušené hospodářské soutěže a zachování konkurenceschopnosti by sdělení mělo řešit obě tyto otázky.

4.4. EHSV doporučuje Komisi, jak již zdůraznil ve stanovisku k tématu „Nová politika pro spotřebitele“, aby stanovila a zavedla účinný systém řešení sporů, který umožní řešit situace, jež plynou ze zneužívání hospodářské moci a z praktik narušujících hospodářskou soutěž.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 177.

⁽⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 3.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zpráva o politice hospodářské soutěže v roce 2017

[COM(2018) 482 final]

(2019/C 110/08)

Zpravodajka: **Baiba MILTOVIČA**

Konzultace	Evropská komise, 5. 9. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	188/1/9
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV je potěšen tím, že je zpráva za rok 2017, kterou doprovází obsáhlý pracovní dokument útvarů Komise, stručná a zaměřená na nejdůležitější body. Účinná a prosazovaná politika hospodářské soutěže je základem udržitelného tržního hospodářství. Může zajistit rovné podmínky pro výrobce zboží a poskytovatele služeb, poskytnout spotřebitelům jistotu, stimulovat hospodářskou soutěž a zajistit dosažení základních sociálních cílů, jako je svobodná volba spotřebitelů, i politických cílů, jako jsou dobré životní podmínky evropských občanů a podpora integrace evropského trhu. Hraje rovněž důležitou roli ve vztahu ke třetím zemím, poněvadž podporuje pozitivní podnikatelskou, environmentální a sociální dynamiku v oblasti mezinárodního obchodu.

1.2. Ve zprávě za rok 2017 je kladen velký důraz na plnění a prosazování požadavků, zpráva obsahuje i příklady rázných opatření ze strany Komise. Spotřebitelé a malé a střední podniky jsou často znevýhodňováni velkými společnostmi, které mohou zneužívat svého dominantního postavení na trhu, a proto jsou opatření zaměřená proti praktikám narušujícím hospodářskou soutěž obzvláště vítaná.

1.3. K praktikám narušujícím hospodářskou soutěž na trzích v EU dochází ve stále větším rozsahu, což vedlo k neustálému rozvoji vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž coby důležitých orgánů prosazujících právní předpisy o hospodářské soutěži. Směrnice ECN+, díky níž mohou tyto orgány vykonávat svou činnost účinněji, posiluje vnitrostátní kapacity v této oblasti.

1.4. Nesmírně důležité je posílit nezávislost vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž a poskytnout jim odpovídající zdroje. Skutečná nezávislost, odborné znalosti a odborná příprava jsou nezbytným předpokladem pro to, aby činnost těchto orgánů byla účinná, a směrnice ECN+ by měla být pečlivě monitorována, aby bylo zaručeno, že tohoto cíle bude dosaženo. Měla by být podporována preventivní opatření s cílem zabránit jednání narušujícímu hospodářskou soutěž a měly by se zvýšit sankce, aby fungovaly jako účinný odrazující prostředek.

1.5. EHSV souhlasí s Komisí, co se týče prosazování pravidel hospodářské soutěže soukromoprávní cestou, a domnívá se, že je třeba usnadnit v právních systémech všech členských států podávání hromadných žalob. Komise by měla nadále sledovat účinnost mechanismů pro podávání hromadných žalob v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži v jednotlivých členských státech a v případě potřeby přijímat další opatření. V této souvislosti je návrh Komise týkající se hromadných žalob uvedený v návrhu Nová politika pro spotřebitele neuspokojivý.

1.6. Je třeba zvážit další návrhy týkající se udělování franšíz, které mají být zahrnuty do nařízení o blokových výjimkách⁽¹⁾, aby byla obnovena obchodní a smluvní rovnováha mezi nabyvatelem a poskytovatelem franšízy.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32010R0330>

1.7. V případě, že místní orgány v rozsáhlé míře vykonávají činnost obchodního charakteru, která může těžit z veřejné podpory a dát vzniknout nekalé soutěži, je nutné tuto činnost posoudit s cílem určit, zda by nebylo zapotřebí přizpůsobit pravidla státní podpory nebo jiné nástroje.

1.8. Pokud jde o směrnici o oznamovatelích, doporučuje se, aby bylo při jejím provedení a uplatňování ve vnitrostátním právu stanoveno, že oznamovatelé mohou kdykoli navazovat kontakt se zástupci odborů a musí jim být za všech okolností poskytována plná ochrana.

1.9. V případech, kdy to souvisí s prosazováním právních předpisů o hospodářské soutěži, se navrhuje, aby Komise ve spolupráci s Radou evropských energetických regulačních orgánů a Agenturou pro spolupráci energetických regulačních orgánů pečlivě posoudila praktiky energetických regulačních orgánů ve všech členských státech s cílem identifikovat opatření, která by mohla odstranit omezující praktiky, jež ještě stále poškozují spotřebitele.

1.10. V rámci opětovného přezkumu fungování potravinového distribučního řetězce, který bude součástí budoucích zpráv o politice hospodářské soutěže, by mohla být identifikována a navržena opatření s cílem zamezit přetrvávajícímu uplatňování tržní síly ze strany dominantních maloobchodníků, které by se mohlo ukázat jako nepatřičné.

1.11. Je zde celá řada již existujících praktik narušujících hospodářskou soutěž v digitální ekonomice a neustále jsou vynalézány nové. Výbor je znepokojen tím, že na sledování tohoto rychle se rozvíjejícího a z finančního hlediska dynamického odvětví nejsou vyhrazeny odpovídající zdroje, a žádá, aby byla ve víceletém finančním rámci v tomto ohledu stanovena konkrétní opatření.

1.12. Existuje množství faktorů, na které se politika hospodářské soutěže bezprostředně nevztahuje, jež však přesto vyvolávají znepokojení z hlediska narušení trhu – patří k nim značné rozdíly ve způsobu zdaňování právnických osob v jednotlivých členských státech, zaměstnavatelské praktiky souhrnně označované jako sociální dumping, praktiky objevující se v tzv. *gig economy* a otázky spojené s oběhovým hospodářstvím a globální ekonomickou udržitelností. Výbor Komise žádá, aby v plném rozsahu využila svých pravomocí a kapacit a zajistila, že budou tyto šedé zóny, ve kterých dochází k jednání v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, pokud možno monitorovány, vyjasněny a odstraněny.

1.13. Právní předpisy o hospodářské soutěži jsou jednou z nejstarších součástí *acquis*, ne vždy však odpovídají výzvám tohoto století. Zejména z hlediska umělé dělicí čáry mezi trhem a sociální a environmentální sférou by bylo záhodno, aby byly právní předpisy EU o hospodářské soutěži komplexně a systematicky přezkoumávány s přihlédnutím k hospodářským, environmentálním a sociálním cílům.

2. Obsah zprávy o politice hospodářské soutěže v roce 2017

2.1. Politika hospodářské soutěže je základem jednotného trhu a existuje od uzavření Římské smlouvy a založení dnešní Evropské unie. Byla vytvořena v rámci zakotveném v ustanoveních, jako jsou články 101 a 102 SFEU, které vyjasňují její obsah a oblast působnosti.

2.2. V roce 2017 byla přijata zvláštní opatření ve prospěch spotřebitelů a evropského průmyslu v těchto klíčových oblastech: digitální ekonomika, energetika, farmaceutický a agrochemický průmysl, síťová odvětví a finanční trhy. Toto shrnutí zdůrazňuje hlavní body zprávy, která sama představuje shrnutí rozsáhlé činnosti v několika hospodářských odvětvích.

2.3. Na základě politiky je třeba formulovat pravidla a tato pravidla je třeba prosazovat. Evropská komise je zakládající člen Mezinárodní sítě pro hospodářskou soutěž a mimoto aktivně působí na všech mezinárodních fórech věnovaných hospodářské soutěži, k nimž patří OECD, Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), WTO a Světová banka. Komise úzce spolupracuje zejména s vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž a navrhla nová pravidla ve formě směrnice⁽²⁾, která orgánům pro hospodářskou soutěž v členských státech umožňují účinněji prosazovat antimonopolní pravidla EU.

2.4. Je důležité, aby osoby, které vědí o existenci či fungování kartelu nebo jiných typů porušení antimonopolních pravidel, měly možnost na tyto praktiky upozornit. Byl spuštěn nový anonymní nástroj pro oznamovatele, který toto usnadňuje a je aktivně využíván.

2.5. Byly zjednodušeny požadavky týkající se hlášení menších a méně problematických opatření státní podpory a byly zavedeny výjimky a 24 členských států se připojilo k modulu pro transparentnost státní podpory poskytujícímu informace o státní podpoře.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/competition/antitrust/proposed_directive_cs.pdf.

2.6. Pravidla hospodářské soutěže jsou důsledně prosazována na koncentrovaných trzích. Ve farmaceutickém odvětví proběhlo první šetření Komise týkající se obav ohledně praktik stanovování nadměrných cen ve farmaceutickém průmyslu, bylo prověřeno několik fúzí v agrochemickém průmyslu a byla zakázána jedna fúze v odvětví výroby cementu, která by omezila hospodářskou soutěž.

2.7. V odvětví energetiky byla v souvislosti se státní podporou a kapacitními mechanismy přijata donucovací opatření a pokračovalo šetření obchodních praktik společnosti Gazprom ve střední a východní Evropě, které vedlo k předběžnému zjištění, že byla porušena antimonopolní pravidla EU.

2.8. V oblasti dopravy byly v Litvě posouzeny akvizice v odvětví letectví a v oblasti železniční dopravy byla zjištěna jednání narušující hospodářskou soutěž, což mělo za následek pokuty a nápravná opatření, a v Řecku a Bulharsku bylo podpořeno poskytování státní podpory pro toto odvětví. Pokud jde o silniční nákladní dopravu, byla přijata protikartelová opatření proti společnosti Scania, a v odvětví automobilových součástek byly několika podnikům uloženy vysoké pokuty.

2.9. Rozšíření oblasti působnosti obecného nařízení o blokových výjimkách na přístavy a letiště usnadnilo poskytování odpovídající státní podpory.

2.10. Komise při šetření navrhovaného spojení mezi Deutsche Börse a London Stock Exchange Group dospěla k závěru, že by toto spojení vytvořilo monopol, a proto je zakázala.

2.11. Je třeba poukázat na to, že politika hospodářské soutěže EU bude muset konstruktivně a kreativně zareagovat na problémy spojené s vystoupením Spojeného království z EU. Jak uvedla Evropská rada, jakákoli budoucí obchodní dohoda by měla zajistit rovné podmínky, zejména co se týká hospodářské soutěže a státní podpory.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá zprávu za rok 2017, která obsahuje řadu příkladů toho, že Komise klade důraz na podporu dobrých podmínek pro spotřebitele a zamezení jejich poškození. Důsledkem tohoto přístupu je nejen posílení integrace jednotného trhu, ale také posílení hospodářského rozvoje a souvisejících cílů sociální politiky.

3.2. V posledním roce byl ve stanoviscích EHSV často zmiňován význam účinně uplatňované politiky hospodářské soutěže. Ukazatele pro posuzování spokojenosti spotřebitelů a dobrých podmínek pro spotřebitele a zachování účinné struktury hospodářské soutěže odůvodňují, proč je nutné řešit zneužívání, vylučovací praktiky a dohody omezující hospodářskou soutěž. Tím, že podněcuje k využívání osvědčených hospodářských postupů, pomáhá důsledná politika hospodářské soutěže posílit evropské podniky na konkurenčních světových trzích a prosazovat sociální cíle, na nichž je založena.

3.3. Emise z motorových vozidel

3.3.1. EHSV ve stanovisku Opatření EU ke zlepšení dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí a správy věcí veřejných v této oblasti ⁽³⁾ poukázal na to, že nedostatečné dodržování mechanismů zaručujících provádění právních předpisů a správy v oblasti životního prostředí je politováníhodným faktorem, který přispívá k nekalé hospodářské soutěži a hospodářským ztrátám. Výbor konstatuje, že pro silnou politiku hospodářské soutěže má zásadní význam dodržování a uplatňování zásad právního státu.

3.3.2. V této souvislosti Výbor oceňuje skutečnost, že předběžné šetření Komise týkající se možného kartelu zahrnujícího společnosti BMW, Daimler, Volkswagen, Audi a Porsche a toho, zda tyto společnosti omezily vývoj systémů selektivní katalytické redukce a filtrů částic, čímž potenciálně omezily zavádění technologií šetrnějších k životnímu prostředí, vedlo k tomu, že tým zabývající se praktikami narušujícími hospodářskou soutěž nyní zahájil formální vyšetřovací řízení.

3.4. Mechanismus pro podávání hromadných žalob

3.4.1. Výbor bere na vědomí plné provedení směrnice o náhradě škody ⁽⁴⁾, která částečně řeší otázku zavedení právního mechanismu pro podávání hromadných žalob. Nicméně stažení návrhu směrnice, jež GR COMP vypracovalo v roce 2009, společně s nedávno předloženým návrhem uvedeným v balíčku Nová politika pro spotřebitele naznačuje, že chybí politická vůle učinit výrazný pokrok směrem ke stanovení režimu hromadných žalob na evropské úrovni, který by byl skutečně

⁽³⁾ Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 69.

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody (Úř. věst. L 349, 5.12.2014, s. 1).

účinný. EHSV proto naléhavě vyzývá Komisi, aby nadále sledovala účinnost mechanismů pro podávání hromadných žalob v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži v jednotlivých členských státech a aby v případě potřeby přijala další opatření.

3.5. Udělování franšiz v maloobchodním odvětví

3.5.1. EHSV poukazuje na to, že narůstající problém představují franšizové dohody v odvětví maloobchodu, které mohou mít vážné dopady na hospodářskou soutěž. V Nizozemsku například vedl zásadní spor mezi poskytovatelem franšizy společností HEMA a několika nabyvateli franšizy, týkající se stávajících smluv a části zisků z internetového prodeje, ke zrušení franšizových dohod. Výbor vyzývá Komisi, aby tuto situaci analyzovala a předložila další návrhy ohledně udělování franšiz, které by mohly být zahrnuty do nařízení o blokových výjimkách⁽⁵⁾, aby byla obnovena obchodní a smluvní rovnováha mezi nabyvatelem a poskytovatelem franšizy.

3.6. Dotace na úrovni místních orgánů

3.6.1. V mnoha členských státech zaměřují místní orgány pozornost na rozvoj obchodní činnosti s využitím veřejných zdrojů či zařízení. Je-li přítomen prvek dotací, může to vést k nekalé soutěži. Malé a střední podniky v potravinářském odvětví a v odvětví cestovního ruchu se například potýkají s dotovanými činnostmi v jídelnách sportovních klubů, volnočasových zařízení apod. Místní orgány tyto kluby a sdružení, které jsou často osvobozeny od DPH a využívají sociální kompenzace, například dobrovolnické práce, vlastní nebo jim nabízejí veřejné prostředky. Tato činnost obchodního charakteru je často organizovaná jako běžný obchodní podnik (pokud jde o obrát a zisk). Výbor vyzývá Komisi, aby tento jev monitorovala a zjistila, zda by pravidla pro státní podporu nebo jiné nástroje nemohly být na úrovni EU přizpůsobeny tak, aby upravovaly tyto místní činnosti, které jsou v některých případech dokonce podporovány finančními prostředky EU!

3.7. Informace o státní podpoře

3.7.1. Zvláště vítaná je dostupnost a využívání modulu pro transparentnost státní podpory, neboť zainteresovaným subjektům (Komisi, konkurentům a široké veřejnosti) umožňuje ověření souladu státní podpory s pravidly. Dosud bylo zveřejněno přibližně 30 000 případů poskytnutí podpory.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Směrnice ECN+

4.1.1. EHSV vítá důraz, který zpráva klade na prosazování, a při této příležitosti připomíná svůj názor⁽⁶⁾ na směrnici ECN+⁽⁷⁾, která posiluje postavení vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž tak, aby mohly účinněji vykonávat svou činnost.

4.1.2. Výbor se již v minulosti vyjádřil v tom smyslu, že by v této oblasti bylo účinnějším právním nástrojem nařízení, nicméně uznává, že musí být dodržena zásada proporcionality. Kromě toho by politika hospodářské soutěže měla zaručit rovné příležitosti a vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž by měly mít k dispozici právní opatření a nástroje k boji proti tajným kartelům.

4.1.3. Směrnice ECN+ by sice měla zajistit nezávislost, zdroje a účinný soubor nástrojů k prosazování, stále však přetrvávají otázky ohledně autonomie a kapacit vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž. Jejich činnost vyžaduje skutečnou nezávislost, odborné znalosti a odbornou přípravu, aby mohla být účinná. Měla by být podporována preventivní opatření s cílem zabránit jednání narušujícímu hospodářskou soutěž a měly by se zvýšit sankce, aby fungovaly jako účinný odrazující prostředek. Vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž by také měly mít pravomoc samostatně zahajovat soudní řízení.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32010R0330>.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 70.

⁽⁷⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o posílení postavení orgánů pro hospodářskou soutěž v členských státech tak, aby mohly účinněji prosazovat pravidla, a o zajištění řádného fungování vnitřního trhu (COM(2017) 142 final).

4.2. Ochrana oznamovatelů

4.2.1. Je třeba podniknout další kroky v souvislosti s informováním veřejnosti o pravidlech hospodářské soutěže. Posílí se tím účinnost nových dostupných nástrojů pro oznamování porušení, jako je nástroj pro oznamovatele. EHSV sice vítá skutečnost, že je tento nástroj pravidelně využíván, má však ohledně navrhované směrnice, jejímž cílem je posílit ochranu oznamovatelů⁽⁸⁾, několik pochybností.

4.2.2. EHSV odkazuje Komisi na své stanovisko k této směrnici⁽⁹⁾, v němž doporučil, aby oblast působnosti směrnice nebyla omezena na dodržování právních předpisů EU, ale rozšířena tak, aby zahrnovala dodržování vnitrostátních právních předpisů.

4.2.3. Je rovněž důležité, aby bylo zmíněno začlenění práv pracovníků a aby byli zástupci odborů a nevládní organizace uvedeni jako příklady právnických osob. Oznamovatelé by měli mít ve všech fázích procesu možnost navázat kontakt se zástupci odborů.

4.3. Digitální ekonomika

4.3.1. EHSV poznamenává, že na konci roku 2017 bylo přijato nové nařízení o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele⁽¹⁰⁾, které by mělo zajistit lepší koordinaci mezi sítěmi spotřebitelů s cílem prosazovat opatření zaměřená proti přeshraničním praktikám narušujícím hospodářskou soutěž. V nařízení jsou například jmenovány praktiky zeměpisného blokování v odvětví elektronického obchodování, což je ze své podstaty přeshraniční problém. Evropská spotřebitelská centra se tímto problémem zabývají již řadu let a shromažďují přeshraniční příklady a postupy. Nyní se očekává lépe koordinované prosazování ve spolupráci s Evropskou sítí pro hospodářskou soutěž a sítí spolupráce v oblasti ochrany spotřebitele.

4.3.2. V rychle se rozvíjející oblasti digitální ekonomiky se neustále objevují mnohé další druhy praktik narušujících hospodářskou soutěž. Jde například o využívání důmyslných algoritmů, které umožňují uzpůsobit ceny na základě údajů o dané osobě, jež byly získány z různých internetových zdrojů, a pomáhají rovněž podnikům uzavírat nekalé dohody online. Komise musí mít k dispozici odpovídající rozpočtové zdroje, aby mohla tyto praktiky sledovat a zamezovat jim.

4.4. EHSV se domnívá, že lepší spolupráce mezi vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž a spotřebitelskými organizacemi by byla přínosná pro obě strany, zvláště když vnitrostátní spotřebitelské organizace mohou vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž velmi dobře informovat o předpokládaném protiprávním jednání. Mohou totiž těmto orgánům poskytnout cenné údaje získané při řešení stížností.

4.5. Energetická unie může stimulovat probíhající proces zavádění spravedlivé hospodářské soutěže v odvětví energetiky EU, což je stále oblast s širokým rozmezím spotřebitelských cen a cen výrobního odvětví, v níž může být omezená možnost tržního rozhodování. EHSV se domnívá, že podrobná analýza regulačních postupů – které se v jednotlivých členských státech značně liší – poslouží jako základ konstruktivního dialogu zaměřeného na vyřešení nesrovnalostí a měly by ji společně provést vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž, vnitrostátní energetické regulační orgány a Komise. To by mohlo osvětlit nedostatečnou možnost volby a omezující postupy například v systémech centrálního zásobování teplem.

4.6. Přetrvávajícím problémem je nepatřičné uplatňování tržní síly v odvětví maloobchodu s potravinami. Komise vznesla otázku, zda se velké maloobchodní řetězce nedostaly do příliš výhodné vyjednávací pozice (v dvoustranných jednáních s dodavateli) a nemají příliš velkou kupní sílu (na trhu obecně) díky své dvojí úloze zákazníků a konkurentů (prostřednictvím vlastních značek) svých dodavatelů⁽¹¹⁾. Výbor naléhavě vybízí k podniknutí příslušných kroků v souladu se svým nedávno přijatým stanoviskem k tomuto tématu⁽¹²⁾ a opakuje své doporučení, že by Komise měla do budoucích zpráv o politice hospodářské soutěže zahrnout sledování fungování potravinového distribučního řetězce.

⁽⁸⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně osob oznamujících porušení práva Unie [COM(2018) 218 final].

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Posílení ochrany oznamovatelů na úrovni EU. Zpravodajka: Franca Salis-Madinier (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 155).

⁽¹⁰⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2394 (Úř. věst. L 345, 27.12.2017, s. 1).

⁽¹¹⁾ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2018) 349 final.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 69.

4.7. Právní předpisy o hospodářské soutěži a širší veřejný zájem

4.7.1. Narušení trhu může být způsobeno množstvím faktorů, na které se politika hospodářské soutěže konkrétně nevztahuje. Patří k nim značné rozdíly ve způsobu zdaňování právnických osob v jednotlivých členských státech, zaměstnavatelské praktiky souhrnně označované jako sociální dumping, praktiky objevující se v tzv. *gig economy* a otázky spojené s oběhovým hospodářstvím a globální ekonomickou udržitelností.

4.7.2. Právní předpisy o hospodářské soutěži, které vycházejí z hospodářské perspektivy v polovině minulého století, nyní musí být uzpůsobeny výzvám 21. století. V zájmu odstranění umělé dělicí čáry mezi trhem a sociální a environmentální sférou je třeba, aby se právní předpisy EU o hospodářské soutěži začaly komplexně a systematicky přezkoumávat s přihlédnutím k hospodářským, environmentálním a sociálním cílům.

4.7.3. EHSV se domnívá, že při uplatňování právních předpisů o hospodářské soutěži by vedle zájmů spotřebitelů měly být jakožto cíle veřejného zájmu zohledňovány závazky, které EU přijala v souvislosti s cíli udržitelného rozvoje a Pařížskou dohodou o změně klimatu, a také stávající závazky zakotvené ve Smlouvách.

4.7.4. Je třeba uznat, že tržní koncentrace bude mít dopad na budoucí generace spotřebitelů a výrobců. Je třeba posoudit různé modely výpočtu dlouhodobých nepříznivých účinků, jak se již děje například v oblasti zadávání veřejných zakázek ve formě zjišťování nákladů životního cyklu.

4.8. EHSV v několika nedávno přijatých stanoviscích⁽¹³⁾ vyzval k tomu, aby byla posílena opatření Komise týkající se spravedlivého zdanění (nadměrných společností i soukromých osob), neboť řada otázek zůstává nedořešena. Patří mezi ně boj proti daňovým podvodům, daňovým rájům, agresivnímu daňovému plánování a nekalé daňové soutěži mezi členskými státy.

4.9. Přetrvávají zejména podstatná narušení trhu způsobená značnými rozdíly ve vnitrostátních režimech zdanění příjmů právnických osob v jednotlivých členských státech, kde sazba daně z příjmu právnických osob činí 9 až 35 %, a v některých zemích je sazba v kategoriích, jako jsou práva duševního vlastnictví, dokonce ještě nižší. Vzhledem k tomu, že daňová politika spadá do pravomoci členských států, bude pro politiku hospodářské soutěže EU vždy obtížné zmírňovat způsobená narušení.

4.10. Směrnice proti vyhýbání se daňovým povinnostem, která by měla být provedena do právních předpisů členských států do 1. ledna 2019, stanoví pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem, které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu, a obsahuje prvky, které by mohly pomoci zabránit některým odlišným vnitrostátním přístupům, což je vítané.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 1; Úř. věst. C 197, 8.6.2018, s. 29; Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 29.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie horizontální státní podpory

[COM(2018) 398 final – 2018/0222 (NLE)]

(2019/C 110/09)

Zpravodaj: **Jorge PEGADO LIZ**

Konzultace	Evropská komise, 12/07/2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	205/3/4
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV bere plně na vědomí návrh nařízení, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie horizontální státní podpory (COM(2018) 398 final), jehož předmět spočívá v přidání dvou nových kategorií do zmocňovacího nařízení, což umožní Komisi přijímat blokové výjimky (nařízení Rady (EU) 2015/1588⁽¹⁾ ze dne 13. července 2015).

1.2. EHSV je toho názoru, že tento návrh je nezbytný a příhodný v rámci celé řady nových nařízení, které se zabývaly zejména příštím víceletým finančním rámcem, neboť ten je hlavním nástrojem pro účinné fungování několika opatření stanovených v těchto nových iniciativách. Návrh rozhodně přispívá k tomu, aby Komise zastávala důležitou úlohu při výběru finančně podporovaných projektů v souladu se společným zájmem EU a aby veřejná podpora zcela transparentním způsobem doplňovala soukromé investice.

1.3. EHSV tak s tímto novým návrhem Komise souhlasí a podporuje ho. Výbor se rovněž domnívá, že je vhodné podněcovat příslušné zúčastněné strany k dodržování zásad osvědčených postupů.

2. Návrh Komise

2.1. Dne 6. června 2018 Komise představila návrh nařízení, kterým se mění nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie horizontální státní podpory⁽²⁾, v rámci celé řady nových návrhů, které se zabývaly zejména příštím víceletým finančním rámcem (VFR)⁽³⁾.

2.2. Tento návrh, který má zlepšit vzájemné působení mezi určitými programy financování EU, především v rámci programů COSME a Horizont Evropa nebo programu pro digitální Evropu, nového fondu InvestEU a podpory evropské územní spolupráce a pravidel v oblasti státní podpory, by měl umožnit provést změny zaměřené na platná pravidla v oblasti státní podpory tak, aby veřejné finanční prostředky členských států, včetně evropských strukturálních a investičních fondů spravovaných na vnitrostátní úrovni, a fondy Evropské unie spravované na centrální úrovni Komise mohly být co nejlépe zkombinovány, aniž by byla narušena hospodářská soutěž na trhu EU.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 248, 24.9.2015, s. 1.

⁽²⁾ COM(2018) 398 final.

⁽³⁾ COM(2018) 321 final, 2. dubna 2018.

2.3. Cílem návrhu je tedy zahrnout do zmocňovacího nařízení dvě nové kategorie, což Komisi umožní přijímat blokové výjimky (nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015) na základě stanovení jasných kritérií slučitelnosti, která zajistí, aby dopad na hospodářskou soutěž a obchod mezi členskými státy byl i nadále omezený. Přijetím blokových výjimek by bylo možno výrazně zjednodušit administrativní postupy pro členské státy a Komisi na základě jasně definovaných podmínek slučitelnosti *ex ante*.

2.4. Stručně řečeno Komise tedy navrhuje přidat k čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení (EU) 2015/1588 dva následující body:

„xv) *financování poskytovaného nebo podporovaného z centrálně spravovaných finančních nástrojů nebo rozpočtových záruk EU, pokud se jedná o podporu v podobě doplňkových finančních prostředků poskytovaných ze státních zdrojů,*

xvi) *projektů podporovaných z unijních programů Evropské územní spolupráce;*“.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV ve svých nedávno přijatých stanoviscích podpořil nové programové iniciativy Komise, a to zejména v rámci svých stanovisek k následujícím tématům:

- a) InvestEU ⁽⁴⁾;
- b) Program Horizont Evropa ⁽⁵⁾;
- c) Umělá inteligence pro Evropu ⁽⁶⁾;
- d) Obnovená evropská agenda pro výzkum a inovace ⁽⁷⁾;
- e) Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti ⁽⁸⁾;
- f) Nařízení o evropské územní spolupráci 2021–2027 ⁽⁹⁾;
- g) Nástroj pro propojení Evropy ⁽¹⁰⁾;
- h) Provádění projektů TEN-T ⁽¹¹⁾;
- i) Propojená a automatizovaná mobilita ⁽¹²⁾;
- j) Program Digitální Evropa ⁽¹³⁾;

3.2. Uvedený návrh Komise je nezbytný pro účinné fungování několika opatření stanovených v těchto nových iniciativách, jejichž seznam je pro informaci přiložen, neboť diskuse mezi spoluvůrci právních předpisů stále probíhají, a rozhodným způsobem přispívá k tomu, aby Komise hrála významnou úlohu při výběru finančně podporovaných projektů v souladu se společným zájmem EU a aby veřejná podpora zcela transparentním způsobem doplňovala soukromé investice.

3.3. Články 107, 108 a 109 v kapitole Společná pravidla pro hospodářskou soutěž jsou klíčovými ustanoveními hlavního právního předpisu EU (SFEU), která upravují státní podpory.

⁽⁴⁾ ECO/474 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 131).

⁽⁵⁾ INT/858 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 33).

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 51.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 73.

⁽⁸⁾ ECO/462 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 90).

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 116.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 191.

⁽¹¹⁾ TEN/669 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 269).

⁽¹²⁾ TEN/673 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 274).

⁽¹³⁾ TEN/677 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 292).

- 3.4. S ohledem na své použití stanovilo nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července použití článků 107 a 108 SFEU na určité kategorie horizontální státní podpory, ať už jde o investice, nebo státní záruky.
- 3.5. Toto nařízení musí být přizpůsobeno k tomu, aby mohly být provedeny cíle, které jsou uvedené v návrhu Komise a jež EHSV plně podporuje.
- 3.6. EHSV souhlasí i se změnami, které je v nařízení Rady (EU) 2015/1588 nutné provést, v takové podobě, jak jsou uvedeny v návrhu Komise, neboť je považuje za nezbytné pro plnění uvedených cílů.
- 3.7. EHSV je dále potěšen tím, že Komise několik dní po uveřejnění návrhu, který je zde přezkoumáván, rovněž vydala kodex osvědčených postupů pro provádění řízení ve věcech kontroly státní podpory⁽¹⁴⁾, který zkracuje kodex vydaný v roce 2009 a zahrnuje oznámení o zjednodušeném postupu⁽¹⁵⁾.
- 3.8. EHSV vítá tuto iniciativu, jejímž cílem je co nejlépe využít aktualizovaná pravidla v oblasti státní podpory v takové podobě, jak jsou uvedena v tomto návrhu, poskytnout členským státům, příjemcům podpory a zúčastněným stranám pokyny pro fungování řízení o státní podpoře v praxi a pro to, aby byla „řízení o státní podpoře co možná nejvíce transparentní, jednoduchá, jasná, předvídatelná a dobře načasovaná“.
- 3.9. Tento kodex osvědčených postupů z roku 2018 nemá být vyčerpávající a nezakládá žádné nové právo. Popisuje postup a poskytuje pokyny v dané záležitosti. V souladu s textem je třeba tento kodex vykládat ve spojení se všemi dalšími dříve přijatými texty.
- 3.10. Jeho hlavním cílem je podpořit spolupráci zúčastněných stran s Komisí během monitorování a učinit toto řízení pro podniky a členské státy srozumitelnější.
- 3.11. Kodex zlepšuje i postup vyřizování stížností v oblasti státní podpory tím, že stěžovatelé musejí od podání formuláře stížností prokázat zájem, který by mohl být dotčen, a dále tím, že stanovuje orientační lhůty pro vyřízení stížnosti.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Sdělení Komise, C(2018) 4412 final, 16.7.2018.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 136, 16.6.2009, s. 13.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označeních

[COM(2018) 365 final – 2018/0189 (COD)]

(2019/C 110/10)

Zpravodaj: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Konzultace	Evropský parlament, 10/09/2018 Rada, 17. 10. 2018
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/1/3

1. Závěry a doporučení

- 1.1. Zeměpisná označení představují na čím dál liberalizovanějším a konkurenčnějším světovém trhu jedinečný a cenný zdroj pro výrobce v Evropské unii.
- 1.2. Evropská komise by vždy měla jednat v zájmu ochrání modelů výroby a systémů kvality uznávaných na globální úrovni pro svou udržitelnost, která má příznivý dopad na spotřebitele a na výrobce.
- 1.3. Tato označení jsou specifická tím, že zdůrazňují místní rozměr výrobku a upozorňují tak na kulturní aspekty, místní know-how, dané území a jeho zemědělsko-ekologické zvláštnosti. Tyto znaky by měly zůstat zachovány.
- 1.4. Na světové úrovni se projevuje výrazné hnutí v oblasti rozvoje oficiálních identifikačních značek kvality a původu (systém SIQO).
- 1.5. EHSV tento pozitivní aspekt zdůrazňuje a vítá návrh Evropské komise na ochranu zapsaných označení původu a zeměpisných označení na mezinárodní úrovni v rámci Ženevské dohody a příslušných právních postupů. Domnívá se, že je naprosto nezbytné pokusit se o vytvoření harmonizovaného rámce na ochranu značek kvality na mezinárodní úrovni. Je nicméně toho názoru, že je nutné usilovat o uplatňování globálního přístupu, jehož cílem bude chránit a prosazovat systém značek kvality jako celek.
- 1.6. Je třeba navrhnout systém, jenž zaručí rovné zacházení všem evropským výrobcům, kteří chtějí, aby byla jejich zeměpisná označení uznávána i na mezinárodní úrovni.
- 1.7. EHSV se domnívá, že práva nabytá těmito zeměpisnými označeními, která jsou již zapsána a chráněna na evropské úrovni, by měla být zachována, aby nedocházelo k penalizaci a nerovnému zacházení.

2. Návrh nařízení

- 2.1. Tento návrh Komise má zavést právní rámec pro účinnou účast Evropské unie v Lisabonské dohodě o označeních původu a zeměpisných označeních Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), jakmile se Unie stane smluvní stranou Ženevského aktu.
- 2.2. Ženevský akt stanovuje, že každá smluvní strana poskytne na svém území ochranu zapsaným označením původu a zeměpisným označením, a to v rámci svého právního systému a své právní praxe. Zapsané označení původu či zeměpisné označení je tak chráněno každou smluvní stranou, pokud nebylo jmenovitě odmítnuto.

2.3. Evropská komise navrhuje, aby Evropská unie, jakmile se stane smluvní stranou Ženevského aktu, předložila seznam zeměpisných označení (po dohodě s členskými státy) za účelem jejich ochrany v rámci systému Lisabonské dohody. Po přistoupení Evropské unie k Lisabonské dohodě bude možné podávat žádosti o mezinárodní zápis dalších zeměpisných označení, která jsou chráněna a zapsána v Unii, z podnětu Komise nebo na žádost určitého členského státu či dotčeného seskupení producentů.

2.4. Bude třeba zavést vhodné postupy, aby Komise mohla posoudit označení původu a zeměpisná označení, která pocházejí ze třetích smluvních stran a jsou zapsána v mezinárodním rejstříku. Vymáhání práv z označení původu a zeměpisných označení, která pocházejí ze třetích smluvních stran a jsou zapsána v mezinárodním rejstříku, ze strany Unie je třeba uskutečňovat v souladu s hlavou III Ženevského aktu.

2.5. Tento akt každé smluvní straně ukládá především to, aby zavedla účinné opravné prostředky na ochranu zapsaných označení původu a zapsaných zeměpisných označení (viz článek 14 Ženevského aktu Lisabonské dohody) ⁽¹⁾.

2.6. Mezi smluvními stranami Lisabonské dohody je sedm členských států Evropské unie, které uznaly ochranu názvů třetích zemí. Aby byly těmto členským státům poskytnuty prostředky k plnění jejich mezinárodních povinností přijatých před přistoupením Evropské unie k Lisabonské dohodě, je nutno zavést přechodné ochranné opatření, jež by mělo být účinné pouze na vnitrostátní úrovni a nemělo by mít vliv na obchod uvnitř Unie ani na mezinárodní obchod.

2.7. Poplatky, které mají být podle Ženevského aktu a společného prováděcího řádu uhrazeny za podání žádosti o mezinárodní zápis označení původu nebo zeměpisného označení hrađí členský stát, z něhož označení původu nebo zeměpisné označení pochází (viz článek 11 Ženevského aktu Lisabonské dohody) ⁽²⁾.

2.8. Unie zavedla jednotné a komplexní systémy ochrany zeměpisných označení zemědělských produktů. Prostřednictvím těchto systémů požívají chráněné názvy výrobků v celé EU dalekosáhlé ochrany, a to na základě procesu podání jediné žádosti. Návrh je v souladu s obecnou politikou EU týkající se prosazování a posílení ochrany zeměpisných označení prostřednictvím dvoustranných, regionálních a mnohostranných dohod.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá návrh Evropské komise na ochranu zapsaných označení původu a zeměpisných označení na mezinárodní úrovni v rámci Ženevského aktu a příslušných právních postupů. V souvislosti se stále rostoucí globalizací, zejména pokud se jedná o obchodování se zemědělsko-potravinářskými produkty, je naprosto nezbytné pokusit se o vytvoření harmonizovaného rámce na ochranu značek kvality na mezinárodní úrovni.

3.2. Evropská komise by vždy měla jednat v zájmu ochrání modelů výroby a systémů kontroly kvality uznávaných na globální úrovni pro svůj příznivý dopad na zdraví spotřebitelů a na hospodářskou a environmentální udržitelnost.

3.3. Zeměpisná označení představují na čím dál liberalizovanějším světovém trhu jedinečný (5,7 % tržeb z prodeje výrobků zemědělsko-potravinářského průmyslu, což v roce 2010 činilo více než 54 miliard EUR) ⁽³⁾ a cenný zdroj pro výrobce v Evropské unii. Nicméně úsilí soutěžit v oblasti kvality je bezpředmětné v případě, že hlavní nástroj, který se k tomu u našich kvalitních produktů, to znamená těch, které mají zeměpisná označení, používá, není dostatečně chráněn na mezinárodních trzích.

3.4. EHSV podtrhuje, že zeměpisná označení jsou jasnými znaky, které umožňují rozlišit konkurenční výrobky a informovat spotřebitele o původu daného výrobku. Na rozdíl od ochranných známek má zeměpisné označení za cíl zdůraznit vazbu mezi výrobkem a jeho oblastí původu, tato označení jsou tedy specifická tím, že zdůrazňují místní rozměr výrobku a upozorňují tak na kulturní aspekty, místní know-how, dané území a jeho zemědělsko-ekologické zvláštnosti. Tyto znaky by měly zůstat zachovány.

⁽¹⁾ http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_239.pdf.

⁽²⁾ Tamtéž.

⁽³⁾ Viz nabídkové řízení č. AGRI-2011-EVAL-04.

3.5. EHSV již v roce 2008 ve svém stanovisku k tématu Zeměpisná označení a označení původu⁽⁴⁾ zdůraznil, že „v evropské občanské společnosti již dlouhou dobu postupně a neustále roste zájem spotřebitelů o vlastnosti zemědělských produktů a potravin, z něhož vyplývá požadavek kvalitních výrobků“. Toto prohlášení je dnes ještě aktuálnější, neboť evropští spotřebitelé čím dál častěji vyhledávají kvalitní výrobky, které pocházejí z určitého území, regionu či státu a jejichž kvalita a pověst je (kromě jiných vlastností) s tímto zeměpisným původem bytostně spjata⁽⁵⁾.

3.6. Podle nedávného stanoviska Hospodářské, sociální a environmentální rady Francie s názvem *Oficiální značky kvality a původu potravinářských výrobků* se na světové úrovni projevuje výrazné hnutí v oblasti rozvoje oficiálních identifikačních značek kvality a původu (systém SIQO). Zeměpisná označení se vyvíjejí vpřed, neboť reagují na narůstající poptávku spotřebitelů a současně vyzdvihují historii, dědictví a tradiční know-how, které se pojí s daným územím.

3.7. EHSV připomíná, že podle FAO⁽⁶⁾ zaznamenáváme velmi pozitivní účinky zeměpisných označení na cenu, nezávisle na druhu výrobku, oblasti původu nebo délce doby jeho zapsání.

3.8. Ve všech uzavřených dvoustranných dohodách či v těch, o jejichž uzavření se jedná, je kladen stále větší důraz na otázky spojené s ochranou zeměpisných označení. EHSV tento pozitivní aspekt zdůrazňuje. Je nicméně toho názoru, že je nutné usilovat o uplatňování globálního přístupu, jehož cílem bude chránit a prosazovat systém značek kvality jako celek.

3.9. EHSV je toho názoru, že k tomu je nutné přehodnotit návrh na vypracování pozitivního seznamu na úrovni EU, který není v souladu s požadavkem na globální ochranu systému zeměpisných označení. Je totiž třeba navrhnout systém, jenž zaručí rovné zacházení všem evropským výrobcům, kteří chtějí, aby byla jejich zeměpisná označení uznávána i na mezinárodní úrovni. To platí tím spíše, že vybraná kritéria nezohledňují další socioekonomická kritéria, která jsou důležitá pro rozvoj hospodářství na určitých územích Evropské unie. Kolem zeměpisných označení se často rozvíjí i místní ekonomika, která vytváří pracovní místa, má velký vliv na další odvětví ekonomiky, jako je cestovní ruch, a je přínosná z hlediska územního plánování a využití půdy.

3.10. EHSV žádá Komisi, aby zohlednila dopady budoucích nových vztahů mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím a účinky, které by stanovení pozitivního seznamu mohlo mít na probíhající jednání, jež by měla být vedena na základě ochrany systému kvality Evropské unie jak celku. Spojené království bude muset po svém vystoupení z EU i nadále respektovat zeměpisná označení zaručená systémem, který do té doby využívalo.

3.11. EHSV upozorňuje, že evropské zemědělsko-potravinářské odvětví je výrazně ohroženo paděláním produktů. Nedávno zveřejněná zpráva⁽⁷⁾ Evropské komise potvrzuje, že nejčastěji padělanými výrobky jsou zemědělsko-potravinářské produkty.

3.12. EHSV připomíná, že v současné době je plnoprávnými členy Lisabonské dohody již sedm zemí EU (Bulharsko, Česká republika, Francie, Itálie, Maďarsko, Portugalsko a Slovensko) a že uvedená dohoda nyní čítá více než 1 000 zapsaných zeměpisných označení, u nichž je zajištěna mezinárodní ochrana chráněného označení původu a chráněného zeměpisného označení prostřednictvím jediného registračního postupu.

3.13. EHSV se domnívá, že práva nabytá těmito zeměpisnými označeními, která jsou již zapsána a chráněna na evropské úrovni, by měla být zachována, aby nedocházelo k penalizaci a nerovnému zacházení.

3.14. V neposlední řadě pak EHSV upozorňuje na studii z roku 2012 o obchodní hodnotě zeměpisných označení v Unii⁽⁸⁾. Jedná se o jedinou studii na toto téma, která je v současné době k dispozici, zdá se však, že přínosnost zeměpisných označení (*value premium rate*) se od té doby nijak zásadně nezměnila.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 57.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1540542863415&uri=CELEX:32012R1151>.

⁽⁶⁾ Organizace OSN pro výživu a zemědělství.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/report_on_eu_customs_enforcement_of_ipr_2017_en.pdf (prozatím je k dispozici pouze v angličtině).

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en (prozatím je k dispozici pouze v angličtině).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1093/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví), nařízení (EU) č. 1094/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění), nařízení (EU) č. 1095/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy), nařízení (EU) č. 345/2013 o evropských fondech rizikového kapitálu, nařízení (EU) č. 346/2013 o evropských fondech sociálního podnikání, nařízení (EU) č. 600/2014 o trzích finančních nástrojů, nařízení (EU) 2015/760 o evropských fondech dlouhodobých investic, nařízení (EU) 2016/1011 o indexech, které jsou používány jako referenční hodnoty ve finančních nástrojích a finančních smlouvách nebo k měření výkonnosti investičních fondů, nařízení (EU) 2017/1129 o prospektu, který má být uveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování na regulovaném trhu, a směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu

[COM(2018) 646 final – 2017/0230 (COD)]

(2019/C 110/11)

Hlavní zpravodaj: **Petr ZAHRADNÍK**

Konzultace	Evropský parlament, 4. 10. 2018 Rada Evropské unie, 12. 11. 2018
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	121/0/4

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV oceňuje pružnost, s níž Evropská komise reaguje na nastalé problémy v bankovních a finančních institucích a přijímá dodatečná opatření k potlačení praxe praní špinavých peněz a financování terorismu.

1.2. EHSV se současně domnívá, že posílení koordinace orgánů dohledu a zefektivnění procesů mezi nimi by mělo být zároveň doprovázeno i koordinací činností s ostatními relevantními subjekty, aby byl tento velmi nebezpečný problém účinně řešen.

1.3. EHSV varuje, že technologické a komunikační možnosti nejenže umožňují vytvářet inovativní finanční produkty ve prospěch vkladatelů a investorů, ale současně znamenají silné pokušení pro pachatele trestné činnosti v oblasti praní špinavých peněz a financování terorismu. I proto apeluje na to, aby se přijatá řešení v maximální míře zaměřila na eliminaci budoucích rizik.

1.4. EHSV podtrhuje zvyšující se důležitost tohoto problému ve vztahu k třetím zemím s ohledem na zhoršování geopolitických, bezpečnostních a politických rizik a zdůrazňuje potřebu maximální připravenosti EU k eliminaci praní peněz, financování terorismu a zneužívání finančního trhu a finančních institucí EU.

1.5. EHSV si uvědomuje a respektuje to, že opatření navržená v legislativním návrhu představují sice důležité, ale jen dílčí koordinační, organizační a kompetenční kroky, na něž musí navázat další sada opatření k tomu, aby byl problém úspěšně řešen. Současně se shoduje s Evropskou komisí, že v zájmu proveditelnosti a udržitelnosti zvolené cesty je vhodnější postupovat pozvolněji, aby nedocházelo k významnému narušení stability a funkčnosti stávajícího systému.

1.6. EHSV je přesvědčen, že v rámci nové rovnováhy pravomocí orgánů dohledu je žádoucí nalézt vyvážený vztah mezi Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA) s novými, posílenými kompetencemi a národními orgány dohledu, tak aby všechny zúčastněné subjekty optimalizovaly využití svých kapacit k žádoucímu řešení problému.

1.7. EHSV zdůrazňuje důležitost vnitřní i vnější komunikace o tématu praní špinavých peněz a financování terorismu pro naplňování záměru opatření. V případě vnitřní komunikace je klíčová optimalizace a ochrana informačních toků mezi relevantními orgány dohledu; u vnější komunikace se jedná o informovanost a osvětu zainteresované veřejnosti jako formu prevence a připravenosti na možnosti výskytu této trestné činnosti.

1.8. EHSV zajímá, na základě jakých podkladů byl bankovní sektor označen jako nejnáchylnější ke zneužití trestnou činností praní špinavých peněz a financování terorismu, v důsledku čehož se zesílení pozic a pravomocí dočkal EBA a nikoliv ostatní dva orgány dohledu EU.

1.9. EHSV by ocenil bližší nastínění nových vztahů na poli koordinace a součinnosti v oblasti boje proti špinavým penězům a financování terorismu mezi EBA a ostatními orgány dohledu EU, národními orgány dohledu a především pak orgány dohledu třetích zemí.

2. Obecný kontext návrhu a klíčová faktografie

2.1. Od roku 2011 platí v EU nový systém dohledu nad finančním trhem, který zásadně přispěl k jeho stabilitě a omezení rizika. Vedl k harmonizaci pravidel finančních trhů v EU i ke sblížení činnosti dohledu nad nimi. Přesto však následný rozmach technologických i finančních inovací dále posunul spektrum trestné činnosti, jež zneužívá finančního sektoru k podpoře kriminálních činů i k legalizaci výnosů z nich. Oba typy těchto aktivit jsou samozřejmě nejen vysoce společensky nežádoucí a zavrženíhodné, ale současně deformují funkčnost a efektivnost finančních trhů, neboť jejich primárním cílem není maximalizovat výnos založený na objektivních možnostech vývoje jednotlivých aktiv a jejich ocenění, nýbrž utajení, skrytost a neprozrazení; tyto postupy jsou pak spojeny s tím, že finanční prostředky nemusejí být alokovány optimálně.

2.2. Smyslem navržených opatření je tak nejen zabránění či omezení možností, s jejichž pomocí je trestná činnost páchána nebo legalizována její následky, ale též uchování zdravoti finančních institucí, které jsou při této trestné činnosti zneužívány, a zajištění jejich stability a bezpečnosti pro klienty a investory. Tím též dochází k omezování politických a reputačních rizik jak jednotlivých členských států, tak EU jako celku.

2.3. Vzhledem k tomu, že finanční trhy jsou v současnosti multinárodní a vzájemně propojené jako nikdy předtím, je pro účely tohoto návrhu velmi zásadní vytvoření systému, který naplňuje svoji funkci v přeshraničním kontextu, neboť empirické analýzy dokládají, že tato trestná činnost je stále častěji páchána na přeshraniční bázi, mj. se zapojením subjektů ze třetích zemí. Sebelepší organizace postihování této trestné činnosti prováděná pouze na úrovni jednoho státu je tak pro konečný úspěch tohoto úsilí nedostatečná. Proto je velmi důležitá efektivní součinnost národních orgánů dohledu v oblasti praní špinavých peněz, resp. národních orgánů dohledu nad finančním trhem s orgány EU zaměřenými na tuto oblast a nadto pak též s orgány dohledu třetích států.

2.4. Navržené opatření, jež je předmětem tohoto stanoviska, představuje pouze dílčí opatření v naznačeném úsilí. Aby toto úsilí bylo považováno za úspěšné, je zcela zásadní koordinace s dalšími prvky, jež v souhrnu tvoří systematický a soustavný přístup, jež bude páchání této trestné činnosti jejím pachatelům maximálně ztěžovat.

2.5. Obsah návrhu je zejména zaměřen na:

- optimalizaci využívání dostupných odborných znalostí a zdrojů prostřednictvím centralizace úkolů Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA) spojených s předcházením praní špinavých peněz a financování terorismu, resp. s bojem proti nim, na celý finanční trh;

- vyjasnění rozsahu a náplně úkolů souvisejících s bojem proti praní špinavých peněz, jimiž je EBA pověřen;
- posílení nástrojů pro provádění úkolů v oblasti boje proti praní špinavých peněz;
- posílení koordinační úlohy EBA v mezinárodních záležitostech, které se týkají boje proti praní špinavých peněz.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV se domnívá, že téma boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu získává na důležitosti nejen z důvodu dynamických technologických změn a finančních inovací, ale též kvůli nedávno identifikovaným četným případům, kdy byl bankovní a finanční systém v několika státech EU zneužit k páčání trestné činnosti. Za významné lze v tomto kontextu též označit zvýšené geopolitické riziko, včetně teroristických aktivit.

3.2. EHSV je znepokojen tím, že naznačený problém je dále komplikován tím, že k této trestné činnosti a snaze o legalizaci výnosů z ní pocházejících prostřednictvím finančního sektoru dochází nejen na přeshraniční bázi v rámci EU, ale též v souvislosti s kriminálními aktivitami s přesahem do třetích zemí. EHSV oceňuje, že návrh Evropské komise aktivně směřuje k jeho řešení.

3.3. EHSV v této souvislosti podotýká, že přestože byl přezkum Evropského systému dohledu nad finančním trhem řešen v roce 2017 ⁽¹⁾ a EHSV k němu vydal stanovisko ⁽²⁾, přijaté plenárním zasedáním dne 15. února 2018, vedly nové poznatky a okolnosti k potřebě novelizovat tento návrh v podobě zahrnutí dodatečných prvků k posílení jeho účinnosti. Obsah zmíněného stanoviska EHSV však zůstává platný a relevantní v plném rozsahu. EHSV současně oceňuje pružnou reakci Evropské komise na sérii bankovních skandálů v řadě zemí EU, která potvrdila, že pachatelé trestné činnosti jsou schopni zneužívat jak technologické a komunikační nástroje, tak i platnou legislativu. Přitom odhalují slabiny, které režim EU v oblasti praní špinavých peněz má.

3.4. EHSV poznamenává, že nové prvky v návrhu mají převážně technický a organizační charakter, přestože řešení vedoucí k učinění nápravy nynějšího stavu musí být širší a komplexnější. EHSV dodává, že se návrh týká úzkého okruhu záležitostí spojených se zvýšením pravomocí EBA a zvýšením jeho koordinace s národními orgány dohledu v boji proti špinavým penězům (AML supervisors) a v jistém ohledu a ve vybraných případech též jisté kontroly nad nimi. Na straně druhé návrh neřeší například činnost finančně analytických útvarů a jednotek (FIUs). Návrh se obecně týká koordinace aktivit a procesů, nikoliv konkrétního obsahu boje proti praní špinavých peněz.

3.5. EHSV varuje a zdůrazňuje, že praní špinavých peněz nejenže umožňuje legalizovat výnosy z činností, které jsou považovány za neslučitelné s právem a za trestné, ale současně vedou k iracionální alokaci zdrojů, kdy hlavním cílem těchto operací je „nebýt odhalen“ a vložené prostředky „legalizovat“ či převést na místo, kde bude páčána další trestná činnost, nikoliv nutně vydělat. EHSV přitom respektuje a současně podtrhuje fakt, že se předložená novela nezabývá ani analýzou nových trendů a okolností, za kterých k praní špinavých peněz v současných podmínkách dochází. V rámci eliminace těchto nekalých praktik se návrh striktně a cíleně zaměřuje na vybrané oblasti, jimž dominuje posílení role EBA v rámci evropských orgánů dohledu při řešení problematiky boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu a posílení koordinace a komunikace EBA s národními dohledovými orgány pro případy boje proti praní špinavých peněz, jež jsou vesměs součástí orgánů dohledu nad bankovním, resp. finančním trhem.

3.6. EHSV se domnívá, že je v tomto kontextu zcela zásadní správné rozdělení pravomocí mezi EBA a národní orgány při respektování zásady subsidiarity. Posílení pravomocí EBA při řešení přeshraničních transakcí je zcela nezbytné, legitimní a oprávněné, na straně druhé EHSV dodává, že pro řešení národních výlučných případů, které není EBA s to zcela identifikovat, je nutné ponechat pravomocí v rukou národních orgánů.

⁽¹⁾ Původní legislativní návrh COM(2017) 536 final z 20. 9. 2017. Jeho cílem bylo posílit schopnost evropských orgánů dohledu při zajišťování konvergenčního a účinného dohledu nad finančním trhem, nezabýval se však specificky posílením mandátu orgánů v záležitostech potírání praní špinavých peněz a financování terorismu.

⁽²⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 63.

3.7. S ohledem na to, že je téma praní špinavých peněz a financování terorismu zcela zásadní pro zajištění zdravého ekonomického a finančního prostředí v celé EU, si EHSV klade otázku, zda není vhodné vytvořit specifickou organizaci v rámci výkonné složky EU, například nové generální ředitelství zaměřené na tuto oblast. Relevance tohoto tématu roste s ohledem na ustavení nové Evropské komise na podzim 2019.

3.8. EHSV se rovněž táže, na základě jakých podkladů je navrhováno, aby klíčovou koordinační roli při řešení tohoto problému sehrával EBA. Znamená to, že se Evropská komise domnívá, že největší prostor pro praní špinavých peněz a financování terorismu existuje v rámci EU v bankovním sektoru?

3.9. EHSV podporuje to, aby v kontextu tohoto návrhu došlo k zajištění efektivní komunikace o řešeném problému. Tato komunikace by měla být zaměřena nejen na efektivní přenos komunikací mezi všemi zapojenými orgány dohledu (vnitřní komunikace), tak na zajištění relevantní informovanosti veřejného prostoru (klientů finančního sektoru i široké veřejnosti).

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV požaduje, aby návrh velmi konkrétně vymezoval oblasti a vazby, v nichž EBA zajistí dominantní postavení vůči zbývajícím orgánům dohledu EU v oblasti boje proti špinavým penězům a financování terorismu v podobě komplexnějšího mandátu pro celý finanční trh.

4.2. Ve stejném duchu EHSV požaduje bližší vysvětlení předpokladů, za kterých může EBA vykonávat dozor nad postupy vnitrostátních orgánů dohledu či přímo vydávat rozhodnutí vůči jednotlivým hospodářským subjektům finančního sektoru.

4.3. EHSV současně velmi zajímá způsob součinnosti s orgány dohledu ve třetích zemích.

4.4. EHSV též žádá objasnění toho, jakým způsobem má docházet k centralizaci všech relevantních informací spojených s praním špinavých peněz a financování terorismu, jež poskytnou vnitrostátní orgány, v případě, že se jedná o tajné či přísně tajné zdroje a jakým způsobem budou tyto chráněny.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropské pohraniční a pobřežní stráží a o zrušení společné akce Rady 98/700/SVV, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1052/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624

Příspěvek Evropské komise k zasedání vedoucích představitelů v Salcburku ve dnech 19.–20. září 2018

(COM(2018) 631 final – 2018/0330 (COD))

(2019/C 110/12)

Hlavní zpravodaj: **Antonello PEZZINI**

Konzultace	Komise, 29. 10. 2018 Evropský parlament, 22. 10. 2018
Právní základ	Článek 304 SFEU
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	127/1/5

1. Závěry a doporučení

1.1. Výbor je přesvědčen, že v prostoru volného pohybu se vnější hranice stávají společnými a ti, kdo vstupují na jakoukoli část území Unie, vstupují do společného prostoru svobody, bezpečnosti a práva Evropské unie se všemi právy a povinnostmi, které to s sebou nese pro občany a vnitrostátní a evropské orgány.

1.2. EHSV důrazně vyzývá ke zlepšení řízení migrace tím, že se budou ve společném úsilí s členskými státy řešit hlavní příčiny toho, že lidé hledají lepší život mimo svou domovinu.

1.3. EHSV doporučuje, aby se vzhledem k neexistenci jasného rámce pro společnou politiku v oblasti migrace a podpory rozvoje v zemích původu, s nímž by souhlasily všechny členské státy, odložilo zplnomocnění Komise přijímat akty na základě vlastního uvážení.

1.4. EHSV s přesvědčením podporuje návrh vybavit agenturu vlastní stálou operativní složkou s 10 000 osobami. Agentura by tak měla ve spolupráci s členskými státy kapacity potřebné k:

- ochraně vnějších hranic EU,
- předcházení nelegálnímu pohybu,
- řízení legální migrace,
- účinnému navrácení nelegálních migrantů.

1.5. Výbor doporučuje definovat a zorganizovat na evropské úrovni potřebnou spolupráci agentury s vnitrostátními správními orgány, které se tradičně starají o ochranu hranic.

1.6. Stejně tak je podle EHSV důležité mít jasnou společnou definici úkolů agentury, která by zabránila překrývání příslušnosti a souvisejícím sporům, a žádá, aby byla jasně a transparentně stanovena linie velení mezi příslušníky pověřenými agenturou a úředníky jednotlivých států.

1.7. EHSV doporučuje, aby v případech, kdy je vnější hranice vystavena zvláštní a nepřiměřené výzvě, mohla mít agentura na žádost dotčeného členského státu možnost zasáhnout, tj. organizovat a koordinovat zásahy rychlé reakce na hranicích a – se souhlasem a v koordinaci s dotčeným státem, který musí mít i nadále kontrolu nad správou a odpovědnost za ni – vysílat jednotky stálého útvaru s vlastním, moderním vybavením.

1.8. EHSV souhlasí s doporučeními pro pracovníky agentury, a to jak co se týče „respektování lidského života“ a omezení použití střelných zbraní, tak co se týče zamítnutí či vydání víz na hranicích, jelikož se v obou případech jedná o významné výsady úřadů pověřených veřejným pořádkem v členských státech.

1.8.1. Výbor v této souvislosti doporučuje, aby mohly členské státy v obou případech požadovat dodržování zásady subsidiarity a aby byla zaměstnancům agentury ve statutu stanovena vysoká míra povinností, zejména pokud jde o povinné zachování důvěrnosti.

1.9. EHSV důrazně doporučuje prohloubit kontrolní mechanismy uvedené v třetí kapitole přílohy V návrhu, pokud jde o porušení pravidel pracovníky. Součástí těchto mechanismů by mělo být předání soudům Unie.

1.10. Vzhledem k úloze, již by agentura získala v zadržování osob a jejich případném navrácení do země původu, Výbor doporučuje, aby se pro statutární zaměstnance zajistily vzdělávací moduly zaměřené na dodržování základních práv.

1.11. Výbor považuje za nezbytné, aby agentura věnovala nemalou část svého rozpočtu na modernizaci svého vybavení.

1.12. EHSV je toho názoru, že by víceletý cyklus strategické politiky pro evropskou integrovanou správu hranic měly definovat Parlament a Rada po konzultaci s Výborem, zatímco meziroční plánování by mělo být přeneseno na pohraniční a pobřežní stráž, s povinností výročního vyúčtování završených činností, použitých rozpočtových prostředků a uskutečněných misí.

1.13. Co se týče mezinárodní spolupráce, Výbor doporučuje úzce propojit činnosti uvedené v návrhu nařízení s vývojem jiných příslušných politik, zejména s dohodou z Cotonou.

1.14. Výbor doporučuje posílit poradní fórum, které je Agentuře nápomocno a jehož se účastní příslušné organizace, a žádá, aby byla do činnosti tohoto fóra zapojena prostřednictvím EHSV také občanská společnost.

2. Úvod

2.1. V prostoru volného pohybu se vnější hranice stávají hranicemi společnými: dnes se jedná o více než 50 000 kilometrů, v důsledku čehož může bezpečnostní problém v některém z členských států nebo na jeho vnějších hranicích potenciálně ovlivnit všechny členské státy.

2.1.1. Základem společného prostoru svobody, bezpečnosti a práva je proto vzájemná důvěra, zejména tvář v tvář novým výzvám, obecným hrozbám a nepředvídatelným jevům, které vyžadují užší spolupráci, zásahy kvalifikovaných zdrojů a lepší informování. V podstatě je třeba hledat konkrétní realizaci solidarity, která spojuje a posiluje součet hodnot jednotlivých států.

2.2. V Lisabonské smlouvě se řeší režim na hranicích v třetí části hlavy V Smlouvy o fungování EU, v kapitole týkající vizové, azylové a přistěhovalecké politiky, s cílem vytvořit „integrovaný systém řízení vnějších hranic“, jak je uvedeno v čl. 77, odst. 1 písm. c) Smlouvy o fungování EU, přičemž cílem tohoto režimu je vytvoření „prostoru svobody, bezpečnosti a práva“.

2.3. Z výkladu Smluv je dále zřejmé, že volnému pohybu občanů v rámci Unie musí nezbytně odpovídat společná politika týkající se řízení a kontrol osob přicházejících ze třetích zemí.

2.3.1. Další rozšíření stávajících nedostatečných kontrol na vnějších hranicích nebo opětovné zavedení nových vnitřních kontrol, jež by bylo krokem zpět, by znamenalo pro EU jako celek vysoké ekonomické náklady a závažným způsobem by to poškodilo jednotný trh, který je jedním z největších úspěchů evropské integrace.

2.4. Integrovaná správa evropských hranic založená na čtyřstupňovém modelu kontroly přístupu sestává z:

— opatření ve třetích zemích, například v rámci společné vizové politiky,

- opatření prováděných se sousedními třetími zeměmi,
- opatření pro intenzivnější a lepší ochranu vnějších hranic,
- analýzy rizik a opatření v rámci schengenského prostoru a navracení.

2.5. Následně po vytvoření sítě národních odborníků pod záštitou společného orgánu odborníků SCIFA ⁽¹⁾ v letech 2002–2003 byla zřízena evropská agentura pro koordinaci ochrany hranic – agentura Frontex ⁽²⁾.

2.6. Koordinační agentura byla v roce 2016 ⁽³⁾ nahrazena Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž za účelem zlepšení kontroly vnějších hranic členských států a schengenského prostoru s cílem:

- vypracovat posouzení zranitelnosti z hlediska kapacity členských států kontrolovat osoby na hranicích;
- provádět společné operace a zásahy rychlé reakce na hranicích za účelem posílení schopnosti členských států chránit vnější hranice a řešit výzvy plynoucí z nedovoleného přistěhovalectví nebo organizované trestné činnosti;
- napomáhat Komisi při koordinaci podpůrných týmů v situaci, kdy některý členský stát čelí v určitých úsecích svých vnějších hranic neúměrným migračním tlakům;
- zajistit účinnou reakci v případech vyžadujících okamžité přijetí opatření na vnějších hranicích;
- při operacích souvisejících s ostrahou hranic poskytovat technickou a operativní pomoc na podporu pátracích a záchranných operací týkajících se osob v tísni na moři;
- pomoci při vytvoření rezervního týmu pro rychlé nasazení v počtu nejméně 1 500 příslušníků pohraniční stráže;
- jmenovat styčné úředníky agentury v členských státech;
- provádět, koordinovat a vést operace a zásahy související s navracením osob;
- podporovat operativní spolupráci mezi členskými státy a třetími zeměmi, pokud jde o správu hranic.

2.7. Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž se od svého založení v říjnu 2016 stala ústředním centrem EU pro navracení ⁽⁴⁾, které je schopné účinně podporovat členské státy při navracení těch, kteří nemají právo pobývat v EU.

2.8. Evropský parlament se k této záležitosti vyjádřil v různých usneseních a vyslovil „velké znepokojení týkající se provádění nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž (EU) 2016/1624“ a trval na tom, „aby Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž prováděla víceúčelové operace s cílem reagovat na potřebu přítomnosti námořních pátracích a záchranných prostředků“ ⁽⁵⁾ a „aby byla zavedena plně rozvinutá strategie integrované správy hranic“.

2.9. Výbor přijal usnesení ⁽⁶⁾ na ochranu schengenského prostoru, v němž žádal Radu a členské státy, aby zajistily volný pohyb, a v jednom svém stanovisku ⁽⁷⁾ zdůraznil, že je stejně tak nutné zvýšit transparentnost ohledně správy a činnosti agentury Frontex a také posílit její zodpovědnost („accountability“).

⁽¹⁾ Strategický výbor pro přistěhovalectví, hranice a azyl (SCIFA).

⁽²⁾ Zřízena nařízením Rady (ES) č. 2007/2004 (Úř. věst. L 349, 25.11.2004, s. 1), pozměněna nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007 (Úř. věst. L 199, 31.7.2007, s. 30), (EU) č. 1168/2011 (Úř. věst. L 304, 22.11.2011, s. 1) a (EU) č. 1052/2013 (Úř. věst. L 295, 6.11.2013, s. 11).

⁽³⁾ Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624 (Úř. věst. L 251, 16.9.2016, s. 1), které vstoupilo v platnost dne 6. října 2016.

⁽⁴⁾ EU doposud **uzavřela 17 dohod o zpětném přebírání osob**. Dohoda z Cotonou (rámec EU se 79 africkými, karibskými a tichomořskými státy zahrnuje rovněž ustanovení o navracení nelegálních migrantů do jejich zemí původu).

⁽⁵⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 656/2014 (Úř. věst. L 189, 27.6.2014, s. 93).

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 133, 14.4.2016, s. 1.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 109.

2.10. EHSV rovněž zdůraznil⁽⁸⁾ potřebu zlepšit „spolupráci mezi agenturou [pro pohraniční a pobřežní stráž] a vnitrostátními orgány“ a „koordinaci mezi různými agenturami a orgány, které mají pravomoci v oblasti hraničních kontrol, pobřežního dohledu, námořní bezpečnosti, záchrany na moři, celní správy a rybolovu“ a zdůraznil, že návrh „na zlepšení správy vnějších hranic by měl být přijat tak, aby doplňoval změny společného azylového systému“.

2.11. „Prvořadou povinností pohraniční stráže a dalších orgánů působících na místě bude v případech, kdy se na vnějších hranicích, ať námořních nebo pozemních, budou nacházet osoby v ohrožení života a bezpečnosti, je zachraňovat je a náležitě se o ně postarat“⁽⁹⁾.

2.12. EHSV důrazně upozorňuje, že – jak je uvedeno jak v Evropském programu pro migraci, tak v *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* (globálním paktu o bezpečné, řízené a legální migraci)⁽¹⁰⁾ – je potřeba zlepšit řízení migrace, tedy řešit „hlavní příčiny, které vedou k tomu, že lidé hledají lepší život jinde“.

3. Návrhy Komise

3.1. Cílem návrhu Komise je reformovat Evropskou pohraniční a pobřežní stráž vytvořením nových kapacit agentury, zejména zřízením stálého útvaru Evropské pohraniční a pobřežní stráže a pořízením vlastního vybavení pro agenturu, aby bylo možné odpovídajícím způsobem plnit další nové nebo potenciální úkoly.

3.2. Na základě celkových nákladů na současné i budoucí úkoly ve výši 1,22 miliardy EUR na období 2019–2020 a 11,27 miliardy EUR na období 2021–2027 navrhuje Komise vytvořit do roku 2020 stálý útvar Evropské pohraniční a pobřežní stráže s výkonnou pravomocí a o 10 000 operativních pracovních EBCG⁽¹¹⁾, který agentuře poskytne vlastní účinnou a efektivní operativní složku a umožní přizpůsobit závazek agentury podle provozních potřeb.

3.3. Vytvoření stálého útvaru by mělo být integrováno do řádně fungující Evropské pohraniční a pobřežní stráže, díky čemuž by měly být členské státy, Unie a agentury EU⁽¹²⁾, zejména Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, dobře koordinovány a měly by pracovat na dosažení společných a sdílených cílů politiky.

3.4. Návrhy ze své působnosti vyjímají Dánské království, Irsko a Spojené království (až na případné možnosti spolupráce, jež by se stanovily) a jejich použitelnost je pozastavena pro Gibraltar. Rozšiřují se však na Island, Norské království, Švýcarskou konfederaci a Lichtenštejnské knížectví – rozvíjí se jimi totiž schengenské předpisy.

4. Obecné připomínky

4.1. Výbor je přesvědčen, že v prostoru volného pohybu je nutné považovat vnější hranice za společné hranice a že ti, kdo vstupují na jakoukoli část území Unie, vstupují do společného prostoru svobody, bezpečnosti a práva se všemi právy a povinnostmi, které to s sebou přináší.

4.2. EHSV se domnívá, že se na zavedení integrovaného systému správy vnějších hranic podle čl. 77 odst. 2 písm. d) SFEU čekalo příliš dlouho. O neodkladnosti jeho definování byly také přesvědčeny všechny členské státy.

4.3. Výbor podporuje cíl, že EU by tím, že se agentuře poskytne solidní vlastní operativní složka, měla **mít zajištěny** potřebné kapacity k ochraně vnějších hranic, předcházení druhotnému pohybu a účinnému navrácení nelegálních migrantů.

4.4. Výbor byl první institucí, která navrhla vytvoření evropské pohraniční stráže⁽¹³⁾, a plně sdílí tento cíl za účelem zabezpečení vnějších hranic pomocí stálého orgánu a účinné integrované evropské správy vnějších hranic. V duchu sdílené odpovědnosti by měla agentura hrát úlohu při pravidelném monitorování správy vnějších hranic nejen prostřednictvím situační orientace a analýzy rizik, ale také přítomností odborníků z řad vlastních zaměstnanců v členských státech.

⁽⁸⁾ Viz poznámka pod čarou č. 7.

⁽⁹⁾ Tamtéž.

⁽¹⁰⁾ <https://www.iom.int/global-compact-migration>.

⁽¹¹⁾ European Border and Coast Guard.

⁽¹²⁾ Viz například Evropská agentura pro námořní bezpečnost (EMSA), Evropská agentura pro kontrolu rybolovu (EFCA) a satelitní středisko EU, Europol nebo Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (eu-LISA).

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 29, Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 109, stanovisko EHSV Azylový a migrační fond (AMF) a Fond pro integrovanou správu hranic (SOC/600, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 184).

4.5. EHSV se domnívá, že v případech, kdy je vnější hranice vystavena zvláštní a nepřiměřené výzvě, může agentura na žádost členského státu zasáhnout, tj. organizovat a koordinovat zásahy rychlé reakce na hranicích a – se souhlasem a v koordinaci s dotčeným členským státem, který si musí zachovat primární odpovědnost za řízení svých úseků vnějších hranic – vysílat jednotky i technické vybavení v rámci stálého útvaru Evropské pohraniční a pobřežní stráže.

4.6. I když Výbor považuje individuální zásahy agentury na základě rozhodnutí Komise „za mimořádných událostí a za použití transparentního postupu, v jehož rámci budou okamžitě informováni evropští zákonodárci,“⁽¹⁴⁾ za užitečné, pokládá – vzhledem k tomu, že neexistuje definovaný a všemi členskými státy sdílený rámec politiky EU v oblasti přistěhovalectví a rozvojové pomoci v zemích, odkud přistěhovalci přicházejí, – za předčasné **trvale na Komisi delegovat** pravomoc přijímat akty za účelem autonomního vymezení politických priorit a strategických pokynů pro integrovanou správu hranic.

4.7. Výbor souhlasí s tím, že by Komisi měly být svěřeny prováděcí pravomoci, pokud jde o příručku EUROSURu a FADO, společná pravidla pro situační obrazy a řízení rizik a finanční podporu pro stálý útvar.

4.8. EHSV je toho názoru, že by víceletý cyklus strategické politiky pro evropskou integrovanou správu hranic měly definovat Parlament a Rada po konzultaci s Výborem, zatímco meziroční plánování by mělo být v souladu s cestovní mapou stanovenou správní radou agentury přeneseno na pohraniční a pobřežní stráž, s výhradou výročního vyúčtování završených činností, použitých rozpočtových prostředků a uskutečněných misí.

4.9. Výbor považuje za důležité posílit na pomoc výkonnému řediteli a správní radě agentury v záležitostech týkajících se základních práv a provádění víceletého strategického politického cyklu poradní fórum s účastí Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO), Agentury EU pro základní práva, vysokého Komisaře OSN pro uprchlíky a dalších příslušných organizací a žádá, aby byla do činnosti fóra zapojena prostřednictvím EHSV také občanská společnost.

5. Konkrétní připomínky

5.1. EHSV důrazně doporučuje prohloubit kontrolní mechanismy uvedené v příloze V, a to jak co se týče použití střelných zbraní, tak co se týče zamítnutí či vydání víz na hranicích, jelikož se v obou případech jedná o významné výsady úřadů pověřených veřejným pořádkem v členských státech.

5.1.1. Stejnou pozornost je potřeba věnovat přílohám III a V, aby se zaručil soulad předpisů členských států a evropských předpisů, a předešlo se tak různému jednání lidí, kteří budou působit v jednom místě, budou mít stejné pravomoci a stejnou způsobilost, ale různá pravidla pro zásah.

5.2. Měla by být výslovně zaručena míra povinností stanovená v členských státech, zejména pokud jde o důvěrnost.

5.3. EHSV se domnívá, že vzhledem k tomu, že jsou na hranicích současně přítomni příslušníci různých sborů (celních, fyto-sanitárních, bezpečnostních, finančních, imigračních a repatriačních, kulturního zprostředkování, dále úředníci zabývající se základními právy, zaměstnanci EASO, příslušníci ETIAS, analytici EUROSURu, styční důstojníci, zaměstnanci vnitrostátní pohraniční stráže a zaměstnanci agentury), je nutné zajistit balíčky EU týkající se dalšího odborného vzdělávání různých složek a agentur⁽¹⁵⁾.

5.4. Rovněž je potřeba zajistit, aby se nezacházelo odlišně s příslušníky agentury a příslušníky vnitrostátních sborů, kteří mají stejné vzdělání, pravomoci a způsobilost a vykonávají stejné úkoly, a aby neměli různé pracovní podmínky.

5.5. Co se týče mezinárodní spolupráce, Výbor doporučuje úzce propojit činnosti uvedené v návrhu nařízení s jinými příslušnými politikami a také s činnostmi souvisejícími s hospodářskými a obchodními dohodami, zejména v rámci dialogu mezi EU a zeměmi AKT na základě dohody z Cotonou.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Viz poznámka pod čarou č. 7.

⁽¹⁵⁾ Článek 69 stanoví spolupráci EBCG s 12 agenturami a službami Unie.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o prevenci šíření teroristického obsahu online

Příspěvek Evropské komise k zasedání vedoucích představitelů v Salcburku ve dnech 19.–20. září 2018

[COM(2018) 640 final – 2018/0331 (COD)]

(2019/C 110/13)

Zpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Konzultace	Evropská rada, 24. 10. 2018 Evropský parlament, 22/10/2018
Právní základ	čl. 114 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Rozhodnutí předsednictva EHSV	11. 12. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	126/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá iniciativu zaměřenou na větší bezpečí obyvatel EU. V debatě o bezpečnosti a svobodě však tento Výbor vždy podporoval nutnou obranu svobod, mimo jiné svobody projevu, svobodného přístupu k informacím a ke komunikaci, jakož i listovního tajemství. A v neposlední řadě i práva na účinné a spravedlivé soudní řízení bez průtahů.

1.2. Nedávné teroristické útoky na území EU poukázaly na to, jak teroristé nepatřičným způsobem využívají sociální sítě k náboru svých stoupců a přípravě útoků. Teroristé používají způsoby šifrované komunikace k plánování a usnadnění teroristických aktivit a internetové stránky k oslavě svých krutostí a k podněcování ostatních k následování tohoto příkladu a rozsévání strachu u široké veřejnosti.

1.3. EHSV požaduje, aby byla co nejpřesněji vymezena kritéria pro definování neurčitých právních pojmů, jako jsou „teroristické informace, teroristické činy, teroristické skupiny či glorifikace teroristických činů“.

1.4. Teroristické obsahy sdílené online za takovým účelem jsou šířeny prostřednictvím poskytovatelů hostingových služeb, kteří umožňují nahrávání obsahu od třetích stran. Je prokázáno, že teroristické obsahy online napomáhají radikalizaci a že inspirovaly útoky tzv. „osamělých vlků“ v případě několika nedávných teroristických útoků v Evropě.

1.5. Technologická prevence (automatizované parametry, algoritmy, vyhledávače atd.) je velmi užitečná, ale naprosto nezbytný je při náležitém vyhodnocování těchto obsahů zásah lidského faktoru coby prostředníka a zprostředkovatele.

1.6. EHSV prohlašuje, že je nutné bojovat proti šíření teroristických informací a digitálnímu náboru na sociálních sítích. Stejně tak se musí bojovat proti cenzuře a autocenzuře uložené na internetu. Výbor připomíná, že v prostředí internetu je nezbytně nutné zajistit všem obyvatelům EU skutečné právo na informace a právo na svobodu přesvědčení.

1.7. Ochrana internetu a boj proti radikálním skupinám by měly pomoci zlepšit důvěru v internet, a tím zajistit hospodářský rozvoj tohoto odvětví.

1.8. EHSV zdůrazňuje, že je potřeba zhodnotit dopady použití tohoto návrhu na malé a střední podniky, a poukazuje na možnost zavést přechodné uplatňování, jež by těmto podnikům usnadnilo přizpůsobení a nenarušilo volnou soutěž ve prospěch velkých provozovatelů.

1.9. Regulační opatření navržená na ochranu internetu a zajištění ochrany mladých lidí a obyvatelstva musejí být striktně regulována zákonem a musejí všem zaručovat právo na informace a opravné prostředky proti správním rozhodnutím.

1.10. EHSV trvá na nutnosti zhodnotit rovněž poskytovatele přístupu a na tom, aby správci sociálních sítí přijali proaktivní opatření na podporu oznamování a přímých akcí sdružení, nevládních organizací a uživatelů proti těmto obsahům – tyto „protiargumenty“ se musí vyhodnotit, aby fungovaly preventivně.

1.11. Je třeba mít na zřeteli velký počet digitálních platforem na evropské úrovni a rozdíly ve velikosti těchto podniků v souvislosti s přizpůsobením se těmto malých podniků podmínkám návrhu.

1.12. EHSV trvá na tom, aby byly uživatelům jasně připomínány vnitrostátní regulace týkající se používání nebo výroby teroristického obsahu. Rovněž požaduje, aby bylo možno zaručit právo na odvolání proti správním rozhodnutím prostřednictvím jasného vysvětlení tohoto práva a online nástrojů k jeho výkonu.

2. Souvislosti návrhu

2.1. Díky všudypřítomnosti internetu mohou jeho uživatelé komunikovat, pracovat, společensky žít, tvořit, získávat informace a obsahy a sdílet je se stovkami milionů lidí na celém světě, a proto Komise navrhuje zavést mechanismy prevence přenosu a šíření teroristického obsahu ⁽¹⁾.

2.2. Je důležité rozlišovat pojmy, přičemž slovo „internet“ je poměrně obecné. Internet je současně web i sociální síť, jako např. DarkNet. Také je to síť věcí, které představují zjevné bezpečnostní díry v rámci elektronické války. Například příslušníci ISIS provádějící nábor dnes snadněji komunikují přes online herní konzole než prostřednictvím webu. Výraz „na přípravu a usnadnění teroristických činů“ se nevztahuje na internet ani na sociální síť, ale na DarkNet. Kromě toho velké internetové podniky FAGAM nemají aktivity na DarkNetu nebo v rámci šifrovaných sítí.

2.3. Možnost oslovit tak širokou veřejnost za minimální náklady ale také přitahuje zločince, kteří chtějí internet zneužívat k nezákonným účelům. Nedávné teroristické útoky na území EU ukázaly, jak teroristé zneužívají internet k náboru a přípravě stoupců, k plánování či usnadňování teroristické činnosti, ke glorifikaci souvisejících hrůzných činů a k vyzývání ostatních, aby se připojili a zasévali strach do veřejného mínění.

2.4. Je pravda, že v rámci internetového fóra EU se shromáždili různí aktéři, ale ne všichni postižení poskytovatelé hostingových služeb se do fóra zapojili a – za druhé – rozsah a tempo úspěšné činnosti ze strany poskytovatelů hostingových služeb jako celku nepostačují k účinnému řešení příslušného problému. Je třeba vyvinout zvláštní úsilí zaměřené na odpovídající proškolení moderátorů na sociálních sítích.

2.5. Teroristické obsahy sdílené online za takovým účelem jsou šířeny prostřednictvím poskytovatelů hostingových služeb, kteří umožňují nahrávání obsahu od třetích stran. Je prokázáno, že teroristické obsahy online napomáhají radikalizaci a že inspirovaly útoky tzv. „osamělých vlků“ v případě několika teroristických útoků v Evropě. Největší vliv byl zjištěn u mladých skupin obyvatelstva.

3. Shrnutí navrhovaného nařízení a obecné připomínky

3.1. EHSV již vyjádřil svůj postoj ⁽²⁾ k nezákonnému obsahu online. Tato nová iniciativa Komise se konkrétně týká teroristického obsahu na internetu.

3.2. Osobní působnost návrhu zahrnuje poskytovatele hostingových služeb, kteří nabízejí své služby v rámci EU, bez ohledu na místo usazení nebo jejich velikost.

⁽¹⁾ COM(2018) 640 final.

⁽²⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 19.

3.3. Máme za to, že by měli být zahrnuti poskytovatelé informací a vyhledávačů a hostingová místa či sítě.

3.4. Malé a střední internetové podniky nemají technické, lidské ani finanční prostředky na to, aby mohly proti teroristickému obsahu účinně bojovat. EHSV se domnívá, že musí existovat možnost upravit lhůty a postupy na míru těmto typům podniků. Malým a středním podnikům je možné dát lhůtu na provádění nařízení.

3.5. Rovněž je třeba zhodnotit preventivní a proaktivní opatření nevládních organizací, odborů a občanské společnosti obecně.

3.6. Aby se zajistilo odstranění teroristického obsahu, zavádí nařízení příkaz k odstranění, který může být vydán jako správní nebo soudní rozhodnutí příslušným orgánem v členském státě. V takových případech je poskytovatel hostingových služeb povinen do jedné hodiny obsah odstranit nebo k němu znemožnit přístup.

3.7. Definice teroristického obsahu se může v každé zemi lišit a je třeba to vyjasnit, aby se předešlo svévoli a právní nejistotě.

3.8. Lhůta jedné hodiny není realistická, neboť například ve Francii činí skutečná doba, která uplyne mezi oznámením a odstraněním zdroje 16 hodin u pedofilů a 21 hodin u teroristických stránek, neboť doba pro charakterizaci stránek je příliš dlouhá. EHSV se domnívá, že by se měla stanovit realističtější a účinnější lhůta.

3.9. Nařízení vyžaduje, aby poskytovatelé hostingových služeb tam, kde je to vhodné, přijali proaktivní opatření úměrná úrovni rizika a odstraňovali teroristický materiál ze svých služeb prostřednictvím mimo jiné zavádění nástrojů pro jeho automatické odhalování. To má zásadní význam a musíme deklarovat a podpořit úsilí o technologické inovace, abychom mohli vytvářet technologické nástroje.

3.10. Komise navrhuje mimo jiné používání nástrojů pro automatické odhalování a žádá, aby podniky vyvíjely významné úsilí na podporu výzkumů směřujících k vytváření technologických nástrojů.

3.11. V rámci opatření na ochranu obsahu, který není teroristický, před chybným odstraněním, návrh stanoví povinnost zavést nápravné mechanismy a mechanismy pro podávání a vyřizování stížností, aby se zajistilo, že uživatelé budou moci odstranění svého obsahu napadnout. Kromě toho nařízení zavádí povinnosti týkající se transparentnosti opatření, která jsou přijata proti teroristickému obsahu, poskytovateli služeb, a tím zajišťuje odpovědnost vůči uživatelům, občanům a veřejným orgánům.

3.12. Musíme trvat nejen na úsilí v oblasti kontroly a přezkumu obsahů, ale i na úsilí v oblasti lidského a technologického zprostředkování. Otázka cenzury ze strany lidských prostředníků může být velmi znepokojivá z hlediska dodržování práv pracovníků, zásad práva na informace a soukromého života všech obyvatel EU.

3.13. EHSV se domnívá, že by poskytovatel měl informovat vlastníka stránky nebo určit informace, které chce cenzurovat. Je potřeba připomenout, že lidé mají právo na to být informováni o správním rozhodnutí.

3.14. Aby bylo zajištěno právo osob týkající se správního rozhodnutí, žádá EHSV poskytovatele přístupu, aby ve své politice týkající se obsahu uvedli práva a povinnosti klientů, jako je informování tvůrců informací o příkazech k odstranění obsahu a zákonných možnostech, které mají klienti k dispozici.

4. Vysvětlení jednotlivých ustanovení návrhu

4.1. Teroristická propaganda na internetu se snaží podněcovat jednotlivce k páchání teroristických útoků, a to včetně poskytování podrobných pokynů, jak způsobit maximální újmu. Další propaganda se obvykle šíří po těchto zruďných činech, kdy jsou takové činy glorifikovány a ostatní jsou povzbuzováni, aby následovali jejich příkladu. Toto nařízení přispívá k ochraně veřejné bezpečnosti snížením dostupnosti teroristického obsahu, který propaguje a nabádá k porušování základních práv.

4.2. Pokud jde o definice, v návrhu je uvedeno, že se pro účely tohoto nařízení rozumí:

„poskytovatelem hostingových služeb“ poskytovatel služeb informační společnosti spočívajících v uchovávání informací poskytovaných poskytovatelem obsahu a na jeho žádost a ve zpřístupňování informací třetím stranám ⁽³⁾;

„poskytovatelem obsahu“ uživatel, který poskytl informace, které jsou nebo byly na žádost uživatele uloženy poskytovatelem hostingových služeb ⁽⁴⁾;

EHSV navrhuje, aby byl doplněn další bod, který bude zahrnovat:

— „poskytovateli informací“: vyhledávače, které umožňují identifikaci obsahu a přístup k němu.

4.3. Pokud jde o definici „teroristického obsahu“ jako jednoho nebo více prvků těchto informací:

- a) podněcování k teroristickým trestným činům, nebo jejich obhajování, včetně jejich glorifikace představující riziko, že takové činy budou spáchány;
- b) podpora napomáhání teroristickým trestným činům;
- c) napomáhá činnostem teroristické skupiny, zejména podporou účasti v teroristické skupině či podporou teroristické skupiny ve smyslu čl. 2 odst. 3 směrnice (EU) 2017/541;
- d) pokyny týkající se metod či technik za účelem spáchání teroristických trestných činů ⁽⁵⁾.

EHSV navrhuje, aby byl doplněn další bod, který bude zahrnovat:

nábor a školení osob za účelem páchaní nebo podpory teroristických činů.

4.4. Definice obsahu, který se bude cenzurovat, je velmi stručná, protože existuje mnoho textů, obrázků, videí a formátů, které terorismus neglorifikují tím, že navádějí ke konkrétním činům, ale zpřístupňují a oslavují extremistickou doktrínu vedoucí k násilí.

4.5. Nařízení rovněž přispívá k boji proti podnikům, které svou činností umožňují a oslavují extremistickou nauku vedoucí k násilí. Nařízení by mělo rovněž přispět k boji proti činnostem náboru osob na sociálních sítích.

4.6. Článek 1 vymezí předmět nařízení a uvádí, že nařízení stanoví pravidla prevence zneužívání hostingových služeb k šíření teroristického obsahu online, a to včetně uložení povinnosti náležité péče poskytovatelům hostingových služeb a opatření, která musí zavést členské státy.

4.7. Je třeba nahradit pojem zneužívání hostingových služeb k šíření teroristického obsahu online přidáním šíření propagandistického obsahu, zpráv nebo prostředků a je třeba rovněž doplnit uvedení URL adres a informací pro přístup k teroristickým obsahům nebo zprávám, neboť to by zahrnovalo i vyhledávače.

4.8. Článek 5 stanoví požadavek, aby poskytovatelé hostingových služeb zavedli opatření za účelem neprodleného vyhodnocení obsahu uvedenému v hlášení příslušného orgánu členského státu nebo orgánu EU, ovšem aniž by stanovil požadavek odstranit takový ohlašovaný obsah či konkrétní lhůtu provedení takového opatření.

4.9. EHSV se domnívá, že pokud chceme být účinní, mělo by se v zájmu právní jistoty začít pracovat na seznamu kritérií – numerus clausus – pro definování typů obsahu a zpráv teroristické povahy nebo glorifikace terorismu, aby se předešlo svévoli v rozhodování o odstranění obsahu a také aby byla chráněna práva na informace a svoboda přesvědčení. Toto nařízení by rovněž mělo obsahovat předepsaná kritéria, která umožní na evropské úrovni charakterizovat obsahy, jako jsou informace o teroristických skupinách, informace oslavující terorismus nebo odůvodňující teroristické činy, technické či metodické informace, které usnadňují výrobu zbraní umožňujících útok nebo výzvy za účelem náboru.

4.10. Článek 14 stanoví zřízení kontaktních míst ze strany poskytovatelů hostingových služeb i členských států, která by umožnila vzájemnou komunikaci, a to zejména v souvislosti s hlášením a příkazy k odstranění obsahu. V zájmu bezpečnosti lidských práv, která jsou ve hře, se EHSV domnívá, že tato kontaktní místa by měla zahrnovat specializované

⁽³⁾ COM(2018) 640 final, čl. 2 odst. 1.

⁽⁴⁾ COM(2018) 640 final, čl. 2 odst. 2.

⁽⁵⁾ COM(2018) 640 final, čl. 2 odst. 5.

soudce, kteří se budou zabývat identifikací problémů a budou proškoleni nejen v identifikaci postojů, chování nebo akcí teroristické povahy, ale i v technologických schopnostech. Tyto požadavky musí být vyžadovány jak od poskytovatele hostingových služeb, tak od kontaktních míst členských států s cílem usnadnit komunikaci mezi nimi, zejména pokud jde o hlášení a příkazy k odstranění obsahu.

4.11. Nařízení by mělo upřesnit povinnost poskytovatelů hostingových služeb poskytnout informace přístupné všem pro účely správného fungování kontaktních míst a stanovit obsah a formu komunikace s členy těchto míst.

4.12. Článek 16 vyžaduje, aby poskytovatel hostingových služeb, který nemá provozovnu v žádném členském státě, ale nabízí v EU služby, určil zákonného zástupce v EU; podle EHSV je nutné, aby se tento požadavek rozšířil na poskytovatele přístupu a internetové obory tak, aby zahrnul vyhledávače, sociální sítě, internetové aplikace pro telefony a herní průmysl.

4.13. Aktivní poskytovatelé hostingových služeb na internetu hrají v digitální ekonomice důležitou roli, protože zajišťují spojení mezi podniky a občany a zprostředkovávají veřejnou diskuzi, distribuci a příjem informací, názorů a myšlenek, čímž významně přispívají k inovacím, ekonomickému růstu a tvorbě pracovních míst v EU. EHSV se domnívá, že by rovněž mělo dojít k rozšíření na poskytovatele internetových služeb, služby úložišť, digitální sociální sítě, podniky nabízející služby digitální telefonie.

4.14. Návrh nařízení obsahuje soubor opatření, která mají členské státy zavést s cílem identifikovat teroristický obsah, umožnit, aby tento obsah poskytovatelé hostingových služeb rychle odstranili, a usnadnit spolupráci s příslušnými orgány v jiných členských státech, s poskytovateli hostingových služeb a případně s příslušnými subjekty EU, přičemž to vše EHSV chápe jako prostředek k omezení obsahu souvisejícího s terorismem, umožnění jeho rychlého odstranění ze strany poskytovatelů hostingových služeb a omezení propagandistických aktivit a náboru teroristů na internetu.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU, Euratom) č. 1141/2014, pokud jde o postup ověřování v případě porušení pravidel ochrany osobních údajů v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu

[COM(2018) 636 final – 2018/0328 (COD)]

(2019/C 110/14)

Hlavní zpravodajka: **Marína YANNAKOUDAKIS**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 1. 10. 2018 Rada, 24/10/2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Rozhodnutí předsednictva	16. 10. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	109/2/3

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV podporuje názor Evropské komise na nezbytnost tohoto nařízení s ohledem na nedávné události v souvislosti s případem Facebook/Cambridge Analytica, který se týkal údajného protiprávního zpracování osobních údajů.

1.2. EHSV si je vědom toho, že v dnešním světě jsou technologický vývoj, sociální média a uchovávání osobních údajů společnostmi v celé EU samozřejmostí. O nezbytnosti těchto nástrojů nelze pochybovat, neboť se pohybujeme v globálním, technologicky vyspělém světě. Výzvu představuje nutnost pohybovat se v této oblasti tak, aby byli ochráněni občané EU a umožněna transparentnost a dodržování jejich základních lidských práv.

1.3. Využívání dat a sociální média podstatně změnilo způsob vedení volebních kampaní politických stran, neboť jim umožňují cílit na potenciální voliče. Důsledkem tohoto vývoje je zvýšený tlak v sociálních médiích coby forma ovlivňování volebních preferencí lidí. EHSV očekává, že se Úřad pro evropské politické strany a evropské politické nadace⁽¹⁾ (dále jen „úřad“) zaměří na oblasti, kde by mohlo docházet k porušování pravidel ochrany údajů, navrhne způsoby, jak tomu zabránit, a zavede kontroly a protiváhy s cílem zajistit ochranu údajů a jejich využívání v rámci přesně definovaných kritérií.

1.4. EHSV podporuje cíle návrhu, protože souhlasí s tím, že demokracie je jednou ze základních hodnot, na nichž je Evropská unie založena, a protože v zájmu zajištění fungování zastupitelské demokracie na evropské úrovni Smlouvy stanoví, že občané EU jsou přímo zastoupeni v Evropském parlamentu.

1.5. Toto zastoupení má podobu volených poslanců z politických stran či z řad jednotlivců v členských státech, kteří kandidují ve volbách. Volební platforma se v posledním desetiletí rozvíjela, přičemž role sociálních médií se zvětšila. Na tento vývoj teď musí Evropská komise reagovat. Navýšení počtu zaměstnanců úřadu je jedním ze způsobů, jak zajistit, aby byly osobní údaje ochráněny a nebyly zneužívány pro politický prospěch. Při řešení této otázky je prioritou zabezpečit, aby volby probíhaly za rovných podmínek a aby žádná skupina nemohla získat na základě využití těchto údajů výhodu.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu.

1.6. Nicméně zajištění správného fungování úřadu je podmíněno existencí bezpečných kritérií týkajících se jeho pravomocí a kompetencí. Nad tím, aby nedocházelo ke zneužívání údajů politickými stranami, v současné době bdí orgány členských států pro ochranu údajů. Je proto třeba správně definovat podmínky spolupráce mezi úřadem a vnitrostátními orgány pro ochranu údajů. Orgány pro ochranu údajů se v mnoha členských státech navíc potýkají s omezenými zdroji. Komise by proto měla zvážit jejich financování, aby jim umožnila spolupráci s úřadem.

1.7. EHSV poukázal na možné problémy týkající se zneužívání údajů ve svém stanovisku k ochraně osobních údajů ⁽²⁾, v němž se zabýval problematickými oblastmi.

1.8. EHSV podporuje navýšení počtu zaměstnanců úřadu, neboť díky tomu bude úřad moci prostřednictvím orgánů pro ochranu údajů lépe spolupracovat s členskými státy na zajištění toho, aby byly řádně prošetřeny případy porušení předpisů na ochranu údajů, a aby tam, kde budou zjištěny, byly uplatněny sankce.

1.9. EHSV si je vědom toho, že postupy pro volby do Evropského parlamentu jsou upravovány členskými státy v rámci stanoveném EU. EHSV rovněž očekává, že buď orgány pro ochranu údajů, nebo jednotlivci oznámí případy porušení pravidel ochrany údajů úřadu.

2. Důvody pro předložení stanoviska

2.1. Nedávné události poukázaly na riziko, že se občané mohou stát terčem masivních online dezinformačních kampaní s cílem zdiskreditovat a delegitimizovat volby. Má se za to, že za účelem ovlivnění demokratické diskuse a svobodných voleb byly rovněž protiprávně zneužity osobní údaje občanů.

2.2. V květnu 2018 vstoupilo v platnost obecné nařízení o ochraně osobních údajů, jež stanoví přísná pravidla zpracování a ochrany osobních údajů. Týká se všech vnitrostátních a evropských politických stran a dalších subjektů ve volebním kontextu, včetně zprostředkovatelů údajů a platforem sociálních médií.

2.3. Před volbami do Evropského parlamentu v roce 2019 navrhla Evropská komise řadu cílených změn nařízení (EU, Euratom) č. 1141/2014 Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. října 2014 o statusu a financování evropských politických stran a evropských politických nadací ⁽³⁾, které mají za cíl zajistit, aby volby proběhly za přísně demokratických pravidel a při plném respektování evropských hodnot demokracie, právního státu a dodržování základních práv.

2.4. Navrhované změny mají zejména umožnit ukládání sankcí evropským politickým stranám nebo nadacím, které ovlivňují nebo se pokoušejí ovlivnit průběh voleb za pomoci porušení pravidel ochrany údajů. Výše sankcí činí 5 % ročního rozpočtu příslušné evropské politické strany nebo nadace. Sankce bude vymáhat úřad. Subjekty, u nichž bude porušení zjištěno, kromě toho nebudou moci v roce, v němž je sankce uložena, žádat o finanční prostředky ze souhrnného rozpočtu Evropské unie.

2.5. Návrh rovněž stanoví postup ověřování, zda bylo porušení ochrany údajů, které zjistil vnitrostátní dozorový úřad pro ochranu údajů, použito k ovlivnění výsledku voleb do Evropského parlamentu, a to za pomoci „výboru nezávislých významných osobností“ jednajících na žádost úřadu. Výbor nezávislých významných osobností se zřizuje článkem 11. Skládá se z šesti členů, kteří jsou jmenováni Evropským parlamentem, Radou a Komisí, nejsou však jejich zaměstnanci.

2.6. Aby bylo zajištěno, že bude mít úřad pro nezávislý a účinný výkon svých povinností dostatek zaměstnanců, navrhuje se dále doplnění jejich počtu o sedm (ke stávajícím třem zaměstnancům včetně ředitele).

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV podporuje cíle tohoto návrhu a souhlasí s tím, že demokracie je jednou ze základních hodnot, na nichž je EU založena. V zájmu zajištění fungování zastupitelské demokracie na evropské úrovni Smlouvy stanoví, že občané EU jsou přímo zastoupeni v Evropském parlamentu. Proto je zásadní, aby mohli občané své demokratické právo bez překážek uplatňovat. Jakékoli zasahování do svobodné volby během volebního procesu je nedemokratické a nepřijatelné.

⁽²⁾ Úř. věst. C 248, 25.8.2011, s. 123.

⁽³⁾ Úř. věst. L 317, 4.11.2014, s. 1.

3.2. EHSV si je vědom zvýšeného využívání osobních údajů v průběhu volebních kampaní. Ve volbách ve Spojeném království v roce 2017 vynaložili organizátoři kampaní více než 40 % výdajů za reklamu na kampaně digitální. S ohledem na to je atraktivita osobních údajů, jež umožňují cílit na určité skupiny, pochopitelná. Je však nepřijatelné, aby byly osobní údaje sdíleny bez vědomí příslušné osoby, neboť jde o zásadní porušení lidských práv.

3.3. Rozvoj internetu, rychlost přenosu informací a globální dopady vyžadují důrazný přístup k bezpečnosti uchovávaných údajů. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů pro to stanoví přísná pravidla. Osobní údaje musí být zejména zpracovány zákonným způsobem a korektně. Za stávajících podmínek mohou politické strany legitimně využívat údaje v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů a za určitých kritérií. Tvorba politické agitace se začala více opírat o sociální média. Pokoušet se tomu zabránit by nemuselo nutně posloužit demokratickému procesu, neboť by to omezilo možnosti politických stran, jak potenciální voliče informovat o svých programech.

3.4. EHSV uznává svrchovanost členských států ve volebním procesu, a Komise tak musí pracovat v rámci této svrchovanosti. EU nemůže přijímat právní předpisy pro ukládání sankcí vnitrostátním politickým stranám, neboť to je v pravomoci členských států. EU proto může navrhnout pouze opatření pro ukládání sankcí politickým stranám na evropské úrovni. Za tímto účelem Komise navrhuje změnu nařízení, které upravuje jejich statut a financování. To úřadu poskytne nástroje pro případy, kdy bylo zneužití prokázáno.

4. Konkrétní připomínky a doporučení

4.1. EHSV konstatuje, že úřad má v současné době nedostatek zaměstnanců. Ředitel a jeho dva zaměstnanci jsou již dnes pracovně velmi zatíženi a nadcházející volby do Evropského parlamentu tlak na ně ještě zvýší. EHSV proto podporuje návrh, aby byl úřad obsazen stálými zaměstnanci a řediteli úřadu byly svěřeny pravomoci orgánu oprávněného ke jmenování, neboť je nezbytné, aby úřad disponoval dostatečnou pracovní silou k náležitému sledování voleb.

4.2. Využívání dat a sociální média podstatně změnilo způsob vedení volebních kampaní politických stran, neboť jim umožňují cílit na potenciální voliče. Důsledkem tohoto vývoje je zvýšený tlak v sociálních médiích coby forma ovlivňování volebních preferencí lidí. EHSV očekává, že se úřad zaměří na oblasti, kde by mohlo docházet k porušování pravidel ochrany údajů, a navrhne způsoby, jak tomu zabránit, a zavede kontroly a protiváhy s cílem zajistit ochranu údajů a jejich využívání v rámci přesně definovaných kritérií.

4.3. EHSV se domnívá, že je nutné lepší objasnění, pokud jde o stanovení toho, co je pokusem o ovlivňování průběhu voleb prostřednictvím porušení pravidel ochrany údajů. Mělo by být zváženo zřízení pracovní skupiny složené ze zástupců orgánů členských států pro ochranu údajů a úřadu s cílem vytvořit co nejlepší postupy vzájemné spolupráce, neboť ochrana údajů nemá v rámci EU hranice.

4.4. Ředitel úřadu je jmenován postupem podle čl. 6 odst. 3 nařízení. Je nezávislý a nezodpovídá se orgánům EU. Předkládá Evropskému parlamentu a Komisi výroční zprávu, přičemž by mohlo být účelné dát Evropskému parlamentu pravomoc vznášet k této zprávě námitky a hlasovat o ní. Tím by se zajistila jistá míra odpovědnosti úřadu a větší transparentnost procesu.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský obranný fond

(COM(2018) 476 final)

(2019/C 110/15)

Zpravodaj: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**Spoluzpravodaj: **Eric BRUNE**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 2. 7. 2018 Rada, 4. 7. 2018
Rozhodnutí předsednictva Výboru	10. 7. 2018
Právní základ	čl. 173 odst. 3 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	22. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	200/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1. Podle EHSV je nezbytně nutné globální strategii EU i prováděcí plán v oblasti bezpečnosti a obrany provádět důsledně a v souladu s ustanoveními společného prohlášení EU a NATO z července 2016, jakož i se zásadou kolektivní bezpečnosti Organizace spojených národů.

1.2. EHSV se od roku 2017 vyjadřuje pro vytvoření evropské obranné unie a podporuje evropský obranný akční plán včetně zřízení společného evropského obranného fondu. Domníváme se, že účelem tohoto posílení evropské obrany není oslabení, ale naopak upevnění NATO a transatlantických vztahů.

1.3. Výbor důrazně podporuje návrh nařízení, kterým se zřizuje Evropský obranný fond ve VFR na období 2021–2027, jež zveřejnila Komise dne 13. června 2018.

1.4. EHSV požaduje významný kvalitativní pokrok, pokud jde o evropskou spolupráci v oblasti obrany. Omezená spolupráce mezi členskými státy týkající se obrany skutečně vede k duplicitám a k obrannému průmyslu, jenž zůstává značně rozdrobený. Nedostatečná integrace na straně tržní poptávky nepodněcuje nadnárodní spolupráci mezi podniky a větší integraci průmyslu. V důsledku toho dochází k neefektivnímu rozdělování zdrojů, překrývání průmyslových kapacit, technologickým mezerám a absenci nových programů, zejména kooperativních.

1.5. EHSV podporuje cíl strategické autonomie s rozvojem klíčových technologií v důležitých oblastech a rozvoj strategických schopností. Tento cíl je úzce spojen s potřebou řádného posouzení a koordinace s cílem zajistit, aby tyto technologie mohly být zvládnuty, udrženy a produkovány na evropské úrovni, což by EU umožnilo, aby v případě potřeby přijímala rozhodnutí a jednala samostatně.

1.6. EHSV se domnívá, že nezbytnou podmínkou pro rozvoj společných obranných schopností je posílení průmyslové a technologické základny evropské obrany.

1.7. EHSV zdůrazňuje, že Evropská unie musí usilovat o udržení, obnovu a rozvoj vysoce kvalifikované pracovní síly a zajistit pracovníky s těmito dovednostmi.

- 1.8. Navrhuje, aby EU zesílila své úsilí harmonizovat vývozní pravidla v rámci Unie.
- 1.9. EHSV se jednoznačně vyslovuje pro to, aby byla zvláštní pozornost věnována malým a středním podnikům, včetně začínajících podniků, a to i v oblasti výzkumu a vývoje pro obranné účely.
- 1.10. Výbor zastává názor, že by rozpočet EU na podporu obranných aktivit neměl nahrazovat vnitrostátní financování obrany, ale měl by spíše oživit a urychlit větší a lepší spolupráci v oblasti obrany. Stejně tak by rozpočet EU na výzkum pro účely obrany neměl být přidělován na úkor civilního výzkumu v jiných oblastech. I když je rozhodování o investicích do obrany a programech rozvoje obranných schopností stále výsadou členských států, Evropský obranný fond by mohl přinést přidanou hodnotu Unie tím, že bude vybízet ke společnému výzkumu a vývoji produktů a technologií v oblasti obrany.
- 1.11. EHSV je pevně přesvědčen, že harmonizovanější a efektivnější evropská obranná politika by mohla přinést úspory z důvodu vyšší efektivity díky zvýšení tržního podílu evropské obranné průmyslové a technologické základny a díky lepšímu rozložení produktů mezi státy, regiony a podniky.
- 1.12. Evropský obranný fond bude přínosný jen tehdy, pokud podpoří skutečně důležité činnosti. Jeho pracovní programy by proto měly být založeny na robustním procesu evropského obranného plánování, který určí hlavní priority v oblasti obranných schopností pro Evropu.
- 1.13. Výbor podporuje politiku spolupráce, která bude prosazovat zapojení malých a středních podniků a zemí, které nejsou signatáři prohlášení o záměru, aniž by však zapomnělo na dovednosti, jež mohou přinést průmyslové a technologické základně obranného průmyslu.
- 1.14. EHSV podporuje návrh omezit využívání evropských fondů v případě evropských společností kontrolovaných stejným subjektem a vyžadovat záruky v případě, kdy se vývoje podporovaného Evropským obranným fondem účastní třetí země.
- 1.15. EHSV podporuje myšlenku, aby evropské fondy řídila Evropská komise, avšak domnívá se, že Evropská obranná agentura může prospěšně zasáhnout do vymezení potřeb týkajících se obranného vybavení a Organizace pro vzájemnou spolupráci v oblasti vyzbrojování (OCCAR), přičemž může využít zkušeností, které nebyly vždy pozitivní, a zapojit se do řízení programů, neboť zdvojení dovedností v této oblasti by poškodilo účinnost daného systému.
- 1.16. EHSV podporuje myšlenku, aby byly výzkum a vývoj povinně předkládány etické komisi. Etické podmínky musí být jasně uvedeny a posouzeny již v hodnocení návrhu, aby se zajistila právní jistota a srozumitelnost.
- 1.17. EHSV vyjadřuje obavy ohledně budoucnosti spolupráce se Spojeným královstvím po brexitu a vyslovuje se pro silnou bezpečnost a obranu, jež bude zahrnovat spolupráci Spojeného království s Evropským obranným fondem.
- 1.18. EHSV se domnívá, že náš stárnoucí kontinent se cítí ohrožen a má tendenci svalovat vinu na problémy, jako jsou terorismus a migrační pohyby, a někdy je zaměřovat a chybí mu dostatečná solidarita v rámci členských států i mezi nimi, přičemž v celé Evropské unii dochází k oživení nacionalistických a autoritářských režimů, což vytváří tlak na naši demokracii. Tak zajímavý nástroj průmyslové politiky, jakým je Evropský obranný fond, nás nezabaví potřeby dalších úvah o evropské obranné politice.

2. Představení návrhu

2.1. Geopolitický kontext se během posledního desetiletí stal nestabilním: čelíme komplexnímu a velmi náročnému okolí, ve kterém se objevují nové hrozby, např. hybridní hrozby a kybernetické útoky, a zároveň se vracejí tradičnější problémy.

2.2. Ve společném prohlášení vydaném 25. března 2017 v Římě uvedli vedoucí představitelé 27 členských států, Evropské rady, Evropského parlamentu a Evropské komise, že Unie bude posilovat svou společnou bezpečnost a obranu, a také podporovat konkurenceschopnější a integrovanější obranný průmysl.

2.3. Evropská obrana se potýká s významnou neefektivností trhu související s nevyužíváním úspor z rozsahu (rozdrobené národní trhy s jedním kupcem) a duplikováním zdrojů na evropské úrovni.

2.4. Poptávka přichází téměř výlučně z členských států, ovšem jejich rozpočty na obranu (především pokud jde o výzkum a vývoj) se v posledních 10 letech staly předmětem podstatných rozpočtových škrtů.

2.5. V roce 2015 pocházelo jen 16 % nakoupeného obranného vybavení z evropského kooperativního zadávání veřejných zakázek, což je daleko méně než stanovený cíl 35 %, sjednaný prostřednictvím Evropské obranné agentury.

2.6. Odvětví obrany je velmi rozdrobené, kopíruje národní hranice, a tak dochází k velkým duplicitám a neefektivitě, protože se ztrácí možnost využít úspory z rozsahu a vzájemného sdílení vědomostí.

2.7. Stávající situace je neudržitelná; vyvíjet zásadní systémy obrany nové generace je stále více nad síly jednotlivých členských států.

2.8. Tato nedostatečná spolupráce mezi členskými státy dále oslabuje schopnost zbrojního průmyslu EU udržet průmyslové a technologické kapacity nezbytné pro zachování strategické autonomie EU a pro naplňování současných i budoucích bezpečnostních potřeb.

2.9. Dne 7. června 2017 přijala Komise sdělení o zřízení Evropského obranného fondu, který se skládá z „oken“ pro výzkum a schopnosti, a toto sdělení doprovází legislativní návrh nařízení, které zřizuje Evropský program rozvoje obranného průmyslu v rámci okna pro schopnosti.

2.10. Návrh nařízení, kterým se zřizuje Evropský obranný fond ve VFR na období 2021–2027, zveřejnila Komise dne 13. června 2018.

2.11. Evropský obranný fond má být nástrojem posilování konkurenceschopnosti a inovativnosti obranné technologické a průmyslové základny EU, což přispěje ke zlepšení strategické autonomie EU. Nástroj je navržen s cílem podpořit vznik kooperativních programů, které by bez příspěví EU nevznikaly, a poskytovat nezbytné pobídky k posilování spolupráce ve všech fázích průmyslového cyklu.

2.12. Velká podpora bude směřovat do projektů kooperativního výzkumu s významnou přeshraniční spoluprací malých a středních podniků. Tím bude zajištěno otevření Evropského obranného fondu příjemcům ze všech členských států bez ohledu na jejich velikost a zeměpisné umístění.

2.13. Tento návrh stanoví datum použitelnosti ode dne 1. ledna 2021 a je předkládán Unii 27 členských států.

2.14. Zatímco rozpočet na obranu spadá do působnosti Rámcového programu pro výzkum a inovace (*Horizont Evropa*), příslušná specifická ustanovení týkající se obranného výzkumu, např. cíle, pravidla pro účast a prováděcí mechanismy, jsou uvedena v tomto návrhu.

2.15. Návrh se snaží zajistit součinnost s dalšími iniciativami EU v oblasti civilního výzkumu a vývoje, jako je bezpečnost a kybernetická bezpečnost, ochrana hranic, pobřežní stráž, námořní doprava a vesmír.

2.16. Budou existovat úzké vazby mezi tímto fondem a projekty realizovanými v rámci stále strukturované spolupráce v oblasti obrany (PESCO).

2.17. Fond bude zohledňovat plán rozvoje schopností EU (CDP), který identifikuje priority v oblasti obranných schopností, a dále koordinovaný každoroční přezkum v oblasti obrany (CARD).

2.18. V této souvislosti lze také zohlednit příslušné činnosti prováděné Organizací Severoatlantické smlouvy (NATO) a dalšími partnery, kteří se starají o bezpečnost Unie a její obranné zájmy.

2.19. Fond také bere v potaz obranné aktivity realizované v rámci Evropského mírového nástroje, což je mimorozpočtový nástroj navrhovaný mimo víceletý finanční rámec.

2.20. Tento návrh stanoví možnost kombinovat podporu z tohoto fondu se zdroji InvestEU.

2.21. Fond by měl být využíván pro řešení selhání trhu nebo neoptimálních investičních situací, přiměřeným způsobem, bez duplikování nebo vytlačování soukromých zdrojů, a měl by mít jasnou evropskou přidanou hodnotu.

- 2.22. Unie bude potřebovat převzít větší díl odpovědnosti za ochranu svých zájmů, hodnot a evropského životního stylu a vzájemně se doplňovat a spolupracovat s NATO.
- 2.23. Unie musí posílit svou strategickou autonomii, aby byla připravena čelit zítřejším hrozbám a chránit své občany. To vyžaduje rozvoj klíčových technologií v důležitých oblastech a rozvoj strategických schopností, jež zabezpečí vedoucí pozici EU v této oblasti.
- 2.24. Rozhodování o investicích do obrany a programech rozvoje obranných schopností je stále výsadou a odpovědností členských států.
- 2.25. Navržený politický přístup je přiměřený z hlediska rozsahu a závažnosti identifikovaných problémů. Podnět se omezuje na cíle, jichž nemohou členské státy dosáhnout uspokojivě samy, a očekává se u nich, že je může lépe řešit EU.
- 2.26. Přípravná akce v oblasti obranného výzkumu byla zahájena v dubnu 2017 s celkovým rozpočtem ve výši 90 milionů EUR na tři roky. Již začala přinášet počáteční konkrétní výsledky; první grantové dohody byly podepsány v roce 2018, ovšem všechny projekty dosud probíhají.
- 2.27. Navržené nařízení o Evropském programu rozvoje obranného průmyslu na období 2019–2020 bude mít rozpočet ve výši 500 milionů EUR a mělo by fungovat od 1. ledna 2019.
- 2.28. Od 13. ledna do 9. března 2018 proběhla otevřená veřejná konzultace o Evropském obranném fondu pro všechny zúčastněné strany. Zazněla určitá kritika z etického hlediska, ale přímo dotčené zúčastněné strany iniciativu podporují. Je zapotřebí upravit pravidla práv duševního vlastnictví pro oblast obrany.
- 2.29. Navrhované rozpočtové prostředky na období 2021–2027 jsou stanoveny na 13 miliard EUR (v běžných cenách), z toho 4,1 miliardy na výzkumné akce a 8,9 miliardy EUR na vývojové akce.
- 2.30. Fond může být spravován výkonnou agenturou orgánem Komise – toto ale musí být nákladově efektivní, což potvrdí analýza nákladů a přínosů.
- 2.31. Pro potřeby předkládání zpráv o fungování fondu a hodnocení je navržen systém monitorování. Výsledky budou postupně k dispozici.
- 2.32. Návrh víceletého finančního rámce na období 2021–2027 předložený Komisí stanoví ambicióznější cíl pro začleňování oblasti klimatu do všech programů EU, přičemž má být dosaženo toho, aby 25 % výdajů EU přispívalo k cílům v oblasti klimatu. Příspěvek Evropského obranného fondu k dosažení tohoto celkového cíle bude sledován prostřednictvím unijního systému klimatických ukazatelů na odpovídající úrovni rozlišení, včetně použití přesnějších metodik, jsou-li k dispozici.
- 2.33. Tento návrh stanoví datum použitelnosti ode dne 1. ledna 2021.

3. Obecné připomínky

- 3.1. EHSV poukazuje na požadavky, které již byly vysloveny ve stanoviscích CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) a CCMI/100 (2012). Důležité přístupy v tomto smyslu nabízí i globální strategie EU a prováděcí plán v oblasti bezpečnosti a obrany. Podle EHSV je nezbytné nutně tyto iniciativy provádět důsledně a v souladu s ustanoveními společného prohlášení EU a NATO z července 2016, jakož i se zásadou kolektivní bezpečnosti Organizace spojených národů.
- 3.2. S ohledem na současné geostrategické okolnosti a bezpečnostní vývoj musí Evropa posílit své bezpečnostní a obranné schopnosti. Je nezbytné mít jasnou představu o společných strategických cílech Unie, což stále schází a je naléhavě nutné k tomu dospět. Jedná se o základní předpoklad pro určení potřebných obranných schopností, které se musí opírat o udržitelnou evropskou technologickou a průmyslovou základnu v oblasti obrany.
- 3.3. Odstoupení USA od jaderné dohody podepsané s Íránem v roce 2015, krize na Ukrajině, znepokojivé projevy Ruska na hranicích s pobaltskými státy a na východní hranici EU, konfliktní oblouk Libye – Irák – Sýrie, trvalá nestabilita v oblasti Sahelu, možný politický a vojenský konflikt mezi osou USA – Izrael – Saúdská Arábie a osou Írán – Sýrie – Rusko, to vše na pozadí kybernetických hrozeb, vzestupu autoritářství v Evropě a zvýšené nepředvídatelnosti diplomacie USA: strategické udržování rovnováhy ze strany EU snad ještě nikdy nebylo tak složité a znepokojivé.
- 3.4. Bezpečnostní otázky jak v rámci EU, tak okolo EU patří k hlavním obavám občanů i hlav států.

3.5. EU musí řešit alespoň čtyři výzvy, a to na základě co největší shody: nezávislost při rozhodování, předjímání krizí, politický vliv a soudržnost mezi našimi zájmy a našimi demokratickými zásadami.

3.6. Evropský hospodářský a sociální výbor se v roce 2017 vyjádřil pro vytvoření evropské obranné unie a podpořil evropský obranný akční plán včetně zřízení společného evropského obranného fondu.

3.7. EHSV požaduje významný kvalitativní pokrok, pokud jde o evropskou spolupráci v oblasti obrany. Omezená spolupráce mezi členskými státy týkající se obrany skutečně vede k duplicitám a k obrannému průmyslu, jenž zůstává značně rozdrobený. Nedostatečná integrace na straně tržní poptávky nepodněcuje nadnárodní spolupráci mezi podniky a větší integraci průmyslu. V důsledku toho dochází k neefektivnímu rozdělování zdrojů, překrývání průmyslových kapacit, technologickým mezerám a absenci nových programů, zejména kooperativních.

3.8. EHSV podporuje cíl spočívající ve strategické autonomii v určených oblastech kriticky významných schopností a technologií. Tento cíl je úzce spojen s potřebou řádného posouzení a koordinace s cílem zajistit, aby tyto technologie mohly být zvládnuty, udrženy a produkovány na evropské úrovni, což by EU umožnilo, aby v případě potřeby přijímala rozhodnutí a jednala samostatně.

3.9. EHSV schvaluje volbu podporovat odvětví obrany coby průmyslovou politiku vedenou poptávkou.

3.10. Souhlasí s tím, že větší účinnost vnitrostátních rozpočtů by měla umožnit dosáhnout pokrytí všech evropských potřeb v oblasti obranného vybavení.

3.11. EHSV souhlasí s tím, že soudržnost mezi programy na evropské úrovni by měla umožnit zvýšit velikost evropského trhu zásobovaného evropským obranným průmyslem.

3.12. EHSV poukazuje na to, že nezbytnou podmínkou pro rozvoj společných obranných schopností je posílení evropské průmyslové a technologické základny v oblasti obrany.

3.13. EHSV zdůrazňuje, že Evropská unie musí usilovat o vytvoření vysoce kvalifikované pracovní síly a zajistit pracovníky s těmito dovednostmi.

3.14. Navrhuje, aby EU zesílila své úsilí harmonizovat vývozní pravidla v rámci Unie.

3.15. EHSV se jednoznačně vyslovuje pro to, aby byla zvláštní pozornost věnována malým a středním podnikům, a to i v oblasti výzkumu a vývoje pro obranné účely.

3.16. EHSV nesouhlasí se zpřístupňováním stávajících fondů, které slouží hospodářským nebo sociálním cílům, pro účely obrany.

3.17. EHSV odmítá uplatňování zvláštního přístupu k vnitrostátním rozpočtovým prostředkům přidělovaným na účely obrany v rámci Paktu o stabilitě a růstu. Výdaje na obranu by neměly destabilizovat veřejné finance.

3.18. EHSV podporuje zřízení obranného fondu se dvěma okny pokrývajícími výzkum i rozvoj schopností. To by mohlo podpořit návrh procesu integrovaného plánování pro investice v celém technologickém cyklu. Rozhodování týkající se zadávání veřejných zakázek zůstává v rukou členských států. Určitá forma společného zadávání veřejných zakázek by však mohla posílit účinnost na straně poptávky a přispět ke konkurenceschopnosti a účinnosti evropského obranného průmyslu. Rozpočet EU na podporu obranných aktivit by neměl nahrazovat vnitrostátní financování obrany, ale měl by spíše oživit a urychlit větší a lepší spolupráci v oblasti obrany. Stejně tak by rozpočet EU na výzkum pro účely obrany neměl být přidělován na úkor civilního výzkumu v jiných oblastech. Cílem Evropského obranného fondu je podpořit vznik kooperativních programů a podporou výzkumných a vývojových aktivit poskytovat nezbytné pobídky k posilování spolupráce ve všech fázích průmyslového cyklu. I když je rozhodování o investicích do obrany a programech rozvoje obranných schopností stále výsadou členských států, Evropský obranný fond by mohl přinést přidanou hodnotu Unie tím, že bude vybízet ke společnému výzkumu a vývoji produktů a technologií v oblasti obrany.

3.19. Odvětví obranného průmyslu nemá jen strategický význam pro bezpečnost a obranu evropských občanů, ale je také hlavním přispěvatelem k evropskému hospodářství a blahobytu s celkovým obratem ve výši okolo 100 miliard EUR ročně, přičemž přímo či nepřímo zaměstnává zhruba 500 000 vysoce kvalifikovaných osob. Toto odvětví je zdrojem špičkových produktů, služeb a technologií, ve kterých jsou snahy týkající se inovací a výzkumu a vývoje hlavní pro konkurenceschopnost.

3.20. Financování evropského obranného průmyslu a výzkumu a vývoje je celkem soustředěno v šesti zemích, které podepsaly prohlášení o záměru (Francie, Německo, Itálie, Španělsko, Švédsko a Spojené království) a jež odpovídají za 95 % investic, velkou část malých a středních podniků a společností se střední tržní kapitalizací, jakož i předních společností. Harmonizovanější a efektivnější evropská obranná politika by mohla přinést úspory z důvodu vyšší efektivity díky větší specializaci zemí, regionů a podniků na určité technologie.

3.21. Země, které podepsaly prohlášení o záměru, vládou evropskému obrannému trhu z hlediska počtu aktivních společností a jejich prodeje zbraní. Například ve Spojeném království je největší společností v oblasti obrany společnost BAE Systems. SAAB je hlavní švédskou společností v oblasti letectví a obrany, zatímco ve Francii jsou největšími společnostmi Dassault Aviation, Naval Group, Safran a Thales. V Německu jsou důležitými podniky Rheinmetall, ThyssenKrupp Marine Systems a Diehl. V Itálii jsou dvěma hlavními společnostmi Leonardo a Fincantieri. Transevropská společnost Airbus je druhou největší společností v Evropě po BAE Systems. Další významnou nadnárodní společností je MBDA, což je společný podnik tří evropských vedoucích představitelů v oblasti letectví a obrany (Airbus, BAE Systems a Leonardo), který je činný ve výrobě raket a raketových systémů. Transevropskou společností se stává také KNDS, vlastník společností Nexter a KMW. Některé z těchto společností neprovazují svou činnost výhradně na obranném trhu, což vysvětluje proměnlivé podíly prodeje na zaměstnance.

Podíváme-li se na menší společnosti, nedávná studie IHS určila téměř 1 600 malých a středních podniků činných v odvětví obrany v Evropě a celkový počet malých a středních podniků v obranných dodavatelských řetězcích odhadla na 2 000 až 2 500. Některé z těchto společností mají dvojí povahu a zabývají se jak civilní oblastí, tak oblastí obrany. Malé a střední podniky hrají v odvětví obrany v každém případě důležitou úlohu a jsou klíčovým subjektem, který umožňuje jeho konkurenceschopnost.

3.22. Evropský obranný průmysl je v EU rozložen nerovnoměrně. To znamená, že vyšší financování vojenské oblasti ze strany členských států EU nemusí plynout do všech členských států stejně. Pokud vyšší financování v jedné zemi plyne do podniků v jiných zemích, může to vést k novým obchodním tokům.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Evropský obranný fond bude přínosný jen tehdy, pokud podpoří skutečně důležité činnosti. Jeho pracovní programy by proto měly být založeny na robustním procesu evropského obranného plánování, který určí hlavní priority v oblasti obranných schopností pro Evropu.

4.2. EHSV podporuje politiku spolupráce, která bude podporovat přeshraniční spolupráci díky zapojení malých a středních podniků, a to i ze zemí, které nejsou členy prohlášení o záměru, aniž bychom se však vraceli k politikám v oblasti práva na návratnost, jež někdy posilovaly zdvojování dovedností.

4.3. EHSV podporuje návrh omezit využívání evropských fondů na evropské společnosti kontrolované evropskými zájmy a vyžadovat záruky v případech, kdy se vývoje podporovaného Evropským obranným fondem účastní třetí země.

4.4. EHSV podporuje myšlenku, aby přidělování evropských úvěrů řídila Evropská komise, avšak domnívá se, že Evropská obranná agentura může prospěšně zasáhnout do vymezování potřeb týkajících se obranného vybavení a Organizace pro vzájemnou spolupráci v oblasti vyzbrojování (OCCAR), přičemž může využít zkušeností, které nebyly vždy pozitivní, a zapojit se do řízení programů, neboť zdvojování dovedností v této oblasti by poškodilo účinnost daného systému.

4.5. EHSV podporuje myšlenku, aby byly výzkum a vývoj povinně předkládány etické komisi. Etické podmínky musí být jasně uvedeny a posouzeny již v hodnocení návrhu, aby se zajistila právní jistota a srozumitelnost.

4.6. EHSV podporuje myšlenku evropské průmyslové nezávislosti v Evropě, ale stále zpochybňuje její převedení do politiky, neboť většina členských států Evropské unie se považuje za součást Atlantické aliance, přestože mnoho států nadále lpí na vnitrostátní koncepci svrchovanosti.

4.7. EHSV vyjadřuje obavy ohledně budoucnosti spolupráce se Spojeným královstvím po brexitu a vyslovuje se pro silnou bezpečnost a partnerství, jež budou zahrnovat spolupráci Spojeného království s Evropským obranným fondem.

4.8. Evropané, které zasáhla globalizace, jež je v mnoha ohledech rušivá, jsou si již vědomi některých ze svých chyb a iluzí. Jejich největší chybou je jejich nečinnost. Politika strategické abstinence, která nám umožnila zaměřit se na hospodářství a přinesla nám tolik bohatství během studené války a do přelomu století, se nyní stala hlavním evropským kamenem úrazu.

4.9. Evropa po dlouhou dobu prosazovala ve světě svou vůli, nejdříve sama a poté spolu s USA. Ve světě, ve kterém sílí globální oteplování a autoritářské režimy, se nerovný vývoj mezi zeměmi, ale také v rámci zemí stává neúnosným. Náš stárnoucí kontinent se cítí ohrožen a má tendenci svalovat vinu na problémy, jako jsou terorismus a migrační pohyby, a někdy je zaměřovat a chybí mu dostatečná solidarita v rámci členských států i mezi nimi, to vše v kontextu oživení nacionalismu a autoritářství, jež vytváří tlak na evropské demokracie. Tak zajímavý nástroj průmyslové politiky, jakým je Evropský obranný fond, nezbaví Evropskou unii potřeby politických úvah o tom, co a jakým způsobem chceme bránit.

4.10. Evropská obrana se netýká jen strategických hrozeb, vnějších zásahů, vojenských schopností, technologických inovací a průmyslové excelence. Největší hrozbou, které dnes Evropané čelí, je zpochybnění samotné evropské demokracie, a proto společná obranná politika nemůže tento politický rozměr dále přehlížet.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG)

(COM(2018) 380 final)

(2019/C 110/16)

Zpravodaj: **Vladimír NOVOTNÝ**

Spoluzpravodaj: **Pierre GENDRE**

Konzultace	Evropský parlament, 11. 6. 2018 Rada, 22. 6. 2018
Právní základ	čl. 175 třetí pododstavec a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	22. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	201/1/3
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh Komise, který umožní pokračování Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) i po 31. prosinci 2020. EHSV doporučuje, aby v oblasti působnosti EFG, jež byla rozšířena, aby pokrývala propouštění nejen v důsledku vážného narušení hospodářství, ale i v důsledku nových celosvětových finančních a hospodářských krizí, byly zohledněny podstatné změny v zaměstnanosti způsobené například rozvojem digitalizace a umělé inteligence, přechodem k bezuhlíkovému hospodářství a případnými důsledky snížení světového obchodu. EFG by se tak měl stát trvalým nástrojem pro zmírnění negativních dopadů výzev 21. století na trh práce.

1.2. Výbor konstatuje, že panují určité nejasnosti ohledně úlohy různých evropských fondů, a doporučuje tedy, aby byly všechny zainteresované strany jasným a jednoduchým způsobem informovány o dosahu jejich opatření a o jejich případné doplňkovosti. EHSV připomíná, že účelem EFG není nahradit vnitrostátní právní ustanovení nebo ustanovení, jež jsou výsledkem kolektivních smluv, ale že je může v případě potřeby doplnit.

1.3. Výbor vyzývá vlády členských států, aby ve spolupráci s Komisí vytvořily na národní úrovni mechanismy ke kapacitnímu posílení administrativní struktury, a sice s cílem usnadnit a zefektivnit přípravu žádostí malých a středních podniků o zásah EGF a poskytnutí pomoci pro pracovníky postižené ztrátou pracovního místa.

1.4. EHSV opakovaně požaduje zapojení sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti do procesu žádostí o finanční prostředky od samého začátku procesu podávání žádostí a dále během všech fází zpracování žádostí o podporu z EFG, a to jak na úrovni podniků, tak regionů, členských států a EU.

1.5. Výbor podporuje návrh Komise, aby propuštění pracovníci a osoby samostatně výdělečně činné, které přestaly vykonávat svou činnost, měli rovný přístup k EFG nezávisle na typu své pracovní smlouvy nebo pracovního poměru.

1.6. Výbor vyzývá členské státy a orgány Unie, které se účastní rozhodování o EFG, aby vyvinuly co největší úsilí ke snížení doby zpracování a zjednodušení postupů s cílem zajistit hladké a rychlé přijetí rozhodnutí o uvolnění prostředků z EFG.

1.7. EHSV vyzývá členské státy, aby věnovaly zvláštní pozornost znevýhodněným kategoriím, včetně mladých a starších nezaměstnaných osob a osob ohrožených chudobou, a to vzhledem k tomu, že se tyto skupiny při hledání stabilního zaměstnání potýkají se specifickými problémy.

1.8. Výbor důrazně připomíná, že v zájmu příjemců pomoci by pomoc měla být poskytnuta co nejrychleji a neúčinněji.

2. Souvislosti předložení stanoviska včetně předmětného legislativního návrhu

2.1. Vznik a vývoj Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci

2.1.1. Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) byl zřízen nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1927/2006⁽¹⁾ na programové období 2007–2013 s cílem usnadnit opětovný návrat pracovníků do práce v oblastech, odvětvích, na územích nebo na pracovních trzích, které utrpěly otřes v souvislosti s vážným narušením hospodářství. EFG poskytuje podporu osobám, jeho posláním však není podporovat podniky, které se dostaly do potíží.

2.1.2. V souvislosti s vývojem finanční a hospodářské krize provedla Komise v roce 2008 revizi EFG s cílem rozšířit s platností ode dne 1. května 2009 do 30. prosince 2011 oblast působnosti EFG a zvýšit míru spolufinancování z 50 % na 65 %, tak aby se snížila zátěž pro členské státy.

2.1.3. Oblast působnosti EFG byla rozšířena v roce 2009 tak, aby se vztahovala i na pracovníky, kteří byli propuštěni v přímém důsledku celosvětové finanční a hospodářské krize.

2.1.4. Pro víceletý finanční rámec 2014–2020 byla oblast působnosti EFG znovu rozšířena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1309/2013⁽²⁾. Rozšíření EFG zahrnuje nejenom propouštění v důsledku významných strukturálních změn světového obchodu, ale rovněž případy jakékoli nové celosvětové finanční a hospodářské krize.

2.1.5. Dne 17. listopadu 2017 Evropský parlament, Rada a Komise společně vyhlásily evropský pilíř sociálních práv. Zásady evropského pilíře sociálních práv budou působit jako zastřešující rámec pro Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci.

2.2. Nový návrh EFG pro období po roce 2020

2.2.1. Hlavním cílem nového návrhu je zajistit, aby EFG, který je zvláštním nástrojem mimo rozpočtové stropy víceletého finančního rámce, nadále fungoval i po 31. prosinci 2020 bez časového omezení.

2.2.2. EFG může nabízet pomoc rovněž v případě neočekávaných krizí vedoucích k vážnému narušení místního, regionálního nebo národního hospodářství. Tyto neočekávané krize mohou zahrnovat významné recese u důležitých obchodních partnerů nebo zhroucení finančního systému.

2.2.3. Podpora z EFG je dostupná pracovníkům bez ohledu na jejich pracovní smlouvu nebo pracovní poměr. Je možné zahrnout nejen pracovníky s pracovní smlouvou na dobu neurčitou, ale také pracovníky se smlouvami na dobu určitou, pracovníky dočasně najímané přes agentury, vlastníky-vedoucí pracovníky mikropodniků a osoby samostatně výdělečně činné.

2.2.4. Žádost o podporu pracovníků prostřednictvím EFG uplatní v okamžiku, kdy počet propuštěných pracovníků dosáhne minimální prahové hodnoty. Prahová hodnota 250 propuštěných pracovníků je nižší než prahová hodnota pro programové období 2014–2020. V mnoha členských státech je většina pracovníků zaměstnána v malých a středních podnicích.

2.2.5. EFG se zaměřuje na aktivní opatření na trhu práce usilující o rychlý opětovný návrat propuštěných pracovníků do stálého zaměstnání. EFG nemůže přispívat na financování pasivních opatření. Příspěvky mohou být zahrnuty, jen pokud jsou zamýšleny jako pobídky pro usnadnění účasti propuštěných pracovníků na aktivních opatřeních politiky trhu práce, podíl příspěvků v koordinovaném balíčku aktivních opatření na trhu práce je omezený.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 406, 30.12.2006, s. 1.

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1309/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Evropském fondu pro přizpůsobení se globalizaci (2014–2020) a o zrušení nařízení (ES) č. 1927/2006 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 855).

2.2.6. Členské státy žádají o uvolnění prostředků z fondu pouze v případě skutečných krizových situací. EFG nemůže nahradit opatření, na něž se již vztahují fondy a programy EU zahrnuté ve víceletém finančním rámci, ani vnitrostátní opatření či opatření, za něž jsou podle vnitrostátních právních předpisů nebo kolektivních smluv odpovědné propouštějící podniky.

2.2.7. Žádost o pomoc by měla být uplatněna, pokud má podstatná restrukturalizace značný dopad na místní nebo regionální hospodářství.

2.2.8. Do 31. prosince 2021 musí být provedeno hodnocení *ex post* stávajícího nařízení.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá návrh Komise, který umožní pokračování EFG po 31. prosinci 2020. Výbor v minulosti přijal řadu stanovisek k EFG, v nichž vyjádřil EFG podporu, a tato stanoviska považuje nadále za aktuální⁽³⁾ ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.2. Výbor zdůrazňuje pokračující význam úlohy EFG jako pružného fondu, který poskytuje pomoc propuštěným pracovníkům, kteří přišli o práci při propouštění velkého rozsahu, a pomáhá jim co nejrychleji najít nové zaměstnání. Doporučuje, aby se vzala v úvahu situace zaměstnanců, kterým bude trvale snížena pracovní doba, aniž by došlo ke kompenzaci sníženého platu.

3.3. Dle názoru Výboru by bylo užitečné shromažďovat podrobnější údaje o sledování, zejména ohledně kategorie pracovníků, profesní zkušenosti a vzdělání, jejich zaměstnaneckého statusu a typu nalezeného zaměstnání. S ohledem na předpokládanou administrativní náročnost takové agendy a s ní spojenou zátěž podporuje Výbor jako alternativu sběr takových informací formou on-line dotazníků pro příjemce podpory, jak navrhuje Komise.

3.4. Výbor podporuje návrh Komise, aby propuštění pracovníci a osoby samostatně výdělečně činné, které přestaly vykonávat svou hlavní činnost, měli rovný přístup k EFG nezávisle na typu své pracovní smlouvy nebo pracovního poměru.

3.5. Dle názoru EHSV by finanční příspěvky z EFG měly být zejména zaměřeny na aktivní opatření na trhu práce. Cílem je rychlé opětovné začleňování příjemců pomoci do udržitelného zaměstnání a měla by být rovněž prosazována podpora profesní a geografické mobility pracovníků s cílem usnadnit jejich přeřazení.

3.6. EHSV bere na vědomí maximální částku ve výši 225 mil. eur ročně pro období 2021–2027 a považuje tento objem finančních prostředků za odpovídající současné hospodářské situaci EU. Poukazuje však na to, že by tento objem finančních prostředků mohl být v případě opětovného nástupu hlubší krize nebo takových případů, jako je urychlení technologických změn a energetické transformace, nedostatečný.

3.7. Výbor doporučuje, aby byl v polovině víceletého finančního rámce proveden přezkum EFG jak z hlediska čerpání finančních prostředků, tak z hlediska prahové hodnoty 250 propuštěných pracovníků, a žádá Komisi, aby ve spolupráci s rozpočtovým orgánem EU připravila odpovídající úpravu financování EFG.

3.8. Komise by pro tento případ měla zvážit zvýšení finančních prostředků na cca 1 mld. eur. Vzhledem k tomu, že je EGF navržen jako nouzový fond, musí být dále zajištěno, že se rozhodovací postupy týkající se takového navýšení prostředků uskuteční v co nejkratším termínu.

3.9. EHSV vyzývá členské státy, aby věnovaly zvláštní pozornost znevýhodněným kategoriím, včetně mladých a starších nezaměstnaných osob a osob ohrožených chudobou, a to vzhledem k tomu, že se tyto skupiny při hledání stabilního zaměstnání potýkají se specifickými problémy.

3.10. Členské státy a orgány Unie, které se účastní rozhodování o EFG, by měly vyvinout co největší úsilí ke snížení doby zpracování a zjednodušení postupů s cílem zajistit hladké a rychlé přijetí rozhodnutí o uvolnění prostředků z EFG. Výbor důrazně připomíná, že v zájmu příjemců pomoci by pomoc měla být poskytnuta co nejrychleji a nejúčinněji.

⁽³⁾ Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 38.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 141.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 376, 22.12.2011, s. 92.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 17.

3.11. EHSV vítá, že evropský pilíř sociálních práv bude působit jako zastřešující rámec EFG, který umožní Unii zavést do praxe příslušné zásady v případě podstatné restrukturalizace. Výbor doporučuje, aby vzhledem k nesnadnosti určení specifického faktoru, který způsobuje propouštění, bylo uvolnění prostředků z EFG v budoucnu založeno především na zásadě značného dopadu restrukturalizace spojené nejen s procesy globalizace, ale zejména s procesy dalších významných změn, jako jsou například dekarbonizace, digitalizace a průmysl 4.0 a s ním související technologické změny a transformační procesy, a dále změn způsobených širokou škálou důvodů z velkých přesídlení nebo propouštění, finanční nebo hospodářské krize. V tomto ohledu EHSV výslovně vítá rozšíření oblasti působnosti EFG na rizika na trhu práce způsobená strukturálními změnami způsobenými digitalizací a vývojem v oblasti dekarbonizace.

3.12. EHSV je přesvědčen, že by EFG měl být lépe sladěn s ostatními politikami EU a že by měla být podrobněji upravena specifikace spolupůsobení EGF s dalšími fondy a programy (např. FEAD, ESF, EaSI, Program EU v oblasti zdraví) a jejich interakce.

3.13. S přihlédnutím k povaze stávajícího názvu fondu a cílům určeným pro tento fond, jež si vzájemně odporují, a zároveň s ohledem na zájem o zachování anglické zkratky „EGF“ navrhuje EHSV upravit název „Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci“ na „Evropský fond pro přizpůsobení se a globalizaci“, nebo podobný název, jenž bude v souladu s uvedenou zkratkou „EGF“.

3.14. Dle názoru Výboru bude v dalším období vhodné, aby byla působnost EFG rozšířena na podporu takových programů, jako jsou na národních úrovních vyvinuté programy typu „kurzarbeit“ nebo „short-time“.

4. Malé a střední podniky

4.1. Malé a střední podniky zajišťují v EU cca 80 % pracovních míst a současně patří v případě krizových nebo transformačních procesů k nejzranitelnějším. Proto Výbor vyzývá vlády členských států, aby ve spolupráci s Komisí vytvořily na národní úrovni mechanismy a kapacitně posílily administrativní struktury, tak aby usnadnily a zefektivnily přípravu žádostí malých a středních podniků o zásah EGF a poskytnutí pomoci pro pracovníky postižené ztrátou pracovního místa.

4.2. EHSV podporuje navrhované zrovnoprávnění pracovníků v zaměstnaneckém poměru a samostatně výdělečných osob (článek 7) s výhradou nekumulování samostatně výdělečné činnosti a zaměstnaneckého poměru a v případě ukončení hlavní činnosti.

4.3. Výbor souhlasí s ochranou vlastníků velmi malých podniků, kteří by mohli přijít o práci v důsledku hospodářské či finanční krize nebo technologických změn, a také s tím, aby tyto osoby mohly získat podporu z prostředků EFG. To by však nemělo znamenat, že se bude „osoba samostatně výdělečně činná“ definovat jako „osoba, která zaměstnávala méně než 10 pracovníků“, jak se uvádí v článku 4 návrhu nařízení předloženého Komisi. Tato definice by měla v evropských právních předpisech mnoho různých důsledků, jelikož by různé kategorie pracovní a ekonomické činnosti označila za tytéž. Žádáme Komisi, aby k dosažení cíle chránit vlastníky velmi malých podniků, který Výbor podporuje, nalezla jiné řešení.

4.4. EHSV navrhuje Komisi, aby ve spolupráci s členskými státy zlepšila výsledky EFG prostřednictvím informační kampaně, včetně malých a středních podniků, a umožnila tak jejich zaměstnancům snadněji využívat možností poskytnutí podpory, které EFG nabízí.

4.5. EHSV oceňuje novou úpravu kritérií pomoci (článek 5) s důrazem na situaci v malých a středních podnicích, které zaměstnávají velkou část zaměstnaných osob. Je zejména důležité vzít bez ohledu na limit 250 zaměstnanců v úvahu pojetí skupiny a/nebo územního celku, pokud více poboček ze stejné skupiny, v nichž dochází k rušení pracovních míst, nedosáhne tohoto prahu jednotlivě.

5. Konkrétní připomínky

5.1. EHSV doporučuje zvážit větší flexibilitu stanovení počtu propouštěných pracovníků a případů ukončení činnosti (článek 6), způsobilých příjemců (článek 7) a způsobilých opatření (článek 8), tak aby se pomoc postiženým pracovníkům dostala co nejdříve.

5.2. Výbor dále doporučuje co největší zjednodušení administrativních kroků spojených s podáváním žádosti (článek 9) a tím i zrychlení celého procesu. Zjednodušením dokumentů a zavedením technické pomoci členskými státy, pokud je potřebná, lze zvýšit dosah opatření fondu.

5.3. Výbor je přesvědčen, že je nezbytné zjednodušit správní opatření (článek 2 přílohy návrhu nařízení), zejména pravidla pro sledování a podávání zprávy, systémy řízení a kontroly a opatření k zamezení podvodů a nesrovnalostí.

5.4. EHSV podporuje omezení způsobilosti k získání příspěvku z EFG uvedené v čl. 8 odst. 2 písm. b) návrhu kde se vysvětluje, že podpora z EFG nesmí nahradit odpovědnost, která pro podniky vyplývá z vnitrostátních právních předpisů nebo kolektivních smluv. Nemělo by to obecně vyloučit tržní opatření založená na kolektivních dohodách z potenciálního rozsahu podpor z EFG.

5.5. Výbor očekává, že Komise bude v připravovaném *ex post* hodnocení EFG věnovat vysokou pozornost analýze příčin nerovnoměrného čerpání EFG v členských zemích EU, zejména pak příčin, vedoucích k nízkému čerpání nebo dokonce nečerpání pomoci EFG v těchto zemích: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Slovensko a Spojené království.

5.6. EHSV opakovaně požaduje zapojení sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti do procesu žádostí o finanční prostředky od samého začátku procesu podávání žádostí a dále během všech fází zpracování žádostí o podporu z EFG, a to jak na úrovni podniků, tak regionů, členských států a EU. Významnou úlohu mohou s ohledem na podrobnou znalost místní situace a specifik dále sehrát i regionální struktury a obce.

5.7. Výbor doporučuje Komisi, aby se v nařízení upřesnilo, že se pojem „zaměstnanci“ vztahuje i na zaměstnané členy družstev.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program Kreativní Evropa (2021–2027) a zrušuje nařízení (EU) č. 1295/2013

(COM(2018) 366 final)

(2019/C 110/17)

Zpravodajka: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Spoluzpravodaj: **Zbigniew KOTOWSKI**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 14. 6. 2018 Rada, 21. 6. 2018
Rozhodnutí předsednictva Výboru	19. 6. 2018
Právní základ	čl. 173 odst. 3 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	22. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	207/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program Kreativní Evropa (2021–2027) (COM(2018) 366 final), a jeho ukazatele stanovené v příloze II. Budování silné a sjednocené Evropy musí vycházet z rozmanitosti kulturních kořenů, která by měla být předávána prostřednictvím vzdělávání. Pokračování tohoto programu je nutno považovat za velmi přínosné pro rozvoj evropské kultury a kultur jednotlivých členských států, tedy základ naší společnosti a zdroj našich demokratických hodnot.

1.2. EHSV po mnoho let podporoval významné příspěvky kreativních a kulturních odvětví k vytvoření hodnoty a pracovních míst, začleňování a růstu v EU⁽¹⁾. V roce 2012 podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“) odvětví s výraznou úlohou práv duševního vlastnictví⁽²⁾ v EU vytvářela 4,2 % HDP a 3,2 % pracovních míst. Podle článku 2 návrhu nařízení (COM(2018) 366) k těmto odvětvím patří „architektura, archivy, knihovny a muzea, umělecká řemesla, audiovizuální odvětví (například kinematografie, televize, videohry a multimédia), hmotné a nehmotné kulturní dědictví, design (včetně módního návrhářství), festivaly, hudba, literatura, scénická umění, knihy a vydavatelská činnost, rozhlas a výtvarné umění“.

1.3. EHSV si uvědomuje specifické podmínky tvůrčích kroků a postupů, které se ne vždy dají zasadit do obecného rámce pracovního práva, a je si plně vědom sociálních úkolů, které je třeba řešit v některých členských státech: zlepšení pracovních podmínek, zamezení nezaplaceným odpracovaným hodinám, boj s genderovou nerovností, prosazování důstojné práce, zlepšování zdravotních a bezpečnostních podmínek, usnadnění mobility, začlenění osob se zdravotním postižením a osob vyloučených, zamezení sexuálnímu obtěžování a tak dále.

1.4. EHSV se domnívá, že plánovaný rozpočet 1,8 miliardy EUR nepostačuje k tomu, aby mohly být splněny ambiciózní cíle programu Kreativní Evropa 2021–2027. EHSV proto požaduje navýšení rozpočtu. Tato významná investice do kreativity v Evropě, do jejích umělců, tvůrců, hudebníků, spisovatelů, fotografů, architektů, tvůrců videoher, filmařů atd.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 83, NAT/738 (Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 22), SOC/590 (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 148).

⁽²⁾ Základní odvětví s výraznou úlohou práv duševního vlastnictví zahrnují devět oblastí: tisk a literatura, hudební, operní a divadelní produkce, filmy a videozáznamy, fotografie, software a databáze, výtvarné umění a grafika, reklama a umění a společnosti pro kolektivní správu autorských práv.

pomůže EU, aby mohla úspěšně konkurovat velkým zemím, které na vnitrostátní úrovni a v mezinárodních organizacích úmyslně uplatňují strategie „měkké síly“ (USA, Japonsko, Jižní Korea). Financování ze strany EU by měly doplňovat státní a regionální veřejné zdroje. Zvláštní daňové pobídky by mohly přilákat filantropii (např. restaurování kulturního dědictví) a usnadnit skupinové financování (crowdfunding) vytváření nových podnikatelských modelů.

1.5. EHSV je přesvědčen, že v zájmu účinnějšího boje proti všem formám podpory násilí a diskriminace, zejména při produkci online videoher pro děti a mladé lidi, je rovněž nutné investovat do právních a technických nástrojů.

1.6. EHSV podporuje začlenění kreativního a kulturního rozměru do zahraniční politiky EU (obchodní politiky, mezinárodních vztahů atd.)⁽³⁾.

1.7. Tohoto bezprecedentního finančního úsilí by mělo být dosaženo třemi způsoby:

- rozpočet pro program „Kreativní Evropa“ zvýšený pro období 2021–2027 na 1 930 000 EUR z původních 1 850 000 EUR bude zahrnovat dalších 80 milionů EUR na meziodvětvovou složku, která umožní další obohacování projektů v oblasti kreativních a kulturních odvětví (hudba, móda, design, umění, film, knihy atd.) navzájem i vzájemné obohacování těchto odvětví a ostatních průmyslových odvětví; více finančních prostředků bude možné uvolnit na odborné vzdělávání v oblasti sdělovacích prostředků vzhledem k tomu, že v EU byla nedávno zpochybněna pluralita médií;
- finanční podpora kultury a tvorby v rámci celé řady programů EU s cílem „zlepšit proces začleňování kultury do jiných odvětvových politik, což by bylo vzájemně přínosné pro kulturu i dané odvětví“⁽⁴⁾: program Horizont 2020, Evropský sociální fond, Digitální Evropa, Fond soudržnosti, Erasmus;
- pokračující podpora finančního záručního nástroje určeného pro „kreativní a kulturní“ a zaměřeného na poskytování záruk a případně podpory ve formě kapitálu pro malé a střední podniky a startupy.

1.8. Tento obnovený cíl dosáhnout kulturnější a kreativnější Evropy bude přínosný i pro různá odvětví a průmyslové hodnotové řetězce v EU, jako je textilní, oděvní, kožedělný, nábytkářský, keramický a hračkářský průmysl, cestovní ruch, umění a řemesla, automobilový průmysl, stavebnictví, lékařská a zdravotní péče, zelená energie aj., a to díky začlenění kreativity, designu a špičkových technologií. V Evropě existuje řada příkladů úspěšného posunu některých průmyslových regionů či měst ke kreativním odvětvím generujícím vyšší přidanou hodnotou (Turín).

1.9. Příležitosti, které nabízí „digitální revoluce“ v těchto odvětvích s výraznou úlohou práv duševního vlastnictví, jsou zvláště významné a je třeba podporovat dostatečné investice do zařízení a softwaru (např. umělé inteligence, blockchainu, 3D tisku, digitalizace archivů) i do odborné přípravy.

1.10. Inovační potenciál těchto odvětví je neomezený, protože spočívají převážně na individuální kreativitě, dovednosti a představivosti. Z toho důvodu by kreativní a kulturní odvětví měla mít zvláštní rozpočet v rámci programu „Horizont 2020“ (nejméně 3 miliardy EUR, což je o něco méně než činí jejich podíl na HDP EU (4,2 %).

1.11. Na trhu v USA probíhají velké fúze, které budou mít dopad na kreativní a kulturní odvětví EU. V této souvislosti EHSV žádá Evropskou komisi, aby vyhlásila nabídkové řízení na vypracování obchodní zprávy, která se očekává v roce 2019 a která by se měla týkat hlavních hospodářských a technologických tendencí v USA s dopadem na sdělovací prostředky, kinematografii a audiovizuální produkci a jejich pravděpodobných důsledků pro jejich protějšky v EU v oblasti produkce, spotřeby a distribuce.

⁽³⁾ Směrem ke strategii EU pro mezinárodní kulturní vztahy, JOIN(2016) 29 final.

⁽⁴⁾ Citováno z diskusního dokumentu bulharského předsednictví: *Další postup: dlouhodobá vize přínosu kultury pro EU po roce 2020*, 27. dubna 2018.

1.12. Vzhledem k tomu, že EU může mít značný prospěch z pokračujícího dialogu se Spojeným královstvím, které hraje v těchto odvětvích klíčovou úlohu, EHSV žádá Evropskou komisi, aby podpořila jakýkoliv dialog vlád a sítí, který by mohl vést k dvoustranné dohodě, aby mohly ambiciózní dvoustranné programy pokračovat v rámci Kreativní Evropy 2021–2027. Podobné dvoustranné dohody byly v minulosti (2014–2020) uzavřeny se třetími zeměmi jako Gruzie, Srbsko nebo Ukrajina.

2. Obecné připomínky

2.1. Nová úroveň ambicí

2.2. Návrh nařízení (COM(2018) 366) je založen na článku 3 Smlouvy o Evropské unii: cílem EU je „podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel“ a EU „respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví“. Je však zřejmé, že množství problémů, které je třeba řešit, je větší, zejména pokud jde o konkurenci online platforem a vyhledávačů, soustředění odvětví okolo omezeného počtu velkých hráčů nebo vzestup „dezinformací“.

2.3. Prostřednictvím tohoto nového programu chce Evropská komise kulturním a kreativním subjektům nabídnout příležitosti k rozvoji technologicky a umělecky inovativních evropských přeshraničních iniciativ za účelem výměny, společné tvorby, koprodukce a šíření evropských děl. Cílem je také posílit postavení evropských subjektů na evropských a světových trzích. Příklady osvědčených postupů v této oblasti lze najít v činnosti fondu Rady Evropy Eurimages.

2.4. Větší rozpočet, který stále není dostačující

2.4.1. Navrhovaný rozpočet 1,85 miliardy EUR pro 27 členských států je větší než rozpočet stávající, ale představuje jen 1/1 000 celkového víceletého finančního rámce EU na období 2021–2027: 1 135 miliard EUR.

2.5. Rozpočet, který Evropská komise navrhla, je rozdělen na tři části:

- složka KULTURA s 609 miliony EUR (33 % celkového rozpočtu ve srovnání s 31 % celkového rozpočtu programu Kreativní Evropa na období 2014–2020),
- složka MEDIA s 1 081 miliony EUR (58 % celkového rozpočtu ve srovnání s 56 % celkového rozpočtu programu Kreativní Evropa na období 2014–2020),
- MEZIODVĚTVOVÁ složka se 160 miliony EUR (9 % celkového rozpočtu ve srovnání s 13 % celkového rozpočtu programu Kreativní Evropa na období 2014–2020).

2.5.1. EHSV požaduje dodatečné navýšení rozpočtu o 80 milionů EUR pro meziodvětvovou složku, aby se plně využily projekty „vzájemného obohacování“⁽⁵⁾ (digitální ekonomika, cestovní ruch, umění, luxusní zboží, kultura, digitální tisk...) a našly praktičtější odpovědi v oblasti mediální gramotnosti.

2.5.2. Cíl podporovat prioritní projekty zacílené na široké publikum je vhodný pro audiovizuální odvětví (složka MEDIA), ne však pro všechny kulturní činnosti, což se týká zvláště venkova. Sociální soudržnost a sociální začlenění jsou jádrem evropského projektu.

2.6. Dopad brexitu na tvorbu a kulturu

2.6.1. Tento nový program bude realizován v EU 27 po vystoupení Spojeného království, které je jedním z členských států, v nichž kreativní a kulturní odvětví mají klíčovou úlohu (90 miliard HDP v roce 2016, 2 miliony pracovníků). EHSV považuje za zásadní, aby v zájmu dynamičnosti „Kreativní Evropy“ byly zachovány pevné kulturní vztahy se Spojeným královstvím a aby se podporovala dvoustranná spolupráce všude, kde je to možné a potřebné. Smyslem specifické a konkrétní situaci přizpůsobené dvoustranné dohody se Spojeným královstvím, aby činnosti a programy mohly pokračovat na základě článku 8 návrhu nařízení a v souladu s revidovanou směrnicí o audiovizuálních mediálních službách.

⁽⁵⁾ Viz odstavec 4.6 stanoviska EHSV Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 83.

2.7. Poučení z předchozího programu Kreativní Evropa na období 2014–2020

2.7.1. V různých studiích posouzení dopadů, které si Komise vyžádala, byla zjištěna tato zásadní omezení:

- nedostatečný rozpočet pro zajištění významného dopadu na úrovni EU nebo na úrovni jednotlivých odvětví,
- příliš roztržitěné financování programu MEDIA,
- příliš složitý přístup k programům a financování EU a administrativní podávání zpráv, zejména pro malé a střední podniky a jednotlivce a subjekty podávající žádost poprvé,
- nerovnoměrné rozdělení prostředků podle členských států.

2.7.2. Během slyšení, které zorganizovala v Paříži (6. října 2016) předsedkyně Výboru pro kulturu a vzdělávání Sylvia Costa, poukázaly zúčastněné subjekty na další konkrétní problémy:

- procento úspěšnosti u výzev k podávání nabídek v rámci složky KULTURA je příliš nízké: 11 %,
- maximální délka u literárního překladu je příliš krátká: 2 roky,
- počet třetích zemí, které se mohou zapojit do některých projektů, je příliš malý,
- měla by být prosazována a podporována koncepce „experimentování“ stejně jako „inovací“.

Za účelem zohlednění této kritiky navrhuje Evropská komise pro období 2021–2027 určitá zjednodušení:

- větší flexibilita, která umožní přizpůsobit pracovní programy nepředvídatelným okolnostem,
- více rámcových dohod o partnerství a kaskádových grantů,
- více pobídek k odměňování výsledků spojených se schopností oslovovat širší publikum,
- systematické využívání elektronických formulářů a zpráv a snížení požadavků na vykazování.

2.8. Složka Kultura

2.8.1. Celkový rozpočet 609 milionů EUR podpoří přeshraniční oběh děl, mobilitu kreativních subjektů, partnerství, sítě a platformy zacílené na širší publikum v Evropě i mimo ni pro evropské kulturní a kreativní subjekty a díla, jakož i evropskou identitu, dědictví a hodnoty prostřednictvím kulturního povědomí, uměleckého vzdělávání a kreativity ve vzdělávání. Podporována budou rovněž zvláštní opatření EU, jako například Evropská hlavní města kultury, kulturní ceny EU a označení „Evropské dědictví“. Další prioritou je podpora mezinárodního budování kapacit, aby mohla být evropská kulturní a kreativní odvětví aktivní na mezinárodní úrovni.

EHSV navrhuje vložit do navrhovaného nařízení odstavec týkající se lidové tvořivosti a „amatérské“ kreativity, neboť právě tato forma kreativity položila základy vývoje a šíření skutečné humanistické a umělecké citlivosti.

2.9. Složka Media

2.9.1. Tento program s celkovým rozpočtem 1 081 000 EUR se vztahuje na audiovizuální prostředky, kinematografii a videohry. Je spojen s konkrétními legislativními nástroji: s přezkumem rámce autorského práva a revidovanou směrnicí o audiovizuálních mediálních službách.

2.9.2. První nástroj (COM (2016) 593 final) byl přijat Evropským parlamentem (12. září 2018) v prvním čtení.

Tento návrh má tři hlavní cíle: a) zlepšit přístup k obsahu online a přeshraniční přístup k televizním a rozhlasovým pořadům na platformách videa na vyžádání; b) harmonizovat a modernizovat výjimky autorského práva v právu EU v oblastech výuky, výzkumu a zachování kulturního dědictví; c) zavést řádně fungující tržní prostředí pro autorské právo pro vydavatele tisku, autory a umělce vytvářející obsah pro online platformy.

2.9.3. Druhý nástroj má několik cílů: přinést další příležitosti propagace evropských děl v EU (minimálně 30 % děl z EU na online platformách pro videa) i mimo ni, podpořit spolupráci v rámci celého hodnotového řetězce od počátečních fází produkce až po distribuci a představení a zvýšit úroveň ochrany dětí a spotřebitelů.

2.9.4. Rozpočet 1 081 000 EUR určený na evropské audiovizuální odvětví, včetně filmového průmyslu, televize a videoher, má tyto cíle: a) stimulovat spolupráci a inovace při produkci evropských audiovizuálních děl; b) zlepšit přeshraniční distribuci v kinech i online; c) podpořit mezinárodní vliv evropských audiovizuálních děl prostřednictvím lepší mezinárodní propagace a distribuce evropských děl a inovativního seriálového vyprávění včetně virtuální reality.

2.10. Meziodvětvová složka

2.10.1. Celkový rozpočet 160 milionů EUR by měl podpořit nové meziodvětvové projekty mezi kreativními a kulturními subjekty (hudba, sdělovací prostředky, literatura, umění...), pomocí kancelářím programu Kreativní Evropa propagovat program v jejich zemi a podpořit svobodné, rozmanité a pluralistické mediální prostředí, kvalitní žurnalistiku a mediální gramotnost (čl. 6 písm. c), COM(2018) 366 final).

2.10.2. Poslední cíl považuje EHSV za rozhodující: v roce 2017 v oblasti svobody tisku několik členských států zaznamenalo negativní vývoj. S ohledem na tuto specifickou situaci požaduje EHSV navýšení finančních prostředků s cílem podpořit prosazování svobody projevu a rozmanitého a pluralistického mediálního prostředí a podpořit vysoké mediální standardy týkající se obsahu a dále programy mediální gramotnosti, které občanům umožní dospět ke kritickému porozumění médiím.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Autorské právo v digitálním věku

3.1.1. Studie OECD z roku 2015 nazvaná „Copyright in the digital era“ (Autorské právo v digitálním věku) potvrzuje intenzitu právních a veřejných diskusí o způsobech a prostředcích přizpůsobení vnitrostátních rámců autorského práva internetové revoluci.

Hlavními projednávanými otázkami jsou: a) rozsah autorského práva; b) osiřelá díla; c) výjimky a omezení autorského práva; d) registrace autorského práva; e) prosazování.

3.1.2. EHSV podporuje nové související autorské právo pro vydavatele týkající se digitálního využití jejich tiskových publikací, navrhované v článku 11 návrhu směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu, ochranu obsahu ze strany online služeb, jak je navrženo v článku 13, mechanismus smluvních úprav (článek 15) a mechanismus řešení sporů (článek 16).

3.2. Dravá konkurence na mezinárodní úrovni by měla vést k jasné strategii EU pro kreativní a kulturní odvětví na jednotném trhu i externě (mezinárodní program pro kulturu, kulturní diplomacie, obchodní politika).

3.2.1. Americké společnosti jako Apple s iTunes, největším online obchodem s hudbou na světě od roku 2010, Netflix se 130 miliony předplatiteli za rok 2017 a YouTube s 1 300 000 uživateli měsíčně a více než 5 miliardami videozáznamů zhlédnutými každý den mají v oblasti online platform dominantní postavení.

3.2.2. Ve filmovém průmyslu například „produkce a koprodukce ze Spojených států představují 90 % filmů s největší návštěvností kin toho roku [2012]“, z čehož přirozeně vyplývá, že „jasně a téměř nesporně převažuje anglický jazyk“⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Diversity and the film industry: An analysis of the 2014 UIS Survey on Feature Film Statistics, březen 2016, s. 31.

3.2.3. V USA nedávno došlo k velkým fúzím, které potvrzují, že v oblasti produkce, distribuce a spotřeby audiovizuálního obsahu dochází k významným změnám. Jaký dopad budou mít tyto významné změny v USA na audiovizuální odvětví v EU, které je stále roztržité, má menší objem veřejného financování a trvale nízkou úroveň přeshraničního šíření kvůli omezenému rozpočtu a jazykovým překážkám? Nezávislá studie kvantitativních a kvalitativních údajů bude velmi užitečná.

Další velké země, jako je Čína, Japonsko, Kanada a Indie již zavedly účinné a dlouhodobé pobídkové politiky k vnitřní i vnější podpoře aktiv, která jsou součástí jejich „měkké síly“; EU by měla postupovat stejně.

3.3. Diverzifikace a obnovení obchodních modelů

3.3.1. Inovativní obchodní modely pro odvětví s výraznou úlohou práv duševního vlastnictví v EU by měly být podporovány třemi směry:

- a) využívání všech digitálních nástrojů (jako je umělá inteligence, blockchain, data velkého objemu, 3D tisk atd.) jako příležitost k obohacení obsahu kulturních statků a služeb a způsobu, jakým jsou dostupné spotřebitelům;
- b) příležitosti spojené s lepší přenositelností obsahu u přeshraničních projektů;
- c) hledání nových způsobů vytváření příjmů (předplatné, poplatek za zhlédnutí a podobně), aniž by byli vyloučeni zranitelní spotřebitelé.

3.3.2. V mnoha studiích byl prokázán příznivý vzájemný vliv kreativních a kulturních odvětví a dalších hospodářských odvětví, která obsahují kulturní nebo kreativní složku. Rozhraní kreativních a kulturních a digitálních technologií je mocným zdrojem zásadních objevů i postupné inovace.

3.3.3. Určité kulturní činnosti využívající veřejné nebo soukromé prostředky by se samozřejmě neměly opírat výlučně o dosahování zisku. Nový program by měl rovněž zahrnovat „netržné“ zaměřené činnosti.

3.4. Přístup k financování

3.4.1. V červnu 2016 Evropský fond pro strategické investice zavedl nový záruční nástroj, který má podporovat mikropodniky a malé a střední podniky v kreativních a kulturních odvětvích, pro něž je v jejich vlastní zemi složité získat přístup k půjčce. Pro tento nový mechanismus byla naplánována počáteční částka 121 milionů EUR a měl by vygenerovat 600 milionů EUR ve formě půjček a jiných finančních produktů.

3.4.2. Po pomalém začátku podepsalo devět členských států – Španělsko, Francie, Rumunsko, Belgie, Česká republika, Finsko, Itálie, Lucembursko a Spojené království – dohodu s Evropským investičním fondem (dále jen „EIF“) o potenciálních půjčkách v celkovém rozsahu až 300 milionů EUR. V roce 2017 EIF rozhodl o navýšení této částky o dalších 70 milionů EUR. Podle zprávy EIF o využívání záruky pro kulturní a kreativní odvětví (březen 2018) využilo tohoto nástroje 418 kreativních a kulturních „subjektů“ a celkový rozsah půjček činil 76 milionů EUR, což představuje průměrnou půjčku ve výši 182 000 EUR na každý subjekt.

3.4.3. EHSV důrazně pobízí příslušné orgány na vnitrostátní a regionální úrovni v městských a venkovských oblastech k tomu, aby tento nástroj podporovaly, a podnítily tak růst kreativních a kulturních odvětví a přilákaly do nich investice a nové podniky. Je jejich zodpovědností, aby se předešlo stále větším rozdílům mezi „inteligentními městy“, kde jsou silně soustředěna kreativní a kulturní odvětví⁽⁷⁾, a venkovskými oblastmi.

⁽⁷⁾ 64 % kreativních zaměstnání se nalézá v městských oblastech, dle J. Vlegels, W. Ysebaert: *Creativiteit, diversiteit en werkomstandigheden: een analyse van de drieënd van culturele en creative arbeid in België*, Sociologos 39, s. 241.

3.5. Sociální otázky

3.5.1. Data získaná v některých členských státech poukazují na nerovné a nevyhovující sociální pracovní podmínky: neproplácené hodiny, pravidelné přesčasy, smlouvy na dobu určitou, nevyžádané částečné úvazky, špatné zdravotní a bezpečnostní podmínky, nedostatečné investice do odborné přípravy, nerovnost žen a mužů⁽⁸⁾, nedostatečnou etnickou diverzitu, sexuální obtěžování, nízkou úroveň sociální ochrany a nedostatečnou mobilitu zaviněnou dvojitým zdaněním a obtížným získáváním víz v případě občanů třetích zemí.

Některé členské státy zavedly sociální požadavky, které kreativní a kulturní odvětví musí splňovat, aby mohla získat přístup k financování ze strany EU, což podporuje evropský sociální model v souladu s úlohou, kterou může potenciálně zastávat financování z veřejných prostředků.

3.5.2. Měl by se podporovat sociální dialog na vnitrostátní úrovni, který by umožnil nalezení vhodných řešení vedoucích ke zlepšení situace. Na úrovni EU jsou nezbytné méně závislé studie o pracovních podmínkách v kreativních a kulturních odvětvích, které by inspirovaly obnovené politiky. Jedno z nedávných zjištění například ukazuje, že kritérium „povolání“ by mohlo být účinnější než kritérium „odvětví“, neboť pouze 30,7 % „kreativních“ pracovních míst se nachází v kreativních a kulturních odvětvích⁽⁹⁾!

3.5.3. Klastry a sítě

Regionální klastry hrají klíčovou úlohu při prosazování nových modelů spolupráce a přeshraničních partnerství. Vytvoření nových regionálních klastrů a sítí pro kreativní a kulturní odvětví by mělo být podporováno tímto novým programem a plodnými partnerstvími mezi stávajícími klastry a sítěmi (Emilia-Romagna, Hamburk, Milán atd.), která by mohla podpořit rozšiřování a předávání osvědčených postupů.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁸⁾ Viz rámeček pro opatření v oblasti rovnosti žen a mužů ve výboru pro sociální dialog v audiovizuálních odvětvích.

⁽⁹⁾ J. Vlegels, W. Ysebaert, Sociologos 39, s. 210-241.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody (průběžný program)

[COM(2018) 337 final]

(2019/C 110/18)

Zpravodaj: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Konzultace	Evropský parlament, 2. 7. 2018 Rada, 26. 6. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva	19. 9. 2017
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	140/1/0

1. Závěry a doporučení

1.1. Tato iniciativa Evropské komise je příhodná a velmi pozitivní. Navrhované nařízení výrazně podpoří rozvoj dodatečných, bezpečných zdrojů vody pro zavlažování v zemědělství, tj. vody, kterou lze upravit tak, aby byla bezpečná pro zemědělské použití a rovněž si v náležitých případech zachovala cenný obsah užitečných živin a náležitě a půdy obohacující organické hmoty.

1.2. Přidanou hodnotou takového předpisu bude především odlehčení tlaku na dodávky pitné vody, ale také usnadnění veřejných i soukromých investic do vytváření těchto dodatečných zdrojů vody. Tyto samostatné a účelové infrastruktury pro čištění a dodávky vody pro zemědělské využití budou doplňovat stávající zdroje a zásobovací infrastrukturu, které jsou v závislosti na členském státu základními službami, za jejichž provozování odpovídá stát, obce či soukromé subjekty.

1.3. EHSV vítá navrhované nařízení jakožto vhodné doplnění realizace záměrů rámcové směrnice o vodě a příspěvek k balíčku týkajícímu se oběhového hospodářství. Bude stimulovat udržitelnější využívání stávajících vodních zdrojů a zvýší důvěru spotřebitelů v bezpečnost dotčených zemědělských produktů.

1.4. Spotřebitelé si v současnosti nejsou vědomi toho, že v členských státech existují odlišné normy pro opětovné využívání vody, a mnoho z nich ani neví, že se znovu získaná voda využívá k zavlažování. Toto nařízení definuje důsledný přístup založený na solidních vědeckých doporučeních, a lze ho proto považovat za potřebný základní kámen politiky v oblasti bezpečnosti potravin.

1.5. Oproti tomu, co by mohlo vyplývat z obecného názvu nařízení, je jeho vlastní obsah úzce zaměřen na opětovné využívání městských odpadních vod k účelům zavlažování. Doporučuje se (přestože se to uvádí v odůvodnění nařízení), aby bylo toto zaměření více zdůrazněno, a snížily se tak obavy, že se ignorují příležitosti k opětovnému využívání vody v průmyslu a domácnostech.

1.6. V oblasti zájmu zůstává potenciál opětovného využití vody pro obnovu zvodní, přestože není předmětem nařízení. Měla by se provést další technická analýza, aby se vyřešily složité problémy označené v posouzení dopadů.

1.7. Výbor důrazně doporučuje, aby se za účelem dosažení co největšího zamýšleného dopadu tohoto nařízení prováděla ve všech členských státech účinná kontrola zdrojů vody a dodržoval aktivní režim odpovědnosti a prosazování. Důsledněji se musí především prosazovat zákaz nelegálního čerpání vody.

1.8. Existuje dobrý podnikatelský důvod, který podporuje nezbytné kapitálové investice do vytvoření infrastruktury, která je nezbytná pro opětovné využívání vody, jejíž vybudování však bude podpořeno ze strukturálních fondů, zejména fondu pro rozvoj venkova a Fondu soudržnosti.

1.9. Ačkoliv se neočekávají dopady na konkurenci dovozu z třetích zemí, naléhá EHSV na Komisi, aby ve spolupráci s Evropským úřadem pro bezpečnost potravin využila této příležitosti a použila tento vývoj norem na úrovni EU k posílení svého postoje v mezinárodních diskusích o nastavení norem pro opětovné využívání vody, aby jim podléhal i dovoz z třetích zemí. EHSV se pravidelně zasazuje o důslednost v mezinárodních zemědělských normách a toto nařízení by mohlo nastavit globální referenční úroveň pro opětovné využívání vody⁽¹⁾.

2. Úvod

2.1. V důsledku změny klimatu a rostoucí poptávky má již mnoho oblastí EU potíže s nedostatkem vody⁽²⁾, přičemž jedna třetina území EU se s problémem nedostatku a kvality vody potýká již po celý rok⁽³⁾. Výbor tyto obavy zdůraznil ve svých předchozích stanoviscích, naléhavě vybízel k větším investicím do čištění odpadních vod za účelem jejich opětovného využití a poukázal na to, že cíl uzavřít koloběh vody se již nejeví jako nereálný⁽⁴⁾. Především v jižních členských státech, kde má značný hospodářský přínos zemědělská produkce, se velký podíl vodních zdrojů využívá k zavlažování v zemědělství. Účelem tohoto nařízení není rozšířit již zavlažované území, ale využívat stávající vodní zdroje bezpečněji a účinněji.

2.2. Jednou z nejvyšších priorit Unie je pochopitelně zachování důvěry spotřebitelů v dodávky potravin a regulační a inspekční systém zajišťující jejich bezpečnost. Toto nařízení zvýší jistotu v této oblasti, v níž se v současnosti normy mezi členskými státy značně liší. Objem vody dostupné pro zavlažování by se díky tomuto nařízení teoreticky mohl zvýšit o 4,9 miliardy m³ ročně, což by znamenalo snížení celkového nedostatku vody o více než 5 %. Nařízení zaručí bezpečnost recyklované odpadní vody a zajistí vysokou úroveň ochrany zdraví lidí a zvířat a životního prostředí.

2.3. Toto nařízení lze považovat za přínos pro oběhové hospodářství, podporu potravinového zabezpečení v EU a příspěvek k veřejnému zdraví. Nařízení přímo reaguje na potřebu stanovení harmonizovaných minimálních požadavků na kvalitu recyklované odpadní vody, která se převážně využívá v zemědělství. Větší transparentnost pro veřejnost je zajištěna prostřednictvím povinnosti zpřístupnit náležitě a aktuální informace o opětovném využívání vody on-line. Návrh nařízení navíc přispívá k provádění cílů v oblasti udržitelného rozvoje ze strany EU, konkrétně pak k plnění cíle 6, který se týká čisté vody a sanitačních zařízení. Nařízení doplňuje návrh nové společné zemědělské politiky, který vypracovala Komise, neboť přispívá k lepšímu hospodaření s vodou v zemědělství tím, že zajistí přístup zemědělců k udržitelnějšímu zásobování vodou.

2.4. Je potřeba poukázat na to, že se toto nařízení předkládá jako součást průběžného programu a že jeho dlouhodobým záměrem je zvážit jiné oblasti opětovného využívání vody. Toto specifické nařízení se však úzce zaměřuje na zpracování již čištěných městských odpadních vod a zabývá se téměř výhradně jimi s cílem umožnit jejich využití v různých formách pro zavlažování v zemědělství. Opětovné využívání vody v domácnostech a v průmyslu do působnosti tohoto návrhu nespadá a je již do určité míry upraveno, např. směrnicí o čištění městských odpadních vod, která se právě reviduje⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV Úloha zemědělství v obchodních jednáních, odstavec 4.3 (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 20).

⁽²⁾ Nedostatek vody vzniká, když poptávka po vodě v průběhu určitého období převyšuje její dostupné množství nebo když špatná kvalita vody omezuje její použití.

⁽³⁾ COM(2012) 672 final.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Plán na ochranu vodních zdrojů Evropy (Úř. věst. C 327, 12.11.2013, s. 93).

⁽⁵⁾ Směrnice Rady 91/271/EHS ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod (Úř. věst. L 135, 30.5.1991, s. 40).

3. Shrnutí návrhu Komise

3.1. Navrhované nařízení je součástí integrovaného přístupu k hospodaření s vodou, zaměřeného na řešení závažného a stupňujícího se problému nedostatku vody v celé EU. Kromě úspor vody a opatření v oblasti jejího efektivního využívání může vyčištěná voda z čistíren městských odpadních vod přispět jako spolehlivý alternativní zdroj vody.

3.2. Opětovné využívání vody má v zásadě menší dopad na životní prostředí než jiné alternativní možnosti dodávky vody a může nabídnout nejrůznější environmentální, ekonomické a sociální výhody. Nařízení je zaměřeno na opětovné využívání vody k zavlažování v zemědělství, které v současné době představuje zhruba čtvrtinu veškerého odběru sladké vody v EU.

3.3. Kromě členských států bude nařízení přímo použitelné pro hospodářské subjekty, a tudíž může stimulovat rozvoj environmentálních technologií a jejich zavádění. Návrh stanoví minimální požadavky na kvalitu a monitorování recyklované odpadní vody, stanoví hlavní úkoly v oblasti řízení rizik a nabízí harmonizovaný přístup k opětovnému využívání vody k zavlažování v celé EU. Konkrétně návrh stanoví:

3.3.1. Minimální požadavky na kvalitu recyklované odpadní vody a monitorování, včetně mikrobiologických prvků (například množství bakterií *E. coli*), a požadavky na rutinní a validační monitorování. Tyto požadavky zaručí, že recyklovaná odpadní voda zpracovávaná v souladu s navrhovaným nařízením bude bezpečná pro zavlažování.

3.3.2. Hlavní úkoly v oblasti řízení rizik, které k minimálním požadavkům přidávají dodatečnou úroveň ochrany, tj. identifikaci jakéhokoli dodatečného nebezpečí, které je třeba řešit, aby bylo opětovné využívání vody bezpečné. Týkají se především provozovatele zařízení pro recyklaci vod, jež vypracuje plán řízení rizik pro opětovné využívání vody nezbytný pro vydání povolení příslušným orgánem, které bude revidováno alespoň každých pět let.

3.3.3. Větší transparentnost. Nová pravidla týkající se transparentnosti vyžadují, aby veřejnost měla informace ohledně opětovného využívání vody v příslušných členských státech k dispozici on-line, a to v uživatelsky vstřícné podobě. Bude nutné vypracovat prováděcí akt, aby mohla být stanovena podrobná pravidla týkající se formy a prezentace informací, jež mají být poskytovány.

3.4. Předpokládá se, že členské státy za podpory Evropské agentury pro životní prostředí, která bude pravidelně předkládat přehledy o provádění nařízení na úrovni Unie, vypracují soubory údajů obsahující informace o opětovném využívání vody. První hodnocení je plánováno po šesti letech od vstupu nařízení v platnost.

3.5. Mělo by se vzít na vědomí, že navrhované nařízení nevyžaduje od členských států, aby čistily odpadní vody za účelem zavlažování. Jeho primárním účelem je vybudovat u široké škály zúčastněných stran (vodohospodářských orgánů, zemědělců, investorů a spotřebitelů) důvěru v to, že se v zajišťování vody k účelům zavlažování důsledně uplatňují nejvyšší bezpečnostní standardy. Bude to velký krok vpřed v současné praxi.

3.6. Posouzení dopadů i podpůrná dokumentace výzkumu obsahují podrobnou analýzu technických otázek, především detekce, bezpečnostních norem a prahových hodnot.

4. Obecné připomínky

4.1. Výbor toto nařízení podporuje, neboť přispěje ke zmírnění tlaku v důsledku změny klimatu a bude užitečným doplněním provádění rámcové směrnice o vodě a oběhového hospodářství obecně. Poukazujeme na pozitivní příklady rozsáhlého opětovného využívání vody ve spojení se zemědělskou produkcí, zejména na Kypru a v Izraeli, kde se v současnosti opětovně využívá téměř 90 % čišťených odpadních vod. Klademe si otázku, zda by v nařízení o opětovném využívání vody neměla být zohledněna otázka získávání tepla z vody ještě před jejím odvedením do čistírny odpadních vod. Tato zařízení by měla být instalována v rodinných a bytových domech, na plaveckých bazénech a v hotelech.

4.2. Navrhované nařízení uznává prvořadost úspor vody a opatření v oblasti jejího efektivního využívání ve vodohospodářské hierarchii. Možnost dobrovolného opětovného využívání bude zvolena pouze v případě, kdy bude vhodná, bezpečná a nákladově efektivní. Existuje velký prostor pro opětovné využívání vody k zavlažování, a to zejména

v některých jižních členských státech EU, kde toto využívání dosahuje nevysoké úrovně. Itálie a Řecko např. opětovně využívají 12 % vody a Španělsko 12 %. Je povzbuzující, že opětovné využívání vody v současnosti stabilně roste.

4.3. Výbor poznamenává, že nařízení má zavést jednotný přístup k normám kvality vody k opětovnému využití. Ten v současnosti chybí. Spotřebitelé si obecně nejsou vědomi velkých rozdílů mezi členskými státy v kvalitě vody opětovně využívané k zavlažování. Jednotná minimální norma podpoří její využívání a investice a spotřebitelům poskytne větší záruky, pokud jde o zdravotní otázky.

4.4. Výbor dále poznamenává, že nařízení řeší obavy ohledně patogenů, kontaminantů, které představují nový problém, vedlejších produktů dezinfekce a rezistence vůči antibiotikům (v příloze 2) na základě technické zprávy Společného výzkumného střediska (JRC) z oblasti vědy a politiky, která se velmi podrobně zabývá řízením zdravotních a environmentálních rizik opětovného využívání vody pro zavlažování v zemědělství⁽⁶⁾. Díky tomu by v rámci jednotlivých projektů měla být zajištěna ochrana půdy, podzemních vod, pitné vody a potravinářských výrobků.

4.5. Existuje řada situací, v nichž jsou konvenční zdroje vody obecně podhodnoceny a neodrážejí náklady spojené se životním prostředím ani náklady na zdroje. V rozsáhlém měřítku také pokračuje nelegální odběr z řek a soukromých vrtů. Aby toto nařízení mělo co největší zamýšlený dopad, musí všechny členské státy zajistit účinnou kontrolu vodních zdrojů a aktivní režim odpovědnosti a prosazování.

4.6. Navrhované nařízení stanoví přesně vymezený postup povolování projektů opětovného využívání vody. To by mělo přispět k jasnému rozdělení odpovědnosti v oblasti opětovného využívání vody mezi různými subjekty působícími v oblasti koloběhu vody.

4.7. Výbor oceňuje příležitost, kterou nařízení nabízí, jelikož vybízí k uzpůsobení nebo koncipování čistíren odpadních vod tak, aby usnadňovaly fertigaci. Jedná se o zadržení rozpustných hnojiv, například dusíku a fosforu a prospěšné organické hmoty obohacující půdu, které se v průběhu využívání vody v domácnostech a v průmyslu dostaly do koloběhu vody, ve zpracované vodě s náležitým zohledněním bezpečnosti. Tyto dodatečné přínosy jsou chápány jako druhotné k prvotnímu přínosu, jímž je zajištění nových vodních zdrojů prostřednictvím opětovného využívání.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Je třeba poznamenat, že výraz „opětovné využívání vody“ odkazuje na využívání vody vyrobené z (převážně městských) odpadních vod, která po zpracování dosáhne kvality, jež odpovídá jejímu zamýšlenému použití.

5.2. Nařízení je převážně zaměřeno na zajištění kvality a bezpečnosti při opětovném využívání vody z čistíren městských odpadních vod. Nezabývá se regulací pitné vody ani přímými opatřeními k racionálnímu využívání vody. Výbor však poznamenává, že účinné čištění odpadních vod a jejich opětovné využívání má ve srovnání s jinými možnostmi značný přínos pro životní prostředí. Sucho v roce 2017 např. způsobilo italskému zemědělství ztrátu ve výši zhruba 2 mld. eur a extrémní vlivem povětrnostních podmínek, které nastaly v mnoha členských státech v létě 2018, se toto číslo v EU pravděpodobně zvýší. Opětovné využívání vody by však mohlo v Itálii pokrýt asi 47 % celkové poptávky po vodě na zavlažování, jenže je v současnosti velmi omezené.

5.3. Potenciál k využívání recyklované odpadní vody k zavlažování v zemědělství sice existuje převážně v jižních členských státech, ale toto nařízení bude sloužit jako podnět v oblasti technologií i provozu, z čehož bude mít v budoucnu prospěch celá EU.

⁽⁶⁾ Publikace JRC Towards a legal instrument on water reuse at EU level.

5.4. Odpovědnost za zajištění norem v oblasti bezpečnosti potravin, které obecně nastavuje EU s ohledem na nařízení o obecném potravinovém právu, mají členské státy, což je náležité. Navrhované nařízení zajistí, že tam, kde se bude voda opětovně využívat k zavlažování plodin určených k výrobě potravin, bude bezpečnost spotřebitelů prvořadá. Na dovoz zemědělských produktů z třetích zemí se vztahuje nutnost dodržovat právní předpisy EU týkající se bezpečnosti potravin, i když v třetích zemích v současnosti neexistují specifické požadavky na zavlažovací postupy. Panuje názor, že by společné normy EU mohly být vzorem pro třetí země, zejména naše dvoustranné obchodní partnery, bude se však ohledně toho muset jednat na mezinárodní úrovni. Na celém světě se jak čištěná, tak nečištěná odpadní voda využívá k zavlažování ve vysoké míře již nyní, a to i v mnoha zemích, z nichž EU dováží zemědělské produkty.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského Parlamentu a Rady o sladění povinností podávání zpráv v oblasti politiky životního prostředí a o změně směrnic 86/278/EHS, 2002/49/ES, 2004/35/ES, 2007/2/ES, 2009/147/ES a 2010/63/EU, nařízení (ES) č. 166/2006 a (EU) č. 995/2010 a nařízení Rady (ES) č. 338/97 a (ES) č. 2173/2005

[COM(2018) 381 final – 2018/0205 (COD)]

(2019/C 110/19)

Zpravodaj: **Vladimír NOVOTNÝ (CZ-I)**

Konzultace	Evropský parlament, 11. 6. 2018 Rada, 22. 6. 2018
Právní základ	Článek 114, čl. 192 odst. 1, a články 207 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva	17. 4. 2018 (v očekávání žádosti o vypracování stanoviska)
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	5. 10. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	359
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh Evropské komise na sladění povinností podávání zpráv v oblasti politiky životního prostředí a očekává od tohoto návrhu zvýšení transparentnosti zpráv a jejich přípravy, poskytnutí empirické základny pro hodnocení účinnosti politik životního prostředí, zjednodušení postupů a snížení administrativní zátěže jak pro členské státy, tak pro Komisi.

1.2. EHSV plně podporuje nový přístup Evropské komise k podávání environmentálních zpráv, který se opírá o zásadní modernizaci postupů sběru dat, podávání zpráv a následného hodnocení životního prostředí s využitím systémů INSPIRE, COPERNICUS, přenosu dat v reálném čase a jejich počítačového zpracování. Dle názoru EHSV naplňuje předložený návrh Komise principy přístupu „zlepšování právní úpravy“ (Better Regulation) a programu REFIT.

1.3. EHSV doporučuje, aby centrální databáze Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) umožnily provázat data a informace o životním prostředí s daty geografického, hospodářského a sociálního rozměru a komplexně je interpretovat.

1.4. EHSV opakovaně zdůrazňuje nezbytnost zapojení organizací občanské společnosti do přípravy a projednávání zpráv o životním prostředí v členských státech.

1.5. EHSV zastává názor, že přizpůsobení se změnám specifických požadavků na podávání zpráv o životním prostředí je při zachování vysoké kvality environmentálních dat a zpráv efektivnější, než by byl striktně unifikovaný přístup „one size fits all“.

1.6. EHSV je přesvědčen, že modernizace podávání zpráv o životním prostředí a následné zpracování a hodnocení dat o životním prostředí významně přispějí k naplnění cílů Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva).

1.7. EHSV vyzývá vlády členských států EU, jejich úřady a agentury, Evropskou komisi a Evropskou agenturu pro životní prostředí, aby zvýšily úsilí o zlepšování dostupnosti, srozumitelnosti a vypovídacích schopností zpráv a informací o životním prostředí pro široké spektrum občanské společnosti a jejích organizací v těchto otázkách.

1.8. EHSV doporučuje pravidelné hodnocení a přezkum *acquis* v oblasti získávání dat, informací a podávání zpráv o životním prostředí i v budoucnosti, zkracování doby mezi získáním dat, jejich zpracováním a zveřejněním a zvýšení jejich dostupnosti, transparentnosti a srozumitelnosti.

1.9. EHSV vyzývá organizace zabývající se ochranou životního prostředí k aktivnější podpoře povědomí veřejnosti o situaci v oblasti životního prostředí ve svých zemích nebo regionech. EHSV naléhá na Komisi, aby k těmto aktivitám vybízela a financovala je.

2. Dokument Komise

2.1. V roce 2017 zveřejnila Komise komplexní hodnocení kontroly účelnosti zaměřené na podávání environmentálních zpráv. Hodnocení zahrnovalo 181 povinností týkajících se podávání zpráv, které jsou zakotveny v 58 právních předpisech EU v oblasti životního prostředí.

2.2. Byla provedena průřezová a komplexní analýza povinností týkajících se podávání zpráv⁽¹⁾ zaměřená na zvýšení transparentnosti, poskytnutí empirické základy pro budoucí hodnocení a zjednodušení a snížení administrativní zátěže pro členské státy a Komisi.

2.3. Individuální hodnocení relevantních právních předpisů odhalila rezervy ve zlepšování podávání zpráv stanovených v těchto právních předpisech:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/49/ES⁽²⁾ o hluku ve venkovním prostředí⁽³⁾,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES⁽⁴⁾ o odpovědnosti za životní prostředí⁽⁵⁾,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES⁽⁶⁾ – směrnice INSPIRE (infrastruktura pro prostorové informace)⁽⁷⁾,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES⁽⁸⁾ o ochraně ptáků a směrnice Rady 92/43/EHS⁽⁹⁾ o ochraně přírodních stanovišť⁽¹⁰⁾,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU⁽¹¹⁾ o zkouškách na zvířatech⁽¹²⁾,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 166/2006⁽¹³⁾ o evropském registru úniků a přenosů znečišťujících látek (E-PRTR)⁽¹⁴⁾,
- směrnice Rady 86/278/EHS⁽¹⁵⁾ o kalech z čistíren odpadních vod,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 995/2010⁽¹⁶⁾ o těžbě dřeva,

⁽¹⁾ SWD(2017) 230.

⁽²⁾ Úř. věst. L 189, 18.7.2002, s. 12.

⁽³⁾ SWD(2016) 454.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 108, 25.4.2007, s. 1.

⁽⁵⁾ SWD(2016) 121.

⁽⁶⁾ Úř. věst. L 108, 25.4.2007, s. 1.

⁽⁷⁾ COM(2016) 478 a SWD(2016) 273.

⁽⁸⁾ Úř. věst. L 20, 26.1.2010, s. 7.

⁽⁹⁾ Úř. věst. L 206, 22.7.1992, s. 7.

⁽¹⁰⁾ SWD(2016) 472 final.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. L 276, 20.10.2010, s. 33.

⁽¹²⁾ COM(2017) 631 a SWD(2017) 353.

⁽¹³⁾ Úř. věst. L 33, 4.2.2006, s. 1.

⁽¹⁴⁾ SWD(2017) 711.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. L 181, 4.7.1986, s. 6.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. L 295, 12.11.2010, s. 23.

- nařízení Rady (ES) č. 338/97⁽¹⁷⁾ (CITES),
- nařízení Rady (ES) č. 2173/2005⁽¹⁸⁾ o prosazování práva, správa a obchod v oblasti lesnictví (FLEGT).

Současně probíhá proces sladění týkající se aktuálních návrhů Evropské komise k pitné vodě, persistentním organickým látkám, opětovnému využívání odpadních vod a k jednorázovému použití plastových výrobků, které byly předloženy v roce 2018.

2.4. Na základě tohoto hodnocení byl vypracován návrh na sladění jednotlivých právních předpisů, které se environmentálních zpráv týkají, a podrobný plán provádění navrhovaných změn.

2.5. Cílem návrhu je při respektování zásad nezbytnosti, subsidiarity a proporcionality optimalizovat již existující povinnosti týkající se sledování provádění, podávání zpráv a transparentnosti, stanovené v právních předpisech EU. Návrh dále sleduje sladění požadavků relevantních právních předpisů a zlepšení empirické základny pro provádění politiky EU.

2.6. Návrh zahrnuje kroky, které vedou ke zlepšení transparentnosti a subsidiarity (v osmi právních aktech), zjednodušení nebo vyloučení povinností týkajících se podávání zpráv (v sedmi právních aktech), sladění termínů pro podávání zpráv (ve třech právních aktech), zjednodušení přehledů pro celou EU a objasnění úlohy orgánů EU (v osmi právních aktech) a přípravě na budoucí hodnocení (v pěti právních aktech).

2.7. Návrh přispívá k tomu, aby měla veřejnost přístup k jasným informacím o životním prostředí na vnitrostátní úrovni. Pomůže tak veřejnosti získat přehled o tom, co se v oblasti životního prostředí děje v celé Evropě, a vnitrostátním orgánům veřejné moci pomůže při řešení přeshraničních záležitostí. Návrh má také snížit zátěž pro členské státy, posílit subsidiaritu a přiblížit informace o provádění občanům.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o sladění povinností podávání zpráv v oblasti životního prostředí⁽¹⁹⁾ jako základní krok k celkové modernizaci postupů přípravy a podávání environmentálních zpráv. EHSV podporuje zapojení systémů INSPIRE a COPRNICUS, prostředků elektronického zpracování dat, přenosu dat v reálném čase a komunikace směrem od formálních písemných zpráv k budování dynamických centrálních databází na úrovni Evropské komise a Evropské agentury pro životní prostředí. EHSV dále v souladu s názorem Komise a textem návrhu nařízení konstatuje, že se jedná vysloveně o změny procesního charakteru, a nikoliv o změny vlastního předmětu jednotlivých právních dokumentů týkajících se výběru environmentálních ukazatelů, výčtu regulovaných látek a jejich limitů.

3.2. Zjednodušení a sladění postupů přípravy a podávání environmentálních zpráv povede dle názoru EHSV k vyšší efektivnosti a transparentnosti těchto zpráv. EHSV očekává, že návrh povede k nižší zátěži a nižším nákladům spojeným s povinnostmi podávání zpráv stanovenými v právních předpisech EU v oblasti životního prostředí a k významnému zkrácení doby od získání dat k jejich zveřejnění.

3.3. EHSV považuje za nezbytné zvýšit nejen dostupnost, ale i srozumitelnost zpráv a informací o životním prostředí pro široké vrstvy občanské společnosti. EHSV opakovaně připomíná nezastupitelnou úlohu občanské společnosti nejen jako uživatele informací o životním prostředí, ale také jako aktivního účastníka sběru, přípravy a projednávání těchto informací a zpráv. V této souvislosti EHSV zdůrazňuje význam procesů posuzování vlivů na životní prostředí a účasti občanské společnosti při jeho projednávání.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. L 61, 3.3.1997, s. 1.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. L 347, 30.12.2005, s. 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 381 final – 2018/0205 (COD).

3.4. Návrh na revizi řady stávajících právních předpisů spadá do Programu Komise pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT⁽²⁰⁾). EHSV v této souvislosti přijal stanovisko Program REFIT⁽²¹⁾, ve kterém a vyslovil znepokojení s ohledem na zjištěné nedostatky v posuzování environmentálních dopadů a zdůraznil požadavek integrovaného a vyváženého posouzení sociálního, hospodářského a environmentálního rozměru.

3.5. EHSV ve svém stanovisku Přezkum provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí⁽²²⁾ poukázal na důležitost zapojení občanské společnosti do rozhodování a přezkumu, což je aktuální i v případě přezkumu právních předpisů upravujících podávání zpráv o životním prostředí.

3.6. Návrh Evropské komise obsahuje křížové odkazy na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES⁽²³⁾ o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a směrnicí 2007/2/ES o prostorových informacích a zaručuje jednotnost s požadavky těchto směrnic. EHSV přijal stanovisko Přístup k právní ochraně na vnitrostátní úrovni v souvislosti s opatřeními provádějícími právní předpisy EU v oblasti životního prostředí⁽²⁴⁾, ve kterém zdůraznil význam Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a o přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva).

3.7. EHSV upozorňuje na skutečnost, že zatímco se návrh Evropské komise týká pouze podávání zpráv o životním prostředí na základě požadavků právních předpisů EU, významná část zpráv o životním prostředí je podávána na dobrovolné bázi na úrovni podnikatelských subjektů, oborových svazů, měst, obcí a dalších organizací a organizací občanské společnosti.

3.7.1. Příkladem takových dobrovolných aktivit zahrnujících zprávy o životním prostředí jsou kupříkladu zprávy GRI (Global reporting initiative) podávané na úrovni jednotlivých korporací, zprávy oborových sdružení, jako v případě chemického průmyslu iniciativa Responsible Care (Evropské rady chemického průmyslu – Cefic), zprávy týkající se sociální odpovědnosti podniků, které často zahrnují též environmentální část, a další.

3.7.2. Hodnocení dopadů na životní prostředí a související informace jsou dále poskytovány veřejnosti v rámci systémů environmentálního řízení organizací EMS a EMAS.

3.7.3. V uvedených aktivitách se dlouhodobě osvědčila aktivní role organizací občanské společnosti při projednávání zpráv, která vede k posilování důvěry občanské společnosti na straně jedné a podnikatelského sektoru na straně druhé. Na místní i mezinárodní úrovni se v oblasti informací o životním prostředí uplatňují též postupy posuzování vlivů na životní prostředí.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Zlepšení transparentnosti a subsidiarity

EHSV je přesvědčen, že návrh Evropské komise přináší další zlepšení transparentnosti a umožnění přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí uživatelsky přívětivějším způsobem při zachování subsidiarity.

4.2. Zjednodušení nebo vyloučení povinností týkajících se podávání zpráv

Podle názoru EHSV by ke snížení administrativní zátěže bylo účelné zjednodušení či vhodná náhrada procesu podávání textových informací a zaměření se na lepší přístup veřejnosti k informacím. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zahájila zpracování několika hlavních syntetických ukazatelů hodnocení stavu životního prostředí, které by byly jasné pro širokou škálu členů společnosti všech zemí EU. Pomohlo by to snadněji získat stanovisko k ochraně životního prostředí ve své zemi nebo regionu a aktivovalo by iniciativy směřující k hledání pozitivních změn.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly_en

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV Program REFIT (Úř. věst. C 230, 14.7.2015, s. 66).

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV Přezkum provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 114).

⁽²³⁾ Úř. věst. L 41, 14.2.2003, s. 26.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV Přístup k právní ochraně na vnitrostátní úrovni v souvislosti s opatřeními provádějícími právní předpisy EU v oblasti životního prostředí (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 65).

4.3. Sladění termínů pro podávání zpráv

EHSV podporuje zefektivnění lhůt pro předkládání hlukových map a akčních plánů dle směrnice 2002/49/ES⁽²⁵⁾ a vytvoření dostatečného časového prostoru pro veřejné konzultace a posílení účasti občanské společnosti na přezkumu nebo revizi akčních plánů. EHSV podporuje obdobné úpravy i u dalších předpisů za podmínky, že nedojde ke snížení kvality a dostupnosti environmentálních dat a zpráv.

4.4. Zjednodušení přehledů pro celou EU a objasnění úlohy orgánů EU

Dle názoru EHSV je nezbytné objasnit a upřesnit úlohu Komise a Evropské agentury pro životní prostředí v příslušných procesech podávání zpráv.

4.5. Příprava na budoucí hodnocení

EHSV oceňuje, že hodnocení provedené Evropskou komisí odhalilo řadu duplicit, neprovázaností a zbytečných požadavků jak ve struktuře dat a zpráv, tak v požadavcích na jejich frekvenci, a další rezervy týkající se jejich efektivnosti. EHSV je přesvědčen, že další rezervy lze nalézt i v budoucnosti. Proto doporučuje pravidelné hodnocení fungování *acquis* v této oblasti. Komise by měla provádět hodnocení a požadovat, aby členské státy poskytly informace, které jsou pro tato hodnocení zapotřebí. V této souvislosti přijal EHSV stanovisko SC/045 Právní předpisy, jež ob stojí i v budoucnu⁽²⁶⁾, kde formuloval doporučení pro další postup v souvislosti s budoucími právními předpisy.

4.6. Data v souvislostech

EHSV doporučuje, aby byly centrální databáze Evropské agentury pro životní prostředí budovány tak, aby byly data a informace o životním prostředí provázány s daty geografického, hospodářského a sociálního rozměru, a umožnily tak jejich komplexní a věcně správnou interpretaci. EHSV vítá kroky Evropské komise k zavedení lepších předpisů, které by snížily administrativní zátěž v souvislosti s revizí ohlašovací povinnosti dle nařízení (ES) č. 166/2006 (nařízení o evropském registru úniků a přenosů znečišťujících látek (E-PRTR)) týkající se povinností, které mají omezený význam. Současně EHSV poukazuje na nezbytnost dodržování zásady důvěrnosti některých informací obchodního tajemství, která by však neměla bránit transparentnosti a dostupnosti zpráv a údajů o životním prostředí.

4.7. Některé dílčí změny

EHSV se domnívá, že by navrhované změny měly být v budoucnosti uzpůsobeny specifikům dílčích právních předpisů zavádějících povinnosti v oblasti podávání zpráv o životním prostředí, nikoli se řídit unifikovaným přístupem „one size fits all“. EHSV také podporuje sladění lhůt pro podávání zpráv mezi směrnicí 2009/147/ES (směrnice o ptácích) a směrnicí 92/43/EHS (směrnice o ochraně přírodních stanovišť).

4.8. Vybízení veřejnosti k činnosti v oblasti životního prostředí

EHSV vyzývá organizace zabývající se ochranou životního prostředí k aktivnější podpoře povědomí veřejnosti o situaci v oblasti životního prostředí ve svých zemích nebo regionech. EHSV naléhá na Komisi, aby k těmto aktivitám vybízela a financovala je.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Směrnice 2007/2/ES.

⁽²⁶⁾ Stanovisko EHSV Právní předpisy, jež ob stojí i v budoucnu (Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 51).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském námořním a rybářském fondu a zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 508/2014

(COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD))

(2019/C 110/20)

Zpravodaj: **Brian CURTIS (UK-II)**

Žádost Rady o vypracování stanoviska	12/07/2018
Žádost Evropského parlamentu o vypracování stanoviska	02/07/2018
Právní základ	Článek 42, čl. 43 odst. 2, čl. 91 odst. 1, čl. 100 odst. 2, čl. 173 odst. 3, články 175 a 188, čl. 192 odst. 1, čl. 194 odst. 2, články 304 a 349 SFEU
Rozhodnutí předsednictva	22. 5. 2018 (v očekávání žádosti o vypracování stanoviska)
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	214/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá návrh Komise, který členskými státy přináší flexibilnější systém v souladu s jejich strategickými prioritami a má za cíl podpořit udržitelný model podnikání pro rybáře a zachovat konkurenceschopnost odvětví rybolovu. EHSV zejména požaduje, aby byl návrh co nejdříve schválen a aby byl zaveden dostupnější mechanismus financování a úměrnější a harmonizovanější systém sankcí. Do každé fáze tohoto procesu – od přípravy návrhu vnitrostátních plánů po provádění a konečné hodnocení – je třeba zapojit organizovanou občanskou společnost a regionální platformy zúčastněných stran.

1.2. EHSV se domnívá, že by měl být zachován stávající rozpočet Evropského námořního a rybářského fondu (ENRF), který činí 6,4 miliardy EUR. Má to zásadní význam pro to, aby bylo možné uskutečnit radikální změny a modernizaci, které Evropská unie od odvětví rybolovu žádá. Obzvláště je třeba poukázat na to, že stávající rozpočet ENRF tvoří 0,6 % VFR na období 2014–2020, a případné snížení prostředků vyčleněných na tento fond se tudíž na celkovém rozpočtu EU odrazí zanedbatelným způsobem, zatímco pro řadu pobřežních regionů to může mít katastrofální důsledky.

1.3. EHSV konstatuje, že návrh Komise není založen na podrobném posouzení hospodářských a sociálních dopadů. Tento nedostatek dále zhoršuje skutečnost, že odvětví rybolovu je už více než 20 let v krizi. Výbor proto žádá, aby se neprodleně zapojila Evropská komise (zejména GR pro zaměstnanost) a aby byl zahájen odvětvový sociální dialog s cílem určit nejvhodnější opatření, jak kompenzovat hospodářský a sociální dopad.

1.4. EHSV poukazuje na to, že v akvakultuře a modré ekonomice ještě ani zdaleka nebyl vyrovnán úbytek podniků a pracovních míst. Výbor vybízí Komisi a členské státy, aby vytvořily zjednodušený mechanismus jak pro nové projekty v oblasti akvakultury, tak pro modernizaci stávajících projektů.

1.5. V novém ENRF by měl být kladen přednostní důraz na sociální rozměr s cílem posílit a financovat opatření, jež jsou zaměřena na propagaci a podporu sociálního dialogu, zajištění bezpečnosti, zlepšení pracovních podmínek a budování kapacit a současně na zvýšení kvalifikace pracovníků a usnadnění generační obnovy.

1.6. Výbor vybízí Evropskou komisi a členské státy, aby podnikly důraznější kroky tím, že budou prosazovat plnou sledovatelnost dovezených výrobků, ať už z hlediska nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu, nebo z hlediska bezpečnosti potravin. Stěžejním prvkem nové globální strategie EU v oblasti rybolovu a správy oceánů by měla být snaha zamezit jakékoli formě otroctví a vykořisťování ať už na palubě lodí, nebo během zpracovávání úlovků na pevnině.

1.7. EHSV doporučuje, aby byly financovány nové lodě, jež nahradí lodě staré, ovšem za předpokladu, že dané loďstvo nemá nadměrnou kapacitu a cílové druhy jsou loveny v takové míře, aby byl zajištěn maximální udržitelný výnos. Toto opatření by mělo zahrnovat také využívání udržitelnějších a účinnějších motorů s cílem snížit emise CO₂ a zaručit bezpečnost posádek.

1.8. Výbor doporučuje, aby byla zachována stávající kritéria pro poskytování finanční podpory a kompenzace v případě dočasného zastavení či trvalého ukončení rybolovné činnosti. Je důležité, aby těchto finančních nástrojů mohli využívat jak rybáři, tak majitelé rybářských plavidel.

1.9. Výbor podporuje návrh zavést zvláštní opatření ve prospěch drobného pobřežního rybolovu, který je velmi podstatným faktorem pro obživu a kulturní dědictví řady pobřežních společenství. V zájmu podpory udržitelného modelu podnikání pro drobný rybolov je však rovněž důležité zavést uzpůsobená opatření pro zachování zdrojů a technická opatření tam, kde je tento druh rybolovu více rozšířen (například v oblasti Středozemního moře). Tato opatření by měla být přizpůsobena různým formám rybolovu a biologickým charakteristikám jednotlivých moří. EHSV se domnívá, že účinné shromažďování údajů, kontrola a vymáhání jsou nezbytnou podmínkou pro odpovědné řízení rybolovu, které bude mít pro rybáře a místní společenství větší sociální a hospodářské přínosy.

2. Úvod a metodika

2.1. Nový Evropský námořní a rybářský fond (ENRF) je součástí víceletého finančního rámce (VFR) na období 2021–2027. ENRF je základním nástrojem na podporu dosažení cílů společné rybářské politiky (SRP), podporu provádění námořní politiky Unie a posílení mezinárodní správy oceánů, a to zejména v rámci Agendy pro udržitelný rozvoj 2030.

2.2. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) považuje nový dlouhodobý rozpočet EU za klíčový faktor pro udržitelný rozvoj, růst a soudržnost a obecněji za klíčový faktor pro budoucnost Evropy. Z tohoto důvodu toto stanovisko úzce souvisí se všemi ostatními stanovisky, která se zabývají jednotlivými fondy v rámci nového VFR na období 2021–2027⁽¹⁾.

3. Shrnutí návrhu

3.1. Nový ENRF na období 2021–2027 se zaměří na čtyři priority:

- podporování udržitelného rybolovu a zachování mořských biologických zdrojů,
- přispívání k potravinovému zabezpečení prostřednictvím konkurenceschopné a udržitelné akvakultury a trhů,
- umožnění růstu udržitelné modré ekonomiky a podporování prosperujících pobřežních komunit,
- posilování mezinárodní správy oceánů a zajištění bezpečných, zajištěných, čistých a udržitelně řízených moří a oceánů.

3.2. Rozpočet nového ENRF bude činit 6,14 miliardy EUR v běžných cenách. Tyto prostředky budou rozděleny především mezi sdílené a přímé řízení. V rámci sdíleného řízení s členskými státy Evropská komise vyčlenila 5,31 miliardy EUR a v rámci přímého řízení 0,83 miliardy EUR.

3.3. Cílem návrhu Komise je překonat omezení ENRF na období 2014–2020 a vytvořit systém financování, který bude schopen poradit si s novými výzvami v rámci cílů udržitelného rozvoje. Hlavní znaky nového ENRF jsou tyto:

⁽¹⁾ Stanoviska EHSV: *Víceletý finanční rámec na období po roce 2020*, Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106; *Nářízení o společných ustanoveních 2021–2027* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 83); *Nářízení o Evropském fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti 2021–2027* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 90); *Nářízení o evropské územní spolupráci 2021–2027* (Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 116); *Nářízení o přeshraničním mechanismu na období 2021–2027*, Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 124; *Evropský sociální fond +* (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 165); *Návrh programu Horizont Evropa (nový 9. rámcový program)*, (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 33).

3.3.1. Zjednodušení

ENRF na období 2014–2020 je založen na pevném popisu možností financování a pravidel způsobilosti, což ztěžovalo provádění členskými státy i příjemcům. ENFR na období 2021–2027 stanoví širší škálu možností, jak mohou členské státy začít podporu na své strategické priority. Nařízení především popisuje různé oblasti podpory v rámci každé priority, čímž poskytuje pružný rámec pro provádění. Členské státy vypracují svůj program a uvedou v něm nejvhodnější metody pro dosažení priorit. Získají flexibilitu, co se týče pravidel způsobilosti.

3.3.2. Soulad s jinými fondy EU

V novém VFR jsou pravidla platná pro všechny fondy stanovena v nařízení o společných ustanoveních. Zejména bude rozvinuta zvláštní součinnost s jinými fondy (EFRR, ESF atd.).

3.3.3. Podmíněnost

V souladu s konferencí OSN o udržitelném rozvoji (konference Rio+20) a s cílem udržitelného rozvoje č. 14 o ochraně a udržitelném využívání oceánů se EU zavázala k podpoře udržitelné modré ekonomiky, zachování biologických zdrojů a dosažení dobrého stavu životního prostředí, k zákazu určitých forem dotací rybolovu, které přispívají k nadměrné rybolovné kapacitě a nadměrnému rybolovu, ke zrušení dotací, které přispívají k nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu, a k tomu, že se zdrží zavádění nových takových dotací. Z tohoto důvodu stanoví nařízení omezení a podmínky („nepůsobilé operace“) s cílem zabránit negativnímu dopadu z hlediska zachování rybolovu.

3.3.4. Zaměření na výkonnost

Výkonnost podpory v rámci ENRF bude posuzována na základě ukazatelů. Členské státy budou podávat zprávu o dosaženém pokroku při plnění stanovených milníků a cílů. Komise bude na základě zpráv o výkonnosti vypracovaných členskými státy každoročně provádět hodnocení výkonnosti, což umožní včasné odhalení případných problémů s prováděním a přijetí nápravných opatření.

3.3.5. Environmentální, sociální a ekonomická udržitelnost

Udržitelný rybolov a akvakultura jsou jedněmi z hlavních cílů společné rybářské politiky (SRP). V souladu s širokým pojetím udržitelnosti je třeba spolu s environmentálními cíli usilovat o ekonomické a sociální přínosy i přínosy v oblasti zaměstnanosti. I nadále bude klíčovou metodou pro zajištění udržitelného rybolovu maximální udržitelný výnos. Bude podporován přechod k udržitelnějším činnostem. Kompenzace za mimořádné zastavení rybolovné činnosti bude poskytována, pouze pokud bude dopad na rybáře za takových okolností významný ⁽²⁾. V rámci nového ENRF bude zvláštní pozornost a podpora zaměřena též na drobný pobřežní rybolov, nejvzdálenější regiony, generační obnovu, vzdělávání a odbornou přípravu a bezpečnost a ochranu zdraví při práci. I nadále by mohla být kritickým aspektem povinnost vykládky, protože má obrovské finanční důsledky. Z tohoto důvodu bude ENRF podporovat inovace a investice, které přispívají k provádění povinnosti vykládky, jako jsou investice do selektivních lovných zařízení, do zlepšení přístavních infrastruktur a do uvádění nežádoucích úlovků na trh. V neposlední řadě bude rybářům a přístavům poskytnuta podpora na moderní sběr odpadů a nakládání s nimi, pokud jde o ztracená lovná zařízení a odpad v moři.

3.4. Více než 60 % ryb spotřebovaných v EU se dováží ze třetích zemí ⁽³⁾. Aby bylo možné tuto situaci napravit, je nutné podporovat vedle rybolovných činností také akvakulturu nabízející ryby, které splňují vysoké standardy kvality a jsou dostupné za přijatelnou cenu. Z tohoto důvodu bude ENRF přispívat na podporu a udržitelný rozvoj akvakultury, a to i té sladkovodní.

3.5. 60 % oceánů se nachází za hranicemi jurisdikcí států. To znamená, že EU bude muset být aktivnější a zastávat důraznější úlohu, pokud jde o celosvětové úkoly spojené se správou oceánů. ENRF bude toto úsilí o dosažení bezpečných, zajištěných, čistých a udržitelným způsobem řízených oceánů podporovat v rámci přímého řízení. V neposlední řadě bude ENRF v období 2021–2027 financovat nové úkoly, kterými jsou lepší ochrana hranic (spolupráce pobřežní strážce) a námořní dohled.

⁽²⁾ Pokud jsou obchodní činnosti dotčeného plavidla zastaveny po dobu alespoň 90 po sobě následujících dnů a pokud ekonomické ztráty vyplývající ze zastavení činnosti přesahují hodnotu 30 % ročního obrátu dotčeného podniku za dané období.

⁽³⁾ COM(2018) 390, s. 12.

3.6. Tato podpora bude doplněna o zvláštní financování Evropské agentury pro kontrolu rybolovu, dohod o partnerství v oblasti udržitelného rybolovu (SFPA) a členství Unie v regionálních organizacích pro řízení rybolovu (RFMO) a jiných mezinárodních organizacích, což rovněž přispívá k prosazování politik Unie v oblasti rybolovu a námořního odvětví.

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV vítá návrh Komise, který členskými státy přináší flexibilnější systém v souladu s jejich strategickými prioritami a má za cíl podpořit udržitelný model podnikání pro rybáře a zachovat konkurenceschopnost odvětví rybolovu. Výbor zejména upozorňuje na to, že hlavním problémem současného ENRF je nízká míra provádění⁽⁴⁾. Tento stav je dán dvěma hlavními příčinami:

- Pozdní schválení, a tudíž i pozdní provádění. Spolunormotvůrci přijali nařízení o ENRF až v květnu 2014 a členské státy pak potřebovaly dodatečný čas na vypracování a schválení vlastních vnitrostátních programů.
- Současný systém je příliš složitý a byrokratický. Kromě toho řada rybářů váhá, než požádá o financování, a to kvůli neúměrnému finančnímu riziku, které by jim takto mohlo vzniknout. V čl. 12 odst. 2 návrhu (v němž se zachovávají stávající ustanovení) se totiž uvádí, že pokud se rybáři během období pěti let po provedení poslední platby dopustí jakéhokoliv závažného porušení povinnosti⁽⁵⁾, stanou se se zpětnou účinností nezpůsobilými a budou povinni vrátit všechny získané prostředky. Od tohoto požadavku je třeba upustit.

4.2. Z výše uvedených důvodů EHSV požaduje, aby byl návrh co nejdříve schválen a aby byl zaveden dostupnější mechanismus financování a úměrnější a harmonizovanější systém sankcí. Všichni rybáři by měli v ENRF spatřovat snadno použitelný systém, který má zlepšit jejich činnost z hlediska udržitelnosti a kvality. Tento aspekt bude mít zásadní význam pro provádění a dodržování nového systému kontroly rybolovu, který v nedávné době navrhla Evropská komise⁽⁶⁾. Výbor doporučuje, aby do každé fáze tohoto procesu – od přípravy návrhu vnitrostátních plánů po provádění a konečné hodnocení – byly zapojeny organizovaná občanská společnost a regionální platformy zúčastněných stran.

4.3. Rozpočet nového ENRF (6,14 miliardy EUR) byl snížen (o 4 %) ve srovnání s probíhajícím ENRF na období 2014–2020 (6,4 miliardy EUR). EHSV si je vědom, že pádným důvodem pro tento finanční škrť je brexit. EHSV nicméně upozorňuje na to, že radikální změny, které Evropská unie žádá od odvětví rybolovu, v němž je zaměstnáno 150 000 rybářů a v rámci celého hodnotového řetězce 730 000 pracovníků a které vytváří ročně téměř 400 miliard EUR na mzdách a čistém zisku, vyžadují vyšší částku nebo alespoň zachování stávající výše rozpočtu. Je třeba poukázat na to, že stávající rozpočet ENRF tvoří 0,6 % VFR na období 2014–2020, a případné snížení prostředků vyčleněných na tento fond se tudíž na celkovém rozpočtu EU odrazí zanedbatelným způsobem, zatímco pro řadu pobřežních regionů to může mít katastrofální důsledky.

4.4. EHSV konstatuje, že návrh Komise není založen na podrobném posouzení hospodářských a sociálních dopadů. Tento nedostatek dále zhoršuje skutečnost, že odvětví rybolovu je už více než 20 let v krizi a opatření přijatá k dosažení větší udržitelnosti v odvětví rybolovu a akvakultury tento trend nedokázala zvrátit⁽⁷⁾. Výbor proto žádá, aby se neprodleně zapojila Evropská komise (zejména GR pro zaměstnanost) a aby byl zahájen odvětvový sociální dialog⁽⁸⁾ s cílem určit nejvhodnější opatření, jak kompenzovat hospodářský a sociální dopad.

⁽⁴⁾ Stávající ENRF na období 2014–2020 byl proveden jen ve velice omezené míře. Konkrétně řečeno bylo 29 % finančních prostředků přiděleno na vybrané projekty, v jejichž rámci bylo vynaloženo pouze 8 % celkového rozpočtu. Zdroj: Evropská komise. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/emff#>.

⁽⁵⁾ Za vážné porušení povinnosti se ukládá pokuta. Tato pokuta se může lišit v závislosti na závažnosti porušení povinnosti. Například ve Španělsku se může pohybovat v rozmezí od 601 do 60 000 EUR. To znamená, že rybář může být odsouzen k pokutě (úměrně k závažnosti porušení povinnosti) ve výši pouhých 601 EUR, ale v důsledku ustanovení čl. 10 odst. 2 může přijít o stovky tisíc EUR podpory určené na investice, které mohly být provedeny a zaplacený o pět let dříve. To má obrovský dopad zvláště na drobný rybolov.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Kontrola rybolovu*, (viz s. 118 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽⁷⁾ Například v Itálii se za posledních 30 let na 8 000 km pobřeží počet rybářských plavidel snížil zhruba o 33 %. Průměrné stáří lodí činí 34 let a je naléhavě zapotřebí lodě modernizovat nebo je nahradit novými. V tomto období zaniklo 18 000 pracovních míst (v odvětví rybolovu pracuje v Itálii 25 000 osob). Údaje: Mipaaf, 2016.

⁽⁸⁾ Výbor EU pro odvětvový sociální dialog – mořský rybolov (EUSDC).

4.5. EHSV poukazuje na to, že opatření přijatá za účelem rozvoje akvakultury a modré ekonomiky stále ani zdaleka nevyrovnávají úbytek podniků a pracovních míst, zejména pak kvůli nadměrně byrokratickému systému. Výbor vybízí Komisi a členské státy, aby napomohly vytvoření zjednodušeného mechanismu jak pro nové projekty v oblasti akvakultury, tak pro modernizaci stávajících projektů, přičemž by měl být na regionální úrovni kladen zvláštní důraz na vymezení přidělených zón pro akvakulturu (allocation zones of aquaculture, AZA).

4.6. Hlavním cílem zůstává udržitelný rybolov a je třeba zajistit, aby odvětví rybolovu tohoto cíle mohlo dosáhnout. Komise však v souvislosti s touto navrženou prioritou nevyjasnila, zda budou v rámci stávajícího ENRF financována opatření zaměřená na zlepšení pracovních a bezpečnostních podmínek, například co se týče odborné přípravy, poradenských služeb, podpory lidského kapitálu, sociálního dialogu, mladých rybářů nebo bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Subjekty působící v tomto odvětví a příslušné orgány upozornily na to, že je zde problém nedostatku kvalifikovaných pracovníků, což brání generační obměně. EHSV spolunormotvůrce naléhavě žádá, aby položili přednostní důraz na sociální rozměr s cílem posílit a financovat opatření, jež jsou zaměřena na propagaci a podporu sociálního dialogu, zajištění bezpečnosti, zlepšení pracovních podmínek a budování kapacit a současně na zvýšení kvalifikace pracovníků. V opačném případě se nepodaří přilákat do tohoto odvětví mladé pracovníky.

4.7. Modernizace plavidel za účelem zvýšení bezpečnosti na palubě, aniž by se zvýšila rybolovná kapacita, dále generační obnova a přiměřené pracovní podmínky, odborná příprava a mzdy jsou klíčovými ukazateli nedostatků EU, pokud jde o růst a sílu. ENRF by měl zapojit rybáře do ochrany mořské biologické rozmanitosti mimo jiné též podporou inovativních lovných zařízení s cílem zvýšit selektivitu, dále prostřednictvím studií dopadu a zmírnění dopadu rybolovu. V této souvislosti nebude přístup Komise spočívající v „zařazení nižší rychlosti“ schopen vyřešit všechny problémy spojené s udržitelností a konkurenceschopností.

4.8. EHSV konstatuje, že většina ryb dovezených z třetích zemí byla ulovena méně udržitelným způsobem než srovnatelné úlovky v EU, nemluvě o pracovních podmínkách na palubě nebo při zpracování na pevnině. Výsledné nižší ceny představují pro rybáře v EU nekalou hospodářskou soutěž, poškozují jakékoliv vyhlídky na dosažení stabilních minimálních cen „v místě prvního prodeje“, které jsou nezbytnou podmínkou pro jejich přežití. Výbor vybízí Evropskou komisi a členské státy, aby podnikly důraznější kroky tím, že budou prosazovat plnou sledovatelnost dovezených výrobků, ať už z hlediska nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu, nebo z hlediska bezpečnosti potravin, a uspořádají informační kampaně s cílem zvýšit povědomí spotřebitelů o kvalitě evropských ryb. Je rovněž třeba zarazit pochybné maloobchodní praktiky, jako je nabízení rozmrazených ryb na pultu s čerstvými rybami, aniž by to u těchto produktů bylo jasné a jednoznačně uvedeno.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Výbor schvaluje nový přístup, který zaujala Evropská komise a jehož cílem je vytvořit obecný rámec bez preskriptivních opatření, což zajistí větší flexibilitu členským státům, prováděcím orgánům i příjemcům. Tento zjednodušený systém by měl zejména nabídnout příležitost k vypracování vnitrostátních programů uzpůsobených místním podmínkám. Současně je však třeba zajistit rovné podmínky při přístupu k financování v celé EU. Kromě toho by nařízení o společných ustanoveních, které zahrnuje veškerá prováděcí pravidla, mělo usnadnit kombinované využívání různých programů financování EU. Je třeba zavést jasné mechanismy s cílem ověřit, že peníze z veřejných zdrojů jsou skutečně vynakládány tam, kde je jich nejvíce zapotřebí, a že je finanční podpora přidělována na udržitelnost správy oceánů.

5.2. EHSV podporuje návrh na stanovení čtyř hlavních priorit. Výbor zejména vítá zvláštní důraz na správu oceánů a místní rozvoj, a to v souladu se svými předchozími stanovisky, v zájmu dosažení cílů udržitelného rozvoje a podpory drobného rybolovu⁽⁹⁾. EHSV nicméně upozorňuje na to, že v poslední době byly na evropských plavidlech odhaleny případy otroctví a vykořisťování⁽¹⁰⁾ a že tyto praktiky jsou bohužel v ještě větší míře uplatňovány ve třetích zemích (včetně zotročování dětí). Výbor se domnívá, že stěžejním prvkem nové globální strategie vypracované Komisí by měla být snaha zamezit jakékoli formě vykořisťování lidí.

5.3. Výbor považuje za klíčový problém obnovu loďstva, protože evropská rybářská plavidla jsou v průměru starší než 30 let a pouhá modernizace často nestačí. Z tohoto důvodu EHSV doporučuje, aby bylo podporováno financování nových lodí, jež nahradí lodě staré, ovšem za předpokladu, že dané loďstvo nemá nadměrnou kapacitu a cílové druhy jsou loveny v takové míře, aby byl zajištěn maximální udržitelný výnos. Kromě toho je s ohledem na strategii Mezinárodní námořní organizace (IMO) pro snižování emisí skleníkových plynů z lodí, jejímž cílem je snížit do roku 2050 celkové roční emise

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Víceletý plán pro drobný pelagický rybolov v Jaderském moři* (Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁰⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/may/18/we-thought-slavery-had-gone-away-african-men-exploited-on-irish-boats>.

alespoň o 50 %, potřeba vyměnit motory větších lodí, aby byly uzpůsobeny pro splnění tohoto mezinárodního cíle. Je tudíž nezbytné, aby sem bylo zahrnuto také pořizování udržitelnějších a účinnějších motorů s cílem snížit emise CO₂ a zaručit bezpečnost posádek. Podle odhadů Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) je totiž rybolov potenciálně nebezpečnou činností a ke snížení počtu úmrtí, úrazů a nemocí z povolání je třeba náležitě odborné přípravy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci⁽¹⁾. Ze všech těchto důvodů by měl být přikládán význam tomu, aby byla rybolovná kapacita a ochrana biologické rozmanitosti oddělena od modernizace loďstva a motorů.

5.4. Podpora poskytovaná při dočasném zastavení rybolovné činnosti výrazným způsobem přispívá ke zlepšení stavu rybích populací, zejména během období zákazu rybolovu, a současně rybářům částečně vynahrazuje ušlé příjmy. Komise toto opatření v novém finančním rámci zachovává, navrhuje ale zavést nové požadavky, které v předchozím nařízení stanoveny nebyly. Vzhledem k tomu, že nebylo nahlášeno žádné zneužití prostředků poskytovaných při dočasném zastavení rybolovné činnosti, by Komise měla respektovat a zachovat dosavadní kritéria, aby tak tato pomoc byla k dispozici co největšímu počtu rybářů, kteří by ji mohli potřebovat. Stejná zásada by měla platit pro trvalé ukončení rybolovné činnosti. V obou případech je důležité, aby této finanční podpory mohli využívat i rybáři, a nikoli pouze majitelé rybářských plavidel, jak je tomu v rámci stávajícího ENRF.

5.5. Rybolov je sezónní činností a úlovky mohou být nejisté a někdy mohou překračovat potřeby trhu. Proto je nezbytné mít k dispozici možnosti pro náležité hospodaření s vyprodukovanými přebytky, které pomohou stabilizovat část produkce před uvedením do prodeje, zejména v případě poklesu úlovků. Za tímto účelem by ENRF měl i nadále podporovat organizace producentů, které potřebují mechanismy pro dočasné uskladnění produktů rybolovu určených k lidské spotřebě. Tuto podporu je třeba zavést neprodleně, aby mohla být plně využívána. V tomto ohledu se EHSV vyslovuje pro to, aby byly zachovány mechanismy pro kompenzování nákladů, které jsou s uskláděním produktů spojeny.

5.6. Dalším zásadním problémem pro budoucnost tohoto odvětví je generační obnova. Některé nové iniciativy, které mají usnadnit pořízení plavidla z druhé ruky, odbornou přípravu a lepší pracovní podmínky, mohou být užitečné, ale neřeší se jimi hlavní problém, jímž je nízká návratnost investic. To je zřetelné patrně zejména v oblasti drobného rybolovu, kde jsou plavidla kratší 12 metrů provozována v rámci rodinných podniků. EHSV konstatuje, že neustálý úbytek plavidel a pracovních míst je v rozporu s prognózou Komise o zdvojnásobení produkce odvětví rybolovu EU do roku 2030 v souladu s odhadovaným celosvětovým růstem⁽¹²⁾.

5.7. Výbor podporuje návrh zavést zvláštní opatření ve prospěch drobného pobřežního rybolovu, který je velmi podstatným faktorem pro obživu a kulturní dědictví řady pobřežních společenství. Představuje 75 % všech rybářských plavidel registrovaných v EU a téměř polovinu všech pracovních míst. V posledních několika desetiletích dolehla krize nejtěživěji na tradiční a drobný rybolov a je zapotřebí zvláštní strategie, aby znovu získal pevné postavení na trhu. Tato iniciativa bude mít rovněž pozitivní dopady na místní společenství v útlumu.

5.8. Výbor se domnívá, že je zapotřebí inovativních přístupů k řízení práv drobného rybolovu a že je nezbytná další spolupráce, která odvětví pomůže dodržovat příslušné kvóty/dny na moři, propojit výrobu s uváděním na trh a vyřešit potíže související s ohroženými druhy. Pobřežní komunity a mořské prostředí budou mít největší prospěch tehdy, pokud budou rybolovná práva přidělena na základě transparentních environmentálních, sociálních a ekonomických kritérií. Finanční prostředky na podporu udržitelnosti a participativních procesů mohou k řešení těchto problémů přispět tím, že budou zahrnovat opatření, k nimž patří usnadnění organizace seminářů nebo navržení participativních procesů, které umožní interakci s vědeckými pracovníky a jinými zúčastněnými stranami.

5.9. Komunitně vedený místní rozvoj se během programového období 2014–2020 ukázal být velmi užitečným nástrojem. Tato strategie hrála významnou úlohu při podpoře hospodářské diverzifikace místních společenství. Z tohoto důvodu Výbor podporuje návrh na její rozšíření, tak aby zahrnovala všechna odvětví modré ekonomiky. Vyčlenění finančních prostředků na udržitelnou modrou ekonomiku by však mělo zajistit sociální a hospodářské přínosy pro tuto i budoucí generace, obnovit a chránit biologickou rozmanitost, produktivitu, odolnost a vnitřní hodnotu mořských ekosystémů a podporovat čisté technologie, energii z obnovitelných zdrojů a oběhové materiálové toky.

⁽¹¹⁾ Organizace FAO odhaduje, že v odvětví rybolovu dojde ročně na celosvětové úrovni k více než 32 000 úmrtí (<https://safety4sea.com/fishers-fatalities-give-impetus-to-fishing-vessel-safety-work/>).

⁽¹²⁾ OECD, The Ocean Economy in 2030 (Ekonomika oceánů v roce 2030), 2016.

5.10. Za úhelný kámen činnosti EU považuje Výbor maltské prohlášení z roku 2017 „MedFish4Ever“. EHSV je však toho názoru, že zvláštní opatření pro zachování zdrojů a technická opatření by měla být přizpůsobena různým formám rybolovu a biologickým charakteristikám Středozemního moře. EHSV totiž konstatoval, že úspěšný model, jež představuje víceletý plán pro rybolov zaměřený na jeden druh (například v Baltském moři), je méně účinný v případě smíšeného rybolovu (například ve Středozemním moři)⁽¹³⁾. Kromě toho jsou v severní a jižní Evropě používány zcela odlišné rybolovné metody. Zejména pro rybolov ve Středozemním moři je typický drobný a tradiční rybolov⁽¹⁴⁾. Z tohoto důvodu Výbor doporučuje podporovat výzkum posuzování stavu populací a shromažďování údajů s cílem vypracovat uzpůsobené a účinnější systémy na ochranu biologické rozmanitosti. Účinné shromažďování údajů, kontrola a vymáhání jsou nezbytnou podmínkou pro odpovědné řízení rybolovu, které posiluje sociální a hospodářské přínosy pro rybáře a místní společenství.

5.11. Jak již EHSV předpověděl⁽¹⁵⁾, je jedním z hlavních problémů tohoto odvětví – jak pro rybářské podniky, tak pro vnitrostátní orgány – povinnost vykládky, a to vzhledem ke své složitosti a vysokým nákladům na přechod k udržitelnějšímu rybolovu (tj. k používání zvláštních selektivních rybolovných zařízení). Nový návrh Komise týkající se kontroly rybolovu⁽¹⁶⁾ by měl rozšířit stávající povinnosti na menší plavidla a obecně vzato stanoví nové povinnosti a úkoly pro celé odvětví (například povinná instalace uzavřeného televizního okruhu (CCTV) na palubě). EHSV se domnívá, že je zapotřebí jednoduššího, flexibilnějšího a pragmatičtějšího systému kontroly a že na vnitrostátní úrovni by měla být poskytována náležitá podpora vysokému počtu plavidel. Úspěšná realizace nového kontrolního systému je tudíž těsně spjata s rychlým a plným provedením ENRF na období 2021–2027, aby se všem rybářům dostalo pomoci za účelem dodržení požadavků nového nařízení⁽¹⁷⁾.

5.12. EHSV poukazuje na to, že nová směrnice EU o omezení dopadu určitých plastových výrobků⁽¹⁸⁾ (například použitých rybolovných zařízení) spolu s novou směrnicí o přístavních zařízeních pro příjem odpadu z lodí⁽¹⁹⁾ nabízí nové scénáře a příležitosti pro udržitelný rybolov a oběhové hospodářství. Opatření, které má formou pobídek pro rybáře podpořit navrácení rybolovného zařízení, by mělo být rozšířeno na navrácení všeho ostatního odpadu, včetně odpadu z moře, který je nashromážděn v průběhu rybolovných činností.

5.13. Tato iniciativa by měla být pro toto odvětví stěžejní, protože podle v současnosti platných předpisů jsou rybáři povinni zaplatit za odevzdání odpadů v přístavech. To znamená, že v současnosti rybáři platí za čištění oceánu a likvidaci odpadů, které sami nevyprodukovali, nýbrž sesbírali. EHSV je přesvědčen, že rybáři by mohli přinést významnou přidanou hodnotu a s dostatečnou odbornou přípravou by se čištění oceánů mohlo stát další ziskovou hospodářskou činností vedle cestovního ruchu spojeného s rybařením (modrá ekonomika)⁽²⁰⁾.

5.14. EHSV v souladu s návrhem Komise vyčlenit 25 % celého rozpočtu EU na opatření v boji proti změně klimatu navrhuje, aby se značný podíl těchto prostředků přidělil na renovaci přístavů s cílem „uzavřít cyklus“ nakládání s odpady v moři a podpořit oběhové hospodářství. V rámci širší strategie, jak zabránit výskytu odpadu na moři, by měly být vyčleněny zvláštní finanční prostředky na vyčištění řek⁽²¹⁾. EHSV se domnívá, že modely otevřené správy se zapojením veřejných orgánů a organizované občanské společnosti na místní úrovni, jako jsou např. „smlouvy na zlepšení stavu řek“, je možné reprodukovat pomocí strukturálního přístupu, který podporuje vytváření přeshraničních sítí⁽²²⁾.

5.15. Řada zúčastněných stran poukázala na obtíže při dosahování rovných podmínek v oblastech, kde moře využívá jiná strana, zejména v oblastech, o které se dělí loďstvo třetích zemí⁽²³⁾. Z tohoto důvodu by silnější úloha EU v rámci mezinárodní správy oceánů mohla nabídnout více příležitostí, pokud jde o environmentální udržitelnost a spravedlivou hospodářskou soutěž.

⁽¹³⁾ GFCM, *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries* (Stav rybolovu ve Středozemním a v Černém moři), 2016, s. 26. Jak upozornila Generální komise pro rybolov ve Středozemním moři organizace FAO, v mořích, kde se loví jeden druh, je snazší provádět cílený rybolov, protože se zde vyskytuje málo druhů ryb, a tudíž je snadné stanovit omezení úlovků. Naproti tomu v mořích, kde se loví mnoho druhů ryb, lze v téže oblasti nalézt velký počet druhů ryb.

⁽¹⁴⁾ Stanoviska EHSV k tématu *Reforma společné rybářské politiky*, odstavec 1.3 (Úř. věst. C 181, 21.6.2012, s. 183) a *Víceletý plán pro drobný pelagický rybolov v Jaderském moři* (Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Povinnost vykládky* (Úř. věst. C 311, 12.9.2014, s. 68). Odstavec 1.2: „návrh Komise je příliš složitý a bude pro rybáře vytvářet nadbytečnou a neúměrnou zátěž v souvislosti s plněním povinnosti vykládky. Z toho důvodu se domnívá, že by se mělo přistoupit k používání pragmatičtějších, jasnějších, jednodušších a flexibilnějších předpisů, které by rybářům poskytly čas přizpůsobit se v rámci přechodného období bez tvrdých postihů.“

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 368.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Kontrola rybolovu*, (viz s. XX v Úř. věst.).

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 33 final.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Plasty na jedno použití*, (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 207).

⁽²¹⁾ Zpráva programu UNEP, 2016. 80 % odpadu na moři se do moře dostává z řek.

⁽²²⁾ Viz poznámka pod čarou 20.

⁽²³⁾ Poradní sbor MEDAC, otázky týkající se financování rybolovu a námořního odvětví ze strany EU po roce 2020, únor 2018.

5.16. EHSV podporuje vymáhání kontrol na lodích ze třetích zemí. Kromě toho Výbor poukazuje na to, že lepší systém sledovatelnosti ryb ze třetích zemí by byl užitečným nástrojem, jak bojovat proti podvodům a zaručit bezpečnost potravin.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Evropa, která chrání: Čistý vzduch pro všechny

(COM(2018) 330 final)

(2019/C 110/21)

Zpravodaj: **Octavian Cătălin ALBU**

Konzultace	Evropská komise, 18/06/2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	19. 6. 2018
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	129/0/3
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Během uplynulých 30 let se kvalita ovzduší v Evropské unii (EU) zvýšila v důsledku politik prováděných v této oblasti na úrovni Unie. Vzhledem k tomu, že u hlavních kategorií látek znečišťujících ovzduší jsou zaznamenávány četné případy překročení přípustných hodnot, zbývá stále mnoho práce. EHSV naléhavě žádá členské státy, aby úzce spolupracovaly, neboť to má zásadní význam pro zdraví občanů EU. EHSV se domnívá, že je důležité hlasitě upozornovat na problémy týkající se kvality ovzduší a stavu životního prostředí.

1.2. EHSV považuje za nezbytné snížit znečištění v obchodním a institucionálním sektoru, v dopravě i v domácnostech. Instituce a členské státy by měly sloužit v tomto směru za pozitivní příklad, přičemž občané potřebují další programy na podporu přechodu na čisté, moderní a energeticky účinnější zdroje tepla.

1.3. Vzhledem k tomu, že doprava je jedním z hlavních zdrojů znečištění ovzduší, EHSV vítá balíček opatření týkajících se čisté mobility, neboť zahrnuje řadu iniciativ, které mají kromě emisí CO₂ snížit také místní a regionální znečištění.

1.4. Další legislativní opatření, která navrhuje Evropská komise (EK) pro řešení problémů, jako je Dieselgate, nebo opatření vůči členským státům, které nedodržují stávající normy v oblasti znečišťování ovzduší, jsou dobrým krokem vpřed a EHSV tento přístup podporuje.

1.5. Výbor je pevně přesvědčen, že nové předpisy v oblasti životního prostředí, jako jsou například předpisy upravující dopravu, je třeba doplnit o opatření na podporu hospodářství přinášející podněty pro inovace a vývoj nových technologií, jako jsou baterie, auta na elektrický pohon a alternativní systémy vytápění a větrání.

1.6. EHSV je znepokojen tím, že ačkoli bylo v zemědělství dosaženo pokroku, pokud jde o snížení znečištění ovzduší, tento pokrok není dostatečný. EHSV doporučuje, aby se společná zemědělská politika a další finanční a investiční nástroje v budoucnu více soustředily na iniciativy zaměřené na snížení dopadu na životní prostředí a aby byly důslednější a jednotnější, co se týče podpory pro zemědělce za účelem realizace programů, jejichž prostřednictvím má být tento cíl splněn. Dobrým nápadem v tomto směru jsou družstva, v nichž mohou zemědělci vyrábět elektřinu pomocí bioplynu z odpadu vytvářeného jejich činností.

1.7. V boji proti znečištění a změně klimatu je nezbytná mezinárodní spolupráce a EHSV vítá širokou shodu mezi členskými státy v otázce dosažení cílů Pařížské dohody. V této oblasti je velmi důležitá výměna osvědčených postupů a síť zelené diplomacie. Mimoto je pro splnění cílů této dohody zapotřebí konkrétních opatření ke snížení emisí znečišťujících látek v členských státech.

1.8. EHSV naléhavě žádá členské státy, aby úzce spolupracovaly, neboť tato otázka má zásadní význam pro zdraví občanů EU. EHSV rovněž doporučuje, aby členské státy a Evropská komise co nejvíce spolupracovaly s občanskou společností a zástupci místních a regionálních občanských organizací při přípravě a provádění programů v oblasti ochrany životního prostředí a kampaní zaměřených na vzdělávání, informování a zvyšování povědomí široké veřejnosti o kvalitě ovzduší.

2. Úvod

2.1. Během posledních 20–30 let se kvalita ovzduší v EU výrazně zlepšila v důsledku konkrétních politik Unie a členských států, jejichž cílem bylo dosáhnout úrovně kvality ovzduší, která nevytváří negativní dopad a závažná rizika pro lidské zdraví a životní prostředí. Ačkoli mělo HDP Unie vzestupný trend, množství emisí znečišťujících látek v atmosféře kleslo o 8 % u amoniaku a o 72 % u oxidů síry⁽¹⁾.

2.2. Kvalita ovzduší je rozhodujícím faktorem pro zdravotní stav obyvatelstva. Nejdůležitějšími zdroji znečištění ovzduší jsou částice PM (PM₁₀ a PM_{2,5}) a troposférický ozon, který je přímo ovlivněn oxidy dusíku (NOx), jež se dostanou do ovzduší. Podle Světové zdravotnické organizace je vystavení účinkům částic znečišťujících ovzduší na celosvětové úrovni odpovědné za 8 % všech úmrtí na rakovinu plic a za 3 % všech úmrtí způsobených kardiovaskulárními chorobami⁽²⁾. Ze stejných důvodů dochází na úrovni Unie k více než 400 000 předčasným úmrtím za rok⁽³⁾.

2.3. Vzhledem k těmto otázkám vzrůstá znepokojení občanů EU, pokud jde o stupeň znečištění ovzduší⁽⁴⁾. V důsledku toho byl na úrovni Unie i na úrovni členských států stanoven prostřednictvím právních předpisů cíl dosáhnout takových úrovní kvality ovzduší, které nebudou mít nepříznivé dopady na lidské zdraví a na životní prostředí, přičemž by se mělo na základě důsledného dodržování stávajících právních předpisů Unie v oblasti kvality ovzduší postupně dosáhnout snížení škodlivých emisí.

2.4. Politiky EU v tomto ohledu spočívají na třech pilířích:

- pilíř 1 zahrnuje normy kvality vnějšího ovzduší, které by měly plnit všechny členské státy v závislosti na látce znečišťující životní prostředí od roku 2005 nebo 2010;
- pilíř 2 se skládá z vnitrostátních cílů v oblasti snižování emisí, které byly nedávno revidovány a má jich být dosaženo do roku 2020 a 2030, včetně další znečišťující látky: jemných částic (PM_{2,5});
- pilíř 3 zahrnuje emisní normy pro hlavní zdroje znečištění: emise vozidel, lodí, průmyslových zařízení a emise vznikající při výrobě energie. V návaznosti na skandál „Dieselgate“ z roku 2015 byl zaveden balíček pravidel pro emise v reálném provozu a Komise navrhla nové, nižší emisní normy CO₂ pro nové automobily, lehké užitkové vozy a těžká nákladní vozidla.

2.5. Podle zprávy Evropské agentury pro životní prostředí pro rok 2017 o kvalitě ovzduší v Evropě patří mezi nejvýznamnější zdroje znečištění ovzduší v Evropě doprava (silniční i nesilniční), spalování paliv pro komerční/institucionální účely a pro účely domácností, výroba energie, průmyslové procesy, zemědělství a odpady⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ *Air quality in Europe – 2017 report* (Kvalita ovzduší v Evropě – Zpráva za rok 2017).

⁽²⁾ 9 z 10 lidí na světě dýchá znečištěný vzduch, čím dál víc zemí situaci řeší.

⁽³⁾ *Air quality in Europe – 2017 report* (Kvalita ovzduší v Evropě – Zpráva za rok 2017).

⁽⁴⁾ Zvláštní průzkum Eurobarometr č. 468: Postoje evropských občanů k životnímu prostředí.

⁽⁵⁾ *Air quality in Europe – 2017 report* (Kvalita ovzduší v Evropě – Zpráva za rok 2017).

2.5.1. Silniční doprava je zdrojem 39 % oxidů dusíku (NOx), 29 % černého uhlíku, 20 % oxidu uhelnatého (CO) a 11 % částic PM₁₀ a PM_{2,5} z celkových emisí znečišťujících životní prostředí. Cílem Komise je stanovit prostřednictvím balíčku opatření týkajících se čisté mobility nové normy pro emise CO₂ pro rok 2025 a pro rok 2030. Nové technologie, jako jsou baterie, alternativní paliva a související infrastruktura, jsou podporovány prostřednictvím revize předpisů⁽⁶⁾ a prostřednictvím akčních plánů⁽⁷⁾. Nový rámec balíčku opatření týkajících se čisté mobility rovněž podporuje integrované využívání vlaků a nákladních automobilů za účelem vyšší efektivnosti⁽⁸⁾ (což zahrnuje zvýšení energetické účinnosti), ale také rozvoj dálkových autobusových linek za účelem snížení emisí a dopravního přetížení⁽⁹⁾.

2.5.2. Odvětví spalování paliv pro komerční/institucionální účely a pro účely domácností mělo největší podíl v případě znečištění pevnými částicemi (PM_{2,5} a PM₁₀) (42 % a 57 %), oxidem uhelnatým (CO) a černým uhlíkem (významná znečišťující látka vznikající v důsledku nedokonalého spalování fosilních paliv a biomasy). Hodnoty znečištění způsobeného tímto odvětvím zůstaly v období 2000–2015 prakticky konstantní.

2.5.3. Ke snížení emisí škodlivin (59 % z celkového množství u SO₂ a 19 % u NOx) v odvětví výroby elektrické a tepelné energie došlo v důsledku rozvoje a rozšiřování alternativních zdrojů energie, systémů kombinované výroby tepla a elektřiny, modernizace zařízení na výrobu energie a zvýšení jejich účinnosti, optimalizace výrobních procesů energie, zlepšení tepelněizolačních vlastností budov, postupného zákazu spalování fosilních paliv a jejich nahrazení zemním plynem.

2.5.4. Za účelem snížení emisí v případě průmyslových zařízení (50 % u těkavých organických sloučenin (COV) jiných než metan a 17 % u částic PM₁₀) byla přijata opatření, jež jsou v souladu s platnými předpisy na evropské úrovni. Pro zajištění prevence a monitorování znečištění musí mít každé průmyslové zařízení licenci, jež stanoví mezní hodnoty emisí znečišťujících látek a nezbytná opatření na ochranu životního prostředí.

2.5.5. Vzhledem k tomu, že zemědělství produkuje 95 % emisí amoniaku (NH₃) a 52 % emisí metanu (CH₄), je jejich snížení velmi důležité. Opatření ke snížení emisí v tomto odvětví zahrnují agronomická opatření (vyvážené využívání dusíku v zemědělských podnicích, provádění podsevů a pěstování zeleniny na orné půdě ke zvýšení její úrodnosti), opatření týkající se dobytka (skladování chlévského hnoje v uzavřených prostorách, jeho používání v zařízeních na výrobu bioplynu), energetická opatření (využití biomasy pro vytápění, instalace fotovoltaických zařízení, snížení spotřeby klasického paliva a elektrické energie) a agroenvironmentální opatření (zvýšení odborných znalostí zemědělců a jejich podpora v zavádění nízkoemisních postupů).

2.6. EHSV je znepokojen stavem životního prostředí. EHSV zaznamenal varovné signály rovněž v minulosti⁽¹⁰⁾ a zdůrazňuje, „že je třeba vynaložit větší úsilí na to, aby se v první řadě zamezilo vzniku škod na životním prostředí, a že strategie prevence by vždy měla být upřednostněna před odstraňováním škod“⁽¹¹⁾.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá opatření, která byla přijata na úrovni Unie za účelem dosažení cíle kvality ovzduší, která není škodlivá pro lidi a životní prostředí, ale domnívá se, že je třeba výrazně posílit úsilí na úrovni Unie i na úrovni členských států, protože dosud zaznamenané výsledky nejsou zcela uspokojivé. Přestože bylo dosaženo pokroku v oblasti snižování emisí znečišťujících látek, kvalita ovzduší má stále dopad na zdraví obyvatelstva⁽¹²⁾.

3.2. EHSV je znepokojen skutečností, že v rozsáhlých oblastech EU překračují emise částic v současné době maximální povolené úrovně. V případě částic PM₁₀ byla zaznamenána překročení denní maximální přípustné koncentrace u 19 % monitorovacích stanic a v případě částic PM_{2,5} u 6 % monitorovacích stanic. Městská populace EU byla v roce 2015

⁽⁶⁾ COM(2017) 653 final – 2017/0291 (COD).

⁽⁷⁾ COM(2017) 652 final.

⁽⁸⁾ COM(2017) 648 final – 2017/0290 (COD).

⁽⁹⁾ COM(2017) 647 final – 2017/0288 (COD).

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 451, 16.12.2014, s. 134.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 83.

⁽¹²⁾ Evropský účetní dvůr, Zvláštní zpráva č. 23/2018.

bohužel vystavena úrovním emisí vyšším než je přípustné množství o 19 % v případě PM₁₀ (nárůst oproti předchozímu roku) a o 7 % v případě PM_{2,5} (pokles oproti předchozímu roku).

3.3. Výbor poukazuje na to, že ve střední a východní Evropě používají miliony domácností pro vytápění dřevo a uhlí. Podle Světové zdravotnické organizace tato praxe ve střední a východní Evropě v současné době přispívá a v budoucnu bude přispívat ke znečištění částicemi PM_{2,5}, jejichž emise se udržují na úrovni let 2010–2015⁽¹³⁾. Je zapotřebí přijmout více opatření na podporu a zapojení obyvatelstva do přechodu k čistějším zdrojům vytápění.

3.4. EHSV rovněž vyjadřuje znepokojení, že ve 22 členských státech dochází k významnému překračování roční koncentrace oxidu dusičitého (NO₂), a to v 10 % monitorovacích stanic, a v oblastech velkých měst jsou tyto hodnoty vyšší než dvojnásobek hodnot přípustných dle norem.

3.5. EHSV zdůrazňuje, že kvalita ovzduší je rozhodujícím faktorem jak pro obyvatelstvo, tak pro podnikatelskou sféru⁽¹⁴⁾. Evropské a vnitrostátní rozhodovací orgány tudíž musí podniknout praktické kroky s cílem zavést legislativní rámec v této oblasti a vymáhat jeho dodržování.

3.6. EHSV se domnívá, že pro snížení úrovně emisí znečišťujících látek v odvětví obchodu, institucí a domácností je nezbytné, aby členské státy s podporou Komise důrazně prosazovaly a realizovaly kroky na podporu snižování energetické náročnosti budov a zlepšení účinnosti zařízení dodávajících elektrickou a tepelnou energii, na rozšíření a modernizaci sítí dálkového vytápění ve městech a na podporu alternativních systémů klimatizace. Příkladem je sídlo Evropské centrální banky, kde je použit inovativní a ekologicky šetrný systém vytápění a větrání.

3.7. EHSV konstatuje, že by se nemělo opomíjet znečištění ovzduší uvnitř budov. Kvalita vzduchu, který dýcháme v interiéru, je pro naše zdraví nesmírně důležitá, zejména u zranitelných skupin. Kouření, vaření, vlhkost, větrání, hořící svíčky, používání přípravků, jako jsou čisticí prostředky, vosky nebo laky, a některých stavebních materiálů – to vše se může stát významným zdrojem znečištění vnitřního ovzduší. Proto je důležité, aby existovala soudržná politika týkající se zdravých budov.

3.8. EHSV se domnívá, že členské státy by spolu s Komisí měly vypracovat a realizovat novou koncepci rozvoje měst, která by byla mimo jiné zaměřena na zavádění systému čisté dopravy, na podporu elektrické nebo hybridní mobility prostřednictvím různých pobídek, na využívání IT aplikací k varování obyvatel v případě překročení přípustných hodnot znečištění ovzduší a na podporu rozšiřování zelených ploch ve městech s cílem výrazně zlepšit kvalitu ovzduší.

3.9. EHSV se domnívá, že důležitým faktorem snižování znečištění ovzduší je přístup občanů k informacím a údajům o kvalitě ovzduší⁽¹⁵⁾. Informační a vzdělávací programy mohou zvýšit povědomí občanů o nebezpečí znečištění ovzduší a o dopadu činnosti jednotlivců. Je třeba uznat a ocenit to, co pro čistotu ovzduší činí matky, které jsou znepokojeny dopadem znečištění na zdraví svých dětí a pokládají omezenou možnost využívání prostředí za omezování svých občanských práv.

3.10. EHSV vítá iniciativu nevládních organizací a jednotlivců, kteří podali soudní žaloby a vyzvali vnitrostátní orgány k přijetí dodatečných opatření ke snížení znečištění. V zemích, jako je Česká republika, Německo, Itálie nebo Spojené království, daly soudy žalujícím za pravdu a vydaly rozhodnutí v jejich prospěch⁽¹⁶⁾.

3.11. EHSV se domnívá, že strategie odstraňování uhlíku musí být spolu s cíli v oblasti obnovitelných zdrojů energie rozvíjeny tak, aby měly skutečný dopad na životní prostředí, aniž by došlo k narušení hospodářského rozvoje členských států.

⁽¹³⁾ Světová zdravotnická organizace: *Residential heating with wood and coal: health impacts and policy options in Europe and North America* (Topení dřevem a uhlím v domácnostech: dopad na zdraví a možnosti politik v Evropě a Severní Americe).

⁽¹⁴⁾ Zvláštní průzkum Eurobarometr č. 468: Postoje evropských občanů k životnímu prostředí.

⁽¹⁵⁾ *Air quality in Europe – 2017 report* (Kvalita ovzduší v Evropě – Zpráva za rok 2017).

⁽¹⁶⁾ Evropský účetní dvůr, Zvláštní zpráva č. 23/2018.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Komise klade velký důraz na normy týkající se emisí z vozidel, zvláště po skandálu „Dieselgate“, a provádění kontrol dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů EU v této oblasti.

4.2. EHSV podporuje Komisi, která vyzvala členské státy, aby provedly analýzu všech možných změn a zdokonalení, díky nimž by se zajistilo, že se emise z těchto vozidel budou pohybovat v mezích povolených platnými normami, a aby – pokud vozidla, kterých se tento skandál týkal, tyto podmínky nespĺňují – navrhly jejich povinné nebo dobrovolné stažení.

4.3. EHSV vítá, že Komise zahájila řízení pro nesplnění povinnosti proti 16 členským státům v případě znečištění částicemi PM₁₀ a proti 13 členským státům v případě znečištění oxidem dusičitým (NO₂) a doporučuje, aby dotčené členské státy co nejdříve přijaly opatření ke zkrácení nebo odstranění období, kdy dochází k překročení přípustného znečištění.

4.4. EHSV vítá rozhodnutí Komise podat k Soudnímu dvoru Evropské unie žalobu proti třem členským státům (Maďarsko, Itálie a Rumunsko), které nerespektují mezní hodnoty znečištění částicemi PM₁₀, a proti dalším třem členským státům (Francie, Německo a Spojené království) za nedodržování mezních hodnot znečištění NO₂. Uvedených šest členských států včas nenavrhlo konkrétní a účinná opatření ke snížení znečištění na přijatelné limity.

4.5. Vzhledem k vysoké úrovni znečištění způsobené automobily vítá EHSV navrhovaná opatření Komise na snížení emisí, představená v rámci balíčku týkajícího se mobility, např. směrnice o čistých vozidlech, emisní normy CO₂ pro automobily i těžká vozidla, akční plán pro zavádění infrastruktury pro alternativní paliva či iniciativa v oblasti baterií. Tato opatření také zaručeně povedou ke snížení emisí, o němž toto stanovisko pojednává.

4.6. EHSV vítá návrh Komise na nová pravidla týkající se významného zvýšení kvality a nezávislosti postupů pro schválení typu a zkoušek vozidel před vstupem na trh, jakož i pravidla týkající se lepší kontroly vozidel, která jsou již na trhu. Nařízení stanovující tato pravidla, která mají vstoupit v platnost v září 2020, zachovává zákaz odpojovacích zařízení, usiluje o snížení hodnot emisí z motorových vozidel a vytváří rámec nutný pro přechod na vozidla s nízkými a nulovými emisemi.

4.7. Vzhledem k vysoké úrovni emisí škodlivých látek obsahujících amoniak (NH₃) a metan (CH₄) v zemědělském odvětví⁽¹⁷⁾ je zapotřebí přijmout aktivní opatření k jejich snížení. EHSV se domnívá, že v příštích letech by se společná zemědělská politika měla více zaměřit na podporu jednotlivých zemědělců a zemědělských družstev při snižování znečištění, na usnadnění jejich přístupu k finančním prostředkům evropských bankovních institucí nutných pro provádění programů, které mohou vést k snížení emisí znečišťujících látek. Budoucí programy rozvoje venkova v rámci SZP by kromě toho měly zahrnovat agroenvironmentální opatření usilující o snížení těchto emisí.

4.8. Výbor vyjadřuje znepokojení nad tím, že i přes opatření prováděná v zemědělství v období let 2000–2015 se emise NH₃ a CH₄ snížily pouze o 7 %, a to navzdory úsilí zemědělců. Nárůst počtu hospodářských zvířat vedl k tomu, že u emisí těžkých organických sloučenin (COV) jiných než metan vznikajících především v chlévském hnoji došlo v celé EU ke zvýšení o 6 %, přestože emise na kilogram masa poklesly.

4.9. Vzhledem k tomu, že jev znečištění ovzduší má přeshraniční povahu, se Výbor domnívá, že je nezbytně nutné, aby členské státy jednaly koordinovaně, na základě cílů a zásad dohodnutých na celounijní úrovni při současném dodržování zásady subsidiarity. V tomto ohledu existuje precedens a je nutné podpořit co nejvíce iniciativ.

4.10. Výbor se domnívá, že pro lepší harmonizaci mezi evropskými a vnitrostátními politikami musí Komise a členské státy úzce spolupracovat s občanskou společností, která zajišťuje informování obyvatelstva a rozvíjí místní a regionální programy.

⁽¹⁷⁾ Markus Amann, *Measures to address air pollution from agricultural sources* (Opatření pro zmírnění znečištění ovzduší způsobeného zemědělstvím).

4.11. Výbor vítá široký konsensus, který Evropská unie vyjádřila ve věci Pařížské dohody o změně klimatu, a domnívá se, že úsilí Evropské unie se musí vyvíjet v duchu tohoto konsensu a že Unie musí jednat tak, aby dosáhla stanovených cílů, díky čemuž dojde rovněž ke zlepšení kvality ovzduší.

4.12. EHSV naléhá na členské státy, které tak dosud neučinily, aby vypracovaly strategie pro upouštění od používání uhlí jako zdroje energie. Sedm členských států již uhlí ze skladby zdrojů energie vyloučilo a devět dalších tak plánuje učinit ⁽¹⁸⁾.

4.13. EHSV se domnívá, že Unie by měla sdílet osvědčené postupy i s mezinárodními partnery. Nemůžeme ignorovat účinky znečištění atmosféry z jiných částí světa, které se nás mohou přímo i nepřímo dotknout. Síť zelené diplomacie a soudržnosti v rozvojové politice je důležitější než kdy jindy.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ Overview: *National coal phase-out announcements in Europe. Europe Beyond Coal* (Přehled: Oznámení evropských států o postupném ukončení využívání uhlí. Evropa bez uhlí).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1224/2009, nařízení Rady (ES) č. 768/2005, nařízení Rady (ES) č. 1967/2006, nařízení Rady (ES) č. 1005/2008 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1139, pokud jde o kontrolu rybolovu

(COM(2018) 368 final – 2018/0193 (COD))

(2019/C 110/22)

Zpravodaj: **Emilio FATOVIC**

Konzultace	Parlament, 10. 9. 2018 Rada, 5. 7. 2018
Právní základ	čl. 43 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	19. 6. 2018 a 18. 9. 2018
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	27. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	219/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) obecně schvaluje legislativní návrh týkající se kontrol v odvětví rybolovu, jež předložila Komise. Nicméně některé problémy, na něž již upozornily zúčastněné strany z tohoto odvětví, se v návrhu nesetkaly s odezvou nebo s jasným řešením.

1.2. EHSV opakuje zásadu, podle níž musí být pojem udržitelnosti uváděn v ekonomické, sociální i environmentální souvislosti. V tomto ohledu zdůrazňuje, že návrh Komise není založen na jasném posouzení dopadu v podobě hospodářských a sociálních účinků, které by však bylo vhodné, neboť toto odvětví prochází v některých evropských zemích vážnou krizí, jež má silný dopad na zaměstnanost a ekonomiku pobřežních komunit.

1.3. V návrhu Komise se neberou v potaz dva vážné a významné jevy: brexit a změna klimatu. Oba, i když různým způsobem, změní způsoby a místa rybolovu, a proto je potřeba je důkladně analyzovat a učinit v souvislosti s nimi opatření, aby v odvětví rybolovu nevznikla nerovnováha.

1.4. Systém kontrol a sankcí, založený na tzv. „bodovém systému licencí“, musí být zaveden jednotně a stejně v celé EU, aby tak zajistil jak spravedlivou hospodářskou soutěž mezi subjekty, tak kvalitu a sledovatelnost produktů rybolovu v zájmu všech evropských občanů a jejich zdraví. Současně musejí být sankce založeny na kritériích řízení rizik a musí být skutečně přiměřené a odrazující.

1.5. EHSV se domnívá, že důležitým nástrojem zajištění účinných a účelných kontrol je rozhodně digitalizace. Výbor však zdůrazňuje, že oproti předchozím právním předpisům se povinnosti platné pro rybáře výrazně nezmírnily (zejména pokud jde o drobný rybolov) a ani se dostatečně nejednodušily, jak oznámila Komise. Doporučuje, aby se provedl dodatečný průzkum skutečné proveditelnosti určitých předpisů se zvláštním ohledem na lodě o délce kratší než 10 m.

1.6. EHSV nesouhlasí s povinností instalovat na plavidla systém uzavřeného televizního okruhu (CCTV), neboť je to v rozporu se základními předpisy pracovního práva, s právem na ochranu soukromí a obchodním tajemstvím. EHSV tedy navrhuje, aby členské státy provedly posouzení rizik u určitých segmentů loďstva, které obecně ve velké míře vážně

porušují předpisy, a aby kontrolní orgány na základě jejich předchozího nedodržování předpisů požadovaly instalaci CCTV na těchto lodích. Ke kontrole dodržování povinnosti vykládky navrhuje EHSV posílit využívání pozorovatelů na palubě a doporučuje vytvořit dobrovolný systém zavádění CCTV, který bude obsahovat pobídky pro ty vlastníky lodí, kteří se rozhodnou se do něj zapojit. Zároveň doporučuje zavést povinnost dočasné instalace CCTV v případě vykládky u plavidel, která se opakovaně dopustila závažného porušení předpisů.

1.7. Nový ENRF na období 2021–2027 bude hrát klíčovou úlohu v umožnění evropským plavidlům přizpůsobit se novým právním ustanovením. Je důležité, aby byly finanční prostředky na vnitrostátní úrovni snadno dostupné každému, kdo o ně požádá. Výbor je zejména proti zavedení retroaktivních předpisů, v jejichž důsledku budou muset vlastníci lodí v případě jediného závažného porušení pravidel vrátit finanční prostředky, které předtím případně získali a řádně vyúčtovali.

1.8. EHSV připomíná, že nejzávažnější případy podvodů a nedodržování základních předpisů v oblasti pracovního práva a životního prostředí se objevují ve třetích zemích. Přesto se na stoly evropských občanů stále relativně snadno dostávají ryby, které jsou výsledkem těchto nezákonných postupů. Je důležité, aby nové mechanismy sledovatelnosti řešily i tyto problémy a monitoroval se celý dodavatelský řetězec. Kromě toho se dodnes vyskytují případy pracovního vykořisťování na některých evropských plavidlech. Doporučuje se tedy, aby orgány pověřené kontrolou věnovaly tomuto jevu zvláštní pozornost a aby se za něj uvalovaly tvrdé sankce, což by vedlo k jeho trvalému vymýcení.

1.9. EHSV poukazuje na to, že úspěšné modely, které nabízí víceleté plány rybolovu jednoho druhu, jsou těžko přizpůsobitelné rybolovu více druhů, jež má vážný dopad na životní prostředí a ekonomiku. Z tohoto důvodu doporučuje důkladnější systém shromažďování údajů o populacích ryb za účelem vypracování ad hoc strategií, které mohou lépe ochránit biologickou rozmanitost, aniž by tím pro odvětví rybolovu vznikly příliš velké škody.

1.10. EHSV se domnívá, že by se systém pobídek pro rybáře motivující k předávání sítí na pevnině měl rozšířit na všechny odpadky sebrané během rybolovu v moři. Tato iniciativa by byla zásadní pro čistotu moří, neboť doposud jsou to rybáři, kdo musí platit za to, že čistí moře od znečištění, které nezpůsobili. EHSV je přesvědčen, že by rybáři mohli přinést významnou přidanou hodnotu prostřednictvím odpovídající odborné přípravy, a přispět tak na jedné straně k čištění moře a na druhé straně k vytvoření účinného mechanismu hospodářské integrace díky činnosti, kterou vykonávají.

2. Úvod

2.1. Úspěch společné rybářské politiky (SRP) závisí především na provádění účinného kontrolního a donucovacího režimu. Tato opatření jsou uvedena ve čtyřech různých právních aktech: 1) nařízení o kontrole rybolovu, 2) nařízení, kterým se zřizuje Evropská agentura pro kontrolu rybolovu (EFCA), 3) nařízení, kterým se zavádí systém boje proti nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu (nařízení o rybolovu NNN) a 4) nařízení o udržitelném řízení vnějšího rybářského loďstva.

2.2. S výjimkou nařízení o udržitelném řízení vnějšího rybářského loďstva, které bylo nedávno revidováno, byl stávající režim pro kontrolu rybolovu navržen před reformou SRP a jako takový s ní není v plném souladu. Uvedená opatření navíc pocházejí z doby před více než deseti lety, nezohledňují tedy aktuální a budoucí potřeby z hlediska údajů o rybolovu a kontroly loďstva a neodpovídají novým postupům a metodám rybolovu a novým kontrolním technologiím a systémům výměny dat. A nezohledňují ani některé důležité iniciativy EU, například strategii pro plasty, strategii pro jednotný digitální trh a strategii pro správu oceánů.

2.3. Ačkoliv tedy došlo díky stávajícímu režimu pro kontrolu rybolovu ke zlepšení dřívější situace, potvrdily hodnocení Komise v rámci programu REFIT, zvláštní zpráva Evropského účetního dvora a usnesení Evropského parlamentu určité jeho nedostatky. Zúčastněné strany potvrdily omezení platného systému. Z tohoto kontextu vyplynula potřeba systém platných právních předpisů jako celek revidovat.

3. Shrnutí návrhu Komise

3.1. Návrh Komise spočívá ve změně pěti nařízení a má tyto cíle: 1) překlenout nedostatky SRP a jiných politik EU; 2) zjednodušit legislativní rámec a snížit zbytečnou administrativní zátěž; 3) zlepšit dostupnost, spolehlivost a úplnost údajů a informací o rybolovu, zejména údajů o úlovcích, a umožnit výměnu a sdílení informací a 4) odstranit překážky, které brání rozvoji kultury dodržování pravidel a spravedlivého zacházení s provozovateli působícími v jednom nebo více členských státech.

3.2. Změny nařízení (ES) č. 1224/2009⁽¹⁾ o zavedení kontrolního režimu Unie k zajištění dodržování pravidel společné rybářské politiky

3.2.1. Inspekce a dohled. Vyjasňuje se inspekční proces, povinnosti inspektorů a povinnosti velitelů a provozovatelů během inspekci. Inspekční zprávy budou digitalizovány, což umožní lepší využití a výměnu údajů mezi příslušnými orgány a členskými státy.

3.2.2. Sankce. Zavádí se seznam obecných kritérií pro stanovení jednotlivých typů závažného porušení pravidel. Zavádí se povinné správní sankce a minimální pokuty za závažná porušení pravidel za účelem posílení odrazujícího účinku a účinnosti sankčního systému ve všech členských státech a zajištění rovných podmínek. Dále se posiluje a vyjasňuje „bodový systém“ pro plavidla, která jsou držiteli licence.

3.2.3. Údaje. Zavádí se povinné digitalizované systémy lokalizace a prohlášení o úlovcích, vztahující se na všechna plavidla EU, včetně plavidel o celkové délce do 12 metrů. Pro drobný rybolov je určen zjednodušený systém prostřednictvím mobilního telefonu. Přísnější kontrola se bude vztahovat i na rekreační rybolov. Používání digitálních nástrojů má zajistit plnou sledovatelnost dodavatelského řetězce (včetně výrobků dovážených ze třetích zemí) a systematické monitorování činnosti provozované na plavidlech pro účely kontroly povinnosti vykládky (mj. prostřednictvím uzavřeného televizního okruhu (CCTV)).

3.2.4. Soulad s dalšími politikami EU. Usnadňuje se hlášení ztraceného lovného zařízení pomocí přesnějšího vyplňování (elektronického) lodního deníku. Povinná instalace vybavení pro vytažení lovného zařízení se rozšiřuje i na plavidla o délce do 12 metrů. Přijímají se ustanovení týkající se označování a kontroly lovných zařízení pro rekreační rybolov.

3.3. Změny nařízení Rady (ES) č. 768/2005⁽²⁾, kterým se zřizuje Evropská agentura pro kontrolu rybolovu

3.3.1. Návrh rozšiřuje místní působnost inspekčních pravomocí Evropské agentury pro kontrolu rybolovu, která již není omezena jen na mezinárodní vody. Zavádějí se změny, které zjednodušují správu a výměnu údajů, ale i normy, které zjednodušují postupy financování agentury.

3.3.2. Evropská komise začlenila v červenci 2018 tato opatření do návrhu COM(2018) 499, jehož cílem je kodifikace nařízení (ES) č. 768/2005 o Evropské agentuře pro kontrolu rybolovu nahrazením a začleněním různých nařízení, která jsou do něj zařazena. S tímto návrhem již EHSV souhlasil ve zvláštním stanovisku⁽³⁾.

3.4. Změny nařízení Rady (ES) č. 1005/2008⁽⁴⁾, kterým se zavádí systém Společenství pro předcházení, potírání a odstranění nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu

3.4.1. Změny systému EU pro osvědčení o úlovku počítají s vytvořením databáze pro správu osvědčení o úlovku (CATCH), a umožní tak kontroly na základě posouzení rizik, omezí příležitosti pro podvody při dovozu a uvolní administrativní zátěž členských států. Provozní funkce systému CATCH budou stanoveny v jiných fázích. Prováděcí a přenesené pravomoci v souvislosti s fungováním a dalším rozvojem systému CATCH se svěřují Komisi. Inspekce a sankce se uvádí do souladu s příslušnými novými předpisy.

4. Obecné připomínky

4.1. Výbor obecně podporuje legislativní iniciativu Komise, která je v souladu s postoji vyjádřenými členskými státy, regionálními a místními orgány a zúčastněnými stranami. Jejím úkolem bude vyjasnit právní rámec týkající se kontrol, zjednodušit a zmodernizovat jej a přizpůsobit jej vývoji politiky a právních předpisů, zaručit právní jistotu a připravit jej na účinné provádění, jednotné v celé Evropské unii.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 343, 22.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Úř. věst. L 128, 21.5.2005, s. 1.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV NAT/756 Evropská agentura pro kontrolu rybolovu (kodifikované znění) (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 310).

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 286, 29.10.2008, s. 1.

4.2. Z pečlivé analýzy návrhu vyplývá, že bez ohledu na rozsáhlý proces konzultací, který ohlásila Komise, se některé problémy uvedené zúčastněnými stranami z odvětví rybolovu (např. povinnost vykládky, přílišná byrokracie, přiměřenost systému sankcí) v novém legislativním návrhu nesetkaly s odezvou nebo s jasným řešením⁽⁵⁾.

4.3. EHSV opakuje zásadu, podle níž musí být pojem udržitelnosti uváděn v ekonomické, sociální i environmentální souvislosti. Z tohoto pohledu zůstává hlavním cílem udržitelný rybolov, ale je třeba zajistit, aby odvětví rybolovu tohoto cíle mohlo dosáhnout. Z tohoto důvodu nemohou být opatření v oblasti životního prostředí oddělena od potřeby zlepšit další klíčové aspekty, jako jsou pracovní podmínky a bezpečnost práce, generační výměna, výnosnost podniku, odborná příprava specialistů a životaschopnost pobřežních komunit.

4.4. Výbor poukazuje na to, že se v návrhu nařízení neberou v potaz dva vážné a významné jevy: brexit a změna klimatu. V důsledku prvního by se měla provést komplexní revize mechanismu relativní stability a mělo by dojít ke snížení možností rybolovu ve vodách, které jsou nyní evropské. Změna klimatu zase způsobuje citelné změny v chování a habitatech ryb, u nichž jsou stále častěji zaznamenávány velké migrace.

4.5. EHSV zdůrazňuje, že návrh Komise není založen na jasném posouzení dopadu v podobě hospodářských a sociálních účinků. Tuto úvahu dále zhoršuje skutečnost, že odvětví rybolovu je v některých regionech EU už více než 20 let v krizi, a opatření, která Komise doposud zavedla za účelem udržitelnosti a v odvětví akvakultury, nedokázala tento trend zvrátit⁽⁶⁾. Z tohoto důvodu Výbor požaduje rychlé kroky GŘ pro zaměstnanost, které by mělo provést široké srovnání v rámci odvětvového sociálního dialogu⁽⁷⁾ s cílem stanovit nejvhodnější opatření pro hodnocení a případnou kompenzaci ekonomického a sociálního dopadu návrhů⁽⁸⁾.

4.6. Nedávné oznámení Evropského účetního dvora uvádí přednostní potřebu, aby byl systém kontrol a sankcí, založený na tzv. „bodovém systému licencí“, zaveden jednotně a stejně v celé EU, aby tak zajistil jak spravedlivou hospodářskou soutěž mezi subjekty, tak kvalitu a sledovatelnost produktů rybolovu v zájmu všech evropských občanů a jejich zdraví.

4.7. EHSV se domnívá, že důležitým nástrojem zajištění účinných a účelných kontrol je rozhodně digitalizace. Je taktéž pozitivní, že pro plavidla o celkové délce do 12 metrů se počítá se zjednodušenými digitálními kontrolními zařízeními (např. aplikace pro geolokalizaci na mobilním telefonu, přestože se na volném moři vyskytují rozsáhlé oblasti bez pokrytí, kde není možné plavidlo sledovat). Výbor však zdůrazňuje, že oproti předchozím právním předpisům se povinnosti platné pro rybáře výrazně nezmírnily (zejména pokud jde o drobný rybolov) a ani se dostatečně nezjednodušily, jak oznámila Komise.

4.8. Zařízení pro digitální kontrolu by měla umožnit skutečné úspory, a to jak ekonomické, tak časové. Rozšíření všech povinností na drobný rybolov by bylo možné, jelikož členské státy budou mít dvouleté přechodné období na to, aby zohlednily místní specifika, nicméně by mohlo být zatěžující v případě plavidel o celkové délce do 10 metrů, často bez kapitánské kabiny a s jediným členem posádky. Pro tento případ se doporučuje provést dodatečný průzkum s cílem posoudit jejich skutečnou proveditelnost a nalézt rovnováhu mezi potřebou kontroly a skutečnou schopností rybářů všechny tyto postupy provádět.

4.9. V tomto ohledu EHSV konstatuje, že zavedená opatření, jejichž cílem je vyjasnit systém sankcí, budou pro odvětví jistě přínosem. Je ovšem důležité, aby tato opatření byla v členských státech uplatňována jednotně a aby byla skutečně založena na kritériích řízení rizik a byla opravdu přiměřená a odrazující. Z analýzy návrhu zejména vyplývá pár sporných aspektů toho, jak navázat finanční částku sankcí na tržní hodnotou ulovených ryb (dvou až pětinasobek hodnoty produktu), která může být v závislosti na zeměpisné oblasti, ročním období a hojnosti daného druhu velmi rozdílná a může dokonce podněcovat k porušování právních předpisů.

⁽⁵⁾ MEDAC, LDAC a Europeche vícekrát předložily konkrétní požadavky a návrhy na řešení stávajících problémů v tomto odvětví, které se v legislativním balíčku navrhovaném Komisí neprojevíly.

⁽⁶⁾ V Itálii se za posledních 30 let na 8 000 km pobřeží počet rybářských plavidel snížil zhruba o 33 %. Průměrné stáří lodí činí 34 let a je naléhavě zapotřebí lodě modernizovat nebo je nahradit novými. Za toto období zaniklo 18 000 pracovních míst (v odvětví rybolovu pracuje v Itálii 27 000 osob). Údaje: italské Ministerstvo zemědělské, potravinářské a lesnické politiky, 2016.

⁽⁷⁾ Výbor EU pro odvětvový sociální dialog – mořský rybolov (EUSDC).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV NAT/749 Evropský námořní a rybářský fond (ENFR) (viz strana 104 v tomto čísle Úředního věstníku).

4.10. Zásadním a nepostradatelným nástrojem pro zajištění přechodu na nový systém kontrol, jež navrhuje Komise, je ENRF. Výbor nesouhlasí se zásadou, která je součástí i nynějšího systému kontrol a nynějšího ENRF a podle níž závažné porušení předpisů znamená okamžité vrácení případných finančních prostředků EU získaných za pět předchozích let. Toto přísné retroaktivní opatření je jednou z hlavních příčin, proč má ENRF zpoždění v dosahování svých cílů, neboť přinutilo mnoho rybářů, aby nežádali o finanční prostředky EU z obavy, že by je museli vrátet v případě porušení předpisů považovaných za vážná, za něž je někdy velmi nízká finanční sankce. Proto je třeba zajistit větší přiměřenost sankcí, tak aby se z odrazujících opatření nestala opatření demotivační.

4.11. EHSV vyjadřuje svůj naprostý nesouhlas s povinností instalovat na rybářská plavidla systém uzavřeného televizního okruhu (CCTV) s cílem kontrolovat dodržování povinnosti vykládky. EHSV se domnívá, že tento druh opatření je v rozporu se základními předpisy pracovního práva, právem na ochranu soukromí a obchodním tajemstvím, tím spíše, že je stanoven horizontálně a není zdůvodněn případnými riziky, která by byla důsledkem předchozího opakovaného porušování předpisů. EHSV tedy navrhuje, aby členské státy provedly posouzení rizik u určitých segmentů loďstva, které obecně ve velké míře vážně porušují předpisy, a aby kontrolní orgány na základě jejich předchozího nedodržování předpisů požadovaly instalaci CCTV na těchto lodích. Výbor je přesvědčen, že cíle environmentální udržitelnosti a oživení tohoto odvětví nelze dosáhnout prostřednictvím sledování a kontroly rybolovné činnosti ve stylu „velkého bratra“, nýbrž tím, že budou v celé EU účinné a jednotně uplatňovány jasné, pevně dané a transparentní předpisy a sankce.

4.12. EHSV především navrhuje, aby bylo zhodnoceno a posíleno využívání pozorovatelů na palubě. Dále doporučuje vytvořit dobrovolný systém zavádění CCTV, k jehož využívání budou zavedeny pobídky, jako např. možnost zvýšit vlastní kvótu úlovků pro druhy, jež dosahují úrovně maximálního udržitelného výnosu, využitím rezervy kvót daného členského státu (pokud je k dispozici) nebo prioritní, zjednodušené mechanismy kontroly a vykládky. Zároveň doporučuje povinnost dočasné instalace CCTV v případě vykládky u plavidel, která se opakovaně dopustila závažného porušení předpisů.

4.13. EHSV se domnívá, že nový ENRF na období 2021–2027 bude hrát klíčovou úlohu v umožnění evropským plavidlům přizpůsobit se novým právním ustanovením. Především je důležité, aby byly finanční prostředky na vnitrostátní úrovni snadno dostupné každému, kdo o ně požádá.

4.14. Jak EHSV zdůraznil již v jiných stanoviscích⁽⁹⁾, považuje za důležité stanovit rybolovnou kapacitu na základě vhodnějších parametrů než jsou tonáž a výkonnost motoru, protože tyto faktory jsou zásadní pro zajištění bezpečnosti posádky na palubě a dosažení udržitelnější hladiny emisí CO₂.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Jednou z hlavních příčin snižování množství ryb v mořích je bezesporu nadměrný rybolov. Výbor se však domnívá, že by se kromě něj měly zvážit i jiné jevy, které jsou pro mořské druhy stejně tak škodlivé, jako je znečištění, změna klimatu, námořní doprava či podmořské vrty (hlukové znečištění). K vypracování účinných strategií ochrany mořských habitatů je potřeba zaujmout otevřený přístup.

5.2. Aby byl účinný sankční režim skutečně odrazující, musí být snadno a jasně použitelný. Výbor upozorňuje, že bodový systém licencí může v některých případech ohrozit posádku, třebaže jsou to právě rozhodnutí a chování velitele rybářského plavidla, která jsou ve skutečnosti předmětem sankcí, a to včetně přísných opatření, jako je pozastavení licence k rybolovu. Ve fázi pozastavení licence k rybolovu⁽¹⁰⁾ je třeba vytvořit ochranné mechanismy pro osoby pracující na rybářských plavidlech, které mají uzavřené smlouvy se „spoluúčastí na rybolovu“, a hrozí jim tedy, že zůstanou bez platu, pokud si nenajdou práci na jiném plavidle nebo úplně nezmění zaměstnání. Vzhledem k tomu, že se jedná o odvětví, které má potíže, hrozí, že tento trvalý odliv lidských zdrojů, dovedností a znalostí ještě vážněji poškodí vyhlídky na oživení.

5.3. EHSV souhlasí s návrhem rozšířit systém kontrol i na rekreační rybolov, v němž byla v nedávné době zjištěna řada případů obcházení předpisů platných pro „klasický“ rybolov. Zejména doporučuje věnovat pozornost konkrétně těm aktivitám rekreačního rybolovu, které jsou zdrojem příjmu, a odlišovat je od rekreačního rybolovu určeného k vlastnímu využití a vlastní spotřebě. Toto opatření je zásadní pro ochranu rybářů, kteří při své činnosti dodržují zákon, a pro boj proti různým formám nekalé konkurence nebo – v nejvážnějších případech – i proti nezákonnému rybolovu.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV NAT/749 Evropský námořní a rybářský fond (ENFR) (viz poznámka pod čarou 8).

⁽¹⁰⁾ Pozastavení licence k rybolovu na základě kritéria opakovaného porušení předpisů může trvat nejméně čtyři měsíce a nejdéle jeden rok, až po úplné odebrání licence.

5.4. Souhlasí, že je důležité zajistit sledovatelnost produktů rybolovu, nicméně zrušení osvobození od požadavku zaznamenávat do lodního deníku úlovky uchovávané na palubě, jejichž odhadovaná hmotnost je nižší než 50 kg, možná způsobí velké obtíže zejména drobným rybářům. Těmto drobným rybářům totiž hrozí, že kvůli splnění veškerých byrokratických kroků (které mohou být v mořích, kde se loví mnoho druhů ryb, jako je Středozemní moře, velmi zdoluhavé) ztratí před vykládkou příliš mnoho času, a nepodaří se jim pak prodat ulovené ryby za nejlepší cenu. Proto Výbor doporučuje, aby byla zachována stávající hranice a aby se důkladně sledovalo, že to nepovede k žádným nežádoucím účinkům.

5.5. Výbor souhlasí s novým mechanismem sledovatelnosti, který navrhuje Komise, zejména pokud jde o dovážené produkty. Ve třetích zemích jsou totiž zjišťovány vážné případy podvodů a nedodržování základních předpisů v oblasti pracovního práva (úmluvy MOP) a životního prostředí, a přesto se na stoly evropských občanů stále relativně snadno dostávají ryby, které jsou výsledkem těchto nezákonných postupů. Nicméně je důležité poukázat na to, že na některých evropských plavidlech stále ještě dochází k pracovnímu vykořisťování⁽¹¹⁾, kterému musí subjekty pověřené kontrolou věnovat zvláštní pozornost a za něž se musí uvalovat tvrdé sankce, aby se trvale vymýtilo.

5.6. Výbor upozorňuje, že vybudovaná hustá síť kontrol za účelem sledovatelnosti se nemůže přerušit u „prvního prodeje“, neboť je nutné kontrolovat celý dodavatelský řetězec „z moře na stůl“. I v tomto případě doporučuje, aby se aktivně zapojily všechny zúčastněné strany, počínaje velkoobchodníky, přes zpracovatelské odvětví až po maloobchodníky.

5.7. Úhelným kamenem činnosti EU je maltské prohlášení z roku 2017 nazvané „MedFish4Ever“. EHSV se však domnívá, že by se konkrétní technická a ochranná opatření týkající se rybích populací měla přizpůsobit různým rybolovným technikám a biologickým poměrům v moři. EHSV zejména zaznamenal, že úspěšné modely, které nabízí plány rybolovu jednoho druhu, jsou těžko přizpůsobitelné rybolovu více druhů, což má vážný dopad na životní prostředí a ekonomiku⁽¹²⁾. Z tohoto důvodu doporučuje důkladnější systém shromažďování údajů o populacích ryb za účelem vypracování ad hoc strategií, které mohou lépe ochránit biologickou rozmanitost, aniž by tím vznikly příliš velké škody pro odvětví rybolovu⁽¹³⁾.

5.8. Jak bylo uvedeno již v předchozích stanoviscích⁽¹⁴⁾, EHSV se domnívá, že jeden z velkých problémů v tomto odvětví představuje kombinace přísného systému kvót s novou povinností vykládky. Vysoké náklady nutné na přechod k udržitelnějšímu rybolovu (např. selektivní sítě) musí být plně hrazeny z finančních prostředků ENRF. EHSV si přeje kontrolní systém, který by byl jednodušší, založený na posouzení rizik a pragmatický a představoval by důležité opatření na vnitrostátní úrovni s podporou zúčastněných stran, tak aby podpořil tento přechod u velkého množství plavidel.

5.9. Komise navrhuje, aby všechny produkty rybolovu vážili zaregistrovaní provozovatelé při vykládce, tj. před jejich uskladněním, přepravou nebo prodejem. EHSV považuje za důležité, aby byla zachována stávající možnost provádět namátkové kontroly. Mimoto doporučuje, aby se v případech, kdy se produkty rybolovu před svým uvedením na trh přepravují nebo kdy je první prodej uskutečněn v třetí zemi, zachovala stávající lhůta pro předání náležitých dokumentů příslušným orgánům v délce 48 hodin od vykládky, aby se zamezilo zpožděním a následné ztrátě kvality.

⁽¹¹⁾ Viz článek v The Guardian *We thought slavery had gone away: African men exploited on Irish boats*.

⁽¹²⁾ Generální komise pro rybolov ve Středozemním moři (GFCM) (2016). The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries (Stav rybolovu ve Středozemním a v Černém moři), s. 26. Jak upozornila GFCM organizace FAO, v mořích, kde se loví jeden druh, je snazší provádět cílený rybolov, protože se zde vyskytuje málo druhů ryb, a tudíž je snadné stanovit omezení úlovků. Naproti tomu v mořích, kde se loví mnoho druhů ryb, žije v téže oblasti velký počet druhů ryb.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV Víceletý plán pro drobný pelagický rybolov v Jaderském moři (Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 68). Stanovisko EHSV NAT/749 Evropský námořní a rybářský fond (ENFR).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV Povinnost vykládky (Úř. věst. C 311, 12.9.2014, s. 68). Odstavec 1.2: Výbor „je nicméně toho názoru, že návrh Komise je příliš složitý a bude pro rybáře vytvářet nadbytečnou a neúměrnou zátěž v souvislosti s plněním povinnosti vykládky. Z toho důvodu se domnívá, že by se mělo přistoupit k používání pragmatictějších, jasnějších, jednodušších a flexibilnějších předpisů, které by rybářům poskytly čas přizpůsobit se v rámci přechodného období bez tvrdých postihů.“

5.10. EHSV přivítal návrh Komise týkající se plastů na jedno použití⁽¹⁵⁾, zejména pobídky pro předávání zničeného nebo poškozeného rybářského vybavení na pevnině s cílem usnadnit jeho recyklaci⁽¹⁶⁾. Toto opatření otevírá společně s novým opatřením týkajícím se přístavů⁽¹⁷⁾ nové scénáře a možnosti pro udržitelný rybolov a oběhové hospodářství. EHSV se domnívá, že by se systém pobídek pro rybáře motivující k předávání sítí na pevnině měl rozšířit na všechny typy odpadků sebraných během rybolovu z moře. Stejně tak je důležité, aby zavedení mechanismu rozšířené odpovědnosti producenta nezvýšilo podnikům z odvětví rybolovu náklady na pořízení sítí. Nejvhodnějším finančním nástrojem na podporu tohoto procesu by měl být ENRF.

5.11. Tato iniciativa by byla pro čistotu moří zásadní, neboť doposud jsou to rybáři, kdo musí na pevnině za vykládku odpadků sesbíraných při rybolovu zaplatit. Tyto odpadky představují mimo jiné 90 % toho, co se nashromáždí v sítích, a rybáři jsou taktéž povinni odpadky roztrždit, a pokud není možná jejich identifikace, musí je zatřídit jako „zvláštní odpadky“, které vyžadují zvláštní způsoby zpracování. V praxi tak podle platných předpisů musí rybáři platit za to, že čistí moře od znečištění, které nezpůsobili. EHSV je přesvědčen, že by rybáři mohli přinést významnou přidanou hodnotu prostřednictvím odpovídající odborné přípravy, a přispět tak na jedné straně k čištění moře a na druhé straně k vytvoření mistrného mechanismu hospodářské integrace díky činnosti, kterou vykonávají⁽¹⁸⁾.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV NAT/742 Plasty na jedno použití (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 207).

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 33 final.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV Strategie pro plasty v oběhovém hospodářství (včetně opatření týkajících se odpadu v mořích), Úř. věst. C 283, 10.8.2018, s. 61.

Stanovisko EHSV NAT/742 Plasty na jedno použití (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

Stanovisko EHSV NAT/749 Evropský námořní a rybářský fond (ENFR) (viz s. 104 v Úředním věstníku).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2008/106/ES o minimální úrovni výcviku námořníků a zrušuje směrnice 2005/45/ES

(COM(2018) 315 final – 2018/0162 (COD))

(2019/C 110/23)

Zpravodajka: **Tanja BUZEK**

Konzultace	Evropský parlament, 11. 6. 2018 Rada, 6. 6. 2018
Právní základ	čl. 100 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	20. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	201/3/6
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV v obecné rovině podporuje cíle stanovené Komisí v jejím návrhu, kterým se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/106/ES⁽¹⁾ o minimální úrovni výcviku námořníků a zrušuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/45/ES⁽²⁾ o vzájemném uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy. EHSV považuje změny stanovené v regulačním rámci za nezbytné, přiměřené a nákladově efektivní.

1.2. Výbor sice uznává, že obě směrnice přispívají jak ke zlepšení námořního vzdělávání a výcviku námořníků sloužících na lodích plujících pod vlajkami členských států EU, tak k profesní mobilitě námořníků, kteří mají průkaz způsobilosti z EU, avšak domnívá se, že by bylo záhodno jít v této oblasti ještě o krok dál. EHSV tudíž doporučuje, aby se využilo revize směrnice 2008/106/ES a vyzvalo se k šířeji pojaté evropské rozpravě, která by zahrnovala Komisi, členské státy, instituce vzdělávání a výcviku a průmysl a věnovala by se otázce, jak dále investovat do evropských námořních dovedností s cílem zabezpečit jak konkurenceschopnost evropského loďstva, tak schopnost tohoto odvětví vytvářet kvalitní pracovní místa pro evropské námořníky a další odborníky v námořní oblasti.

1.3. EHSV zejména doporučuje, aby se usilovalo o zřízení unijního fóra s účastí institucí vzdělávání a výcviku, průmyslu, širších námořních seskupení (klastrů) a vnitrostátních námořních správ, jehož účelem by bylo zlepšit námořní výcvik a vytvořit evropské postgraduální studijní obory námořnictví, které by šly nad rámec mezinárodně dohodnuté minimální úrovně výcviku námořníků. Tento pokročilý výcvik by umožnil vytvořit konkurenční výhodu pro evropské námořníky tím, že by je vybavil dovednostmi překračujícími požadavky na mezinárodní úrovni, a zvýšit atraktivitu námořnických profesí v EU, zejména pokud jde o ženy a mladé lidi.

1.4. EHSV zdůrazňuje význam vypracování učebních balíčků, jež budou použitelné i v budoucnu a budou zvláště zaměřeny na výcvik v oblastech řízení kvality, zelených dovedností a digitálních dovedností, a domnívá se, že podpora pokročilých dovedností by měla jít ruku v ruce s určitými formami vydávání osvědčení/označování.

1.5. EHSV rovněž doporučuje vytvořit evropskou síť institucí námořního vzdělávání a výcviku, které by splňovaly kritéria kvality, aby se tak systém námořního vzdělávání v Evropě ještě zlepšil. Mimoto doporučuje zavedení modelu studijních výměn typu Erasmus, a to pro účely vzdělávání velitelů a důstojníků, mezi institucemi námořního vzdělávání a výcviku v celé EU, který bude přizpůsobený specifikům námořního odvětví.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 323, 3.12.2008, s. 33.

⁽²⁾ Úř. věst. L 255, 30.9.2005, s. 160.

1.6. Co se týče obnoveného mechanismu pro uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných třetími zeměmi, považuje EHSV za nanejvýš důležité, aby členské státy před předložením žádosti Komisi zkonzultovaly vnitrostátní sdružení vlastníků lodí a odborové organizace ohledně toho, zda je uznání nové třetí země žádoucí. Dále by EHSV rád vyjasnil, že odhad počtu námořníků, kteří budou pravděpodobně zaměstnáni, bude – je-li k dispozici – pouze jedním z kritérií rozhodovacího procesu o uznání nové třetí země a že je třeba jej sledovat transparentním způsobem.

1.7. Pokud jde o prodloužení lhůty pro přijetí rozhodnutí ohledně uznání nových třetích zemí z 18 na 24 měsíců, nebo za určitých okolností na 36 měsíců, vyjadřuje EHSV pochybnosti, zda jde o správný mechanismus, jelikož může dojít ke zbytečnému prodloužení postupu v případě země, která jednoznačně splňuje veškeré požadavky. EHSV tudíž požaduje, aby byl proces dokončen v rozumně dlouhé době s výhradou, že může být prodloužen na nezbytně dlouhou dobu, jestliže je vyžadováno nápravné opatření.

1.8. V zájmu zajištění náležitého využití zdrojů Společenství navrhuje EHSV změnit článek 20 tak, aby se ustanovení o vyřazení třetí země ze seznamu uznaných zemí vztahovalo rovněž na třetí země, které po dobu nejméně pěti let neposkytnou významný počet velitelů a důstojníků. EHSV by rád vyjasnil, že konečné rozhodnutí o tom, zda bude daná země vyřazena ze seznamu uznaných třetích zemí či nikoli, budou přijímat členské státy v rámci běžného postupu ve výboru COSS a že je u těchto postupů ponechán prostor pro zohlednění relevantních informací poskytnutých členskými státy.

1.9. Jelikož námořní bezpečnost nesmí být ohrožena, EHSV doporučuje, aby třetí země, které poskytují omezený počet velitelů a důstojníků loďstvu EU, neprocházely méně přísným systémem přehodnocení než ostatní země.

1.10. EHSV vyzývá členské státy, aby – vedle navrhovaných úprav postupu pro přijímání změn (článek 27), který stanoví, že Komise je zmocněna k tomu, aby prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci měnila směrnici 2008/106/ES – provedly změny včas, neboť poté nebudou potřebovat prodloužené lhůty ani období pragmatického výkladu, které byly nezbytné v dřívějších případech, kdy stát vlajky nesplňoval požadavky.

2. Základní informace

2.1. Právní předpisy EU týkající se námořního vzdělávání, výcviku a vydávání průkazů způsobilosti námořníků jsou založeny především na minimálních mezinárodních požadavcích, které ukládá Úmluva Mezinárodní námořní organizace (IMO) o normách výcviku, kvalifikace a strážní služby námořníků (STCW), ve znění pozdějších předpisů.

2.2. Kromě začlenění úmluvy STCW na evropské úrovni prostřednictvím směrnice 2008/106/ES, ve znění pozdějších předpisů, rámec EU poskytuje nákladově efektivní společný mechanismus EU pro uznávání systémů námořního vzdělávání, výcviku a vydávání průkazů způsobilosti námořníků z třetích zemí. Tento mechanismus je navržen takovým způsobem, aby hodnocení a přehodnocování dodržování úmluvy STCW třetími zeměmi bylo prováděno centralizovaným a harmonizovaným způsobem, a zamezilo se tak situaci, kdy tato hodnocení musí provádět každý členský stát samostatně. Zejména vzhledem k tomu, že v současné době je pro tyto účely na úrovni EU uznáno více než 40 zemí.

2.3. Regulační systém rovněž představuje zjednodušený postup pro uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy prostřednictvím směrnice 2005/45/ES. Cílem této směrnice je podpořit mobilitu námořníků EU mezi plavidly plujícími pod vlajkami členských států EU tím, že umožní uznávání průkazů způsobilosti námořníků, jejichž držitelé jsou velitelé a důstojníci, bez jakýchkoli dalších kompenzačních opatření.

2.4. Výše uvedený legislativní rámec se snaží zajistit vysokou úroveň bezpečnosti lidského života na moři a ochrany mořského prostředí pomocí minimalizace rizik námořních nehod. V zájmu dosažení tohoto cíle existuje obecná shoda, že posílení vzdělávání, výcviku a vydávání průkazů způsobilosti klíčových členů posádky plavidel plujících pod vlajkami členských států má zásadní význam.

2.5. Návrh vyplývá z programu Evropské komise pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT), který posuzuje, do jaké míry obě směrnice splnily své cíle. EHSV konstatuje, že navrhovaná revize je výsledkem podrobného hodnocení, jež zahrnovalo komplexní studii vypracovanou Evropskou agenturou pro námořní bezpečnost (EMSA) (Studie pro hodnocení směrnic 2008/106/ES a 2005/45/ES v rámci programu REFIT, září 2017) ⁽³⁾, veřejnou konzultaci doplněnou konkrétněji zaměřenou konzultací a také specializované workshopy, na nichž se podílely členské státy společně se sociálními partnery, konkrétně vlastníky lodí a odborovými svazy, které zastupují námořníky.

2.6. Výsledky hodnocení programu REFIT byly obecně považovány za kladné a dospělo se k závěru, že právní předpisy EU přispěly k omezení nekvalifikovaných posádek, k posílení mobility námořníků v Unii a k dosažení rovných podmínek mezi námořníky, kteří získali výcvik v EU, a námořníky, kteří jej získali ve třetích zemích.

2.7. Bylo však identifikováno několik nedostatků v oblasti účinnosti regulačního rámce a proporcionality některých jeho požadavků. Záměrem návrhu Komise je tedy zmírnit identifikované nedostatky zjednodušením a zefektivněním stávajících právních předpisů. Přesněji řečeno, pokládalo se za nezbytné, aby byl proveden další zásah, pomocí kterého se podaří:

- dosáhnout shody s nejnovějšími změnami úmluvy STCW;
- aktualizovat definici průkazů způsobilosti námořníků uznávaných mezi členskými státy sloučením směrnice 2005/45/ES se směrnicí 2008/106/ES;
- vypracovat kritéria pro nové uznávání/přehodnocování třetích zemí za účelem účinnějšího využívání finančních a lidských zdrojů;
- stanovit prioritní kritéria pro přehodnocování třetích zemí se zaměřením na hlavní dodavatelské země a zároveň přihlídnout k rozšíření cyklu přehodnocování pro ostatní země;
- prodloužit lhůtu uznání nových třetích zemí, aby tyto země měly dostatek času na přijetí a provedení nápravných opatření, budou-li zapotřebí.

3. Shrnutí návrhu

3.1. Obecným cílem tohoto návrhu je zjednodušit a zefektivnit stávající právní předpisy. Zahrnuje zejména:

- neustálé sladění příslušných právních předpisů EU s úmluvou STCW;
- zlepšení účinnosti a účelnosti centralizovaného mechanismu pro uznávání třetích zemí;
- zvýšení právní jistoty, pokud jde o vzájemné uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy.

3.2. Centralizovaný mechanismus pro uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných třetími zeměmi vyžaduje, aby Komise poskytla významné lidské a finanční zdroje, a to za pomoci Evropské agentury pro námořní bezpečnost (EMSA), aby na jedné straně hodnotil nové žádosti o uznání podané členskými státy a na straně druhé aby prováděl pravidelné přehodnocování již uznaných třetích zemí.

3.3. V zájmu lepšího využívání dostupných zdrojů navrhuje Komise učinit postup uznávání transparentnější tím, že bude umožněno, aby žádající členský stát zdůvodnil, proč předkládá žádost o uznání. Toto opatření spočívá v zahájení diskuse mezi členskými státy o potřebě uznat nové třetí země.

3.4. Kromě toho Komise navrhuje prioritní kritéria pro přehodnocování třetích zemí založená na myšlence, že dostupné zdroje by měly být přesměrovány ze zemí, které loďstvu EU poskytují nízký počet námořníků, na třetí země, které poskytují hlavní pracovní sílu.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/legislation/2017-09-stwc-support-study-refit-eval-dirs-20080106-20050045.pdf>

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV podporuje návrh Komise na změnu směrnice 2008/106/ES o minimální úrovni výcviku námořníků, včetně začlenění zjednodušeného postupu pro vzájemné uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy do její působnosti, a na zrušení směrnice 2005/45/ES.

4.2. EHSV je toho názoru, že se jedná o nutnou revizi, jelikož existuje opravdu značný prostor pro zlepšení účinnosti správního rámce týkajícího se systému vzájemného uznávání na základě této směrnice, aby bylo umožněno účinnější přidělování finančních a lidských zdrojů Komise a agentury EMSA.

4.3. EHSV zejména vítá důraz, který Komise klade na úroveň transparentnosti, která by měla při zpracování požadavků na uznání průkazů způsobilosti námořníků z nových třetích zemí převažovat. EHSV považuje nový procesní krok, který umožňuje žádajícím členským státům předložit důvody pro podání žádosti o uznání, za přiměřený, transparentní a nákladově efektivní. Žádající členské státy přesto budou mít možnost jednostranně uznat třetí zemi, dokud nebude přijato kolektivní rozhodnutí. Rozhodovací proces týkající se uznání třetí země bude tedy zajišťovat rovnováhu mezi potřebou transparentně spravovat a řádně využívat veřejné finanční prostředky (náklady, které mají vzniknout uznáním) a cílem udržet konkurenceschopnost loďstva EU (konkurenční výhoda loďstva EU v důsledku zaměstnávání námořníků z příslušných třetích zemí).

4.4. EHSV se domnívá, že regulační rámec EU o námořním vzdělávání, výcviku a vydávání průkazů způsobilosti námořníků přispívá k naplnění potřeb trhu práce v oblasti lodní dopravy tím, že usnadňuje přístup k pracovním místům na plavidlech plujících pod vlajkami členských států EU pro všechny velitele a důstojníky, kteří jsou držitelé platného osvědčení STCW, bez ohledu na jejich místo pobytu nebo státní příslušnost. Ačkoli není pochyb o tom, že lodní doprava působí na globalizovaném trhu práce, EHSV připomíná, že pro EU je důležité mohutně investovat do svých vlastních námořních dovedností, aby ochránila kritické množství evropských námořníků, na kterých stojí konkurenceschopnost evropské lodní dopravy a námořních seskupení v celé EU. Tím vzniká vyhlídka na vysoce kvalifikovaná pracovní místa a naplňující profesní dráhy na moři nebo v souvisejících pozemních činnostech, zejména pro mladé Evropany, a zároveň se zachová nebo dokonce zvýší podíl námořníků EU v globálním počtu pracovníků v odvětví námořní dopravy (současných 220 000 námořníků EU představuje 18 % z celosvětového počtu námořníků) ⁽⁴⁾.

4.5. S ohledem na výše uvedené skutečnosti vybízí EHSV členské státy, aby konečně provedly doporučení obsažená ve strategii EU pro námořní dopravu do roku 2018 ⁽⁵⁾ a také politická doporučení pro Evropskou komisi vypracovaná pracovní skupinou pro zaměstnanost a konkurenceschopnost v oblasti námořní dopravy ⁽⁶⁾, pokud jde o posílení účinnosti a účelnosti vzdělávacího systému, co se týče oblasti námořní dopravy. EHSV vyzývá především Komisi a spolunormotvůrce EU, aby zohlednili doporučení uvedená níže v této části.

4.6. EHSV doporučuje, aby se usilovalo o zřízení unijního fóra s účastí institucí vzdělávání a výcviku, průmyslu, širších námořních seskupení (klastrů) a vnitrostátních námořních správ, jehož účelem by bylo zlepšit námořní výcvik a tím dosáhnout zlepšení, pokud jde o pracovní umístění, kariérní vývoj a mobilitu námořníků. Jedním z klíčových úkolů této sítě by bylo vytvořit evropské postgraduální studijní obory námořnictví, které by šly nad rámec mezinárodně dohodnuté minimální úrovně výcviku námořníků (označovány rovněž jako „průkaz námořní excelence“ nebo „STCW+“) ⁽⁷⁾. Tento pokročilý výcvik by umožnil vytvořit konkurenční výhodu pro evropské námořníky tím, že by je vybavil dovednostmi překračujícími požadavky na mezinárodní úrovni.

4.7. EHSV s ohledem na výše uvedené skutečnosti zdůrazňuje význam vypracování učebních balíčků, jež budou použitelné i v budoucnu a budou zvláště zaměřeny na výcvik v oblastech řízení kvality, zelených dovedností a digitálních dovedností. Posledně jmenované má mimořádnou důležitost vzhledem k rychlému vývoji palubních technologií, výměny informací a komunikačních dat a pobřežních podpůrných systémů. EHSV se domnívá, že podpora pokročilých dovedností by měla jít ruku v ruce s určitými formami vydávání osvědčení/označování, aby zvýšení úrovně vzdělávání v námořní oblasti představovalo cennou výhodu pro evropské námořníky a přispělo ke zlepšení jejich kariérních vyhlídek. Tím se pak zvýší atraktivita námořnických profesí v EU, zejména pokud jde o ženy a mladé lidi, a zároveň se zlepší účinnost a kvalita provozu lodí, včetně neustálých inovací a snižování nákladů.

⁽⁴⁾ SWD (2016) 326 final.

⁽⁵⁾ COM(2009) 8 final.

⁽⁶⁾ Pracovní skupina pro zaměstnanost a konkurenceschopnost v oblasti námořní dopravy byla zřízena místopředsedou Komise panem Kallasem. Zpráva této skupiny byla zveřejněna dne 9. června 2011.

⁽⁷⁾ COM(2009) 8 final.

4.8. V témže duchu by rovněž bylo záhodno zvážit vytvoření evropské sítě institucí námořního vzdělávání a výcviku, které by splňovaly kritéria kvality, aby se tak systém námořního vzdělávání v Evropě ještě zlepšil. Za tímto účelem EHSV doporučuje inspirovat se Evropskou sítí institucí vzdělávání a odborné přípravy v odvětví vnitrozemské plavby (EDINNA) založenou v roce 2009 s cílem podporovat vzestupnou harmonizaci osnov vzdělávání a odborné přípravy. Tato platforma se ukázala jako skvělý nástroj umožňující výměnu poznatků a jednotný přístup k rozvíjení odborných kompetencí. EHSV dále doporučuje zavedení modelu studijních výměn typu Erasmus, a to pro účely vzdělávání velitelů a důstojníků, mezi institucemi námořního vzdělávání a výcviku v celé EU, který bude přizpůsobený specifickým námořního odvětví.

4.9. EHSV navíc žádá o soustředěné politické úsilí ze strany EU a členských států v zájmu podpory průmyslu, který se snaží reagovat na problémy spojené s digitalizací, automatizací a nezbytnou ekologizací tohoto odvětví. EHSV podotýká, že tyto problémy lze vyřešit snáz, když bude zaručen vysoce kvalitní evropský systém námořního výcviku a vzdělávání, který obstojí i v budoucnosti. V této souvislosti EHSV vítá nadcházející zahájení čtyřletého projektu SkillSea. Tento projekt posílí spolupráci mezi průmyslem – včetně evropských sociálních partnerů v oblasti námořní dopravy, Svazu provozovatelů námořních plavidel Evropského společenství (ECSA) a Evropské federace pracovníků v dopravě (ETF) –, poskytovateli vzdělávání a výcviku a vnitrostátními orgány s cílem zvýšit úroveň evropských učebních osnov v oblasti námořního vzdělávání.

5. Konkrétní připomínky

5.1. EHSV vítá skutečnost, že směrnice 2005/45/ES a 2008/106/ES byly sloučeny, jelikož se domnívá, že toto sloučení umožňuje účinnější provádění a pravděpodobně zajistí větší jasnost a zjednoduší rámec pro výcvik a průkazy způsobilosti námořníků. Toto sloučení vyřeší zejména problém zastaralé definice průkazů způsobilosti uvedené ve směrnici 2005/45/ES a zajistí upřesnění a soulad definice průkazů způsobilosti námořníků uznávaných členskými státy. Je totiž třeba zaručit aktualizaci definice průkazů způsobilosti námořníků, aby odpovídala novým definicím, které byly předloženy v roce 2012. Tato aktualizace nejspíš zvýší právní jistotu v režimu vzájemného uznávání mezi členskými státy EU.

5.2. Podle nového článku 5b má být vzájemné uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy zahrnuto do oblasti působnosti směrnice 2008/106/ES. EHSV považuje toto doplnění za zcela zásadní, jelikož objasňuje, které průkazy způsobilosti se budou vzájemně uznávat pro účely toho, aby se námořníkům, jimž byl vydán průkaz způsobilosti jedním členským státem, povolilo pracovat na palubě plavidel plujících pod vlajkou jiného členského státu.

5.3. EHSV plně podporuje a dále stimuluje mobilitu pracovníků, a pomáhá tak velitelům a důstojníkům, jimž byl vydán průkaz způsobilosti v EU, a vlastníkům plavidel v Evropě, aby se navzájem snadněji našli. V této souvislosti EHSV s uspokojením konstatuje, že podle Komise⁽⁸⁾ bylo jen v roce 2015 v Evropě více než 47 000 platných potvrzení průkazu kompetence vydaných původně jiným členským státem, což je přibližně 25 % z celkového počtu velitelů a důstojníků, kteří vykonávají práci na palubě plavidel plujících pod vlajkami členských států EU.

5.4. Výše uvedené údaje ukazují, že režim vzájemného uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy přinesl povzbudivé výsledky, pokud jde o podporu mobility námořníků EU mezi plavidly plujícími pod vlajkami členských států EU. EHSV navíc zdůrazňuje, že je důležité průběžně přispívat k ochraně evropských pracovních míst na moři, k zajištění budoucnosti institucí námořního vzdělávání a výcviku v celé EU a k ochraně evropských námořních poznatků jako celku.

5.5. EHSV podporuje návrh na sladění směrnice 2008/106/ES s nejnovějšími změnami úmluvy STCW, aby se zamezilo právním nesrovnalostem ve směrnici v souvislosti s mezinárodním regulačním rámcem. Toto sladění pravděpodobně zajistí harmonizované provádění na úrovni EU, pomůže posádkám získat nové dovednosti a kompetence – zejména pokud jde o požadavky na výcvik a kvalifikaci námořníků pracujících na palubách osobních lodí a lodí, které podléhají kodexu pro lodě používající plyny nebo jiné palivo s nízkým bodem vzplanutí (kodex IGF) a kodexu bezpečnosti pro lodě působící v polárních vodách (polární kodex) organizace IMO – a zároveň bude podporovat profesní rozvoj.

5.6. EHSV zpochybňuje nepřiměřené využívání finančních a lidských zdrojů Společenství pro posuzování nových třetích zemí, u kterých je možné, že neposkytnou významný počet velitelů a důstojníků. Proto EHSV plně podporuje návrh Komise, aby součástí každé nové žádosti předložené členským státem o uznání třetí země byla analýza obsahující odhady počtu důstojníků a velitelů z této země, kteří budou pravděpodobně zaměstnáni. EHSV navíc považuje za nanejvýš důležité,

⁽⁸⁾ SWD(2017) 18 final.

aby členské státy před předložením žádosti Komisi zkonzultovaly vnitrostátní sdružení vlastníků lodí a odborové organizace ohledně toho, zda je uznání nové třetí země žádoucí. EHSV by však rád vyjasnil, že odhad počtu námořníků, kteří budou pravděpodobně zaměstnáni, bude – je-li k dispozici – pouze jedním z kritérií rozhodovacího procesu o uznání nové třetí země a že je třeba jej sledovat transparentním způsobem.

5.7. V zájmu větší efektivity a lepšího využívání dostupných zdrojů EHSV s potěšením konstatuje, že chce-li členský stát podat žádost o uznání nové třetí země, musí podle návrhu (článek 19) předložit odůvodnění a projednat ho s členskými státy. EHSV by rád vyjasnil, že konečné rozhodnutí o tom, zda bude nová třetí země uznána či nikoli, budou přijímat členské státy v rámci běžného postupu, který zahrnuje hlasování kvalifikovanou většinou ve Výboru pro námořní bezpečnost a zabránění znečištění z lodí (COSS). EHSV dále vítá skutečnost, že je povoleno, aby členský stát mohl jednostranně uznávat průkazy způsobilosti třetích zemí, zatímco se čeká na výsledek posouzení. EHSV toto povolení důrazně podporuje, neboť představuje přiměřené a nákladově efektivní řešení a zároveň pomáhá zachovat konkurenceschopnost loďstva EU.

5.8. Pokud jde o prodloužení lhůty pro přijetí rozhodnutí ohledně uznání nových třetích zemí z 18 na 24 měsíců, nebo za určitých okolností na 36 měsíců, EHSV považuje navrhované opatření za odůvodněné, pokud je naléhavě nutné, aby třetí země prováděla opravná opatření. EHSV má však pochybnosti, zda je automatické prodloužení postupu uznávání správným mechanismem, jelikož se může stát, že dojde ke zbytečnému prodloužení postupu v případě země, která jednoznačně splňuje veškeré požadavky. EHSV tudíž navrhuje, aby cílem i nadále bylo dokončit proces v rozumně dlouhé době s ustanovením, že může být prodloužen na nezbytně dlouhou dobu, jestliže je vyžadováno nápravné opatření.

5.9. Revidovaný článek 20 zavádí specifický důvod pro odnětí uznání třetí země na základě toho, že loďstvu EU neposkytla žádné námořníky po dobu nejméně pěti let. EHSV by rád vyjasnil, že konečné rozhodnutí o tom, zda bude daná země vyřazena ze seznamu uznaných třetích zemí či nikoli, budou přijímat členské státy v rámci běžného postupu ve výboru COSS a že je v rámci tohoto postupu ponechán prostor pro zohlednění relevantních informací poskytnutých členskými státy. EHSV tuto revizi v zásadě podporuje a rád by poukázal na to, že v zájmu vhodného využívání zdrojů stále záleží na tom, zda pro určitou třetí zemi platí, že neposkytuje žádné velitele a důstojníky nebo že jich neposkytuje významný počet. EHSV za těchto okolností a v plném souladu s postupy navrhuje, aby uznání třetí země mohlo být zrušeno v případě, že třetí země po dobu alespoň pěti let neposkytne významný počet velitelů a důstojníků.

5.10. EHSV zpochybňuje důvody pro změnu článku 21, která požaduje, aby mohla být lhůta pro přehodnocení prodloužena na 10 let na základě prioritních kritérií. EHSV chápe, že z čistě matematického hlediska třetí země, které poskytují velký počet námořníků, teoreticky představují větší hrozbu pro bezpečný provoz plavidel než ty, které poskytují omezený počet námořníků. Z výše uvedených důvodů a za předpokladu, že nesmí být ohrožena námořní bezpečnost, EHSV doporučuje, aby třetí země, které poskytují omezený počet velitelů a důstojníků loďstvu EU, neprocházely méně přísným systémem posuzování.

5.11. EHSV podporuje změnu článku 25a, která je nezbytná pro to, aby bylo možné transparentnějším způsobem využívat informace od členských států o počtu potvrzení, která ověřují uznání průkazů způsobilosti vydaných třetími zeměmi, za účelem odnětí uznání třetích zemí a stanovení priorit pro jejich přehodnocení, jak je stanoveno v článku 20 a článku 21.

5.12. EHSV si je plně vědom toho, že vzhledem k celosvětové povaze lodní dopravy musí být cílem předejít rozporu mezi mezinárodními závazky členských států a jejich závazky na úrovni Unie. To si žádá neustálé sladování evropského rámce s úmluvou STCW, které umožní vytvoření rovných podmínek mezi EU a třetími zeměmi při provádění mezinárodního rámce týkajícího se námořního vzdělávání, výcviku a vydávání průkazů způsobilosti námořníků. S ohledem na předchozí úvahy a v případě budoucích změn úmluvy STCW se EHSV domnívá, že je zapotřebí zmocnit Komisi k tomu, aby prováděla změny prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci, a zajistila tak snazší a rychlejší přizpůsobování změnám úmluvy STCW a kodexu.

5.13. S ohledem na výše uvedené EHSV vyzývá členské státy, aby provedly změny včas, neboť poté nebudou potřebovat prodloužené lhůty ani období pragmatického výkladu, které byly nezbytné v dřívějších případech, kdy stát vlajky nespĺňoval požadavky.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Rady, kterým se zavádí program Evropského společenství pro atomovou energii pro výzkum a odbornou přípravu na období 2021–2025, kterým se doplňuje rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa

(COM(2018) 437 final – 2018/0226)

(2019/C 110/24)

Zpravodajka: **Giulia BARBUCCI**

Konzultace	Evropská komise, 12. 7. 2018 Rada Evropské unie, 13. 7. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	20. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/3/4

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh nařízení o programu Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) pro výzkum a odbornou přípravu na období 2021–2025 a zdůrazňuje, že je pokračováním předchozích programů pro výzkum a vývoj jaderné fúze, jaderného štěpení a jaderné bezpečnosti a pro Společné výzkumné středisko, přičemž se rovněž týká nových oblastí zásahu, jako je radiační ochrana a odstavení jaderných elektráren.

1.2. EHSV se domnívá, že rozpočet Euratomu je přiměřený stanoveným cílům, a považuje za důležité zachovat tuto finanční podporu nezávisle na výsledcích jednání o brexitu. V tomto ohledu považuje Výbor také za klíčové, aby byl odchod Spojeného království z programu Euratomu řízen mimořádně pozorně, zejména pokud jde o již prováděné oblasti výzkumu, sdílené infrastruktury a sociální dopad na pracovníky (např. pracovní podmínky) na britské půdě i mimo ni.

1.3. EHSV považuje projekt JET za klíčový faktor vývoje projektu ITER, který ostatně z vědeckého hlediska představuje jeho následnou vývojovou fázi. Proto považuje Výbor za důležité, aby zůstal JET v provozu (buď jako projekt EU nebo jako společný projekt EU a Spojeného království), dokud nebude do provozu uveden projekt ITER.

1.4. EHSV se domnívá, že inovační aspekty zavedené do programu, jako je jeho zjednodušení, rozšíření cílů (ionizující záření a vyřazování zařízení z provozu), optimální součinnost s programem Horizont Evropa a možnost financovat vzdělávací akce a odbornou přípravu pro výzkumné pracovníky (např. „Marie Curie-Sklodowska“), odpovídají očekáváním občanů a posilují účinnost a efektivitu programu.

1.5. Výbor se domnívá, že jaderná bezpečnost se musí orientovat podle dynamické koncepce, která znamená stále monitorování a přizpůsobování platných právních předpisů nejnovějším objevům a inovacím a pokrytí celého spektra životního cyklu zařízení. Je třeba věnovat zvláštní pozornost zařízením umístěným na hranicích mezi zeměmi EU, zlepšit koordinaci mezi celostátními a místními orgány a zajistit účinné zapojení občanů a pracovníků.

1.6. EHSV je přesvědčen, že vzdělávání, již od povinné školní docházky, a odborná příprava představují zásadní faktor toho, jak vědecké a technické předměty přiblížit mladým lidem. Tento prvek je zásadní, má-li se v budoucnosti zvýšit počet evropských výzkumných pracovníků v tomto odvětví, jichž v současné době není dostatek na to, aby pokryli poptávku oblasti výroby a výzkumu.

2. Úvod

2.1. Návrh nařízení o programu Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) pro výzkum a odbornou přípravu (2021–2025) je součástí legislativního balíčku rámcového programu pro výzkum a inovace Horizont Evropa 2021–2027⁽¹⁾. Navrhovaný program bude prováděn po dobu 5 let podle článku 7 Smlouvy o Euratomu s možností prodloužení o dva roky tak, aby se shodoval s délkou trvání programu Horizont Evropa a víceletého finančního rámce (VFR).

2.2. Program Horizont Evropa bude mít finanční podporu ve výši 100 miliard eur na období 2021–2027, z toho 2,4 miliardy eur budou určeny na program Euratomu. Rámcový program Horizont Evropa stanoví také referenční rámec v oblasti nástrojů a způsobů účasti, jakož i pokyny pro provádění, hodnocení a správu. Oblasti výzkumu podporované Euratomem nejsou do programu Horizont Evropa zahrnuty, z důvodů jak právních (jedná se o různé smlouvy), tak správních (snaha vyhnout se zdvojování), a posilují součinnost mezi programy.

2.3. EHSV vydal k návrhu programu Horizont Evropa ad hoc stanovisko⁽²⁾, s nímž má toto stanovisko společnou vizi a doporučení. EHSV vypracoval také další dvě související stanoviska k projektu ITER⁽³⁾ a vyřazování jaderných zařízení z provozu⁽⁴⁾.

3. Shrnutí návrhu

3.1. Program Euratomu pro výzkum a odbornou přípravu se týká různého použití jaderné energie v Evropě, jak pro výrobu elektrické energie, tak pro další účely v jiných odvětvích (např. ionizující záření ve zdravotnictví). Úsilí Evropské unie se soustředí na podporu inovací a vývoje bezpečných technologií, které snižují riziko a zajišťují optimální radiační ochranu. Euratom tak umožňuje integrovat příspěvky jednotlivých členských států a zvolit procesy v oblasti inovací, výzkumu a odborné přípravy jako společný faktor.

3.2. Návrh stanoví rozpočet a společné cíle výzkumu jak pro přímé akce (prováděné výhradně Komisí prostřednictvím Společného výzkumného střediska), tak pro nepřímé akce (prováděné veřejnými nebo soukromými subjekty financovanými prostřednictvím programu), které budou prováděny v rámci pracovních programů dojednaných s členskými státy.

3.3. Program Euratomu na období 2021–2025 bude prováděn v režimu přímého řízení. Bude-li to však Komise považovat za vhodné a účinné, může použít režim sdíleného nebo nepřímého řízení a rozhodnout, že provedením určitých částí programu smluvně pověří členské státy, osoby nebo podniky, jakož i třetí země, mezinárodní organizace nebo příslušníky třetích zemí v souladu s článkem 10 Smlouvy o Euratomu.

3.4. Navrhovaný program bude pokračovat v hlavních výzkumných činnostech právě probíhajícího programu Euratomu (**radiační ochrana, jaderná bezpečnost jak v rámci jaderných zařízení, tak v rámci mezinárodní politiky, nakládání s odpady a energie z jaderné syntézy**), přičemž bude klást větší důraz na vyřazování zařízení z provozu a na neenergetické aplikace, jako je **ionizující záření**. Navrhovaný rozpočet ve výši 1 675 000 000 eur na období 2021–2025 je rozdělen mezi výzkum a vývoj jaderné syntézy (724 563 000 eur), jaderné štěpení, jadernou bezpečnost a radiační ochranu (330 930 000 eur) a Společné výzkumné středisko (619 507 000 eur).

3.5. Rozšiřování spektra cílů zvyšuje průřezovou povahu nástroje a jeho větší uplatnění ve službách občanům. Zejména rostoucí počet různých aplikací **ionizujícího záření** vyžaduje ochranu lidí a životního prostředí před zbytečnou expozicí tomuto záření. Technologie na bázi ionizujícího záření se v Evropě používají každý den v celé řadě oblastí, především ve zdravotnictví. Proto i výzkum **radiační ochrany** bude probíhat průřezově, jak v rámci výroby jaderné energie, tak pro zdravotnictví, a nebudou opomenuty ani jiné způsoby využívání v oblastech průmyslu, zemědělství, životního prostředí a bezpečnosti.

3.6. Dalším inovačním prvkem je výzkum v oblasti rozvoje a hodnocení technologií pro **vyřazování zařízení z provozu a ekologická sanace** jaderných zařízení v návaznosti na zvyšující se poptávku po těchto zařízeních. Tento aspekt je klíčový, neboť uzavírá kruh společně s dalšími bezpečnostními aspekty, které již byly v rámci právě probíhajícího

⁽¹⁾ COM(2018) 435 final.

⁽²⁾ INT/858 Horizont Evropa (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 33).

⁽³⁾ TEN/680 VFR a ITER (viz strana 136 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽⁴⁾ TEN/681 VFR a vyřazování jaderných zařízení z provozu a radioaktivní odpad (viz strana 141 v tomto čísle Úředního věstníku).

programu řešeny: **jaderná bezpečnost** (neboli bezpečnost reaktorů a palivového cyklu), **nakládání s vyhořelým palivem a s radioaktivním odpadem, radiační ochrana a připravenost na mimořádné události** (havárie zahrnující radiaci a výzkum v oblasti radioekologie), **opatření k provádění politik v oblasti jaderné bezpečnosti, záruk a nešíření jaderných zbraní**.

3.7. Uvedené iniciativy budou zahrnuty do konkrétních opatření, jejichž cílem je podpora rozvoje **energie z jaderné syntézy**, což je potenciálně nevyčerpatelný zdroj energie s menším dopadem na životní prostředí. Návrh se zaměřuje především na zajištění kontinuity při provádění plánu pro jadernou syntézu, který by měl vést k vybudování první elektrárny v druhé polovině tohoto století. Z tohoto důvodu bude EU i nadále podporovat projekt **ITER** prostřednictvím specifického programu ⁽⁵⁾ a s ohledem na budoucnost i projekt **DEMO**.

3.8. Kromě výzkumných činností návrh stanoví i možnost, aby se pracovníci v jaderném výzkumu účastnili programů vzdělávání a odborné přípravy (např. akcí „Marie Curie-Sklodowska“) s cílem zachovat si vysokou úroveň dovedností, stejně jako odpovídající finanční podporu, která umožní přístup k evropským a mezinárodním infrastrukturám v oblasti výzkumu (včetně Společného výzkumného střediska).

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV vítá návrh nařízení o programu Euratomu na období 2021–2025. Výbor pozitivně hodnotí především prohlubující se interakci v rámci programu Horizont Evropa s cílem zajistit společné řídicí mechanismy, přístup k fondům a jejich řízení a integraci výzkumných a vzdělávacích činností s vyloučením zbytečného zdvojování.

4.2. EHSV se domnívá, že rozpočet na program Euratomu odpovídá cílům, které si EU v oblasti jaderného programu stanovila. Považuje proto za nezbytné zachovat tuto finanční podporu bez ohledu na výsledky jednání o brexitu. V tomto ohledu považuje Výbor také za klíčové, aby byl odchod Spojeného království z programu Euratomu řízen mimořádně pozorně, zejména pokud jde o již prováděné oblasti výzkumu, sdílené infrastruktury a sociální dopad na pracovníky (např. pracovní podmínky) na britské půdě i mimo ni ⁽⁶⁾.

4.3. EHSV zejména zdůrazňuje, že projekt ITER potřebuje ke svému provádění podporu projektu JET (Joint European Torus), jehož zařízení (nacházející se ve Spojeném království) financuje Euratom. Prostřednictvím projektu JET se totiž mj. testují právě součásti nyní budovaného zařízení ITER, které z vědeckého hlediska představuje následnou vývojovou fázi projektu JET. Toto zařízení je jediné na světě a nelze ho nahradit. Proto považuje Výbor za důležité, aby zůstal JET v provozu (buď jako projekt EU nebo jako společný projekt EU a Spojeného království), dokud nebude do provozu uveden projekt ITER.

4.4. Výbor podporuje zavedení návrhu nařízení, jehož cílem je především kontinuita činnosti v oblasti výzkumu a projektů, které jsou již prováděny, jako je projekt ITER, který představuje významný cíl v procesech dekarbonizace ⁽⁷⁾, dodávek energií a rozvoje průmyslu ⁽⁸⁾. Nový program obsahuje mimo jiné i zajímavé novinky, které rozšiřují škálu činností v oblasti výzkumu a inovací, jež mohou být financovány a jež jsou zaměřeny na rozvoj a růst.

4.5. EHSV velmi vítá návrh, aby mezi akce, jež mohou být financovány, byla zařazena opatření v oblasti ionizujícího záření, čímž se rozšíří průřezovost programu v souladu s tím, co stanoví program Horizont Evropa v oblasti řešení společenských výzev. V tomto ohledu je důležité, aby výsledky procesů v oblasti výzkumu a inovací, jako jsou patenty a nové technologie, byly vzhledem ke svým širokým možnostem využití rychle a systematicky šířeny dále ⁽⁹⁾.

4.6. Je třeba, aby o výsledcích získaných díky financování a společnému úsilí v evropském měřítku byli občané informováni. Tak se posílí důvěra občanů ve vědu a výzkum, stejně jako povědomí o významu Evropské unie a konkrétní strategii na zlepšení kvality života všech občanů.

⁽⁵⁾ TEN/680 VFR a ITER (viz poznámka pod čarou 3).

⁽⁶⁾ <https://www.nature.com/articles/d41586-018-06826-y>.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 107, 6.4.2011, s. 37.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 60.

⁽⁹⁾ INT/858 Horizont Evropa (viz poznámka pod čarou 2).

4.7. Výbor hodnotí pozitivně také rozšíření financování na výzkum a sdílení poznatků o vyřazování jaderných zařízení z provozu a jejich ekologické sanace, a to jak za účelem řešení rostoucích potřeb členských států, tak za účelem uzavření kruhu v oblasti řízení procesů spojených s výrobou jaderné energie, který musí být nezbytně ukončen bezpečnou ekologickou sanací odstavených zařízení.

4.8. EHSV se domnívá, že rozšíření programu na činnosti v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, například akce „Marie Curie-Sklodowska“, je důležité proto, aby byla zachována úroveň dovedností v rámci EU. Důležité je ovšem stanovit cíle nejen v rovině kvalitativní, ale i kvantitativní, neboť v této oblasti není dostatek evropských výzkumných pracovníků, kteří by pokryli veškeré požadavky evropského systému výroby a výzkumu ⁽¹⁰⁾.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Nový rámec jaderné bezpečnosti zavedený po katastrofě ve Fukušimě ⁽¹¹⁾ je reakcí na obavy občanů. Evropská unie stanovila systém systematických kontrol („peer reviews“) a vícestupňových dynamických bezpečnostních mechanismů, které zvýšily bezpečnostní standardy zařízení. Výbor doporučuje monitorovat řádné provádění této směrnice, stejně jako její aktualizaci a přizpůsobení novým výzvám tak, aby pokrývala celou škálu životnosti zařízení, počínaje plánováním nových reaktorů přes neustálou modernizaci existujících reaktorů až po jejich odstavení ⁽¹²⁾. V této souvislosti se domnívá, že monitorování prováděné nezávislými externími subjekty může zaručit dosažení nejvyšších bezpečnostních standardů.

5.2. Vzhledem k tomu, že mnohé reaktory jsou umístěny na hranicích mezi dvěma či více státy EU, je třeba vytvořit posílený rámec spolupráce mezi státy s cílem stanovit přeshraniční mechanismy rychlé reakce na poruchy, s nimiž se při konstrukci nepočítalo ⁽¹³⁾, které by zajistily účinnou spolupráci a koordinaci mezi místními a vnitrostátními zúčastněnými orgány. Tento postup na základě článku 8 směrnice 2014/87/Euratom musí stanovit také účinný a rozsáhlý systém činností v oblasti informovanosti a odborné přípravy zaměřený na pracovníky a na občany, pro něž jsou stanoveny způsoby podpory prostřednictvím konkrétních rozpočtových položek. Obdobné iniciativy by měly být prováděny i se sousedními třetími zeměmi, s nimiž jsou sdílena stejná rizika ⁽¹⁴⁾.

5.3. Výbor se domnívá, že určitý faktor nejistoty při údržbě jaderných elektráren by mohly představovat subdodavatelské služby, a doporučuje proto, aby tato praxe byla omezena a přísně kontrolována ⁽¹⁵⁾.

5.4. EHSV považuje za klíčové, aby se podporoval a stimuloval zájem mladých lidí o vědecké a technologické obory, což vyžaduje aktivní zapojení učitelů, kteří musejí být řádně informováni. Učitelé se musejí neustále vzdělávat a školit, aby mohli předávat dál znalosti a stimulovat otevřené diskuse se studenty na toto téma, které nebudou zatíženy předsudky a stereotypy.

5.5. EHSV podporuje zejména iniciativy (a to i prostřednictvím programu Erasmus+), jejichž cílem je rozšiřování škol STEAM, tedy studia přírodních věd, technologie, inženýrství a matematiky v kombinaci s uměním. Tento přístup studenty stimuluje k tomu, aby zaujali systematický a experimentální přístup, neboť jim je nabízena příležitost, aby kreativním způsobem řešili problémy skutečného světa. Výzkumy a projekty, které již byly v posledních letech z EU financovány, přinesly mimořádně pozitivní výsledky a ukázaly, že tento přístup podněcuje zájem o technické, matematické a vědecké předměty, které se následně stávají pro studenty první volbou v okamžiku, kdy si mají zvolit svou vysokoškolskou cestu ⁽¹⁶⁾.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 38.

⁽¹¹⁾ Směrnice Rady 2014/87/EURATOM (Úř. věst. L 219, 25.7.2014, s. 42) a související směrnice.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 341, 21.11.2013, s. 92.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 127.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 104.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 38.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 6.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se mění rozhodnutí 2007/198/Euratom o založení společného evropského podniku pro ITER a rozvoj energie z jaderné syntézy a o poskytnutí výhod tomuto podniku

[COM(2018) 445 final – 2018/0235 (NLE)]

(2019/C 110/25)

Zpravodaj: **Ulrich SAMM**

Konzultace	Evropská komise, 12. 7. 018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	20. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	202/0/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV poukazuje na to, že získání čisté energie je důležitou prioritou a v této souvislosti je **energie z jaderné syntézy** uznávána jako potenciální dlouhodobé řešení, přičemž Evropa stojí v čele vývoje technologií v oblasti jaderné syntézy, které jsou bezuhlíkové, udržitelné a pomáhají zajistit naše dodávky energie z různých zdrojů.

1.2. EHSV zdůrazňuje, že vysoké dlouhodobé investice, jež jsou pro vývoj fúzní elektrárny potřebné, s sebou nadále nesou určité průmyslové riziko, avšak v případě úspěchu by realizace fúzní elektrárny představovala nový faktor, který by zásadním způsobem změnil stávající dodávky energie díky **přelomovým inovacím**, neboť paliva pro jadernou syntézu je dostatek a je v podstatě nevyčerpatelné.

1.3. Návrh řeší klíčové problémy, jimž čelí **příští víceletý finanční rámec (VFR)**, aby byl zachován pozitivní vývoj projektu **ITER**. Za spolupráce sedmi globálních partnerů (EU, USA, Ruska, Japonska, Číny, Jižní Koreje a Indie) vzniká v současné době v Cadarache ve Francii první fúzní reaktor ITER s tepelným výkonem 500 MW. Zprovozněn bude v roce 2025 a zahájení plného provozu (při výkonu 500 MW) je plánováno na rok 2035. EHSV oceňuje pozitivní pokrok dosažený v posledních letech po překonání problémů prostřednictvím zásadního přepracování projektu ITER (nové vrcholné vedení a revidovaný výchozí rozvrh projektu ITER).

1.4. EHSV vybízí Komisi k tomu, aby kladla větší důraz na nutnost propojit projekt ITER s výzkumem jaderné syntézy v Evropě, který organizuje konsorcium EUROfusion, jež je financováno v rámci **programu pro výzkum a odbornou přípravu** (Euratom) a provozuje důležité experimentální zařízení **Joint European Torus (JET)**, které je umístěno v Culhamu ve Spojeném království. Kromě výstavby vyžaduje projekt ITER důkladnou přípravu a pouze silná evropská výzkumná obec může zajistit zachování doprovodných programů a vedení.

1.5. EHSV uznává **přidanou hodnotu EU**, o níž svědčí úspěch konsorcia EUROfusion. Jedná se o evropský výzkumný program, do nějž je zapojeno zdaleka nejvíce členských států (s výjimkou Lucemburska a Malty) a který přispívá zásadními projekty, což z EU činí světového lídra v této oblasti.

1.6. EHSV vítá skutečnost, že nový **evropský plán** pro realizaci využití energie z jaderné syntézy, který vypracovalo konsorcium EUROfusion, poskytuje jasně vymezenou cestu k první fúzní elektrárně založenou na intenzivnějším zapojení průmyslu, vzdělávání vědců a inženýrů z celé Evropy působících v oblasti jaderné syntézy a na úzké spolupráci s partnery mimo Evropu. Podle tohoto plánu se předpokládá, že projekt ITER bude v roce 2035 v běžném provozu při vysokém výkonu a na základě jeho výsledků bude kolem roku 2040 dokončen návrh a zahájena výstavba první fúzní elektrárny (DEMO), která bude poprvé dodávat elektřinu do rozvodné sítě.

1.7. EHSV si je vědom, že jsou s projektem ITER spojeny důležité otázky, které lze řešit jedině v rámci společného podniku JET, a proto sdílí obavy ohledně dopadu **brexitu** na pokračování tohoto podniku. EHSV se domnívá, že v zájmu minimalizace rizik spojených s provozem projektu ITER a optimalizace jeho výzkumného plánu je důležité, aby provoz podniku JET (v podobě zařízení EU nebo společného zařízení EU a Spojeného království) v období mezi rokem 2020 a zahájením provozu projektu ITER pokračoval, neboť pro toto období neexistují žádná záložní řešení pro případ zániku podniku JET.

1.8. Návrh Komise stanoví rozpočet projektu ITER, nezmiňuje se však o přiměřenosti rozpočtu potřebného pro doprovodný program výzkumu jaderné syntézy. EHSV zdůrazňuje, že **rozpočet vyhrazený pro konsorcium EUROfusion** na období 2021–2025 musí být slučitelný s cíli plánu pro jadernou syntézu, v němž hraje práce na projektu ITER zásadní úlohu.

1.9. EHSV je potěšen významem investování do technologií v oblasti jaderné syntézy pro **průmysl a malé a střední podniky**. V období od roku 2008 do roku 2017 udělil společný podnik Fusion for Energy zakázky a granty v hodnotě přibližně **3,8 miliardy EUR** po celé Evropě. Z investic do činností souvisejících s projektem ITER má prospěch minimálně 500 společností včetně malých a středních podniků a více než 70 organizací pro výzkum a vývoj z přibližně 20 různých členských států EU a Švýcarska. Kromě toho smluvní strany dohody o ITER ze zemí mimo EU rovněž podepsaly smlouvy s evropskými průmyslovými podniky, aby podpořily výrobu svých vlastních komponent pro reaktor ITER, což evropským společností přináší další **nová pracovní místa a růst**. EHSV konstatuje, že nejvíce k čistému dopadu investic souvisejících s projektem ITER přispívá vývoj vedlejších produktů a přenos technologií, díky nimž vznikají nové podnikatelské příležitosti v jiných odvětvích.

1.10. EHSV je přesvědčen o tom, že evropský výzkum jaderné syntézy obecně a obzvláště pak realizace projektu ITER mohou posloužit coby vynikající příklad toho, jaký přínos mají společné evropské projekty. Je důležité, aby byli o výsledcích dosažených díky financování a společnému úsilí na evropské úrovni **informováni občané**. Posílá se tím jejich důvěra ve vědu a výzkum a také povědomí o významu Evropské unie.

2. Úvod

2.1. **ITER** (International Thermonuclear Experimental Reactor, tedy Mezinárodní termonukleární experimentální reaktor) je projekt mezinárodní vědecké spolupráce, který v roce 2005 zahájilo sedm globálních partnerů (smluvními stranami dohody o ITER jsou: EU, USA, Rusko, Japonsko, Čína, Jižní Korea a Indie). Cílem tohoto projektu je demonstrovat vědeckou a technologickou proveditelnost využívání jaderné syntézy k mírovým účelům prostřednictvím výstavby a provozu prvního fúzního reaktoru ITER s výkonem **500 MW** v Cadarache ve Francii. EHSV již tento projekt podpořil v několika stanoviscích⁽¹⁾. ITER je dalším krokem na cestě k využívání energie z jaderné syntézy, což je vedle rozvoje obnovitelných zdrojů energie nejinovativnější a nejslibnější udržitelný zdroj energie, který je schopen uspokojit rostoucí poptávku po energii.

2.2. V roce 2015 proběhlo zásadní přepracování projektu ITER, v jehož rámci bylo jmenováno nové vrcholné vedení organizace ITER i podniku F4E. Rada ITER dne 19. listopadu 2016 schválila **revidovaný výchozí rozvrh projektu ITER**. Tento rozvrh stanoví prosinec 2025 jako technicky nejdříve proveditelné datum vytvoření prvního plazmatu a rok 2035 označuje za cílové datum pro zahájení plného provozu (500 MW) za použití paliva deuterium-tritium. Kladné hodnocení pokroku projektu ITER v posledních letech potvrdila nezávislá posouzení, která uznala stabilizaci projektu a realistický základ pro jeho dokončení.

2.3. Evropa se na organizaci ITER podílí prostřednictvím interní agentury EU „**Fusion for Energy**“ (**F4E**) se sídlem v Barceloně ve Španělsku. F4E je společný podnik zřízený podle kapitoly 5 Smlouvy o Euratomu. Podle svých stanov má společný podnik F4E svůj vlastní postup pro udělování absolutoria Evropským parlamentem na doporučení Rady EU. V roce 2015 bylo přijato nové finanční nařízení F4E; odpovědnost za dohled nad projektem ITER, tedy i nad společným podnikem F4E, byla přesunuta z GR RTD na GR ENER.

2.4. Kromě výstavby reaktoru ITER poskytuje intenzivní a rozsáhlou vědeckou podporu výzkumu jaderné syntézy **program pro výzkum a odbornou přípravu**⁽²⁾, který doplňuje všeobecný program pro výzkum Horizont Evropa⁽³⁾. Vedle klasických činností jaderného výzkumu tento program zahrnuje základní výzkumné činnosti v oblasti rozvoje energie

⁽¹⁾ Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 27, Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 127, Úř. věst. C 229, 31.7.2012, s. 60.

⁽²⁾ Stanovisko TEN/678 – Program pro výzkum a odbornou přípravu na období 2021–2025 (Euratom), zpravodajka: Giulia Barbucci (viz strana 132 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽³⁾ Stanovisko INT/858 – Horizont Evropa, zpravodaj: Lobo Xavier (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 33).

z jaderné syntézy spolu s **plánem pro výzkum jaderné syntézy**, který popisuje optimalizovanou cestu vedoucí přes projekt ITER a demonstrační elektrárnu (DEMO) ke komerčnímu využívání fúzních elektráren. Plán pro výzkum jaderné syntézy popisuje nejen hlavní potřebná zařízení, ale také výzkum, který musí být proveden na podporu projektů ITER a DEMO.

2.5. Plán pro výzkum jaderné syntézy vypracovalo konsorcium **EUROfusion**, které odpovídá za koordinaci evropských činností v oblasti výzkumu jaderné syntézy. Toto konsorcium sdružuje 30 národních výzkumných ústavů a přibližně 150 vysokých škol z 26 zemí EU, Švýcarska a Ukrajiny. Ústředí EUROfusion se nachází v německém Garchingu, zatímco jeho hlavní experiment **Joint European Torus (JET)** v Culhamu ve Spojeném království.

3. Shrnutí návrhu

3.1. Návrh ⁽⁴⁾ řeší klíčové výzvy **příštího VFR**, aby byl zachován pozitivní vývoj projektu ITER, zajištěn stabilní průběh výstavby a montáže a zachováno odhodlání všech smluvních stran dohody o ITER. Zvládnutí těchto výzev bude vyžadovat, aby si EU v tomto projektu udržela své vedoucí postavení, což musí být podpořeno vynikajícími výsledky podniku F4E a splněním finančních závazků EU a její povinnosti poskytnout věcné příspěvky v plném rozsahu.

3.2. **Zdroje**, které **Euratom** potřebuje, aby bylo možné úspěšně dokončit zařízení a zahájit provozní/experimentální fázi, jsou podrobně popsány ve sdělení Komise o příspěvku EU k reformovanému projektu ITER, které Komise přijala v červnu 2017.

3.3. Komise vyzývá Evropský parlament a Radu, aby stanovily maximální výši závazků Euratomu vůči projektu ITER ve víceletém finančním rámci na období 2021–2027 na **6 070 000 000 EUR** (v současných hodnotách). Tato částka je považována za kritické množství finančních prostředků potřebných pro to, aby byla činnost EU související s projektem ITER účinná, a odpovídá novému výchozímu rozvrhu výstavby reaktoru ITER. Navrhovaný rozpočet je založen na technicky nejdříve proveditelném datu dokončení výstavby reaktoru ITER bez jakýchkoli nepředvídaných výdajů, a předpokládá se tedy, že veškerá vážná rizika lze zmírnit.

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV konstatuje, že zajištění konkurenceschopnosti a zabezpečení našich dodávek energie je nesmírně důležité, ale může být udržitelné jedině v kombinaci s bojem proti změně klimatu. Zdroje energie, které jsou **bezuhlíkové a udržitelné**, tudíž mají zásadní význam pro naši prosperitu a blahobyt v budoucnu. Získání čisté energie je důležitou prioritou a v této souvislosti je energie z jaderné syntézy uznávána jako potenciální dlouhodobé řešení, přičemž Evropa stojí v čele vývoje technologií v oblasti jaderné syntézy.

4.2. EHSV zdůrazňuje, že vysoké dlouhodobé investice, jež jsou pro vývoj fúzní elektrárny potřebné, s sebou nadále nesou určité průmyslové riziko, avšak v případě úspěchu by realizace fúzní elektrárny představovala nový faktor, který by zásadním způsobem změnil stávající dodávky energie díky **přelomovým inovacím**. Paliva pro jadernou syntézu je dostatek a toto palivo je v podstatě nevyčerpatelné: tritium lze vyrobit z lithia, kovu, který všudypřítomný v zemské kůře a mořské vodě, a deuterium lze získat z přírodní vody.

4.3. EHSV by chtěl zdůraznit **bezpečnostní charakteristiky** fúze, kterými se liší od konvenčního jaderného štěpení. Fúzní elektrárna je ze své podstaty bezpečná: plazma bude tvořit jen několik gramů paliva a v případě jakékoli poruchy se rychle samo uhasí. Reakce deuteria a tritia uvolňují neutrony, které aktivují materiály stěny. Tímto způsobem vznikající radioaktivní vedlejší produkty jsou krátkodobé, a proto lze většinu materiálů po určité době rozpadu recyklovat a nejsou zapotřebí žádná nová úložiště jaderného odpadu.

4.4. EHSV vybízí Komisi k tomu, aby kladla větší důraz na nutnost propojit projekt ITER s výzkumem jaderné syntézy v Evropě, který organizuje **konsorcium EUROfusion**. Kromě výstavby vyžaduje projekt ITER důkladnou přípravu a doprovodné programy. V rámci Evropy koordinovaný program využívající JET a další zařízení, jakož i modelování a simulace pomáhají testovat a vyvíjet provozní scénáře ITER a projektovat a optimalizovat výkon ITER a projektovat DEMO. Provoz tokamaku JET za využití směsi deuteria a tritia se stěnou podobnou stěně reaktoru ITER má pro přípravu provozu ITER zásadní význam.

⁽⁴⁾ COM(2018) 445 final.

4.5. EHSV uznává **přidanou hodnotu EU**, o níž svědčí úspěch konsorcia EUROfusion. Jedná se o evropský výzkumný program, do něž je zapojeno zdaleka nejvíce členských států (s výjimkou Lucemburska a Malty) a který přispívá zásadními projekty, což z EU činí světového lídra v této oblasti. Investice a financování výzkumu mají přínos pro průmysl, výzkumné organizace a vysoké školy.

4.6. EHSV je přesvědčen o tom, že evropský výzkum jaderné syntézy obecně a obzvláště pak realizace projektu ITER mohou posloužit coby vynikající příklad toho, jaký přínos mají společné evropské projekty. Je důležité, aby byli o výsledcích dosažených díky financování a společnému úsilí na evropské úrovni **informováni občané**. Posílí se tím jejich důvěra ve vědu a výzkum a také povědomí o významné úloze Evropské unie při plnění vzdáleného a obtížného cíle, jehož by se nedalo dosáhnout pomocí úsilí a finančních prostředků jednotlivých zemí a který bude mít značné dlouhodobé důsledky, a to nejen z technologického a průmyslového hlediska, ale také z hlediska výzkumu, průmyslu a malých a středních podniků, a i v krátkodobém a střednědobém horizontu bude mít značný dopad na hospodářství a tvorbu pracovních míst.

5. Konkrétní připomínky

5.1. EHSV uznává, že nový **evropský plán** pro realizaci využití energie z jaderné syntézy poskytuje jasně vymezenou cestu k první fúzní elektrárně založenou na intenzivnějším zapojení průmyslu, vzdělávání vědců a inženýrů z celé Evropy působících v oblasti jaderné syntézy a úzké spolupráci s partnery mimo Evropu. Plán zahrnuje krátkodobý horizont do zahájení provozu reaktoru ITER (v roce 2025), střednědobý horizont do té doby, než bude ITER v běžném provozu při vysokém výkonu (v roce 2035), a dlouhodobý horizont, než bude postavena první fúzní elektrárna (DEMO), která bude poprvé dodávat elektřinu do rozvodné sítě.

5.2. ITER je v tomto plánu klíčovým zařízením, neboť se očekává, že umožní dosáhnout většiny důležitých milníků na cestě k využívání energie z jaderné syntézy. Naprostá většina zdrojů navrhovaných pro EUROfusion v krátkodobém horizontu je tudíž vyhrazena na projekt ITER a doprovodné experimenty, k nimž patří projekt **Joint European Torus (JET)** v Culhamu v Anglii. EHSV uznává, že projekt JET prokázal, že budování a provoz rozsáhlé infrastruktury pro výzkum jaderné syntézy je efektivní a vede k maximalizaci vědeckých a průmyslových přínosů.

5.3. EHSV podporuje žádost organizace ITER, aby byly hodnotným způsobem využity výsledky projektu **JET** během období před vytvořením prvního plazmatu v reaktoru ITER. Vzhledem k tomu, že projekt JET má jedinečné schopnosti, jelikož je jediným tokamakem schopným provozu za využití tritia, používá materiály první stěny reaktoru ITER a umožňuje plně dálkové ovládání, může jeho provoz přispět k výzkumnému plánu projektu ITER s cílem zmírnit rizika, uspořit náklady a usnadnit udělování povolení k provozu v souvislosti s projektem ITER. Toto je zvláště důležité, protože rozpočet projektu ITER, který Komise navrhla, nepočítá s žádnými nepředvídanými výdaji, a předpokládá se tedy, že veškerá vážná rizika lze zmírnit.

5.4. EHSV si je vědom, že jsou s projektem ITER spojeny důležité otázky, které lze řešit jedině v rámci společného podniku JET, a proto sdílí obavy ohledně dopadu **brexitu** na pokračování tohoto podniku. EHSV se domnívá, že v zájmu minimalizace rizik spojených s provozem projektu ITER a optimalizace jeho výzkumného plánu je důležité, aby provoz podniku JET (v podobě zařízení EU nebo společného zařízení EU a Spojeného království) v období mezi rokem 2020 a zahájením provozu projektu ITER pokračoval, neboť pro toto období neexistují žádná záložní řešení pro případ zániku podniku JET.

5.5. Návrh Komise zahrnuje rozpočet projektu ITER, vůbec se ale nezmiňuje o přiměřenosti rozpočtu potřebného pro doprovodný program výzkumu jaderné syntézy. Rozpočtem pro tento doprovodný program se zabývá samostatný návrh⁽⁵⁾, ten však zase neobsahuje žádnou zmínku o potřebách projektu ITER. EHSV zdůrazňuje, že **rozpočet vyhrazený pro konsorcium EUROfusion** na období 2021–2025 musí být slučitelný s cíli plánu pro jadernou syntézu, v němž hraje práce na projektu ITER zásadní úlohu, zatímco činnosti v souvislosti s návrhem elektrárny DEMO musí být posíleny.

5.6. EHSV je potěšen významem investování do technologií v oblasti jaderné syntézy pro průmysl a malé a střední podniky. Investice EU do výstavby reaktoru ITER mají významný přínos pro **evropský průmysl** a výzkumná obec poskytuje podnikům příležitost zapojit se do činnosti v oblasti výzkumu a vývoje, technologií, navrhování a výroby komponent pro reaktor ITER na špičkové úrovni. Z toho plynoucí vytváření nových znalostí a vedlejších produktů přináší hospodářský růst a podporuje zaměstnanost. V období od roku 2008 do roku 2017 udělil společný podnik Fusion for

⁽⁵⁾ COM(2018) 437 final a stanovisko TEN/678, zpravodajka: Giulia Barbucci (viz poznámka pod čarou 2).

Energy 839 zakázek a grantů v hodnotě přibližně **3,8 miliardy EUR** po celé Evropě. Z investic do činností souvisejících s projektem ITER má prospěch minimálně 500 společností včetně malých a středních podniků a více než 70 organizací pro výzkum a vývoj z přibližně 20 různých členských států EU a Švýcarska. Kromě toho smluvní strany dohody o ITER ze zemí mimo EU rovněž podepsaly smlouvy s evropskými průmyslovými podniky, aby podpořily výrobu svých vlastních komponent pro reaktor ITER, což evropským společnostem přináší další **nová pracovní místa a růst**.

5.7. EHSV bere na vědomí rozsáhlé informace, které poskytla Komise ⁽⁶⁾ a z nichž vyplývá, že nejvíce k čistému dopadu investic souvisejících s projektem ITER přispívá vývoj vedlejších produktů a přenos technologií. Technologie vyvinuté pro ITER vytvářejí nové podnikatelské příležitosti v jiných odvětvích, jelikož práce na projektu ITER zvyšuje **konkurenceschopnost** evropských podniků v globální ekonomice, umožňuje tradičním společnostem vstup na **trh s vyspělými technologiemi** a také evropským technologicky vyspělým odvětvím a malým a středním podnikům nabízí jedinečnou příležitost inovovat a vyvíjet produkty, které mohou být využity mimo oblast jaderné syntézy.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ „Studie dopadu projektu ITER na činnosti v EU“ ENER/D4/2017-458, Trinomics (Rotterdam) a Cambridge Econometrics, 2018.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se zavádí program pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu týkající se jaderné elektrárny Ignalina v Litvě (program Ignalina) a zrušuje nařízení Rady (EU) č. 1369/2013

[COM(2018) 466 final – 2018/0251 (NLE)]

k návrhu nařízení Rady, kterým se zavádí specifický finanční program pro vyřazování jaderných zařízení z provozu a nakládání s radioaktivním odpadem a kterým se zrušuje nařízení Rady (Euratom) č. 1368/2013

[COM(2018) 467 final – 2018/0252 (NLE)]

a ke zprávě Komise Evropskému parlamentu a Radě o hodnocení a provádění programů pomoci EU pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, na Slovensku a v Litvě

[COM(2018) 468 final]

(2019/C 110/26)

Zpravodaj: **Rudy DE LEEUW**

Konzultace	Evropská komise, 12. 7. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	20. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	177/8/6

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV návrh Komise vítá a upozorňuje na návrhy týkající se souvisejících budoucích opatření, které jsou uvedeny v hlavní části stanoviska.

1.2. EHSV nenavrhuje žádné změny, které by bylo třeba v návrhu provést, doporučuje však, aby byly intenzivněji monitorovány činnosti v oblastech, jež jsou ve stanovisku zdůrazněny. Jde zejména o:

- uplatňování přístupu zaměřeného na udržitelný rozvoj při výběru zdrojů energie;
- náležité zohlednění specifické situace zejména v Litvě, ale také v dalších dotčených zemích, pokud jde o socioekonomické aspekty;
- šíření nashromážděných poznatků, které se týkají demontáže těchto zařízení, v celé EU a otázku odborné přípravy pracovníků;
- bezpečné a udržitelné nakládání s takto vznikajícím jaderným odpadem;
- posílení ukazatelů výkonnosti tím, že mezi ně bude zařazena výkonnost z hlediska radiační ochrany pracovníků.

1.3. Kromě expertů a příslušných orgánů je třeba pobízet také občanskou společnost k tomu, aby se do monitorování těchto činností zapojila, a poskytovat jí v tomto ohledu pomoc.

1.4. Výbor vyzývá Evropskou komisi, aby posoudila situaci, která nastala tím, že řada jaderných elektráren v EU je na konci své životnosti, a předložila zprávu s návrhy, jak minimalizovat náklady a riziko spojené s vyřazením reaktorů z provozu a s uložením radioaktivního odpadu. Ve zprávě by se také měla věnovat pozornost dopadům značného snížení kapacit v oblasti opětovného zpracování paliv a jaderného odpadu v EU v důsledku brexitu, a naopak nadměrných kapacit ve Spojeném království.

2. Shrnutí návrhů

2.1. Komise navrhuje, aby byly v období, na něž se vztahuje víceletý finanční rámec po roce 2020 (VFR 2021–2027), i nadále financovány programy finanční pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu a nakládání s radioaktivním odpadem v Bulharsku (Kozloduj, bloky 1 až 4), na Slovensku (Bohunice VI, bloky 1 a 2) a v Litvě (Ignalina, bloky 1 a 2).

2.2. Tyto návrhy přinášejí dvě změny:

- Bude možné flexibilněji využívat rozpočet – v jednom z návrhů se uvádí: „Přerozdělením finančních prostředků v rámci opatření lze v případě potřeby v průběhu daných opatření docílit dodatečné rozpočtové flexibility.“ Tímto způsobem je zohledněna variabilní a často obtížně předvídatelná úroveň výdajů v daném roce.
- Do programu pro vyřazování jaderných zařízení z provozu budou zařazena některá jaderná zařízení Společného výzkumného střediska (JRC) v Německu, Itálii, Belgii a Nizozemsku.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV s potěšením konstatuje, že po uskutečnění jednoho z cílů programu (lépe reagovat na potřeby a zajistit bezpečné vyřazení dotčených zařízení z provozu) se v další fázi přesune pozornost na činnosti v oblasti vyřazování z provozu, které jsou spojeny s problémy z hlediska radiační bezpečnosti. Tyto činnosti by měly být rovněž posuzovány na základě přístupu zaměřeného na udržitelný energetický systém v souladu s mezinárodními dohodami, k nimž se EU připojila (Pařížská dohoda týkající se klimatu, úsilí EU o dosažení bezuhlíkové ekonomiky atd.).

3.2. Zpráva o hodnocení a provádění programů pomoci EU pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, na Slovensku a v Litvě (dále jen „zpráva“) potvrzuje, že z finančního hlediska je možné, aby se v provádění těchto programů pokračovalo. EHSV poukazuje na to, že odhadovaný rozpočet na pokračování a dokončení programů v Kozloduju a Bohunicích ve VFR na období po roce 2020 odpovídá méně než jedné čtvrtině odhadovaného rozpočtu ve VFR na období 2014–2020 – tj. 63 milionů EUR na Kozloduj a 55 milionů EUR na Bohunice – a zajistí dosažení dohodnutého konečného stavu procesu vyřazování zařízení z provozu. Odhadovaný rozpočet ve VFR na období po roce 2020 činí 522 milionů EUR, což je více než ve VFR na období 2014–2020.

3.3. EHSV zdůrazňuje, že přetrvávají určité obavy, co se týče Litvy. Výbor upozorňuje na to, že Komisi navržený rozpočet pokrývá pouze 70 % potřeb v tomto období, a je tudíž toho názoru, že tento návrh nepředstavuje dostačující projev solidarity ani dostačující finanční podporu pro tento projekt, který je důležitý i pro sousední země. Úspěšná demontáž jaderné elektrárny Ignalina je největší výzvou z hlediska jaderné bezpečnosti v Evropské unii a mělo by se v ní pokračovat, přičemž je třeba zaručit snížení rizika pro občany Evropské unie.

3.4. EHSV oceňuje, že má Komise v úmyslu zařadit do provádění tohoto programu v Bulharsku a na Slovensku některá zařízení JRC. Odhadovaný rozpočet na demontáž jaderných zařízení JRC činí 348 milionů EUR. Výbor vyzdvihuje význam toho, aby EU šla v rámci řízení operací svého JRC příkladem, jelikož je tato činnost ve výlučné pravomoci Komise (JRC) jakožto držitele povolení. Na základě Smlouvy o Euratomu má JRC za úkol spravovat své historické jaderné závazky a vyřazovat svá odstavená jaderná zařízení z provozu. Program skýtá značné možnosti k vytváření a sdílení znalostí, a podporuje tak členské státy EU při vyřazování jejich zařízení z provozu.

3.5. EHSV zdůrazňuje, že pokud jde o znalosti, je rovněž důležité měřit hospodářské a sociální důsledky demontáže jaderných zařízení, například pro trh práce, zdravotní ukazatele a strukturální rozvoj jednotlivých regionů v členských státech. Je naprosto nezbytné využít činností spojených s demontáží k tomu, aby se místním pracovníkům dostalo dodatečné teoretické i praktické přípravy v oblastech, které mají do budoucna zásadní význam. Tato odborná příprava nesmí být vyloučena z financování.

3.6. V souvislosti s požadavkem intenzivnějšího monitorování EHSV doporučuje vyčlenit v rámci tohoto programu finanční prostředky na odpovídající zapojení zainteresovaných místních a celostátních organizací občanské společnosti, aby bylo zajištěno nezávislé, věrohodné a soustavné monitorování činností prováděných v rámci této finanční pomoci ze strany veřejnosti.

3.7. Výbor s potěšením konstatuje, že Slovensko, Bulharsko a Litva učinily při vyřazování svých reaktorů z provozu v dohodnuté lhůtě značný pokrok. Poukazuje nicméně na to, že v dohledné budoucnosti zde budou určité problémy – bude nutné demontovat aktivní zónu reaktorů a provést další operace v budovách reaktorů. Zpráva se příliš nezabývá omezeními v oblasti nakládání s jaderným odpadem, zejména co se týče uhlíku, ani starými reaktory ve Francii a Spojeném království. EHSV doporučuje, aby bylo nakládání s jaderným odpadem ve zprávě důkladněji prozkoumáno, jelikož se z dlouhodobého hlediska jedná o velice závažný problém.

3.8. Výbor rovněž poukazuje na osvědčený postup, který je uplatňován obzvláště v případě jaderné elektrárny Ignalina, kdy se bývalým zaměstnancům elektrárny napomáhá v tom, aby si našli práci v dané lokalitě. Tato iniciativa je přínosná nejen ze sociálního hlediska, ale přispívá také k rozvíjení speciálních dovedností v souvislosti s vyřazováním jaderných zařízení z provozu a k předávání poznatků. EHSV to pokládá za zajímavý způsob, jak reagovat na potřeby těchto lidí. Navíc lze tento postup doplnit opatřeními za účelem odborné přípravy pracovníků. Je nutné pobídnout k aktivní účasti na těchto projektech výzkumné ústavy, jimž by měla být poskytována náležitá finanční podpora.

3.9. Oblast působnosti těchto programů je v souladu s bezpečnostní politikou EU, která je popsána ve třech směrnících:

- 1) směrnice Rady 2011/70/Euratom ⁽¹⁾, kterou se stanoví rámec Společenství pro odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem;
- 2) směrnice Rady 2009/71/Euratom ⁽²⁾, kterou se stanoví rámec Společenství pro jadernou bezpečnost jaderných zařízení, a změna této směrnice ve znění směrnice Rady 2014/87/Euratom ⁽³⁾;
- 3) směrnice Rady 2013/59/Euratom ⁽⁴⁾, kterou se stanoví základní bezpečnostní standardy ochrany před nebezpečím vystavení ionizujícímu záření.

3.10. Z historických důvodů se však částečně odchylují, pokud jde o konečnou odpovědnost členských států zajistit odpovídající finanční zdroje na vyřazování jaderných zařízení z provozu a nakládání s radioaktivním odpadem. Výbor již tento přístup s ohledem na zásadu solidarity schválil.

3.11. Mimoto má větší jaderná bezpečnost zcela zásadní význam nejen na regionální a celostátní úrovni, ale také na úrovni evropské či dokonce celosvětové. Společné úsilí o bezpečné překonání technologických problémů spojených s demontáží jaderných zařízení a nabývání poznatků v této oblasti je tedy důležité pro celou Evropskou unii, a nikoli pouze pro dotčené regiony a členské státy. EHSV proto zdůrazňuje, že musí probíhat úzká spolupráce mezi členskými státy a účastníky programů na jedné straně a Komisí na straně druhé.

3.12. EHSV s potěšením konstatuje, že tento program umožnil vyvinout nové, vysoce účinné nástroje pro snížení objemu jaderného odpadu. Doporučuje Komisi, aby se proaktivně snažila pomáhat s výměnou poznatků na toto téma.

3.13. Výbor si uvědomuje význam klíčových ukazatelů výkonnosti, které jsou používány při měření pokroku ve vyřazování jaderných zařízení z provozu a souvisejících finančních nákladů. EHSV zdůrazňuje přínosnost pečlivého sledování a účinného provádění požadavků programu a upozorňuje na to, že činnosti financované ze strany EU by měly podporovat vysoce kvalitní pracovní místa při současném zajištění maximální míry radiační bezpečnosti a ochrany v souladu s příslušnými směrnici, jež jsou uvedeny výše.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Na základě těchto úvah se EHSV domnívá, že by mělo být možné učinit si konkrétnější představu o situaci, pokud jde o provozní radiační ochranu v každé z daných jaderných elektráren, a vypracovat strategii založenou na zásadě ALARA (udržování „na co nejnižší rozumně dosažitelné úrovni“). V souladu s článkem 5 směrnice 2013/59/Euratom, kterou se stanoví základní bezpečnostní standardy ochrany před nebezpečím vystavení ionizujícímu záření, je samozřejmě ve výlučné pravomoci dotčených členských států, aby zajistily, že tomu tak bude. Udržování dávků záření, jemuž jsou pracovníci

⁽¹⁾ Úř. věst. L 199, 2.8.2011, s. 48.

⁽²⁾ Úř. věst. L 172, 2.7.2009, s. 18.

⁽³⁾ Úř. věst. L 219, 25.7.2014, s. 42.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 13, 17.1.2014, s. 1.

vystavení, v rozmezí optimalizované hodnoty efektivní dávky je symptomatický ukazatel, který odpovídá jednomu z cílů těchto programů, a sice položit důraz na radiační bezpečnost. Tyto údaje musí být k dispozici v evidenci úřadů členských států majících na starosti bezpečnost a radiační ochranu.

4.2. Další problém představuje konečné zneškodnění radioaktivního odpadu, které je zcela jasně ve výlučné pravomoci příslušného členského státu. Výbor nicméně doporučuje, aby Komise podporovala nejenom výměnu poznatků, ale také dynamickou spolupráci mezi členskými státy, pokud je to z právního hlediska možné. Pomůže to dosáhnout vysoké míry bezpečnosti v rámci rozumných ekonomických parametrů.

4.3. Aspektem, o němž bylo podáno málo informací, se zdá být spolupráce s místními úřady pro bezpečnost. Je však třeba věnovat důkladnější pozornost některým problémům, na něž se upozorňuje v návrhu nařízení Rady, kterým se zavádí specifický finanční program pro vyřazování jaderných zařízení z provozu a nakládání s radioaktivním odpadem a kterým se zrušuje nařízení Rady (Euratom) č. 1368/2013, zejména pokud zdlouhavé schvalovací postupy ze strany vnitrostátních orgánů komplikují správu programu. Komise disponuje řadou nástrojů pro posílení této spolupráce, zejména prostřednictvím skupiny ENSREG.

4.4. Výbor poukazuje na to, že řada jaderných elektráren v Evropské unii již dosáhla nebo dosahuje konce své životnosti a bude muset být vyřazena z provozu. To je sice otázka, která spadá do výlučné pravomoci členských států, nicméně EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby situaci posoudila a předložila zprávu s návrhy, jak minimalizovat náklady a riziko spojené s vyřazením reaktorů z provozu a s uložením radioaktivního odpadu. Ve zprávě by se také měla věnovat pozornost dopadům značného snížení kapacit v oblasti opětovného zpracování paliv a jaderného odpadu v EU v důsledku brexitu, a naopak nadměrných kapacit ve Spojeném království.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Doporučení pro rozhodnutí Rady o zmocnění k zahájení jednání o úmluvě o zřízení mnohostranného soudu pro urovnávání sporů z investic

(COM(2017) 493 final)

(2019/C 110/27)

Zpravodaj: **Philippe DE BUCK**

Spoluzpravodajka: **Tanja BUZEK**

Konzultace	13. 12. 2017 (Evropská komise)
Právní základ	Článek 207 SFEU
Odpovědná specializovaná sekce	REX
Přijato ve specializované sekci	23. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování	206/3/3
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV plně uznává, že urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách se pro řadu zúčastněných stran stalo v otázkách legitimacy, důslednosti a transparentnosti ještě kontroverznější. K této kritice patří mimo jiné obavy týkající se procesních a hmotněprávních aspektů.

1.2. EHSV se aktivně zapojil do diskuse o modernizaci a reformě ochrany investic. Přijal stanoviska REX/464 a REX/411 a v obou vyjádřil vážné obavy a vydal doporučení.

1.3. EHSV proto vítá snahu Evropské komise o provedení mnohostranné reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem pod záštitou komise UNICTRAL a považuje za nezbytné, aby EU zůstala otevřená všem přístupům a nápadům, které se v souvislosti s reformou urovnávání sporů mezi investorem a státem objevily.

1.4. EHSV zejména vítá větší závazek Evropské komise ohledně transparentnosti: nevládní organizace dostaly možnost sledovat jednání, a dokonce se do nich zapojit.

1.5. EHSV považuje za zásadní, že pracovní skupina III komise UNICTRAL uvítá v rámci úsilí o zvýšení inkluzivnosti příspěvek všech příslušných zainteresovaných stran, a žádá o zkvalitnění a lepší vyvážení výběru zúčastněných stran, jež budou pozvány. EHSV dále žádá Komise, aby co nejvíce usilovala o aktivní zapojení EHSV do činnosti pracovní skupiny III.

1.6. EHSV vždy uznával, že přímé zahraniční investice (PZI) významným způsobem přispívají k hospodářskému růstu a že zahraniční investoři musí být na celém světě chráněni před přímým vyvlastněním, nesmějí být diskriminováni a musí požívat stejných práv jako investoři domácí.

1.7. EHSV však vždy také zdůrazňoval, že se nesmí omezovat právo států na regulaci ve veřejném zájmu.

1.8. V souvislosti se zřízením mnohostranného soudu pro investice EHSV vyzdvihuje to, že se musí vyřešit několik zásadních otázek: působnost, ochrana veřejného zájmu, dostupnost a vztahy s vnitrostátními soudy.

1.9. Působnost: Ačkoli se EHSV domnívá, že vhodnější by byl ucelenější přístup zahrnující hmotněprávní i procesní aspekty ochrany investic, konstatuje, že působnost stanovená mandátem byla omezena na procesní aspekty řešení sporů mezi investory a státy.

1.10. Veřejný zájem: EHSV považuje za nezbytné, aby mnohostranný soud pro investice v žádném případě neměl vliv na schopnost EU a členských států plnit své závazky vyplývající z mezinárodních dohod o životním prostředí a lidských a pracovních právech a pracovních smlouvách, jakož i o ochraně spotřebitelů, a na jejich možnost mít procesní záruky chránící před nároky, které jsou zacíleny na vnitrostátní právní předpisy v oblasti veřejného zájmu. EHSV se proto domnívá, že toho lze dostatečně dosáhnout pouze začleněním ustanovení o hierarchii a ustanovení o vyloučení veřejného zájmu.

1.11. Práva a protinároky třetích stran: EHSV považuje umožnění podání jako „amicus curiae“ za první krok, je však nutné zajistit, aby je soudci náležitě zohledňovali. Vítá, že je do mandátu zahrnuta možnost intervencí třetích stran a doporučuje prozkoumat úlohu třetích stran, kterými mohou být místní obyvatelé, pracovníci, odbory, ekologické skupiny nebo spotřebitelé.

1.12. Vztahy s vnitrostátními soudy: EHSV se domnívá, že mnohostranný soud pro investice nesmí za žádných okolností negativně ovlivnit soudní systém EU a autonomii práva EU. Konstatuje, že různé zúčastněné strany vnímají otázku vztahu mezi vnitrostátními soudy a mnohostranným soudem pro investice různě, ale vyzývá Komisi, aby dále zkoumala otázku vyčerpání místních opravných prostředků a to, jak by mohla fungovat v souvislosti s mnohostranným soudem pro investice.

1.13. Nezávislost a legitimita soudců: Soudci by měli být jmenováni nastálo – je to klíčový faktor pro zahájení tvorby judikatury a zlepšení předvídatelnosti. Jejich kvalifikace si žádají prokazatelné odborné znalosti v široké škále oblastí práva. EHSV vítá závazky ke stanovení jasných kritérií na vysoké úrovni pro zajištění právního státu a důvěry veřejnosti a žádá, aby byl postup výběru transparentní a podléhal zásadám veřejného dohledu.

1.14. Účinný systém: Účinnou správou mnohostranného soudu pro investice by měl být pověřen sekretariát, na jehož fungování musí být zaručeny dostatečné zdroje. Administrativní výdaje by měly nést smluvní strany spravedlivým dílem s přihlédnutím k různým kritériím. Malé a střední podniky musí za přiměřených podmínek a nákladů požívat stejné úrovně ochrany a mít přístup k urovnávání sporů a veškerá rozhodnutí mnohostranného soudu pro investice by měla být vymahatelná a měla by být zpřístupněna veřejnosti.

1.15. Vysoká úroveň ochrany a případné přechodné období: Je důležité poukázat na to, že žádná dohoda uzavřená EU nebo jejími členskými státy nebude automaticky spadat do jurisdikce mnohostranného soudu pro investice a že během případného přechodného období budou nadále uplatňovány dohodnuté postupy urovnávání sporů, aby byla zajištěna vysoká úroveň ochrany investic, s ohledem na ústavnost a funkčnost soudu v rámci právních předpisů EU.

2. Souvislosti

2.1. Systém ochrany investic se vyvíjí od 70. let 20. století. Dnes jej tvoří více než 3 200 smluv a zahrnuje hmotněprávní doložky o ochraně investic a doložky o postupu při urovnávání sporů, které předpokládají mechanismus, kdy mohou zahraniční investoři předkládat nároky vůči hostitelským státům (urovnávání sporů mezi investorem a státem) v souladu s právními předpisy stanovenými ve smlouvách.

2.2. EHSV bere na vědomí nedávnou publikaci politického analytika Joachima Pohla *Societal benefits and costs of international investment agreements – a critical review of aspects and available empirical evidence* (Společenské přínosy a náklady mezinárodních investičních dohod – kritická analýza aspektů a dostupných empirických důkazů) zveřejněnou v rámci pracovních dokumentů OECD o mezinárodních investicích ⁽¹⁾.

2.3. Reforma urovnávání sporů mezi investorem a státem byla v posledních letech ústředním prvkem v diskusi o investiční politice EU se systémem ochrany investic, který vyvolává u určitého počtu zúčastněných stran stále větší polemiku, pokud jde o otázky legitimacy, důslednosti a transparentnosti. K této kritice patří mimo jiné obavy týkající se procesních a hmotněprávních aspektů.

2.4. Tyto obavy zazněly zejména během dvou veřejných konzultací, které uspořádala Evropská komise, přičemž první proběhla během jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) ⁽²⁾ v roce 2014 a druhá v rámci úsilí o mnohostrannou reformu řešení sporů z investic ⁽³⁾ v roce 2017.

⁽¹⁾ http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/societal-benefits-and-costs-of-international-investment-agreements_e5f85c3d-en.

⁽²⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=179.

⁽³⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=233.

2.5. Evropský parlament ve svém usnesení o TTIP ze dne 8. července 2015 požádal Komisi, aby nahradila „mechanismus urovnávání sporů mezi investory a státem (ISDS) novým systémem pro urovnávání sporů mezi investory a státem, který by se řídil demokratickými zásadami a podléhal přezkumu, a v jehož rámci by případné věci byly projednávány transparentně, veřejně jmenovanými a nezávislými odbornými soudci během veřejných jednání a který by zahrnoval mechanismus odvolání, přičemž by byl zajištěn soulad judikatury a byla by respektována příslušnost soudů EU a členských států a soukromé zájmy by nemohly oslabovat cíle veřejných politik“⁽⁴⁾.

Vývoj na úrovni EU

2.6. V reakci na kritiku nynějšího systému urovnávání sporů mezi investorem a státem a na tlak občanské společnosti k jeho reformě navrhla Komise systém soudů pro investice – systém urovnávání sporů mezi investorem a státem – a začlenila jej do Komplexní hospodářské a obchodní dohody mezi EU a Kanadou (CETA) a do dohod o volném obchodu mezi EU a Singapurem a EU a Vietnamem.

2.7. V této souvislosti se v dohodě CETA počítá s konkrétním ustanovením v čl. 8.29, podle něž by smluvní strany musely zvážit možnost vytvořit v budoucnu mnohostranný soud pro investice: „Strany se spolu s ostatními obchodními partnery zasadí o zřízení mnohostranného tribunálu pro investice a odvolacího mechanismu pro řešení investičních sporů. Po vytvoření tohoto mnohostranného mechanismu přijme Smíšený výbor CETA rozhodnutí stanovující, že se investiční spory v rámci tohoto oddílu budou rozhodovat podle tohoto mnohostranného mechanismu, a přijme vhodná přechodná opatření.“

2.8. Ani jedna z výše uvedených dohod však nebyla dosud ratifikována, přičemž u Soudního dvora Evropské unie je projednávána věc týkající se systému soudů pro investice obsaženého v dohodě CETA⁽⁵⁾. Rozhodnutí nebude přijato ještě několik měsíců.

2.9. EHSV konstatuje, že dohoda o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem neobsahuje žádnou kapitolu o ochraně investic, neboť Japonsko nemůže přijmout návrh EU na systém soudů pro investice.

Zapojení EHSV

2.10. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se během tohoto procesu aktivně zapojil do diskuse o modernizaci a reformě ochrany investic, a zejména o mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem. Mimo jiné v rámci toho uspořádal dvě veřejná slyšení – v červnu 2016⁽⁶⁾ a naposledy v únoru 2018⁽⁷⁾. V této souvislosti přijal EHSV stanovisko REX/464 – Postoj EHSV, pokud jde o konkrétní klíčové otázky, jež vyvstaly v rámci jednání o transatlantickém partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP)⁽⁸⁾ a stanovisko REX/411 – Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi⁽⁹⁾.

2.11. EHSV uznává, že přímé zahraniční investice (PZI) významným způsobem přispívají k hospodářskému růstu a zahraniční investoři musí být na celém světě chráněni před přímým vyvlastněním, nesmějí být diskriminováni a musí požívat stejných práv jako investoři domácí.

2.12. Zároveň zdůrazňuje, že právo státu na regulaci ve veřejném zájmu má prvořadý význam a nesmí být omezováno ustanoveními žádné mezinárodní investiční dohody. Zásadní jsou jednoznačná ustanovení, která toto právo prosazují na všech úrovních.

⁽⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0252+0+DOC+XML+V0//CS>.

⁽⁵⁾ Dne 6. září 2017 požádala Belgie Soudní dvůr Evropské unie o stanovisko ke slčitelnosti systému soudů pro investice s 1) výlučnou pravomocí Soudního dvora EU podávat konečný výklad práva EU, 2) obecnou zásadou rovnosti a požadavkem práva EU na „praktický účinek“, 3) právem na přístup ke spravedlnosti a 4) právem na nezávislé a nestranné soudnictví. (https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/ceta_summary.pdf).

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/node/47646>.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateral-investment-court-hearing>

⁽⁸⁾ Viz stanovisko Postoj EHSV, pokud jde o konkrétní klíčové otázky, jež vyvstaly v rámci jednání o transatlantickém partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP) (Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 30).

⁽⁹⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi (Úř. věst. C 332, 8.10.2015, s. 45). V příloze ke stanovisku se odkazuje na potenciální mnohostranný nástroj k řešení sporů mezi investory a státy.

2.13. Závěrem se EHSV domnívá, že návrh Evropské komise týkající se systému soudů pro investice představuje krok správným směrem, v řadě oblastí však vyžaduje další zlepšení, aby tento systém mohl fungovat jako nezávislý mezinárodní soudní orgán. Mimoto poznamenává, že se některé zúčastněné strany pozastavují nad tím, zda je v řádně fungujících a vysoce rozvinutých vnitrostátních právních rádech nezbytný samostatný systém rozhodčích řízení.

2.14. EHSV uvedl problematiku otázek, které se konkrétněji týkají urovnávání sporů mezi investorem a státem, ve stanovisku Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi⁽¹⁰⁾. Patřila k nim tato témata: střet zájmů a předpojatost rozhodců; neopodstatněné nároky; charakter odvětví rozhodčích řízení; nápravy; uchylování se k systému sporů mezi investorem a státem, aniž by bylo usilováno o jiné prostředky nápravy; zbytečné používání systému urovnávání sporů mezi investorem a státem mezi zeměmi s rozvinutými soudními systémy; potenciální neslučitelnost systému urovnávání sporů mezi investorem a státem s právními předpisy EU; a neprůhlednost řízení.

Mnohostranná úroveň

2.15. Současně probíhají na multilaterální úrovni také diskuse o reformě urovnávání sporů mezi investorem a státem. Dne 10. července 2017 rozhodla Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) na základě formální žádosti celé řady svých členů, včetně členských států Evropské unie⁽¹¹⁾, o vytvoření vládní pracovní skupiny III s mandátem 1) určit a zvážit obavy týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem, 2) zvážit, zda je s ohledem na určené obavy reforma žádoucí, 3) pokud pracovní skupina uzná, že reforma je žádoucí, vypracovat příslušná řešení, která budou doporučena Komisi⁽¹²⁾.

2.16. K současné diskusi o reformě urovnávání sporů mezi investorem a státem přispívá obecněji také Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), která nabízí analýzu režimu platných mezinárodních investičních dohod a doporučení k jejich modernizaci. Patří mezi ně podpora společného výkladu smluvních ustanovení, změna či nahrazení zastaralých smluv, stanovení celosvětových standardů, mnohostranné ukončení či odstoupení od starých smluv⁽¹³⁾.

2.17. Podle statistik UNCTAD, které byly zdůrazněny na veřejném slyšení EHSV v únoru 2018, bylo v posledních letech bez náhrady ukončeno 107 investičních dohod obsahujících mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem. V loňském roce bylo ukončeno více investičních smluv, než kolik bylo uzavřeno⁽¹⁴⁾. EHSV zaznamenává, že některé země začaly přehodnocovat svůj přístup k urovnávání sporů mezi investorem a státem.

2.18. EHSV by chtěl zdůraznit, že kromě reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem mohou k zajištění životaschopného prostředí pro investice přispět také různé politické nástroje, včetně:

- posílení vnitrostátního soudnictví;
- poskytování pojištění investorům, například prostřednictvím Multilaterální agentury pro investiční záruky při Světové bance;
- předcházení sporům;
- smírnějších způsobů řešení sporů, například mediace;
- podpory investic; a
- urovnávání sporů mezi státy.

⁽¹⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 9.

⁽¹¹⁾ EU není státem, a proto není členem, ale má v rámci komise UNCITRAL rozšířený status pozorovatele.

⁽¹²⁾ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/CN.9/WG.III/WP.142&Lang=E>.

⁽¹³⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaepcb2017d3_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ UNCTAD, *IIA Issues Note: Recent Developments in the International Investment Regime* (Upozornění na problémy v mezinárodních investičních dohodách: Poslední vývoj mezinárodního režimu pro investice) (květen 2018), dostupné na: <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Publications/Details/1186>.

2.19. A konečně bere EHSV na vědomí rezoluci Rady OSN pro lidská práva 26/9 ze dne 26. června 2014, v níž bylo rozhodnuto o „ustavení otevřené mezivládní pracovní skupiny pro nadnárodní podniky a další podnikatelské subjekty s ohledem na lidská práva, jejímž úkolem je vypracovat právně závazný mezinárodní nástroj, kterým se bude na základě mezinárodního práva v oblasti lidských práv regulovat činnost nadnárodních společností a jiných podniků“⁽¹⁵⁾. Tato tzv. závazná smlouva OSN, kterou v současné době projednávají členové OSN, zamýšlí kodifikovat mezinárodní závazky v oblasti lidských práv pro činnost nadnárodních společností. EHSV zaznamenává potenciální dopady v souvislosti s obchodními a investičními smlouvami v budoucnu.

Mandát Komise

2.20. Dne 13. září 2017 vydala Evropská komise své doporučení pro rozhodnutí Rady o zmocnění k zahájení jednání o úmluvě o zřízení mnohostranného soudu pro urovnávání sporů z investic⁽¹⁶⁾. Mandát upravený členskými státy přijala Rada dne 20. března 2018⁽¹⁷⁾.

2.21. Cílem přijatých směrnic pro jednání je zřídit stálý soud s nezávislými soudci, kteří budou schopni předkládat trvalá, předvídatelná a konzistentní rozhodnutí ve sporech o investice mezi investory a státy na základě dvoustranných nebo vícestranných dohod, jestliže obě (nebo alespoň dvě) strany takových dohod souhlasí s tím, že budou spadat do příslušnosti tohoto soudu. Rovněž se předpokládá zřízení odvolacího tribunálu. Celkově musí soud fungovat nákladově efektivním, transparentním a účinným způsobem, včetně jmenování soudců. Soud také musí umožňovat intervence třetích stran (mimo jiné např. zainteresovaných environmentálních nebo odborových organizací).

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá snahu Evropské komise o provedení mnohostranné reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem. EHSV rovněž bere na vědomí širší dynamiku reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem, mnohostranné úsilí v rámci komise UNCITRAL, jakož i různé vnitrostátní snahy.

3.2. EHSV považuje za nezbytné, aby EU zůstala otevřená všem možnostem reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem, zejména s ohledem na několik dalších přístupů a nápadů, které se v souvislosti s reformou urovnávání sporů mezi investorem a státem objevily. Návrhy vypracované jinými zeměmi a organizacemi by měly být posouzeny a vyhodnoceny zejména pracovní skupinou III komise UNCITRAL.

3.3. V této souvislosti EHSV bere na vědomí, že veřejná konzultace Komise na téma „Možnosti mnohostranné reformy řešení sporů z investic“ se zaměřila především na technické otázky týkající se vytvoření stálého mnohostranného soudu pro investice. EHSV by rád zdůraznil, že mezi zúčastněnými stranami se vyskytuje celá škála názorů na to, zda hodnocení Komise zohlednilo alternativní stanoviska.

3.4. Ačkoli jednání o vytvoření mnohostranného soudu pro investice nebyla dosud zahájena a očekává se, že budou dlouhá a složitá, vítá EHSV větší závazek Evropské komise ohledně transparentnosti, zejména zveřejnění návrhu mandátu k vyjednávání. EHSV chválí Radu, že zveřejnila konečný mandát schválený členskými státy. Je to důležitý krok k zajištění transparentních, odpovědných a inkluzivních diskusí a případných jednání.

3.5. Diskuse pod záštitou komise UNCITRAL jsou zejména z hlediska transparentnosti krokem správným směrem, neboť nevládní organizace dostaly možnost sledovat jednání, a dokonce se do nich zapojit. EHSV nicméně konstatuje, že ne všem příslušným zúčastněným stranám byl již umožněn přístup k řízení a že by komise UNCITRAL měla v rámci pracovní skupiny III vyzvat k účasti více organizací, a sice organizace zastupující podniky, odbory a další organizace veřejného zájmu. Rozhodování by mělo být zcela transparentní a založené na shodě.

⁽¹⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/WGTransCorp/Pages/IGWGOntnc.aspx>.

⁽¹⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM%3A2017%3A493%3AFIN>.

⁽¹⁷⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12981-2017-ADD-1-DCL-1/cs/pdf>.

3.6. EHSV považuje za nezbytné, aby pracovní skupina vítala příspěvek všech zainteresovaných stran v rámci úsilí o zvýšení inkluzivnosti a aby byl postup výběru zúčastněných stran dále zkvalitněn a vyvážen. V tomto kontextu žádáme Komisi, aby zajistila aktivnější zapojení EHSV.

3.7. Zřízení mnohostranného soudu pro investice je dlouhodobý projekt, jenž vyžaduje zapojení kritického množství států majících zájem stát se smluvními stranami soudu. EU by proto měla vyvíjet maximální diplomatické úsilí a přesvědčit třetí země, aby se do jednání zapojily. EHSV považuje za zvlášť důležité, aby tento projekt prováděly a podporovaly také rozvojové země.

3.8. Budoucí mnohostranný soud pro investice má zjednodušit urovnávání sporů v případech zahájených mezi investory a státy na základě široké škály platných mezinárodních dohod o investicích. Přestože existuje určitá míra podobnosti mezi hmotněprávními doložkami o ochraně investic zahrnutými v dvoustranných dohodách o investicích nebo v dohodách o volném obchodu obsahujících kapitoly o ochraně investic, bude dosažení úplné harmonizace systému obtížné.

3.9. Vyžadovalo by to totiž rozsáhlejší reformu. Ačkoli systém soudů pro investice, jak jej stanoví Komplexní hospodářská a obchodní dohoda mezi EU a Kanadou (CETA) ⁽¹⁸⁾ a dohody o volném obchodu mezi EU a Singapurem ⁽¹⁹⁾, EU a Vietnamem a EU a Mexikem, přičemž další budou následovat ⁽²⁰⁾, nebyl dosud zaveden a zkoumá jej Soudní dvůr Evropské unie, mohl by přinést zkušenosti a přispět ke vzniku pravidel mnohostranného soudu pro investice.

3.10. Cílem doporučení Evropské komise je vytvořit nový systém urovnávání sporů mezi investorem a státem. EHSV uznává, že nový systém by mohl odstranit řadu obav, které vyjádřila občanská společnost. Spousta zásadních otázek však zůstává nezodpovězená a je nutné je vyjasnit.

Zásadní otázky

3.11. Vzhledem k tomu, že proces mnohostranné reformy urovnávání sporů mezi investorem a státem je stále v počáteční fázi, zúčastněné strany v souvislosti se zřízením mnohostranného soudu pro investice vnesly řadu základních otázek. Jsou zaměřeny na aspekty rozsahu – zda se reforma bude týkat hmotněprávních nebo procesních prvků ochrany investic, nebo obojího; na dostupnost – zda bude možné, aby nároky u mnohostranného soudu pro investice mohli vznášet pouze investoři, nebo i třetí strany; a na vyčerpání místních opravných prostředků – zda mají být vyčerpány nejprve dostupné místní opravné prostředky, než bude investor moci předložit věc budoucímu mnohostrannému soudu pro investice. Toto stanovisko se zabývá těmito otázkami.

3.12. Vzhledem k těmto otázkám by EHSV rád zdůraznil, že by při případném zřízení mnohostranného soudu pro investice měla být zohledněna jak zásada subsidiarity, tak i článek 1 SEU, který stanoví, že rozhodnutí jsou „přijímána co nejotevřeněji a co nejblíže občanům“ ⁽²¹⁾.

3.13. EHSV bere na vědomí obavy, že zřízení mnohostranného soudu pro investice by mohlo vést k rozšíření systému urovnávání sporů mezi investorem a státem, aniž by byly nejprve náležitě řešeny stávající obavy týkající se systému soudů pro investice, včetně jeho slučitelnosti s právními předpisy EU. EHSV souhlasí s názorem, že mezinárodní soud pro investice by se za žádných okolností neměl stát všeobecnou náhradou za vnitrostátní řešení sporů v zemích s vhodnými soudními systémy.

3.14. Několik zúčastněných stran vyjádřilo značné obavy ohledně reformy postupu, dříve než bude posouzeno hmotné právo, které má uplatňovat budoucí mnohostranný soud pro investice, a než bude institucionalizovaný mnohostranný orgán oprávněn k výkladu těchto norem. Stejně tak existují obavy, že by to mohlo případně samo o sobě vytvořit novou právní mocenskou základnu. Další zúčastněné strany souhlasí s názory Evropské komise, že hmotné právo je definováno v podkladových dohodách.

⁽¹⁸⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateral-investment-court-hearing>.

⁽¹⁹⁾ Ve stanovisku 2/15 ze dne 16. května 2017 Soudní dvůr Evropské unie vyjasnil povahu dohody o volném obchodu mezi EU a Singapurem a upřesnil, které části dohody spadají do výlučné pravomoci EU a které do tzv. „smíšené pravomoci“, přičemž vnitrostátní parlamenty ji musí ratifikovat. (<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-05/cp170052cs.pdf>).

⁽²⁰⁾ Například dohoda o volném obchodu mezi EU a Chile (nyní v procesu aktualizace), dohoda o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem (uzavřená v roce 2017, neobsahuje žádnou kapitolu o ochraně investic, ale smluvní strany se dohodly, že o této otázce budou dále jednat a v budoucnu ji vyřeší), jakož i budoucí dohody o volném obchodu s Austrálií a Novým Zélandem.

⁽²¹⁾ Navíc je toto pravidlo také součástí mezinárodních smluv o lidských právech, včetně Evropské úmluvy o lidských právech.

4. Rozsah navrhované reformy – mezi hmotněprávními doložkami o ochraně a postupem pro urovnávání sporů

4.1. EHSV konstatuje, že rozsah navrhované mnohostranné reformy byl omezen na procesní aspekty řešení sporů mezi investory a státy.

4.2. Ačkoli se EHSV domnívá, že vhodnější by byl ucelenější přístup zahrnující hmotněprávní i procesní aspekty ochrany investic, uznává, že takový přístup je složitý a že je nutné získat politickou podporu na mnohostranné úrovni.

4.3. Pokud jde o diskuse vedené pod záštitou komise UNCITRAL, pracovní skupina III určila celou řadu problematických otázek, včetně toho, zda je možné přistoupit k procesní reformě urovnávání sporů mezi investorem a státem dříve než k jeho hmotněprávní reformě. Komise UNCITRAL tuto otázku považuje za složitou, nikoli však za neřešitelnou. Pracovní skupina III se tak bude zabývat otázkami, jež mohou souviset s postupem, ale současně mohou také významně ovlivňovat legitimitu a soudržnost systému jako celku, např. kodex chování rozhodců, finanční prostředky třetích stran a souběžně probíhající řízení.

4.4. Hmotněprávní ochrana investic je zpravidla zajištěna řadou zásad, včetně národního zacházení, zacházení podle nejvyšších výhod, spravedlivého a rovného zacházení a záruky převodu kapitálu. Existují však určitá omezení, jež se vztahují na nároky, které zahraniční investoři mohou při urovnávání sporů vznést. Nároky nemohou být například odůvodněny výhradně ztrátou či ziskem nebo pouhou změnou vnitrostátních právních předpisů.

4.5. Státy přijímají různá opatření, která se těmito obavami zabývají, od ucelenějších přístupů, např. koncipování nových vzorových dohod, které mají reformovat hmotněprávní i procesní prvky ochrany investic, po cílenější přístupy zaměřené buď na reformu hmotněprávní, nebo procesní části této ochrany. EHSV konstatuje, že EU již začala podporovat ucelenější přístup, přinejmenším na dvoustranné úrovni, prostřednictvím systému soudů pro investice.

4.6. Cílem – jak jej vyjádřila Komise – je, aby se mnohostranný soud pro investice po svém zavedení stal standardním modelem pro řešení sporů týkajících se investic ve všech budoucích dohodách EU a v konečném důsledku aby také nahradil procesní mechanismy stávajících investičních dohod EU a členských států.

4.7. V této souvislosti, pokud dojde k pokroku, by zřízení tohoto soudu mělo reformovat stávající systém urovnávání sporů mezi investorem a státem takovým způsobem, který na straně jedné zajistí účinnou ochranu přímých zahraničních investic a na straně druhé zcela odstraní obavy zúčastněných stran. Rádi bychom uvedli, že v tomto ohledu bylo dosaženo značného pokroku, zejména v kontextu posledních moderních dohod o volném obchodu vyjednaných EU.

5. Veřejný zájem

5.1. EHSV považuje za nezbytné, aby mnohostranný soud pro investice v žádném případě neměl vliv na schopnost EU a členských států plnit své závazky vyplývající z mezinárodních dohod o životním prostředí a lidských a pracovních právech a pracovních smlouvách, jakož i o ochraně spotřebitelů.

5.2. Dohoda o zřízení mnohostranného soudu pro investice by měla především obsahovat ustanovení o hierarchii, které zajistí, že v případě jakéhokoli nesouladu mezi mezinárodní investiční dohodou a jakoukoli mezinárodní dohodou o životním prostředí a sociálních nebo lidských právech, která je závazná pro jednu stranu sporu, mají přednost závazky vyplývající z mezinárodní dohody o životním prostředí, sociálních právech nebo lidských právech, aby se předešlo upřednostňování práv investorů⁽²²⁾. Toto ustanovení je obzvláště důležité pro zajištění toho, aby smluvní strany mnohostranného soudu pro investice měly svobodu nezbytnou k dosažení cílů podle Pařížské dohody, což vyžaduje významnou regulační změnu za účelem dosažení úspěšné energetické transformace.

5.3. Procesní záruky chránící před nároky, které jsou zacíleny na vnitrostátní právní předpisy v oblasti veřejného zájmu, jsou potřebné k zajištění práva smluvní strany regulovat ochranu investorů ve veřejném zájmu, jak to považují za vhodné. EHSV se domnívá, že toho lze dostatečně dosáhnout pouze začleněním ustanovení o vyloučení veřejného zájmu. Toto ustanovení však musí být provázeno náležitými zárukami, že nebude zneužíváno k protekcionistickým účelům. V této

⁽²²⁾ Kritická analýza dřívějších rozsudků ve věcech urovnávání sporů mezi investorem a státem viz Andreas Kulick, *Global Public Interest in International Investment Law* (Cambridge University Press 2012), s. 225.

souvislosti je třeba, aby právo na regulaci v oblasti sociální ochrany výslovně uvádělo kolektivní smlouvy, včetně třístranných a/nebo všeobecných (*erga omnes*) smluv, aby nemohly být vykládány jako porušení legitimního očekávání investora⁽²³⁾.

5.4. EHSV konstatuje, že čl. 8.18 odst. 3 dohody CETA již zajišťuje, že investor nemůže vznést nárok, pokud byla investice provedena prostřednictvím podvodně učiněného zkresleného prohlášení, utajení, korupce a jednání představujícího zneužití postupu. Případná budoucí dohoda o zřízení mnohostranného soudu pro investice by měla zajistit, aby toto ustanovení bylo rozšířeno na rozhodné právo, pokud jde o podvody, porušování lidských práv nebo porušování (mezinárodního) práva v oblasti životního prostředí, v sociální oblasti nebo v oblasti ochrany spotřebitele.

5.5. Součástí procesních pravidel tohoto soudu by měla být také přísná kritéria, která zabrání bezdůvodným nárokům a zajistí včasné zamítnutí neopodstatněných věcí. Existence předběžného urychleného řízení k vyloučení bezdůvodných nároků je důležitá z toho důvodu, že vyřeší jednu z kritik stávajícího systému a zajistí, že systém nebude v budoucnu zneužíván. Navíc takové zrychlené řízení pro nároky, které nejsou z právního hlediska opodstatněné, přispěje ke snížení nákladů na fungování soudu.

5.6. EHSV konstatuje, že jednou z obav vznesených během veřejného slyšení, je možnost financování sporů třetími stranami. Financování třetími stranami nemusí sloužit původním cílům investičních dohod a může mít za následek nevhodné pobídky. EHSV proto doporučuje prověřit dopad a potřebu financování třetími stranami a jeho regulaci v rámci mnohostranného soudu pro investice⁽²⁴⁾.

6. Práva a protinároky třetích stran

6.1. EHSV se domnívá, že povolit předkládání podání jako „amicus curiae“⁽²⁵⁾, což je v současné době již možné v rámci značného počtu řízení pro urovnání sporů mezi investorem a státem, je vítaným prvním krokem k zajištění vyváženého a spravedlivého systému. EHSV však považuje za nezbytné zajistit, aby úmluva o zřízení mnohostranného soudu pro investice umožňovala nejen podání jako „amicus curiae“, pokud jde o jejich přípustnost, ale také aby zajistila, aby soudci byli povinni je při svých jednáních náležitě zohledňovat.

6.2. EHSV proto vítá zahrnutí možnosti intervencí třetích stran do mandátu mnohostranného soudu pro investice. Doporučuje však, aby se zkoumala úloha třetích stran mimo stávající pravidla komise UNCITRAL, aby se zajistil vyvážený a spravedlivý systém a účinná práva pro dotčené třetí strany, kterými mohou být místní obyvatelé, pracovníci, odbory, ekologické skupiny nebo spotřebitelé.

6.3. EHSV vítá úsilí Komise v souvislosti s návrhem systému soudů pro investice v rámci TTIP, pokud jde o možnost intervencí třetích stran a objasnění v mandátu, že takové intervence budou otevřeny všem zúčastněným stranám, které mají právní zájem na daném případě. EHSV žádá Komisi, aby zajistila, že kritéria aktivní legitimace v rámci mnohostranného soudu pro investice nebudou zbytečně omezující a umožní spravedlivý přístup k řízením plně v souladu s povinnostmi EU vyplývajícími z Aarhuské úmluvy a v duchu těchto závazků.

6.4. Některé zúčastněné strany podporují názor, že mnohostranný soud pro investice by měl mít také možnost projednat nároky vznesené třetími stranami, jakož i vzájemné nároky států vůči investorům, což je v souladu s dosavadním vývojem v rámci starého systému urovnávání sporů mezi investorem a státem. Tato otázka vyvolává řadu právních a praktických otázek, které je třeba pečlivě prozkoumat. Například tato možnost závisí na rozhodném právu, tedy na hmotněprávních ustanoveních obsažených v dohodách, které spadají do jurisdikce soudu.

6.5. EHSV žádá Komisi, aby zajistila, že mnohostranný soud pro investice přinejmenším neuzavře dveře pro nároky dotčených třetích stran vůči zahraničním investorům. Potud by úmluva o zřízení mnohostranného soudu pro investice mohla obsahovat ustanovení, která by umožňovala vznášet takové nároky, jestliže se smluvní strany mezinárodní dohody shodnou na příslušnosti mnohostranného soudu pro takové spory.

⁽²³⁾ Viz poznámka pod čarou 8.

⁽²⁴⁾ <http://ccsi.columbia.edu/work/projects/third-party-funding-in-investor-state-dispute-settlement/>.

⁽²⁵⁾ Amicus curiae: doslova „přítel soudu“. Osoba, která není stranou sporu, ale má vážný zájem o jeho předmět nebo na něj má nějaké názory, může požádat soud o svolení předložit zprávu – formálně jménem některé strany, ale ve skutečnosti s cílem nadnést odůvodnění zakládající se na jejích názorech. Více informací: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/amicus+curiae>.

7. Vztahy s vnitrostátními soudy

7.1. EHSV se domnívá, že mnohostranný soud pro investice nesmí za žádných okolností negativně ovlivnit soudní systém EU a autonomii práva EU. EHSV připomíná, že ve stanovisku REX/411 uvedl, že v souvislosti se smlouvami EU a ústavním právem existují značné obavy ohledně toho, v jakém poměru stojí soudní rozhodnutí vydaná v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem k právnímu řádu EU. Proto se EHSV domnívá, že „je naprosto nezbytné, aby Soudní dvůr na základě vypracování formálního posudku přezkoumal soulad mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem s právními předpisy EU, dříve než příslušné orgány dospějí k rozhodnutí a případné mezinárodní dohody o investicích uzavřené Evropskou komisí vstoupí předběžně v platnost“.

7.2. V této souvislosti by EHSV rád upozornil na dva případy, které zkoumal Evropský soudní dvůr, jež byly založeny na bývalém systému rozhodčích řízení pro urovnávání sporů mezi investorem a státem a jsou významné pro tuto diskusi. Zprv, v posudku 2/15 ze dne 16. května 2017⁷ týkajícím se dohody o volném obchodu mezi Evropskou unií a Singapurem Soudní dvůr potvrdil, že EU nemá v oblasti urovnávání sporů mezi investorem a státem výlučnou pravomoc, a konstatoval, že režim urovnávání sporů mezi investorem a státem „vyjímá spory ze soudní pravomoci členských států“. Zadruhé, ve svém rozsudku ve věci C-284/16 Slovenská republika v. Achmea BV o investičních dohodách uvnitř EU Evropský soudní dvůr konstatoval, že systém urovnávání sporů mezi investorem a státem vyjímá spory ze soudní pravomoci členských států a v důsledku toho také ze systému soudních opravných prostředků v právním systému EU.

7.3. EHSV chválí belgickou vládu, že požádala o posudek podle čl. 218 odst. 11 SFEU ohledně slučitelnosti systému soudů pro investice v rámci TTIP se Smlouvami EU, jak EHSV požadoval ve svém stanovisku Postoj EHSV, pokud jde o konkrétní klíčové otázky, jež vyvstaly v rámci jednání o transatlantickém partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP)⁽²⁶⁾. EHSV vyjadřuje naději, že posudek Evropského soudního dvora 1/17 poskytne orgánům EU tolik potřebné pokyny k důležitým otázkám evropského ústavního práva.

7.4. EHSV uznává, že některé zúčastněné strany se domnívají, že nejúčinnějším způsobem, jak zachovat pravomoci vnitrostátních soudů, je omezení aktivní legitimace států a mezinárodních organizací, jako je EU, před mnohostranným soudem. Urovnávání sporů mezi jednotlivými státy je také standardním mechanismem urovnávání sporů podle mezinárodního práva veřejného, který již byl použit v několika investičních dohodách, a proto by měl být ve vztahu k investičnímu právu upřednostňován. EHSV bere na vědomí, že další zúčastněné strany se domnívají, že urovnávání sporů mezi investorem a státem je ve věci týkající se investic účinnější možností, která podle nich nabízí neutrální, odpolitizované a nákladově efektivní řešení sporů. Od svého založení před deseti lety je standardním systémem pro urovnávání sporů týkajících se investic.

7.5. EHSV konstatuje, že různé zúčastněné strany vnímají otázku vztahu mezi vnitrostátními soudy a mnohostranným soudem pro investice různě. Některé se domnívají, že tento soud by měl být poslední možností využívanou až po povinném vyčerpání místních opravných prostředků, zatímco jiné podporují „přístup nemožnosti návratu“ v současnosti uplatňovaný Komisí, který je podle nich také vhodným základem pro budoucí mnohostranný soud pro investice.

7.6. V rámci „přístupu nemožnosti návratu“ má investor právo se obrátit na místní soudy nebo přímo na systém soudů pro investice/mnohostranný soud pro investice. Jakmile je však věc uzavřena s využitím některé z těchto možností, investor už ji nemůže znovu otevřít u jiného soudu. Některé zúčastněné strany se domnívají, že tento přístup úspěšně reaguje na obavy vyvolané skutečností, že investoři mají možnost uplatňovat opravný prostředek za stejné údajné porušení práva u více soudů. Rovněž poznamenávají, že tento přístup se používá v několika mezinárodních investičních dohodách⁽²⁷⁾. Podle analýzy poskytnuté UNCTAD⁽²⁸⁾ se „přístup nemožnosti návratu“ snaží zabránit, aby byl souběžně vznesen mezinárodní nárok investora, který se týká porušení mezinárodní investiční dohody, a zároveň probíhalo vnitrostátní řízení iniciované dceřinou společností investora z důvodu porušení smlouvy nebo vnitrostátního práva“.

⁽²⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 8.

⁽²⁷⁾ Ustanovení o nemožnosti návratu obsahuje mnoho dohod uzavřených mezi USA a Kanadou. Například kanadsko-jordánská dvoustranná smlouva o investicích (2009) v článku 26 o podmínkách pro podání žádosti o rozhodčí řízení.

⁽²⁸⁾ Řada UNCTAD týkající se problémů v mezinárodních investičních dohodách II, Urovnávání sporů mezi investorem a státem (UNCTAD, 2014), dostupné na: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2013d2_en.pdf.

7.7. Požadavek na vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků je základní zásadou mezinárodního obyčejového práva a mezinárodního práva v oblasti lidských práv. Existuje také několik investičních dohod uzavřených členskými státy EU se třetími zeměmi, které výslovně vyžadují, aby strany vznášející nárok vyčerpaly vnitrostátní opravné prostředky⁽²⁹⁾. Důvodem tohoto pravidla je to, že dává státu, v němž došlo k porušení, příležitost k nápravě vlastní prostředky v rámci svého vnitrostátního právního systému, a uplatňuje se vždy, když mezinárodní a vnitrostátní řízení směřují k dosažení stejného výsledku⁽³⁰⁾. Mezinárodní soudní dvůr shledal, že je toto pravidlo natolik důležité, že nemůže být vykládáno jako implicitně zrušené mezinárodní dohodou⁽³¹⁾. Proto některé zúčastněné strany považují za důležité, aby bylo toto pravidlo výslovně uvedeno v dohodě o zřízení mezinárodního soudu pro investice.

7.8. Vzhledem k výše uvedené rozpravě EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby dále zkoumala otázku vyčerpání místních opravných prostředků a to, jak by mohla fungovat v souvislosti s mnohostranným soudem pro investice.

8. Nezávislost a legitimita soudců

8.1. Bez ohledu na jeho institucionální strukturu (samostatná mezinárodní organizace nebo organizace provázaná se stávající institucí) je třeba zaručit nezávislost mnohostranného soudu pro investice. Soudci by měli být jmenováni nastálo, což je považováno za klíčový faktor pro zahájení tvorby judikatury, neboť se tak zlepší předvídatelnost a nastane odklon od přístupu uplatňovaného v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem, jenž je často vnímán jako „ad hoc“.

8.2. Má-li se s mnohostranným soudem pro investice pokročit dále, konečným cílem by mělo být vytvoření soudu se stálými soudci. V počátečních fázích vytváření soudu by měl být soud schopen sám se zorganizovat s přihlédnutím k počtu případů, kterými se bude zabývat, což je závislé na počtu původních smluvních stran úmluvy o zřízení soudu a počtu dohod, které budou spadat do jeho jurisdikce.

8.3. Ačkoli doporučení Evropské komise k mandátu neuvádějí způsob jmenování soudců, EHSV vítá závazky ke stanovení jasných kritérií na vysoké úrovni, včetně kvalifikačních kandidátů a dodržování kodexu chování, např. Magnu Chartu soudců⁽³²⁾, které zaručí, že nedojde ke střetu zájmů, jakož i nezávislost soudců. Mají zásadní význam pro zajištění právního státu a důvěry veřejnosti.

8.4. Pokud jde o kvalifikace soudců, je třeba vyžadovat prokazatelné odborné znalosti nejen v oblasti mezinárodního práva veřejného, ale také v oblastech, jako jsou investice, ochrana spotřebitele, environmentální a lidská práva, pracovní právo a řešení sporů. Kvalifikace mají zásadní význam, aby bylo zajištěno, že soudci mají nezbytné zkušenosti s projednáváním různých typů věcí a že jsou schopni plně porozumět právním souvislostem a náležitě je posoudit, přičemž věci, pro něž bude soud příslušný, budou spadat do různých odvětví a souviset s různými typy investic.

8.5. EHSV dále podporuje takový postup jmenování soudců, který je transparentní a je v souladu s kritérii, jež zajistí rovné zastoupení všech smluvních stran úmluvy o zřízení soudu. Postup výběru by měl být transparentní a měl by podléhat zásadám veřejného dohledu.

8.6. Dalším rozhodujícím prvkem, jak zlepšit důvěryhodnost a legitimitu systému, je zajištění transparentnosti, dostupnosti informací pro širokou veřejnost, jakož i dostupnosti pro zainteresované strany například formou akreditace. Základem pravidel transparentnosti v budoucím mnohostranném soudě pro investice by měla být pravidla komise UNCITRAL o transparentnosti v rozhodčím řízení mezi investorem a státem na základě smlouvy a Úmluva Organizace spojených národů o transparentnosti v rozhodčím řízení mezi investorem a státem na základě smlouvy („Mauricijská úmluva“).

9. Účinný systém

9.1. Účinnou správou mnohostranného soudu pro investice by měl být pověřen sekretariát. Ačkoli ještě není jasné, zda soud bude zřízen jako nově založená organizace, nebo zda bude provázan se stávající mezinárodní organizací, musí být pro účely fungování sekretariátu zaručeny dostatečné zdroje.

⁽²⁹⁾ Viz například článek 5 dvoustranné dohody o investicích mezi Německem a Izraelem z roku 1976, článek 8 dvoustranné dohody o investicích mezi Egyptem a Švédskem z roku 1978, článek 7 dvoustranné dohody o investicích mezi Rumunskem a Srí Lankou z roku 1981, článek 8 dvoustranné dohody o investicích mezi Albánií a Litvou z roku 2007, článek XI dvoustranné dohody o investicích mezi Uruguayí a Španělskem z roku 1992, článek X dvoustranné dohody o investicích mezi Uruguayí a Polskem z roku 1991.

⁽³⁰⁾ Interhandel (Švýcarsko v. Spojené státy americké), Předběžné námítky, Mezinárodní soudní dvůr, 1959, zpráva 6, s. 27 (21. března). K dispozici zde: <http://www.icj-cij.org/docket/files/34/2299.pdf>, s. 27.

⁽³¹⁾ Elettronica Sicula S.p.A. (ELSI) (Itálie v. Spojené státy americké), Rozsudek, Mezinárodní soudní dvůr, 1989, zpráva 15, I.L.M., svazek 28, s. 1109 (20. července), bod 50.

⁽³²⁾ <https://rm.coe.int/16807482c6>.

9.2. V návrhu mandátu se doporučuje, aby administrativní výdaje nesly smluvní strany spravedlivým dílem s přihlédnutím k různým kritériím, mimo jiné k úrovni hospodářského rozvoje smluvních stran, počtu dohod na stranu či objem mezinárodních investičních toků každé strany nebo jejich stav.

9.3. O rozdělení výdajů spojených s rozhodováním ve věcech (s výjimkou odměny soudců, jež by měly být podle návrhu fixní) se návrh mandátu nezmiňuje. EHSV žádá, aby tato otázka byla upřesněna.

9.4. Podstatnou část přímých zahraničních investic řídí malé a střední podniky, které musí za přiměřených podmínek a nákladů požívat stejné úrovně ochrany a musí mít přístup k urovnávání sporů.

9.5. Rovněž je třeba zvážit možnost zavedení smířčího řízení, jež by stranám pomohlo vyřešit spor smírnou cestou.

9.6. Veškerá rozhodnutí mnohostranného soudu pro investice by měla být vymahatelná a měla by být zpřístupněna veřejnosti.

10. Vysoká úroveň ochrany a případné přechodné období

10.1. Je třeba připomenout, že hlavním předpokladem pro to, aby dohoda spadala do jurisdikce soudu, je souhlas obou smluvních stran dohody, což v podstatě znamená, že žádná dohoda uzavřená EU nebo jejím členským státem nebude automaticky spadat do jurisdikce soudu, pokud s tím nebude souhlasit také třetí země.

10.2. V tomto ohledu budou během případného přechodného období mezi stávajícím systémem urovnávání sporů mezi investorem a státem a systémem soudů pro investice a až do zřízení mnohostranného soudu pro investice nadále uplatňovány dohodnuté postupy urovnávání sporů, aby byla zajištěna vysoká úroveň ochrany investic, s ohledem na její ústavnost a funkčnost v rámci právních předpisů EU a věc předloženou Soudnímu dvoru EU Belgií⁽³³⁾.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽³³⁾ Viz poznámku pod čarou č. 5.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj předvstupní pomoci (NPP III)

[COM(2018) 465 final – 2018/0247 (COD)]

(2019/C 110/28)

Zpravodaj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultace	Evropský parlament, 2. 7. 2018 Evropská komise, 12. 7. 2018 Rada Evropské unie, 18. 7. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Vnější vztahy
Přijato ve specializované sekci	23. 11. 2018
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	181/1/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj předvstupní pomoci (NPP III) na období 2021–2027.

1.2. EHSV rovněž vítá prohlášení, že by NPP III měl přinést výsledky v ústředním bodě tohoto nástroje, což umožní větší zacílení celkových přidělů financování, které by měly odrážet závazky příjemců a pokrok při realizaci reforem. Použití ukazatelů výkonnosti přispěje k celkovému hodnocení NPP III a je v souladu s dřívějšími doporučeními Výboru týkajícími se NPP II ⁽¹⁾.

1.3. EHSV je přesvědčen, že zřízení nástroje předvstupní pomoci je v souladu s novou strategií Evropské komise týkající se západního Balkánu s názvem *Přesvědčivá perspektiva rozšíření pro západní Balkán a větší angažovanost Unie v tomto regionu*, která byla zveřejněna dne 6. února 2018, a se *šesti stěžejními iniciativami této strategie, jež sahají od posílení právního státu a upevnění spolupráce v oblasti bezpečnosti a migrace až po společné vyšetřovací týmy, Evropskou pohraniční a pobřežní stráž, rozšíření energetické unie EU na západní Balkán, snížení poplatků za roaming a zavedení širokopásmového připojení v tomto regionu* ⁽²⁾. Je rovněž v souladu s politikou Evropské unie pro rozšíření s ohledem na možné budoucí přistoupení Turecka.

1.4. EHSV znovu zdůrazňuje svůj postoj založený na článku 49 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že každý evropský stát, který uznává hodnoty úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin, a zavazuje se k jejich podpoře, může požádat o členství v Unii.

1.5. EHSV vítá skutečnost, že referenční částka stanovená v návrhu nařízení o NPP III na období 2021 až 2027 bude podle návrhu Evropské komise činit přibližně 14,5 miliardy EUR.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV věnované nástroji předvstupní pomoci/evropskému nástroji sousedství (Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 77).

⁽²⁾ Hlavní zásady strategie EU týkající se zemí západního Balkánu stanovila Komise ve svém sdělení ze dne 6. února 2018 *Přesvědčivá perspektiva rozšíření pro západní Balkán a větší angažovanost Unie v tomto regionu*, COM(2018) 65 final.

- 1.6. EHSV rovněž vítá skutečnost, že 25 % výdajů EU bude přispívat k cílům v oblasti klimatu.
- 1.7. EHSV vítá skutečnost, že NPP III zavádí větší pružnost tím, že přiděly pro partnery pevně nestanovuje od samého počátku. Programový rámec NPP by měl vycházet z měnících se potřeb a měl by zajistit rovnováhu mezi financováním založeným na předvídatelnosti a na výkonnosti.
- 1.8. EHSV zdůrazňuje, že Evropská komise i kandidátské země a potenciální kandidátské země by měly v plném rozsahu přijmout připomínky vypracované v návaznosti na hodnocení NPP II v polovině období⁽³⁾ i řadu předchozích doporučení EHSV⁽⁴⁾.
- 1.9. EHSV podtrhuje význam předvstupní pomoci pro prosazování hospodářských reforem a vytváření příznivého a předvídatelného podnikatelského prostředí za účelem podpory podnikání a zakládání podniků a s cílem napomoci růstu malých a středních podniků, a tudíž pro zvýšení konkurenceschopnosti, posílení hospodářského růstu a vytváření nových, důstojných pracovních míst.
- 1.10. EHSV vyzdvihuje důležitost programů hospodářských reforem a významného zapojení sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti do procesu rozvoje a provádění těchto programů. EHSV požaduje přidělení většího množství finančních prostředků, včetně grantů pro organizace, na budování kapacit sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, aby byla zajištěna jejich efektivní účast na těchto procesech. Je třeba podporovat zlepšování kvality a náplně sociálního dialogu v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích.
- 1.11. EHSV považuje financování z NPP III za důležité pro integraci ekonomik zemí západního Balkánu do EU.
- 1.12. EHSV zastává názor, že pokrok při provádění reforem ze strany zemí, které jsou příjemci NPP, je pro čerpání (v rozmezí od 64,3 % do 88,9 % pro nástroj NPP II) a využívání těchto fondů nezbytný, a zdůrazňuje, že je třeba posílit kulturu spolupráce mezi příjemci z řad zemí západního Balkánu. Případ Turecka je mnohem složitější a choulostivější. Financování pro zemi, u níž nelze zcela vyloučit, že v ní nebude nadále docházet ke zhoršování občanských práv, vyžaduje obezřetnost a uplatňování zásady podmíněnosti.
- 1.13. EHSV zdůrazňuje, že je nutné využít předvstupní pomoc k navýšení kapacity správních orgánů kandidátských zemí a potenciálních kandidátských zemí, aby byly připraveny na budoucí využívání strukturálních fondů a na zapojení se do společné zemědělské politiky (SZP) EU.
- 1.14. EHSV je pevně přesvědčen, že by EU měla zavést přísné a účinné mechanismy pro monitorování rozdělování předvstupní pomoci všem kandidátským zemím a potenciálním kandidátským zemím. Zvláště v případě Turecka by měla být věnována větší pozornost ukončení chronických zpoždění v různých odvětvích.
- 1.15. Dle názoru EHSV bude muset být provádění NPP III urychleno, zejména v prvních letech, aby se zamezilo strukturálním prodlevám v uzavírání smluv a plnění a aby se postupně absorbovalo nynější zpoždění. Komise by měla věnovat zvláštní pozornost nepřímému řízení u příjemců. Hodnocení v polovině období ukázalo, že ačkoliv se dopad, pokud jde o zvýšení vlastní odpovědnosti, považuje za pozitivní, existují nedostatky v uzavírání smluv a velké prodlevy v plnění, zejména v Turecku.
- 1.16. EHSV zdůrazňuje, že monitorování musí být prováděno na základě ukazatelů stanovených v návrhu Evropské komise. Vymezi se příslušné ukazatele výkonnosti, zahrnou se do programového rámce NPP a příjemcům finančních prostředků EU se uloží přiměřené požadavky na vykazování. Jako referenční bod pro posuzování výsledků pomoci z NPP III se použijí zprávy o rozšíření. Systém vykazování výkonnosti by měl zajistit, aby údaje pro monitorování provádění a výsledků byly shromažďovány účinně, efektivně a včas.
- 1.17. EHSV je přesvědčen, že by Komise měla svá opatření pravidelně monitorovat a přezkoumávat pokrok v dosahování výsledků. Tato hodnocení posoudí vliv tohoto nástroje v praxi na základě příslušných ukazatelů a cílů a podrobné analýzy toho, nakolik lze nástroj považovat za relevantní, účelný a účinný a nakolik poskytuje dostatečnou přidanou hodnotu EU a je v souladu s dalšími politikami EU. Hodnocení budou zahrnovat získané poznatky k identifikaci nedostatků/problémů nebo potenciálu dalšího zlepšení opatření nebo jejich výsledků a k podpoře maximalizace jejich využití/dopadu.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/evaluation-instrument-pre-accession-assistance-ipa-ii-draft-report_en.

⁽⁴⁾ Viz odkaz v poznámce pod čarou 1.

1.18. EHSV je pevně přesvědčen, že by měly být stanoveny referenční hodnoty a že je třeba mezi kandidátskými zeměmi a potenciálními kandidátskými zeměmi šířit osvědčené postupy za účelem zvýšení aktivního čerpání fondů v těchto zemích.

1.19. EHSV zdůrazňuje, že nový návrh nařízení příkládá také význam posílení koordinace a spolupráce s dalšími dárci a finančními institucemi, včetně soukromého sektoru.

1.20. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby prozkoumala potenciál dlouhodobějšího výhledu při provádění. Tím se zvýší úroveň předvídatelnosti a uvolní se časový tlak, zejména v případech, kdy se ve stávajícím období nahromadí podstatná zpoždění.

1.21. EHSV je si vědom toho, že je zapotřebí zlepšit celkovou kvalitu (pracovních) dokumentů, které tvoří podklady pro plánování přístupu v jednotlivých odvětvích, a také vyjasnit plánování odvětvového přístupu se všemi příslušnými stranami. Za tímto účelem doporučuje rovněž přijmout opatření, díky nimž by Evropská komise byla lépe schopna zahrnout horizontální otázky. Obecně je třeba posílit kapacity všech institucí zapojených do poskytování předvstupní pomoci. Sem by mělo patřit i přiměřené využívání technické pomoci na podporu těchto institucí v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích.

1.22. EHSV se domnívá, že by NPP III měl být využit k tomu, aby široká veřejnost v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích lépe porozuměla základním hodnotám EU a také aby byla seznámena s přidanou hodnotou předvstupní pomoci. To by mělo být realizováno prostřednictvím grantových programů řízených delegacemi Evropské unie.

1.23. EHSV vítá skutečnost, že předvstupní pomoc by měla být vázána na a) právní stát, b) řádnou správu věcí veřejných a základní práva, c) socio-ekonomický rozvoj, d) přijetí politik a *acquis* EU, e) dobré sousedské vztahy a usmíření a f) regionální spolupráci.

2. Právní stát, řádná správa věcí veřejných a základní práva

2.1. EHSV zdůrazňuje, že mezi EU a všemi kandidátskými zeměmi a potenciálními kandidátskými zeměmi stále existují značné rozdíly v oblasti norem. V Turecku se situace jeví obtížnější než v minulosti, zejména po neúspěšném převratu v červenci 2016 a zavedení stanného práva.

2.2. EHSV je přesvědčen, že by měly být nadále poskytovány investice z NPP III do projektů souvisejících s právním státem, které pomáhají zemím vytvořit silné a profesionální donucovací a justiční orgány, které jsou nezávislé a nepodléhají vnějším vlivům.

2.3. EHSV je rovněž přesvědčen, že zvláštní pozornost by měla být věnována vytvoření účinného systému ochrany hranic, řízení migračních toků, prevence humanitárních krizí a poskytování azylu těm, kteří to potřebují. Jako velmi přínosná by se mohla ukázat technická pomoc z EU na podporu postupů řádné správy věcí veřejných v těchto oblastech. Navíc všechny kandidátské země a potenciální kandidátské země musí vytvořit mechanismy k předcházení organizovanému zločinu a zastavení terorismu a nedovoleného přístěhovalectví. Turecko by mělo projevit pevnější odhodlání k provádění dohody, kterou podepsalo s EU dne 28. března 2016 a jejímž cílem je zastavit tok nelegální migrace přes Turecko do Evropy⁽⁵⁾.

2.4. EHSV zdůrazňuje, že veřejný sektor ve všech kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích se stále potýká s problémy, jako je klientelismus, neprůhlednost, korupce a nerovnost.

2.5. EHSV si je vědom skutečnosti, že ve všech kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích menšiny stále čelí mnoha problémům v důsledku diskriminačního chování a postojů.

2.6. EHSV je pevně přesvědčen, že priorita by v rámci předvstupní pomoci měla být přiznána iniciativám, které reformují a odpolitizovávají veřejný sektor, prosazují transparentnost a odpovědnost, posilují elektronickou veřejnou správu a zlepšují řízení. V tomto ohledu by předvstupní pomoc měla být využita k vytvoření významných příležitostí pro to, aby se do utváření vládních politik zapojila co nejširší škála organizací občanské společnosti.

⁽⁵⁾ <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>.

2.7. EHSV je pevně přesvědčen, že by občanská společnost měla být uznána jako jedna z významných pojmů právního státu, a proto by iniciativy občanské společnosti měly být v rámci programů předvstupní pomoci upřednostněny.

2.8. EHSV je rovněž přesvědčen, že by v rámci předvstupní pomoci měly být prioritou také instituce poskytující financování, které usnadňují a prosazují rovnost a respektují občanská práva.

3. Socio-ekonomický rozvoj

3.1. EHSV uznává, že potřeba finanční pomoci těmto partnerským zemím se projevuje přetrvávající vysokou mírou nezaměstnanosti (podle údajů za první čtvrtletí 2018 dosahovala nezaměstnanost v Bývalé jugoslávské republice Makedonii 21,6 % a v Kosovu 35,3 %^(*)) a pomalým vyrovnáváním výše HDP na obyvatele se zeměmi EU.

3.2. EHSV si je plně vědom skutečnosti, že s jevy, jako je chudoba, vysoká nezaměstnanost, neformální ekonomika, nízké mzdy, korupce, protiprávní jednání, emigrace kvalifikovaných pracovníků a odliv mozků se potýkají všechny partnerské země západního Balkánu⁽⁶⁾ i Turecko.

3.3. EHSV je přesvědčen, že ve všech partnerských zemích západního Balkánu a v Turecku má mimořádný význam vzdělávání, včetně rovného přístupu ke vzdělávacím systémům, a to z hlediska prosazování evropských hodnot, rozvíjení tolerance vůči menšinám, posilování rovnosti žen a mužů, překonávání předsudků a posilování sociální soudržnosti.

3.4. EHSV je rovněž přesvědčen, že prostřednictvím NPP III musí být prováděna „agenda sociální soudržnosti“, a sice tím, že bude posílena účinnost a efektivita vzdělávacích systémů, čímž se bude řešit problém nedostatků v oblasti dovedností a nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, jakož i problémy na trhu práce vzniklé v důsledku digitálních a technologických změn v ekonomice. Větší finanční podpora programů odborného vzdělávání a učňovské přípravy a celoživotního učení a také užší zapojení sociálních partnerů a dalších příslušných organizací občanské společnosti do jejich přípravy by pomohly řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi na trhu práce a snížit vysokou míru nezaměstnanosti a také počet neobsazených volných pracovních míst.

3.5. EHSV zdůrazňuje, že je důležité prostřednictvím předvstupní pomoci vytvořit mechanismy pro boj proti chudobě a umožnit přístup na trh práce, zejména mladým lidem, ženám a příslušníkům menšinových skupin, a tím předcházet emigraci a odlivu mozků.

3.6. EHSV se domnívá, že naprosto nezbytným předpokladem pro socio-ekonomický rozvoj je prohloubení a rozšíření sociálního dialogu. Sociální partneři musí mít významnou úlohu při navrhování a provádění politik.

3.7. EHSV je pevně přesvědčen, že by při rozdělování předvstupní pomoci mělo u všech kandidátských zemí a potenciálních kandidátských zemí být prioritou zlepšování schopnosti posilovat makroekonomickou stabilitu a podpora pokroku na cestě k fungujícímu tržnímu hospodářství se schopností vyrovnat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie. Nicméně zvláštní pozornost vyžaduje i úroveň podniků v rámci ekonomik příjemců NPP III. Podnikání, samostatná výdělečná činnost, malé a střední podniky a mikrofinancování by neměly být zanedbány.

3.8. EHSV požaduje, aby byla zvláštní pozornost věnována zlepšování tržní orientace soukromého sektoru a konkurenceschopnosti soukromých podniků prostřednictvím rozdělování předvstupní pomoci.

3.9. EHSV je přesvědčen, že by v rámci NPP III měly být poskytovány provozní granty organizacím občanské společnosti, které budou pokrývat alespoň 36 měsíců.

3.10. EHSV se domnívá, že by dopad malých programů přerozdělování grantových prostředků, které byly v rámci NPP II zaměřeny na venkovské/lokální a malé organizace občanské společnosti, měl být ještě posílen, a to zejména prostřednictvím mnohem intenzivnějšího zapojení organizací občanské společnosti do všech fází plánování každého z těchto programů přerozdělování grantových prostředků.

3.11. EHSV zdůrazňuje, že prostřednictvím institucí předvstupní pomoci je třeba poskytovat pomoc, pokud jde o usnadňování zavádění digitálních technologií a distribuce, ochranu životního prostředí a stanovování nejvyšších norem jaderné bezpečnosti.

(*) Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

(6) Stanovisko EHSV Hospodářská a sociální soudržnost a evropská integrace zemí západního Balkánu – výzvy a priority (Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 15).

3.12. EHSV je rovněž přesvědčen, že co se týče získání předvstupní pomoci, měla by priorita být přiznána vytváření institucí prosazujících rovný přístup ke vzdělávání dětí, rozvoj odborného vzdělávání, zlepšování kvality vysokoškolského vzdělávání a pozvednutí celoživotního učení a zavádění mechanismů či ustavování orgánů, které budou řídit pracovněprávní vztahy, postupy kolektivního vyjednávání a řešení pracovněprávních sporů a strukturovaný dialog mezi sociálními partnery.

4. Přijímání politik a *acquis* EU

4.1. EHSV je si vědom toho, že mezi normami EU a normami platnými v jednotlivých kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích existují velké rozdíly.

4.2. EHSV je přesvědčen, že je třeba přikládat význam podpoře sladění norem, politik a postupů kandidátských zemí a potenciálních kandidátských zemí s normami, politikami a postupy Unie, včetně pravidel státní podpory.

4.3. EHSV zdůrazňuje, že kandidátské země a potenciální kandidátské země se vedle toho, že budou muset sladit své právní předpisy s legislativní částí *acquis communautaire*, budou muset seznámit s politikami, jež se v současné době v rámci EU projednávají a připravují, jako je například evropský pilíř sociálních práv, rozvojové cíle tisíciletí OSN a Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 a také spolupráce mezi členskými státy EU týkající se přílivu uprchlíků a migrantů a integrované ochrany hranic, a případně s těmito politikami sladit své předpisy.

5. Dobré sousedské vztahy a usmíření

5.1. V kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích západního Balkánu a v Turecku jsou stále patrné rány z válek a konfliktů, etnická nenávisť, iredentistická hnutí a zamrzlé konflikty, které mohou opět propuknout. Je nezbytné důrazně vybízet k urovnání nejnaléhavějších dvoustranných záležitostí před vstupem těchto zemí do EU, tento proces by se však mohl protáhnout, pokud by byl kladen důraz na vyřešení veškerých zbývajících problémů. Podpora obnovy jejich obchodních a dalších hospodářských vztahů by mohla přispět k řešení konfliktů a k hospodářskému růstu.

5.2. EHSV vítá iniciativy ze strany státních vzdělávacích a kulturních institucí, akademické obce a organizací občanské společnosti v oblasti usmíření, zajištění dobrých sousedských vztahů a zaujímání kritického pohledu na události minulosti.

5.3. EHSV zdůrazňuje, že integraci by mělo napomoci posílení kapacit organizací občanské společnosti a sociálních partnerů, včetně profesních sdružení, a podpora vytváření sítí – a to na všech úrovních – mezi organizacemi sídlícími v EU a organizacemi sídlícími v přijímajících zemích.

5.4. EHSV je přesvědčen, že NPP III by měl poskytovat finanční prostředky organizacím občanské společnosti usilujícím o zlepšení občanského prostoru pro angažovanost a účast. Podpora pro infrastrukturu občanské společnosti a regionální tematické platformy a sítě občanské společnosti by měla být v NPP III rozšířena.

6. Regionální spolupráce

6.1. K rozvoji a propojení tohoto regionu by měly přispět energetické a dopravní sítě. Zajistilo by se tím, že občané kandidátských zemí a potenciálních kandidátských zemí západního Balkánu a Turecka získají jasnou představu o tom, jaké sociální, hospodářské a environmentální výhody přistoupení k EU přinese. Například energetická účinnost a úspory energie podněcují hospodářskou činnost podniků a vytváření zelených, ale i tradičních pracovních míst.

6.2. EHSV je přesvědčen, že priorita v rámci předvstupní pomoci by měla být přiznána institucím a iniciativám, které vytvářejí vazby mezi kandidátskými zeměmi a potenciálními kandidátskými zeměmi v oblasti energetiky, komunikace, digitalizace, inovací, dopravy a ochrany životního prostředí. Za příklad dobré praxe může posloužit případ spolupráce mezi městy Kula v Bulharsku a Boljevac v Srbsku, které si přály zakoupit specializovaná vozidla, sledovací bezpilotní letecké prostředky (drony) a osobní ochranné prostředky pro boj proti lesním požárům⁽⁷⁾.

6.3. EHSV podporuje Smlouvu o Dopravním společenství, již EU a kandidátské země a potenciální kandidátské země západního Balkánu podepsaly dne 12. července 2017, a vyzývá smluvní strany, aby ji dále rozvíjely. V tomto ohledu by měly Evropská komise, Evropská investiční banka a partnerské země západního Balkánu soustředit své investice do propojení hlavní sítě TEN-T EU a západobalkánské infrastruktury. Proto je teď nezbytný společný program, v němž budou identifikovány dostupné finanční prostředky a bude stanoven společný časový plán.

(7) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/EN/C-2018-3051-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

6.4. Vylepšením infrastruktury se sníží náklady na dopravu a energii a usnadní se rozsáhlé investice do této oblasti a také obchod v rámci tohoto regionu. Podpora digitalizace a postupného snižování poplatků za roaming na západním Balkáně navíc přispěje k rozvoji podnikání, zvýšení produktivity a zkvalitnění života. Nedostatečná infrastruktura však není hlavní překážkou spolupráce mezi partnerskými zeměmi západního Balkánu. Rozsah a obsah spolupráce omezuje nepřátelství z minulosti a nevyřešené vzájemné spory. To by mohlo být částečně odstraněno prostřednictvím podpory projektů přeshraniční spolupráce v rámci NPP.

6.5. Je třeba využít sdělovací prostředky i jiné formy komunikace ke zvýraznění přítomnosti a významu činnosti EU v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích. Mimoto by v průběhu celého procesu přistoupení k EU měly být rozvíjeny dovednosti úředníků na místní úrovni v oblasti řízení a realizace projektů.

7. Konkrétní připomínky k návrhu nařízení o NPP III

7.1. EHSV chápe tento návrh tak, že navazuje na úspěchy dosažené a poznatky získané během předchozích programových období, a považuje jej za vhodný pro plnění jeho cílů. Znovu však opakuje, že kandidátské země a potenciální kandidátské země čelí poněkud odlišným výzvám ve srovnání s členskými státy, a je proto velmi důležitá značná flexibilita.

7.2. EHSV plně schvaluje stanovené cíle NPP III, chce však zdůraznit, že přímé účinky je v krátkodobém výhledu obtížné sledovat. Doporučuje proto, aby přidaná hodnota budoucích intervencí byla důkladně posuzována z hlediska míry angažovanosti, politické závažnosti a přínosnosti pro zájmy většiny příjemců. Měla by být oceněna skutečnost, že rozpočtová podpora poskytnutá ve stávajícím programovém období byla v přijímajících zemích (např. v Srbsku, Černé Hoře a Albánii) katalyzátorem institucionálních změn a posílení politického dialogu.

7.3. S vědomím obtížnosti situace velké většiny příjemců EHSV doporučuje, aby byla zavedena dostatečná zjednodušení v souvislosti se stanovením požadavků na dokumenty a aby hlavní pozornost byla věnována podpoře a zajištění toho, že příjemci budou mít pocit spoluodpovědnosti za výsledky. Proto by úsilí o další rozvoj režimu nepřímého řízení s přijímajícími zeměmi mělo pokračovat, a to ruku v ruce s opatřeními na budování kapacit, které by pomohly zúčastněným stranám konstruktivně se zapojit do celkového procesu programování.

7.4. EHSV považuje za nutné posílit doplňkovost NPP III s opatřeními v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích financovanými z jiných zdrojů.

7.5. EHSV navrhuje přijmout v kandidátských zemích a potenciálních kandidátských zemích v rámci procesu vyjednávání zvláštní opatření na celostátní úrovni k překonání chronických zpoždění, problematických míst a neúčinnosti, jejichž výskyt byl zaznamenán během současného programového období. Samozřejmě je třeba mít na paměti poměrně omezený objem finančních prostředků NPP ve srovnání se státními rozpočty některých příjemců a potřebu stálého konsensu mezi Evropskou komisí a vnitrostátními institucemi těchto zemí a tyto zřetele by měly tvořit základ politického dialogu.

8. Osvědčené postupy

8.1. Šablony žádostí: je zapotřebí další zjednodušení a zejména jednotnost v rámci NPP, a to i ve vztahu k dalším dárčům a požadavkům vnitrostátních právních předpisů. Existuje příliš mnoho pokynů a instrukcí – je možné je ještě více sjednotit, přičemž podrobnosti je možné shrnout následně v samostatné kapitole.

8.2. Je třeba zlepšit kvalifikaci, znalosti a dovednosti veřejných zadavatelů, a to včetně kontrolních/auditních orgánů, a to zejména v případech, kdy určitá záležitost vyžaduje výklad a je zapotřebí mnoho času na odpověď.

8.3. U některých grantových režimů je stanoveno příliš mnoho požadavků na analýzu projektového prostředí, situaci v regionech atd., což je pro běžné žadatele velmi náročné. Mohlo by to fungovat opačně. Zadávající správní orgány by si mohly najímat odborníky, kteří by takové analýzy provedli a posoudili životaschopnost projektu.

8.4. Uživatelsky vstřícnější přístup k žadatelům: dokumentace žádosti mohou být předem prozkoumány pracovníky příslušných správních orgánů (nebo poskytovateli technické pomoci) nebo s nimi zkonzultovány a měl by být poskytnut dodatečný čas pro splnění administrativních požadavků.

- 8.5. Změny ve smlouvě: je třeba zajistit flexibilitu a rychlejší zpracování. Vymezení programu trvá obvykle jeden až dva roky a následný postup podávání žádosti je zdoluhavý. Bude proto třeba zavést flexibilní prostředky na změnu smluv.
- 8.6. Vztahy s veřejností, značka a viditelnost nástroje: požadavky v této oblasti lze zjednodušit a optimalizovat. Mimoto je nutné zvýšit viditelnost projektů financovaných z prostředků EU.
- 8.7. Odvětvové a projektové dokumentace týkající se cílových hodnot ukazatelů by měly být upraveny tak, aby byly synchronizovány se skutečným prováděcím obdobím.
- 8.8. Smlouvy o provádění odvětvových reforem napomáhají provádění politických reforem a dosažení výsledků specifických pro dané odvětví. Možná opatření v rámci NPP III zahrnují: zapojení kvalifikovaných pracovníků do provozní struktury; zajištění přiměřené a trvalé technické podpory pro provozní strukturu. Mělo by se zajistit, aby klíčové zúčastněné strany měly větší pocit spoluodpovědnosti za tento proces. Problémy v oblasti programování: v důsledku časové posloupnosti zakázek v rámci programu může dojít k nesplnění termínu zakázky, což může v procesu provádění následně vést k mnoha problémům.
- 8.9. Potenciální rizika, jež se vyskytla během vykazovaného období nástroje NPP II, ukázala, že je třeba zaručit závazek a účinnou mezirezortní spolupráci a koordinaci. Je tomu tak vzhledem ke složitosti intervencí a sdílené odpovědnosti konkrétních vnitrostátních institucí, a to s ohledem na skutečnost, že za plánované reformy jsou odpovědné různé útvary vládních orgánů.
- 8.10. Problémy během přípravy zadávání veřejných zakázek/uzavírání smluv na úrovni projektů spočívají především v obtížích spojených s plněním stanovených předpokladů, ve výzvách spojených s koordinací s dalšími souvisejícími projekty/zakázkami a určením jejich časové posloupnosti, ale také v nedostatečné kapacitě pro včasnou přípravu kvalitní zadávací dokumentace.
- 8.11. Z hlediska zadávání veřejných zakázek mají klíčový význam tyto získané poznatky, jimž by měla být věnována další pozornost: nedostatečná kapacita v důsledku fluktuace zaměstnanců v institucích přijímající země; nízká kvalita dokumentace předkládaná ze strany příjemců; nedostatek vlastních praktických odborných znalostí pro přípravu složitých projektů; potřeba posílení pocitu spoluodpovědnosti klíčových zúčastněných stran za daný proces; náročné určování časového sledu smluv v rámci programu, kvůli čemuž může dojít k porušení smlouvy nebo lhůty pro provedení; včasné plnění nezbytných podmínek atd.
- 8.12. Problémem, který se vyskytuje často, je nesoulad mezi ukazateli uvedenými v původních odvětvových/projektových dokumentacích a následnými hodnotami do konce sledovaného období. Také kvalita a rozsah ukazatelů jsou v některých případech nedostatečné, což brání účinnému sledování provádění programu.
- 8.13. Obsah některých smluv spravovaných decentralizovanými orgány závisí na výsledcích předchozích smluv, které uzavřeli ústřední veřejní zadavatelé. Existuje tudíž nebezpečí, pokud jde o včasné zadávání veřejných zakázek a plnění smluv spravovaných decentralizovanými orgány.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci a nástroj pro spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti

(COM(2018) 460 final)

(2019/C 110/29)

Zpravodaj: **Cristian PÎRVULESCU**

Konzultace	Evropský parlament, 2. 7. 2018 Evropská komise, 12. 7. 2018 Rada Evropské unie, 18. 7. 2018
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie Článek 206 Smlouvy o Euratomu
Odpovědná specializovaná sekce	Vnější vztahy
Přijato ve specializované sekci	23/11/2018
Přijato na plenárním zasedání	12/12/2018
Plenární zasedání č.	539
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	176/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci

1.1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor podporuje obecné a konkrétní cíle návrhu a považuje snahu o zefektivnění nástrojů používaných ve vztahu k sousedním a třetím zemím za vítanou a užitečnou. EU musí se sousedními a třetími zeměmi vybudovat konstruktivní, realistické a pragmatické vztahy, v nichž budou ústřední pozici i nadále zaujímat hodnoty.

1.1.2. Výbor bere na vědomí odhodlání Komise, ostatních evropských orgánů a členských států podporovat rozvoj systémů ochrany občanské společnosti, demokracie a lidských práv, které je patrné z tohoto návrhu. Fungování nového, konsolidovaného nástroje by mělo být ve všech fázích, od plánování až po monitorování a hodnocení, zaměřeno na prosazování hodnot EU, včetně právního státu, integrity, pluralismu, demokracie a ochrany lidských práv. V této souvislosti vyzývá Výbor Evropskou komisi, aby výrazně navýšila přiděl pro tematické programy věnované lidským právům a demokracii a občanské společnosti.

1.1.3. Výbor podporuje cíl nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci, jímž je prosazovat a podporovat hodnoty a zájmy Unie na celém světě v zájmu plnění cílů a zásad její vnější činnosti. Ve sdělení se dále uvádí, že při provádění tohoto nařízení bude zajištěna soudržnost s dalšími oblastmi vnější činnosti a s dalšími relevantními politikami EU, jak je uvedeno v Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 (dále jen „Agenda 2030“). To znamená zohlednit dopad všech politik týkajících se udržitelného rozvoje, a to na všech úrovních – na úrovni jednotlivých zemí, v rámci Unie, v jiných zemích i na globální úrovni.

1.1.4. Výbor využívá této příležitosti, aby Evropské unii připomněl, že vizí Agendy 2030 je svět, ve kterém všechny země – s přihlédnutím k různé úrovni vnitrostátního rozvoje a kapacit – těží z trvalého a udržitelného hospodářského růstu podporujícího začlenění, sociálního rozvoje, včetně důstojných pracovních podmínek pro všechny, a ochrany životního prostředí. Svět, ve kterém jsou demokracie, řádná správa věcí veřejných a právní stát, jakož i příznivé prostředí na vnitrostátní i mezinárodní úrovni zásadními prvky udržitelného rozvoje.

1.1.5. Tento důležitý úkol podpořit akční plán pro lidi, planetu a prosperitu Agendy 2030 vyžaduje větší zaměření na podpůrné nástroje a na to, jak jsou organizovány a provázány se složitou realitou globální politiky. Zefektivnění a sjednocení používaných nástrojů představuje velký krok vpřed směrem k účinným opatřením zaměřeným na priority, jejichž účelem je splnění navrhovaných cílů. EU je často schopna svým rozhodným jednáním podpořit nejzranitelnější skupiny a jednotlivce. Tuto odpovědnost je třeba i nadále přijímat a náležitě ji plnit.

1.1.6. Sousední a třetí země čelí řadě významných, rozmanitých a překrývajících se problémů. V současné celosvětové atmosféře, kdy se zdá, že se reformy na podporu demokratizace, politické stabilizace a hospodářského rozvoje očitly v mrtvém bodě, musí EU svou snahu zintenzivnit, a nikoli ji vzdát. Měla by s vládami sousedních a třetích zemí udržovat stálý kontakt a motivovat a vybízet je k odpovědné spolupráci. Její vztahy s těmito vládami založené na partnerství by měly být pevné a asertivní a měly by být jasně zaměřeny na zlepšení životních podmínek lidí, kteří v dotčených zemích žijí.

1.1.7. Výbor podporuje EU v proaktivním jednání od nynějška až do roku 2030 zaměřeném na vymýcení chudoby a hladu, na boj proti nerovnostem v rámci jednotlivých zemí a mezi nimi, na budování spravedlivých společností žijících v míru a podporujících začlenění, na ochranu lidských práv a podporu rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen a dívek a na zajištění dlouhodobé ochrany planety a jejich přírodních zdrojů.

1.1.8. Výbor vítá opatření v tomto návrhu směřující ke snížení administrativní zátěže pro orgány EU a členské státy a k většímu zaměření na politické cíle a závazky vůči vnějším partnerům. Výbor vítá a podporuje významný posun vpřed v předloženém návrhu: vyšší míru zjednodušení a flexibility a lepší monitorování výsledků.

1.1.9. Výbor vítá skutečnost, že by se rozpočtové a kontrolní pravomoci Evropského parlamentu rozšířily začleněním činností v současnosti financovaných z Evropského rozvojového fondu (dále jen „ERF“) do rozpočtu EU.

1.1.10. Výbor vybízí Evropskou komisi, aby stavěla na přínosech a pokroku dosažených pomocí předchozích nástrojů. Například nástroj pro demokracii a lidská práva uznal všechna hospodářská, sociální a kulturní práva a podpořil sociální dialog⁽¹⁾. Podpořeny byly rovněž organizace občanské společnosti bojující za svobodu, demokracii, lidská práva a spravedlivé volební procesy, a to i přes nepřátelský postoj některých vlád vůči nim. Toto odhodlání by mělo být zachováno a posíleno.

1.1.11. Výbor podtrhuje význam demokratických a volebních procesů v sousedních a třetích zemích a vybízí Evropskou komisi, aby jako prioritu určila vybudování silných a nezávislých volebních institucí. Orgány EU by měly úzce spolupracovat s Benátskou komisí, Radou Evropy, OBSE a sítěmi volebních expertů s cílem dát konkrétní podobu své zásadní podpoře spravedlivých a solidních volebních procesů.

1.1.12. Výbor vybízí členské státy, aby vzhledem k tomu, že mají se sousedními a třetími zeměmi dlouhodobé vztahy, plně spolupracovaly s cílem zlepšit výsledky fungování tohoto nástroje.

1.1.13. Výbor podporuje doporučení, která ve svém stanovisku navrhl Výbor regionů, a také vybízí Komisi, aby ve všech případech zajistila, že se uskuteční náležité konzultace příslušných zúčastněných stran, včetně místních a regionálních orgánů, a že tyto zúčastněné strany budou mít včasný přístup k odpovídajícím informacím, což jim umožní hrát smysluplnou úlohu během procesů navrhování, provádění a souvisejícího monitorování programů. Výbor rovněž poukazuje na to, že by demokracie na nižší než celostátní úrovni měla být zahrnuta mezi hlavní zásady, jelikož právě na místní a regionální úrovni mohou občané demokracii pocítit nejlépe.

1.2. Nástroj pro spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti

1.2.1. Pokud jde o evropský nástroj pro jadernou bezpečnost, po jaderné katastrofě ve Fukušimě se jasně ukázalo, že problémy a rizika spojené s jadernou energií jsou celosvětové. Návrh se bohužel na strategické ani politické úrovni nezabývá legitimními požadavky občanů, občanské společnosti a podnikatelského sektoru týkajícím se dlouhodobého plánování v souvislosti s jadernou energií.

⁽¹⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR)*, zpravodaj: pan Iuliano (Úř. věst. C 182, 4.8.2009, s. 13); stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci (DCI) Evropské unie: úloha organizované občanské společnosti a sociálních partnerů*, zpravodaj: pan Iuliano (Úř. věst. C 44, 11.2.2011, s. 123).

1.2.2. Výbor vítá záměr Komise začlenit činnosti v jaderné oblasti, které jsou v souladu s politikou rozvojové a mezinárodní spolupráce ve zdravotnictví, zemědělství, průmyslu a sociálních projektech, které řeší důsledky jaderných nehod. Není však jasné, jak by s dostupným rozpočtem a zavedenými institucionálními strukturami tento záměr mohl být realizován v praxi.

1.2.3. Zásadní úlohu má Mezinárodní agentura pro atomovou energii, která by měla odpovídat za zajištění transparentnosti a včasného varování, pokud jde o výstavbu nových jaderných elektráren na celém světě. EU by měla plně spolupracovat na prosazování jaderné bezpečnosti s celosvětovými institucemi a organizacemi.

1.2.4. Je zapotřebí obnovit úsilí o zajištění toho, aby byla stávající a plánovaná jaderná zařízení v evropském sousedství provozována v souladu s přísnými normami týkajícími se transparentnosti a bezpečnosti. EHSV vyzývá všechny členské státy, aby tento cíl podpořily a určily jadernou bezpečnost jako jeden z klíčových cílů dvoustranných a mnohostranných vztahů s partnerskými zeměmi.

1.2.5. Podle Výboru je navíc – vzhledem ke klíčovým globálním výzvám v oblasti jaderné energie a přítomnosti vysokého počtu nukleárních zařízení v sousedních zemích – plánované finanční krytí pro provádění tohoto nařízení na období 2021–2027 ve výši 300 milionů EUR v běžných cenách velmi nedostatečné.

2. Obecné připomínky

2.1. Souvislosti návrhu – nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci

2.1.1. Ve sdělení jsou stanoveny hlavní priority a celkový rozpočtový rámec pro programy v rámci vnější činnosti EU v okruhu „Sousedství a svět“, včetně zřízení nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci.

2.1.2. Díky tomuto návrhu bude EU moci i nadále hrát aktivní roli mimo jiné při podpoře lidských práv, prosperity, stabilizace, rozvoje, bezpečnosti, odstraňování základních příčin nelegální migrace, obchodu, boje proti změně klimatu a při ochraně životního prostředí. Tuto úlohu však bude moci plnit komplexnějším způsobem, přičemž bude mít k dispozici větší flexibilitu umožňující přesunout zdroje tam, kde to bude vyžadovat vývoj mezinárodní situace.

2.1.3. Tento návrh poskytuje podpůrný rámec, jehož prostřednictvím lze provádět politiky vnější činnosti. Mezinárodní závazky zahrnují Agendu pro udržitelný rozvoj 2030, Pařížskou dohodu o změně klimatu, akční program z Addis Abeby, sendajský rámec pro snižování rizika katastrof (2015–2030) a rezoluci Rady bezpečnosti OSN 2282 (2016) o zachování míru. Na úrovni EU obsahuje rámec politiky ustanovení Smlouvy týkající se vnější činnosti, která jsou dále vymezena v globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, novém Evropském konsensu o rozvoji, obnoveném partnerství EU–Afrika, revidované evropské politice sousedství a v dalších strategických dokumentech. Nařízení dále vytvoří rámec pro provádění partnerství, jež bude nástupcem stávající dohody z Cotonou, kterou se stanoví přidružení a partnerství mezi členy skupiny afrických, karibských a tichomořských států a Evropskou unií a jejími členskými státy.

2.1.4. V posouzení dopadu bylo uvedeno, že většina nástrojů kromě těch, jež jsou velmi specifické povahy, jako je humanitární pomoc s její zásadou neutrality, by mohla být sloučena do jediného nástroje; konkrétně jde o tyto nástroje: společné prováděcí nařízení, nástroj pro rozvojovou spolupráci, Evropský rozvojový fond, Evropský fond pro udržitelný rozvoj, vnější úvěrový mandát EIB, evropský nástroj sousedství, evropský nástroj pro demokracii a lidská práva, záruční fond, nástroj přispívající ke stabilitě a míru a nástroj partnerství. Nástroje, které by měly zůstat oddělené: nástroj předvstupní pomoci; humanitární pomoc; rozpočet společné zahraniční a bezpečnostní politiky; zámořské země a území, včetně Grónska; mechanismus civilní ochrany Unie; iniciativa Humanitární dobrovolníci EU; podpora tureckého společenství na Kypru; rezerva na pomoc při mimořádných událostech a nový evropský mírový nástroj.

2.1.5. Sdružení řady nástrojů do jednoho všeobecného nástroje bude příležitostí racionalizovat systémy řízení a dohledu, čímž by snížila administrativní zátěž orgánů EU a členských států. Místo zaměření na četné procesy programování by se diskuse soustředily více na cíle politiky a spolupráci s externími partnery. Kromě toho v případě akcí, které obdrží kumulativní financování z různých programů Unie, bude proveden pouze jediný audit zahrnující všechny dotčené programy a jejich příslušná pravidla provádění.

2.1.6. Zjednodušení neznamená, že by kontrola nebo odpovědnost byly menší. Interinstitucionální rovnováha by byla plně zachována. Začleněním činností v současnosti financovaných z Evropského rozvojového fondu do rozpočtu EU by se rozpočtové a kontrolní pravomoci Evropského parlamentu spíše rozšířily.

2.1.7. Finanční krytí má být složeno z:

a) 68 000 milionů EUR na zeměpisné programy:

- nejméně 22 000 milionů EUR na sousedství EU,
- nejméně 32 000 milionů EUR na subsaharskou Afriku,
- 10 000 milionů EUR na Asii a Tichomoří,
- 4 000 milionů EUR na Ameriku a Karibik;

b) 7 000 milionů EUR na tematické programy:

- 1 500 milionů EUR na lidská práva a demokracii,
- 1 500 milionů EUR na organizace občanské společnosti,
- 1 000 milionů EUR na stabilitu a mír,
- 3 000 milionů EUR na globální výzvy;

c) 4 000 milionů EUR na akce rychlé odezvy.

2.1.8. Rezerva pro nově se objevující výzvy a priority ve výši 10 200 milionů EUR navýší částky uvedené v čl. 6 odst. 2 v souladu s článkem 15.

2.1.9. Nejpotřebnější země, zejména nejméně rozvinuté země, země s nízkými příjmy a země v krizi nebo v období po skončení krize a nestabilní a zranitelné země, včetně malých ostrovních rozvojových států, budou mít při přidělování zdrojů přednost.

2.1.10. Programy pro stabilitu a mír a pro demokracii a lidská práva, jakož i akce rychlé odezvy jsou otevřené subjektům ze všech zemí, neboť zájmem Unie je, aby její nabídka byla co nejširší s ohledem na celosvětový rozsah opatření, složité okolnosti, za nichž je pomoc poskytována, a nutnost rychle jednat. Mezinárodní organizace jsou rovněž způsobilé.

2.1.11. Nový Evropský konsensus o rozvoji (dále jen „konsensus“), podepsaný dne 7. června 2017, poskytuje rámec pro společný přístup k rozvojové spolupráci Unie a jejích členských států za účelem provádění Agendy 2030 a akčního programu z Addis Abeby. Základem politiky rozvojové spolupráce je řešení diskriminace a nerovnosti, cíl nikoho neopomíjet a posílení odolnosti.

2.1.12. Jak bylo dohodnuto v konsensu, zejména se očekává, že akce v rámci tohoto nařízení přispějí 20 % oficiální rozvojové pomoci financované v rámci tohoto nařízení na sociální začleňování a lidský rozvoj, včetně rovnosti žen a mužů a posilování postavení žen.

2.1.13. Aby se zajistilo, že zdroje směřují tam, kde je jich nejvíce zapotřebí, zejména do nejméně rozvinutých zemí, nestabilních zemí a zemí zasažených konfliktem, mělo by toto nařízení přispívat ke kolektivnímu cíli, kterým je dosažení 0,20 % hrubého národního důchodu Unie pro nejméně rozvinuté země v časovém rámci Agendy 2030.

2.1.14. Toto nařízení by mělo odrážet potřebu zaměřit se na strategické priority jak z hlediska zeměpisného – evropské sousedství a Afrika, jakož i země, které jsou zranitelné a mají nejvíce zapotřebí pomoci, tak z hlediska tematického – bezpečnost, migrace, změna klimatu a lidská práva.

2.1.15. Cílem evropské politiky sousedství, přezkoumané v roce 2015, je stabilizace sousedních zemí a posílení jejich odolnosti, zejména prostřednictvím vyvážení všech tří rozměrů udržitelného rozvoje: hospodářského, sociálního a environmentálního. Revidovaná evropská politika sousedství se v zájmu dosažení svých cílů soustředila na čtyři prioritní oblasti: řádná správa věcí veřejných, demokracie, právní stát a lidská práva, se zvláštním zaměřením na další zapojení občanské společnosti, hospodářský rozvoj, bezpečnost, migraci a mobilitu, včetně řešení základních příčin nelegální migrace a nuceného vysídlení.

2.1.16. Zatímco demokracie a lidská práva včetně rovnosti žen a mužů a posilování postavení žen by měly být zohledňovány po celou dobu provádění tohoto nařízení, pomoc Unie v rámci tematických programů pro lidská práva a demokracii a organizace občanské společnosti by měla mít zvláštní doplňující a dodatečnou úlohu, která vyplývá z její globální povahy a z nezávislosti akcí na souhlasu vlád a orgánů veřejné moci dotčených třetích zemí.

2.1.17. Organizace občanské společnosti by měly zahrnovat celou řadu aktérů s různými úlohami a mandáty, jež zahrnuje všechny nestátní neziskové subjekty, které jsou nestranné a nenásilné, a jejichž prostřednictvím se občané sdružují, aby sledovali společné cíle a ideály, ať již politické, kulturní, sociální nebo hospodářské. Působí na místní, národní, regionální a mezinárodní úrovni a zahrnují formální a neformální organizace ve městech i na venkově.

2.1.18. Toto nařízení by mělo Unii umožnit reagovat na výzvy, potřeby a příležitosti týkající se migrace a doplňovat migrační politiku EU a její závazek vyplývající z Agendy 2030. Tento závazek (cíl udržitelného rozvoje č. 10.7) uznává kladný přínos migrantů k růstu podporujícímu začlenění a udržitelnému rozvoji, uznává, že mezinárodní migrace má mnoho rozměrů a zásadní význam pro rozvoj zemí původu a tranzitních a cílových zemí a vyžaduje jednotnou a komplexní reakci, a jeho cílem je mezinárodní spolupráce na zajištění bezpečné, sporádané a legální migrace probíhající za plného dodržování lidských práv a humánního zacházení s migranty bez ohledu na jejich migrační status, s uprchlíky a s vysídlenými osobami. Taková spolupráce by také měla posílit odolnost komunit poskytujících útočiště uprchlíkům.

2.2. Konkrétní připomínky

2.2.1. Cíle udržitelného rozvoje představují dobrý základ pro posílení soudržnosti mezi vnitřními a vnějšími politikami a Výbor se domnívá, že zaměření se na cíle č. 16.3, 16.6 a 16.7, tedy na podporu demokracie, právního státu, transparentních institucí a participačního a zastupitelského rozhodování, je důležité pro sjednocení úsilí a stanovení jeho strategického směřování.

2.2.2. Výhoda nového nástroje spočívá v tom, že podporuje soudržnost vnějších opatření a činností. Tato soudržnost by měla být podporována jak na úrovni evropské správy nástroje, tak na úrovni sousedních a třetích zemí. Míra toho, nakolik jsou ústřední a místní správy těchto zemí vybaveny na to, aby byly schopny koordinovat a provádět programy, se různí. Za pomoci EU a za podpory a účasti občanské společnosti a zúčastněných subjektů působících v sociální oblasti by měla být zavedena opatření pro koordinaci různých činností na úrovni jednotlivých vlád.

2.2.3. Různorodost problémů a potřeb v partnerských zemích znamená, že jsou v každé zemi zapotřebí silnější procesy plánování. Tato skutečnost je uznána v prostředcích provádění Agendy 2030 a v cíli udržitelného rozvoje č. 17, který uvádí, že rozsah a cíle nové agendy vyžadují k zajištění jejího provádění obnovené globální partnerství. Dále se zde uvádí, že toto partnerství bude fungovat v duchu globální solidarity a že snadní intenzivní globální úsilí o podporu provádění všech obecných a dílčích cílů, do něhož budou zapojeny vlády, soukromý sektor, občanská společnost a další subjekty a v jehož rámci budou mobilizovány veškeré dostupné zdroje.

2.2.4. Výbor je přesvědčen, že by takový proces měl být zaveden a že by měl vést k vytvoření integrovaného plánu pro jednotlivé země, který by závisel na politickém konsensu a byl by prioritou pro správní úroveň. Tento plán v praxi zajistí součinnost a doplňkovost a přispěje k určení opatření a dopadu evropské podpory v partnerských zemích.

2.2.5. Výbor se domnívá, že snaha o zjednodušení správních a finančních postupů by se měla stát prioritou, aby bylo pro organizace občanské společnosti a místní orgány mnohem jednodušší získat přístup k finanční podpoře EU.

2.2.6. Výbor souhlasí s názorem, že částka přidělená na vnější činnost by neměla být nižší než součet částek Evropského rozvojového fondu (dále jen „ERF“) a ostatních nástrojů financování vnější činnosti. Souhlasí rovněž s přesunem flexibility ERF do rozpočtu EU.

2.2.7. Výbor zdůrazňuje význam cíle udržitelného rozvoje č. 16, zejména správní strukturu nového nástroje a postupů rozhodování v rámci něj. Výbor coby zástupce evropské organizované občanské společnosti s odbornými znalostmi a vazbami s mnoha sousedními a třetími zeměmi nabízí, že se na tomto nástroji bude podílet, a to ve všech fázích jeho opatření a projektů.

2.2.8. Výbor doufá, že nahrazení stávajícího evropského nástroje pro demokracii a lidská práva, který podporuje cíl udržitelného rozvoje č. 16, konkrétně zásahy v oblasti lidských práv, základních svobod a demokracie ve třetích zemích, žádným způsobem neovlivní působnost a strukturu těchto opatření, ale naopak je posílí.

2.2.9. Výbor si je vědom, že je naléhavě nutné přijmout opatření na vnitrostátní a mezinárodní úrovni zaměřená na boj proti změně klimatu, a podporuje cíl EU vyčlenit pro tento účel alespoň 25 % svého rozpočtu.

2.2.10. Výbor by chtěl připomenout prohlášení Agendy 2030 ohledně vzájemných vazeb a integrované povahy cílů udržitelného rozvoje, jež mají zásadní význam pro zajištění toho, že účel Agendy bude realizován. Doporučujeme vytvoření průřezových programů, které by pokryly několik relevantních oblastí činnosti a byly by schopny přinášet hmatatelné výsledky v jednotlivých třetích zemích. Například změna klimatu nepříznivě ovlivňuje zemědělské činnosti v subsaharské Africe. Skutečnost, že nelze obdělávat půdu, vede k rozpadu komunit a představuje hlavní příčinu migrace obyvatel do Evropy. Tito lidé by v praxi mohli být považováni za „klimatické uprchlíky“ a tento problém vyžaduje komplexní reakci, jejímž základem by mělo být zastavení rozšiřování pouští a zavádění programů na podporu ohrožených osob i těch, kteří se rozhodli pro migraci.

2.2.11. Těm třetím zemím, které jsou rovněž zeměmi původu migrantů a uprchlíků, by se mělo pomoci zlepšovat kapacity a ekonomickou infrastrukturu a vypořádat se s největšími výzvami – hospodářskými, politickými, sociálními i environmentálními. Nástroj by se měl zabývat hlavními příčinami migrace, zejména pokud jde o uprchlíky, a měl by strategicky využívat stávající zdroje k prosazování míru, stability, demokracie a prosperity v dotčených partnerských zemích.

2.2.12. Výbor konstatuje, že 10 % finančního krytí EU by mělo být přiděleno na řešení základních příčin nelegální migrace a násilného vysídlování a na podporu správy a řízení migrace, včetně ochrany práv uprchlíků a migrantů v rámci cílů tohoto nařízení. Výbor využívá této příležitosti, aby EU a jejím členským státům připomněl, aby dodržovaly své mezinárodní závazky týkající se migrantů.

2.2.13. Stejně jako u výše uvedeného procesu plánování doporučuje Výbor, pokud jde o monitorování a hodnocení provádění tohoto nařízení a podávání zpráv v této souvislosti, začlenit hledisko jednotlivých zemí. Seskupování činností a ukazatelů podle jednotlivých zemí by mohlo přispět ke zjištění součinnosti a doplňkovosti nebo jejich nedostatku a jejich souladu se základními cíli politiky EU.

2.2.14. Výbor vybízí Evropskou komisi, aby obecně ve všech případech zajistila, že se uskuteční náležité konzultace příslušných zúčastněných stran partnerských zemí, včetně organizací občanské společnosti a místních orgánů, a že tyto zúčastněné strany budou mít včasný přístup k odpovídajícím informacím, což jim umožní hrát smysluplnou úlohu během procesů navrhování, provádění a souvisejícího monitorování programů.

2.2.15. Výbor vítá rozhodnutí uplatňovat zásadu dostát závazkům vůči partnerským zemím a domnívá se, že správnou cestou je i využití systému partnerských zemí k provádění programů. Je však třeba poukázat na to, že k tomu může dojít pouze při zajištění vhodných podmínek a důvěryhodných záruk týkajících se efektivnosti, integrity a nestrannosti těchto systémů.

2.2.16. Pokud jde o vytváření zeměpisných programů a zvláštěního přizpůsobeného rámce pro spolupráci, Výbor doporučuje, aby Evropská komise nejen zohlednila vnitrostátní ukazatele, ale aby se rovněž zaměřila na územně vymezené komunity, jimž hrozí, že budou opomenuty. Situace venkovských komunit a komunit vzdálených od hlavních měst a městských center je často kriticky nejistá a tyto komunity jsou velmi zranitelné. Nejprve by se měly zviditelnit a být zohledněny v procesu plánování.

2.2.17. Při vytváření zeměpisných programů by rovněž měla být zohledněna situace sociálních skupin a komunit, které nejsou územně vymezené a mohou čelit závažným problémům týkajícím se mladých lidí, starších osob, osob se zdravotním postižením a jiných kategorií.

2.3. Souvislosti návrhu – evropský nástroj pro jadernou bezpečnost

2.3.1. Cílem nového evropského nástroje pro jadernou bezpečnost je podporovat zavádění účinných a efektivních standardů jaderné bezpečnosti ve třetích zemích v souladu s článkem 206 Smlouvy o Euratomu na základě zkušeností s činnostmi v oblasti jaderné bezpečnosti ve Společenství Euratom.

2.3.2. Cílem tohoto nařízení je doplnit činnosti v oblasti jaderné spolupráce, které jsou financovány podle [nařízení o nástroji pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci], konkrétně za účelem podpory prosazování vysoké úrovně jaderné bezpečnosti, radiační ochrany a provádění účinných a efektivních záruk na jaderné materiály ve třetích zemích na základě činností v rámci Společenství a v souladu s ustanoveními tohoto nařízení. Toto nařízení se zaměřuje především na:

- a) podporu účinné kultury jaderné bezpečnosti a uplatňování nejpřísnějších norem jaderné bezpečnosti a radiační ochrany a trvalé zdokonalování jaderné bezpečnosti;
- b) odpovědné a bezpečné nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem a vyřazování bývalých jaderných areálů a jaderných zařízení z provozu a jejich sanace;
- c) zavádění účinných a efektivních systémů záruk.

2.3.3. Akce financované podle tohoto návrhu by měly být v souladu s akcemi prováděnými podle nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci zahrnujícího činnosti v jaderné oblasti, nástroje předvstupní pomoci, rozhodnutí o zámořských zemích a územích, společné zahraniční a bezpečnostní politiky a nově navrhovaného evropského mírového nástroje, který je financován mimo rozpočet EU, a měly by je doplňovat.

2.3.4. Jaderný průmysl EU funguje na světovém trhu s hodnotou 3 biliony EUR do roku 2050 a přímo zaměstnává půl milionu lidí. Ve 14 členských státech je v provozu 129 jaderných reaktorů a výstavba nových reaktorů je plánována v 10 z těchto států. EU má na celém světě nejpokročilejší právně závazné normy v oblasti jaderné bezpečnosti a evropské společnosti se velkou měrou podílejí na celosvětové produkci jaderného paliva. (Tisková zpráva EHSV *EESC urges the EU to adopt a more comprehensive nuclear strategy (PINC)* – EHSV vyzývá EU, aby přijala komplexnější jadernou strategii (jaderný ukázkový program, PINC), č. 58/2016, 22/09/2016).

2.4. Konkrétní připomínky

2.4.1. Výbor vítá skutečnost, že návrh má formu nařízení, čímž se zajistí jeho jednotné uplatňování, závaznost v celém rozsahu a přímá použitelnost. Unie a Společenství mohou doplnit činnosti členských států při řešení potenciálně nebezpečných situací nebo v případě mimořádně nákladných intervencí a za toto doplnění nesou odpovědnost. Jak se v návrhu uvádí, v některých oblastech, kde členské státy nepůsobí aktivně, zůstávají EU a Společenství hlavními a někdy i jedinými aktéry pro zásah.

2.4.2. Po jaderné katastrofě ve Fukušimě se jasně ukázalo, že problémy a rizika spojená s jadernou energií jsou celosvětové. EU má jedinečný profil, díky němuž je jedním z hlavních odpovědných aktérů s potřebnými zdroji v celosvětovém úsilí jako o jadernou bezpečnost, tak o technologie pro čistou energii.

2.4.3. Návrh se bohužel na strategické ani politické úrovni nezabývá legitimním požadavkem občanů, občanské společnosti a podnikatelského sektoru týkajícím se dlouhodobého plánování v souvislosti s jadernou energií. Není jasné, jak EU využije své zdroje k řešení klíčových výzev v oblasti jaderné energie v souvislosti s rostoucími obavami a potřebou čisté a cenově dostupné energie v EU a ve světě.

2.4.4. Zásadní úlohu má Mezinárodní agentura pro atomovou energii, která by měla odpovídat za zajištění transparentnosti a včasného varování, pokud jde o výstavbu nových jaderných elektráren na celém světě. EU by měla plně spolupracovat na prosazování jaderné bezpečnosti s celosvětovými institucemi a organizacemi.

2.4.5. EU by měla aktivně prosazovat nejpřísnější normy jaderné bezpečnosti a postarat se o to, aby byly v celém světě propagovány nejpokročilejší evropské postupy, osvědčené postupy a technologie, a to s cílem zajistit, aby nově plánované reaktory a zařízení byly bezpečné.

2.4.6. Je zapotřebí obnovit úsilí o zajištění toho, aby byla stávající a plánovaná jaderná zařízení v evropském sousedství provozována v souladu s přísnými normami týkajícími se transparentnosti a bezpečnosti. EHSV vyzývá všechny členské státy, aby tento cíl podpořily a určily jadernou bezpečnost jako jeden z klíčových cílů dvoustranných a mnohostranných vztahů s partnerskými zeměmi.

2.4.7. EHSV je i nadále toho názoru, že Evropská komise ve svém návrhu jaderného ukázkového programu (PINC) týkajícího se cílů a investic v oblasti jaderné výroby neřešila naléhavé otázky konkurenceschopnosti jaderné energie, jejího přínosu k bezpečnosti dodávek energie, ke změně klimatu a k cílům, které se týkají uhlíku, nebo její bezpečnosti spolu s otázkami transparentnosti a havarijní připravenosti ⁽²⁾.

2.4.8. Výbor vítá záměr Komise zajistit soudržnost a doplňkovost s nástrojem pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci, a to mimo jiné prováděním činností v jaderné oblasti doplňujících jeho obecné cíle, především prostřednictvím mírového využití jaderné energie v souladu s politikou rozvojové a mezinárodní spolupráce ve zdravotnictví, zemědělství, průmyslu a sociálních projektech, které řeší důsledky jaderné nehody. Není však jasné, jak by s dostupným rozpočtem a zavedenými institucionálními strukturami tento záměr mohl být realizován v praxi.

2.4.9. Podle Výboru je – vzhledem ke klíčovým globálním výzvám v oblasti jaderné energie a přítomnosti vysokého počtu nukleárních zařízení v sousedství – plánované finanční krytí pro provádění tohoto nařízení na období 2021–2027 ve výši 300 milionů EUR v běžných cenách velmi nedostatečné.

V Bruselu dne 12. prosince 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁾ Evropský hospodářský a sociální výbor, stanovisko k jadernému ukázkovému programu, zpravodaj: Brian Curtis, přijato dne 22. září 2016, Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 104.,

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace Evropské unie
2985 Lucemburk
LUXEMBURSKO

CS